

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

02 /21

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2021 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)

Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>.

Περιεχόμενα

1	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	11
2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	29
2.1	Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας	29
A.	Το Παγκόσμιο Περιβάλλον	29
B.	Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης	34
2.2	Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	42
A.	Οικονομικό Κλίμα	42
B.	Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές	50
Γ.	Χρηματοπιστωτικές εξελίξεις	58
3	ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	69
3.1	Μακροοικονομικές Εξελίξεις	69
3.2	Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας	103
3.3	Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	117
3.4	Απασχόληση – Ανεργία	122
3.5	Τιμές Καταναλωτή και Παραγωγού	135
3.6	Ισοζύγιο Πληρωμών	145
4	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2010 - 2018	151
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	161

Πρόλογος

Το IOBE εκδίδει την δεύτερη έκθεσή του για το 2021, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η τρέχουσα περίοδος είναι, όπως και οι προηγούμενες, ιδιαίτερα κρίσιμες για την ελληνική, αλλά και για την παγκόσμια οικονομία. Ενώ η υγειονομική κρίση εξασθένησε σημαντικά στην πλειονότητα των χωρών το δεύτερο τρίμηνο, καθιστώντας ορατή τη μετάβαση στη μετά την πανδημία εποχή, εντούτοις παραμένουν ισχυρές αβεβαιότητες γύρω από αυτή την εξέλιξη. Σχετίζονται κυρίως με την πιθανή εξάπλωση ισχυρών μεταλλάξεων του ιού, τον βαθμό προόδου που έχει επιτευχθεί στον εμβολιασμό και τη δυναμική του τους επόμενους μήνες, την αποτελεσματικότητα των εμβολίων στην αντιμετώπιση των μεταλλάξεων κ.ά. Καθοριστικός παραμένει ο ρόλος των παρεμβάσεων πολιτικής, εγχωρίως και διεθνώς, για την αναχαίτηση των επιπτώσεων της πανδημίας και τη διαμόρφωση δυνατοτήτων ανάκαμψης. Από την άλλη πλευρά, αυτές έχουν για δεύτερο έτος ισχυρό αντίκτυπο στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και στο δημόσιο χρέος. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE και αυτή αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από το Παράρτημα διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο για τη διαφαινόμενη προοπτική ανάκαμψης και τις προτεραιότητες στις οποίες πρέπει να δοθεί έμφαση. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο πρώτο τρίμηνο του 2021, καθώς και τις προοπτικές για το υπόλοιπο του έτους, βάσει της πλέον πρόσφατης έκθεσης του ΟΟΣΑ, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την αξιολόγηση του ισοζυγίου του Προϋπολογισμού Γενικής Κυβέρνησης και του δημοσίου χρέους το 2020, καθώς και του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους δ) τις εξελίξεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα στην περίοδο Μαρτίου-Μαΐου φέτος.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας ως επί το πλείστον στο πρώτο τρίμηνο του 2021. Καταρχάς χαρτογραφείται το μακροοικονομικό περιβάλλον στο ίδιο τρίμηνο και πραγματοποιούνται προβλέψεις για το σύνολο του 2021, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία επιπτώσεων της πανδημίας, εγχωρίως και διεθνώς. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας στο αρχικό τρίμηνο του 2021. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο πρώτο πεντάμηνο φέτος, ενώ η ενότητα ολοκληρώνεται με την αποτίμηση του ισοζυγίου πληρωμών κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου. Η τέταρτη ενότητα της έκθεσης περιλαμβάνει την παρουσίαση μελέτης, σχετικά με τις δυνατότητες επιδράσεων της καινοτομικής δραστηριότητας των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα και τη Γερμανία. Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 28/06/2021. Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί προς το τέλος Οκτωβρίου 2021.

ΤΟ ΚΥΜΑ ΤΗΣ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΥΠΟΓΕΙΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η παγκόσμια οικονομία ανακάμπτει σταθερά, με τους ρυθμούς μεγέθυνσης να είναι ήδη πολύ ισχυροί σε σημαντικές περιοχές της. Η βαθιά ύφεση που ξεκίνησε στις αρχές του προηγούμενου έτους αντιστρέφεται σταδιακά, με τους βασικούς δείκτες της οικονομίας να κινούνται θετικά. Αν και ασφαλώς δεν μπορούν να αποκλειστούν περιπλοκές στην εξέλιξη της πανδημίας, το κεντρικό σενάριο είναι πως αυτή θα είναι πλέον πιο εύκολα διαχειρίσιμη και ένα πρόβλημα μικρότερου μεγέθους τους επόμενους μήνες. Υπό αυτήν την υπόθεση, αναμένεται να γενικευτεί η ανάκαμψη των οικονομιών κατά τους επόμενους μήνες. Οι τιμές μετοχών και ακινήτων κινούνται θετικά, οι πιέσεις στην ανεργία αντιστρέφονται, το κόστος χρηματοδότησης είναι χαμηλό, και ο πληθωρισμός φαίνεται υπό έλεγχο, τουλάχιστον προς το παρόν.

Στην Ευρώπη, η ύφεση κατά το πρώτο τρίμηνο ήταν μικρότερη της αναμενόμενης και οι προβλέψεις είναι πλέον για ισχυρότερη μεγέθυνση στο σύνολο του έτους. Οι εξαγωγές αγαθών κεντρικής σημασίας ανακάμπτουν ισχυρά. Αν και οι οικονομίες των ΗΠΑ και πολλών χωρών

Η παγκόσμια
οικονομία
ανακάμπτει
σταθερά

της Ασίας έδειξαν σχετικά μεγαλύτερο δυναμισμό, η Ευρώπη δεν έχασε σημαντικές θέσεις στο παγκόσμιο εμπόριο που παραμένει ισχυρό. Προβλήματα συντονισμού παραμένουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενίοτε σημαντικά, όμως η αντιμετώπιση της πανδημίας προκάλεσε κινητοποίηση και αποφάσεις πολιτικής περισσότερο έγκαιρα και αποτελεσματικά από ό,τι σε προηγούμενες κρίσεις. Ειδικότερα, οι κινήσεις της δημοσιονομικής και νομισματικής πολιτικής σε συνδυασμό, μείωσαν τους κινδύνους για τις ασθενέστερες οικονομίες, μη επιτρέποντας στην πανδημία να προκαλέσει κρίση χρηματοδότησης.

Η ύφεση το πρώτο τρίμηνο μετρήθηκε χαμηλότερη της αρχικά αναμενόμενης

Σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική οικονομία έχει επίσης την προοπτική ισχυρής ανάκαμψης. Η ύφεση το πρώτο τρίμηνο μετρήθηκε χαμηλότερη της αρχικά αναμενόμενης και επιμέρους μακροοικονομικοί και άλλοι δείκτες κινήθηκαν θετικά. Η μεγέθυνση για το σύνολο του έτους αναμένεται ισχυρή, πιθανότατα ανώτερη του 5%, σε συνέχεια, βέβαια, ισχυρής ύφεσης κατά το προηγούμενο έτος άνω του 8%. Συνολικά, η νέα κρίση, λόγω της πανδημίας, έχει πλήξει την ελληνική οικονομία περισσότερο από τις άλλες ευρωπαϊκές. Πρέπει, σχετικά, να συνυπολογιστεί όχι μόνο η μεγάλη ύφεση σε πραγματικούς όρους αλλά και η απώλεια της μεγέθυνσης που προηγουμένως αναμενόταν για πέρυσι, κοντά στο 3%, ακόμη και ο αντιπληθωρισμός. Κύριος παράγοντας για το βαρύ αυτό πλήγμα είναι η σύνθεση της παραγωγής, με μεγάλη συμμετοχή τομέων που υποχώρησαν έντονα λόγω των περιορισμών, όπως ο τουρισμός, το λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές και η εστίαση.

Συνεχιζόμενη σε υψηλό επίπεδο στήριξη

Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους πλέον η εξέλιξη του ΑΕΠ στην ελληνική οικονομία είναι θετικότεροι της αρχικά αναμενόμενης είναι οι εξής. Πρώτον, η ευρωπαϊκή και η παγκόσμια οικονομία έχουν συνολικά θετικότερη της αναμενόμενης πορεία, με άμεση ευνοϊκή επίδραση και στην ελληνική. Δεύτερον, η συνεχιζόμενη σε υψηλό επίπεδο στήριξη προς επιχειρήσεις και εργαζόμενους, που οδηγεί βέβαια σε βαθύ δημοσιονομικό έλλειμμα και στο τρέχον έτος στη συνέχεια του προηγούμενου. Τρίτον, η ασφάλεια που συνεχίζει να προσφέρει το πλαίσιο της νομισματικής και της δημοσιονομικής πολιτικής στην Ευρώπη, κρατώντας χαμηλά το κόστος χρηματοδότησης και για την ελληνική οικονομία. Τέταρτον, η θετική ανταπόκριση σημαντικών τομέων της οικονομίας, που έδειξαν ανθεκτικότητα με κέντρο τις εξαγωγές αγαθών.

Το οικονομικό κλίμα κινείται ήδη ισχυρά ανοδικά

Δεδομένων των παραπάνω, οι προοπτικές μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας είναι θετικές, με ισχυρή ανάκαμψη στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους και στο επόμενο, οπότε και αναμένεται να έχει αντιστραφεί σε μεγάλο βαθμό η επίπτωση της πανδημίας στην οικονομία. Το πώς ακριβώς θα εξελιχθεί τελικά η οικονομία θα εξαρτηθεί φυσικά και από την περαιτέρω εξέλιξη της πανδημίας και των όποιων επόμενων αναγκαίων μέτρων και κυρίως την εξέλιξη στο εισόδημα από εισερχόμενο τουρισμό. Όμως, το οικονομικό κλίμα κινείται ήδη ισχυρά

ανοδικά, ενώ θετική είναι και η εξέλιξη σημαντικών επιμέρους δεικτών όπως στη βιομηχανική παραγωγή, τις εξαγωγές αγαθών και την αγορά ακινήτων.

Συνολικά, κατά την επόμενη πενταετία, οι ρυθμοί μεγέθυνσης της οικονομίας μπορεί να είναι ισχυροί, υπερβαίνοντας υπό προϋποθέσεις το 3%, κατά μέσο όρο. Σε αυτό συντείνει, σειρά παραγόντων όπως το κόστος χρηματοδότησης που αναμένεται να παραμείνει χαμηλό λόγω των πολιτικών των κεντρικών τραπεζών, η μειωμένη αβεβαιότητα και η εισροή πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης και άλλα προγράμματα της ΕΕ. Το μεγάλο επενδυτικό κενό μπορεί σταδιακά να μειωθεί όπως και η ανεργία, τροφοδοτώντας την ανάπτυξη, με την οικονομία να πλησιάζει τις μεσοπρόθεσμες παραγωγικές δυνατότητές της. Σε αυτό το διάστημα, η ελληνική οικονομία έχει τη δυνατότητα να μεγεθυνθεί περισσότερο από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης. Υπάρχουν, όμως, σχετικά κρίσιμα ερωτήματα και απαραίτητες συνθήκες ώστε αφενός πράγματι η μεγέθυνση να είναι ισχυρή και αφετέρου να συνεχιστεί και μετά την πρώτη περίοδο. Αυτά αφορούν την ενίσχυση της δομής και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Βασική προϋπόθεση είναι η εφαρμογή ουσιαστικών δομικών μεταρρυθμίσεων στον δημόσιο τομέα και τις αγορές.

Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να έχει πολύ χαμηλότερες επενδύσεις, ασθενή συμμετοχή στην αγορά εργασίας και υψηλή ανεργία, όπως και χαμηλή παραγωγικότητα. Συνεπώς, οι κρίσιμες περιοχές ενδιαφέροντος είναι πολλές αλλά κυρίως τρεις.

Πρώτον, ο σταδιακός μετασχηματισμός της οικονομίας με στροφή προς εξαγωγή προϊόντα και υπηρεσίες και η ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων και της καινοτομίας. Στη διαδικασία αυτή, σημαντική είναι η προσέλευση ξένων επενδύσεων, η μεγέθυνση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και η ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος τους, και η διασύνδεση της έρευνας με την παραγωγή.

Δεύτερον, η ενίσχυση της εργασίας και των εισοδημάτων από αυτή. Προϋπόθεση είναι η μείωση του φορολογικού και ασφαλιστικού βάρους, η σταδιακή αλλά αποφασιστική μεταφορά πόρων από την άτυπη στην επίσημη οικονομία και ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Τρίτον, η ενίσχυση της εγχώριας κεφαλαιαγοράς, όπως και του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης και επίλυσης νομικών διαφορών για θέματα που αφορούν τις επιχειρήσεις, καθώς και η ταχύτερη διευθέτηση προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων ώστε να ενισχυθεί η παραγωγική βάση.

Το μεγάλο επενδυτικό κενό μπορεί σταδιακά να μειωθεί

Σταδιακός μετασχηματισμός της οικονομίας

Αντιστρέφουν τα
τρέχοντα
δημοσιονομικά
ελλείματα

Η πρόοδος στις παραπάνω πτυχές της οικονομίας, είναι προϋπόθεση ώστε να εκμεταλλευθεί το κύμα ανάκαμψης που αναμένεται να ακολουθήσει την πανδημία και να μην κυριαρχήσουν, ή ακόμη και να ενισχυθούν, τα υπόγεια ρεύματα της οικονομίας, που εκφράζονται από εσωστρεφή παραγωγή, αναποτελεσματική δημόσια διοίκηση και χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Μάλιστα, πρέπει να λάβει χώρα σε συνθήκες που θα αντιστρέφουν τα τρέχοντα δημοσιονομικά ελλείματα, ώστε να υπάρχει αξιόπιστη πορεία της οικονομίας, που είναι προϋπόθεση και για την ανάπτυξή της.

1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Προβλέψεις ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας το 2021 που αναπληρώνει τις περυσινές απώλειες

Η πίεση από την πανδημία του COVID-19 στην οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως υποχώρησε αισθητά στο πρώτο τρίμηνο φέτος, παρότι στη διάρκειά του συνεχίστηκαν τα μέτρα αναστολής λειτουργίας κλάδων και περιορισμού των μετακινήσεων. Η επιβράδυνση προήλθε κυρίως από την παρόμοια εξέλιξη στις πλέον αναπτυγμένες χώρες συνολικά και την έντονη επιτάχυνση της ανάκαμψης στην Κίνα. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, το ΑΕΠ υποχώρησε στις χώρες του ΟΟΣΑ κατά 0,4%, από 2,9% ένα τρίμηνο πριν. Η ύφεση στην αρχή του 2021 ήταν χαμηλότερη από ότι στο ίδιο τρίμηνο πέρυσι, όταν ξεκίνησε η πανδημία (-0,9%). Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε το πρώτο τρίμηνο σε -0,7%, έναντι -3,2% στο προηγούμενο τρίμηνο και 1,3% στο αντίστοιχο τρίμηνο της περασμένης χρονιάς. Αντιθέτως, στις 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ η ύφεση κλιμακώθηκε, στο 3,4% από 0,7% στο προηγούμενο τρίμηνο. Μεταξύ των πλέον αναπτυγμένων χωρών, η μεγαλύτερη μεταβολή στο ρυθμό του ΑΕΠ έναντι του προηγούμενου τριμήνου σημειώθηκε στη Γαλλία (+1,5% από -4,8%), στην Ιταλία (-1,4%, έναντι -6,6%) και στον Καναδά (+0,3%, από -3,2%). Η Γαλλία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ (+0,4%) ήταν οι πλέον αναπτυγμένες χώρες όπου εκδηλώθηκε τάση ανάκαμψης. Στον αντίποδα, η ύφεση κλιμακώθηκε στην αρχή του 2021 μόνο στην Ιαπωνία (-1,8%, από -1,0%). Στις μεγάλες ασιατικές αναπτυσσόμενες οικονομίες, η οικονομία της Κίνας αναπτύχθηκε στο πρώτο τρίμηνο φέτος με ρυθμό 18,3%, που είναι ο υψηλότερος τουλάχιστον των τελευταίων 30 ετών, κατόπιν ανάπτυξης 6,5% ένα τρίμηνο πριν. Η ανάκαμψη της Ινδίας επιταχύνθηκε ήπια, στο 1,8% από 0,5% στο τέλος του 2020. Στη Λατινική Αμερική, οι οικονομίες της Αργεντινής και της Βραζιλίας ανέκαμψαν με παρόμοιο ρυθμό (2,2-2,3%), από ύφεση 4,6% και 1,2% ένα τρίμηνο πριν. Η οικονομία της Ρωσίας παρέμεινε σε ύφεση στο πρώτο τρίμηνο του 2021, ελαφρώς ηπιότερη (2,0% έναντι 2,7%).

Η έντονη αποκλιμάκωση της ύφεσης ή η στροφή σε ανάκαμψη στις πλέον αναπτυγμένες χώρες, καθώς και στην Κίνα, κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, οφείλεται πρωτίστως στην έντονη αναθέρμανση του διεθνούς εμπορίου (+9,2%, από +2,6% στο περασμένο τρίμηνο). Αυτή προήλθε κυρίως από την εξαγωγική δραστηριότητα των πλέον αναπτυγμένων οικονομιών, της Κίνας και της Μέσης Ανατολής-Αφρικής, με την τάση στην τελευταία περιφέρεια να αφορά κυρίως στην έντονη κλιμάκωση των εξαγωγών καυσίμων. Η Κίνα πρωτοστάτησε μαζί με την Ανατολική Ευρώπη-Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών μεταξύ των αναδυόμενων περιφερειών και στις εισαγωγές. Οι ρυθμοί εισαγωγών ήταν υψηλοί και στις ισχυρότερες οικονομίες, ωστόσο χαμηλότεροι εκείνων στις εξαγωγές τους.

Οι πρόσφατες τάσεις στο ΑΕΠ αντανakλούν και τη συνέχιση των παρεμβάσεων στήριξης στις ισχυρότερες οικονομίες, δημοσιονομικού και νομισματικού χαρακτήρα. Από την άλλη πλευρά, είναι ήδη αισθητή η επίπτωση των αυξημένων μέτρων στήριξης στο δημοσιονομικό ισοζύγιο τους, το οποίο αναμένεται να διαμορφωθεί φέτος πλησίον των περυσινών, υψηλών επιπέδων ελλείμματος. Μια τέτοια εξέλιξη συνεπάγεται εκ νέου σημαντική επιβάρυνση του δημόσιου χρέους, η οποία για χώρες στις οποίες αυτό ήδη είναι υψηλό, ενδεχομένως να δυσχεράνει μελλοντικά την αναχρηματοδότησή του.

Οι παρεμβάσεις πολιτικής στις αναπτυγμένες χώρες, που αναμένεται να κλιμακωθούν το τρέχον εξάμηνο κυρίως στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την έναρξη λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, θα συνεχίσουν να διαχέονται σε τμήματα της παγκόσμιας οικονομίας, στηρίζοντας και αναπτυσσόμενες οικονομίες, στις οποίες είτε δεν υπάρχουν αντίστοιχες δυνατότητες, είτε αυτές είναι περιορισμένες. Βεβαίως, η ταχύτητα ανάκαμψης των χωρών θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από παράγοντες που σχετίζονται με την πανδημία, όπως τυχόν εξάπλωση ισχυρών μεταλλάξεων του ιού, η ταχύτητα του εμβολιασμού, αλλά και διαρθρωτικά χαρακτηριστικά των οικονομιών, όπως ο βαθμός εξάρτησής τους από τον τουρισμό, το διεθνές εμπόριο. Ανασχετικός παράγοντας στην ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα είναι η έντονη ενίσχυση της τιμής του πετρελαίου, που υπερέβη στο πρώτο εξάμηνο το 55%.

Εκτός από την ταχύτητα της ανάκαμψης, κλιμακώνεται το ενδιαφέρον για την ποιότητά της. Η πλειονότητα των χωρών εμφανίζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, ανεξαρτήτως επιπέδου ανάπτυξης, με τους νέους εργαζόμενους και εκείνους με χαμηλές δεξιότητες να είναι εκείνοι που έχουν πληγεί περισσότερο από την κρίση. Η έμφαση στην εξάπλωση της ψηφιοποίησης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της πανδημίας, μάλλον θα επιτείνει τις δυσχέρειες επανένταξης στην αγορά εργασίας της δεύτερης κατηγορίας. Επομένως, χρειάζεται έμφαση σε προγράμματα επανακατάρτισης και επανειδίκευσης, με συγκεκριμένο περιεχόμενο. Ειδικά τις αναπτυσσόμενες χώρες, έχει πληγεί η απασχόληση των γυναικών, οξύνοντας τις σχετικές ανισότητες.

Συνισταμένη των τάσεων κατά το τρέχον έτος και των αναμενόμενων εξελίξεων που αναλύθηκαν, καθώς και του γεγονότος ότι το πλήγμα στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα το 2020 από την πανδημία ήταν μικρότερο του αρχικά αναμενόμενου, προκαλώντας μικρότερη αναταραχή στη λειτουργία των οικονομιών και τη διασύνδεσή τους, αποτελεί η πρόβλεψη για ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας φέτος με ρυθμό στην περιοχή του 5,5-6,0%, υπερβαίνοντας την ύφεσή της πέρυσι, κατά 4,4%.

Σημαντική επιβράδυνση ύφεσης στο πρώτο τρίμηνο του 2021, παρά την παρατεταμένη αναστολή δραστηριοτήτων

Οι ισχυρές επιπτώσεις της πανδημίας του νέου κορωνοϊού στην οικονομική δραστηριότητα εγχωρίως κατά το 2020, υποχώρησαν αισθητά στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Το εγχώριο προϊόν συρρικνώθηκε στο αρχικό τρίμηνο του 2021 κατά 2,3%, έναντι αναθεωρημένης προς τα κάτω πτώσης του ΑΕΠ στο τελευταίο τρίμηνο του 2020 (-6,9% από -7,9%) και οριακής ύφεσης 0,5% στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι.

Ως προς τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, η εγχώρια κατανάλωση συρρικνώθηκε κατά 2,4%, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα διευρυνόταν ελαφρώς, κατά 0,7%. Η μείωσή της προήλθε από την έντονη υποχώρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 4,9%, πτώση ίδιας έντασης με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα η κατανάλωση των νοικοκυριών είχε ενισχυθεί οριακά (+0,3%). Οι έκτακτες δαπάνες για την αντιμετώπιση της πανδημίας συντήρησαν την επέκταση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου (+4,9%), ωστόσο σε μικρότερο βαθμό από ότι στο τέλος του περασμένου έτους (+7,3%). Την ίδια περίοδο πέρυσι η δημόσια κατανάλωση διευρυνόταν κατά 1,4%.

Οι επενδύσεις διευρύνθηκαν ελαφρώς στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος κατά 1,0%, κατόπιν έντονης κάμψης 17,1% στο τέλος του προηγούμενου έτους και παρόμοιας μικρής αύξησης πριν ένα χρόνο (+0,6%). Η μεταβολή της τάσης στις επενδύσεις από το τέλος του 2020 οφείλεται κυρίως στη μικρότερη υποχώρηση των αποθεμάτων στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα. Ωστόσο, ήταν ισχυρότερη από το τέταρτο τρίμηνο του 2020 και η αύξηση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου (+8,6% έναντι +3,2%). Στις αρχές του 2020 οι επενδύσεις αυξάνονταν αμιγώς από διεύρυνση των αποθεμάτων.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου, ήταν ανοδικές ή σταθεροποιητικές σε όλες εξ' αυτών. Την εντονότερη ενίσχυση σε απόλυτους όρους παρουσίασαν ο Μηχανολογικός εξοπλισμός-οπτικά συστήματα (+€186 εκατ. ή +16,1%), αντανακλώντας την επίδραση των αυξημένων αμυντικών δαπανών, καθώς και ο Εξοπλισμός ΤΠΕ (+€184 εκατ. ή +39,1%), σε αντίθεση με την υποχώρησή τους ένα έτος νωρίτερα κατά 28,5% και 8,1% αντίστοιχα. Ακολούθησαν σε αύξηση οι επενδύσεις σε Λοιπές Κατασκευές (+€125 εκατ. ή +10,7%), σε αντίθεση με την έντονη υποχώρησή τους στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι κατά 7,6%. Η διεύρυνσή τους προέρχεται εν μέρει από τις υψηλότερες δαπάνες του ΠΔΕ, σημαντικό μέρος των οποίων υπάγεται στη συγκεκριμένη κατηγορία πάγιου κεφαλαίου, και οι οποίες ήταν μεγαλύτερες στο πρώτο τρίμηνο από πέρυσι κατά €1,38 δισεκ. ή 170,1%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της αύξησης, περίπου 73%, προήλθε από τις ενισχύσεις επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων έναντι των επιπτώσεων του COVID-19. Μικρή ήταν η άνοδος στο Μεταφορικό εξοπλισμό (+€18 εκατ. ή +5,4%), σε αντίθεση με την πολύ ισχυρή πτώση στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του 2020. Η διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στις Κατοικίες επίσης ήταν μικρής έκτασης, €11 εκατ. ή 2,7%, σε συνέχεια πολύ ισχυρότερης ανόδου στην αρχή της περασμένης χρονιάς (+21,8%). Οι επενδύσεις στα Αγροτικά μηχανήματα και τα Λοιπά προϊόντα ήταν αμετάβλητες, ενώ την ίδια περίοδο πέρυσι παρουσίαζαν μικρές αρνητικές μεταβολές (-1,0% και +1,4% αντίστοιχα).

Στην πλευρά των εξελίξεων στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, η παρατεταμένη έξαρση της πανδημίας παγκοσμίως από τον περασμένο Νοέμβριο, η οποία συνεχίστηκε στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, διατήρησε τις ισχυρές πιέσεις στην πραγματοποίηση διεθνών ταξιδιών σε αυτό το χρονικό διάστημα. Ως αποτέλεσμα, συνεχίστηκε η ισχυρή συρρίκνωση των εξαγωγών

υπηρεσιών, κατά 38,7%, ελαφρώς ηπιότερα από ότι ένα τρίμηνο νωρίτερα (-44,5%) και έναντι υποχώρησης κατά 3,0% πριν ένα έτος. Αντιθέτως, οι εξαγωγές προϊόντων παρέμειναν σε τροχιά ανόδου, με ελαφρώς μικρότερη ταχύτητα από ότι ένα τρίμηνο νωρίτερα, 8,2% έναντι 13,7%. Ωστόσο, στην αρχή του 2020 η αύξηση ήταν πολύ μικρότερη, 2,6%. Συνολικά οι εξαγωγές υπολείπονταν κατά 13,4% του επιπέδου τους στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου πριν ένα χρόνο, όταν επίσης υποχωρούσαν, αλλά πολύ ηπιότερα (-3,0%), ενώ στο τρίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου του 2020 μειώθηκαν κατά 17,6%.

Επιβράδυνση παρουσίασε και η πτώση των εισαγωγών έναντι του τέλους του 2020, στο 5,0% από 8,8%. Σε απόλυτους όρους ήταν μικρότερη εκείνης στις εξαγωγές. Η επιβράδυνση προήλθε αποκλειστικά από τις εισαγωγές υπηρεσιών, που περιορίστηκαν εκ νέου, κατά 9,2%, από 30,7% το προηγούμενο τρίμηνο, καθώς ταυτόχρονα η πτώση των εισαγωγών προϊόντων κλιμακώθηκε ελαφρώς, στο 3,0% από 2,0%. Στην αρχή του 2020 επικρατούσαν στις εισαγωγές σταθεροποιητικές τάσεις (+0,2%), με τις εισαγωγές αγαθών να παρουσιάζουν παρόμοια τάση (+0,3%), ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών ενισχύονταν κατά 3,1%. Συνολικά το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου διευρύνθηκε στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι από τα €935 εκατ., που αποτελούσε διαχρονικό ελάχιστο για τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους, στα €2,3 δισεκ. ένα χρόνο μετά (+146%).

Προοπτικές σημαντικής ανάκαμψης στην Ελλάδα το 2021, σε συνάρτηση με την εξέλιξη της πανδημίας

Οι θετικές εξελίξεις γύρω από την υγειονομική κρίση, εγχωρίως και διεθνώς, όπως η αυξανόμενη πρόοδος στον εμβολιασμό, τα περισσότερα και εύκολα προσβάσιμα μέσα ανίχνευσης του ιού (self tests) και η βελτίωση των υγειονομικών δεδομένων στην πλειονότητα των χωρών, καθορίζουν ως επί το πλείστον τα δεδομένα και τις τάσεις στην οικονομία και την κοινωνία την τρέχουσα περίοδο. Κατά πάσα πιθανότητα θα ασκήσουν ισχυρότερες επιδράσεις στη συνέχεια του 2021, εφόσον δεν λάβουν χώρα εκ νέου δυσμενείς εξελίξεις σχετικά με την πανδημία. Ως αποτέλεσμα των έως τώρα επιδράσεών τους, έχει καταστεί δυνατή η μερική ή πλήρης άρση πολλών περιορισμών οι οποίοι ίσχυαν κατά την τρίτη φάση έξαρσης της πανδημίας. Σε αυτό το πλαίσιο, κατέστη δυνατή η επαναλειτουργία ορισμένων σημαντικών τομέων και δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι σχετίζονται και με τη θερινή τουριστική περίοδο (παροχή καταλύματος, επιβατικές μεταφορές, εστίαση, λιανικό εμπόριο).

Η θετική δυναμική των τελευταίων μηνών δεν συνεπάγεται ολοκλήρωση της υγειονομικής και της συνακόλουθης οικονομικής κρίσης. Παρότι η πανδημία παρουσιάζει σαφή κάμψη, ακόμα δεν έχει πλήρως τιθασευθεί. Άλλωστε, η φθίνουσα δυναμική της οφείλεται, εκτός των παραπάνω παραγόντων, στην εποχικότητα, καθώς η άνοδος της θερμοκρασίας επενεργεί ανασχετικά στην εξάπλωση του νέου κορωνοϊού. Επομένως, τυχόν εφησυχασμός ως προς την αντιμετώπιση του COVID-19 μπορεί να επιφέρει δυσμενείς εξελίξεις, π.χ. μετά το καλοκαίρι. Σε κάθε περίπτωση, συνεχή πρόκληση σχετική με την πανδημία αποτελούν οι μεταλλάξεις του ιού, ορισμένες εκ των οποίων ενισχύουν τη μεταδοτικότητά του, ενώ επικρατεί αβεβαιότητα ως προς την αντιμετώπισή τους από τα υφιστάμενα εμβόλια.

Κατά το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, παρότι βρίσκονταν σε εξέλιξη η δεύτερη και η τρίτη φάση της υγειονομικής κρίσης σε πολλές χώρες και τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας παρέμεναν ισχυρά, ο ρυθμός ύφεσης είτε υποχώρησε αισθητά, είτε μεταστράφηκε σε μικρή ανάπτυξη στις μεγαλύτερες οικονομίες και οικονομικές ζώνες: στις χώρες του ΟΟΣΑ, το ΑΕΠ

περιορίστηκε μόλις κατά 0,4%, έναντι ύφεσης 2,9% στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 και 0,9% στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι, ενώ στην ΕΕ το προϊόν υποχώρησε κατά 1,2%, από 4,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα και πτώση 2,7% πριν ένα έτος. Στην οικονομία της Κίνας, από όπου ξεκίνησε η υγειονομική κρίση, σημειώθηκε στο αρχικό τρίμηνο φέτος ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης τουλάχιστον των τελευταίων 30 ετών (18,3%).

Το τρίτο «κύμα» της πανδημίας βρίσκεται στις περισσότερες χώρες σε φάση σημαντικής ύφεσης από τον Απρίλιο και φαίνεται πως ολοκληρώνεται την τρέχουσα περίοδο. Στο ίδιο χρονικό διάστημα, σε ορισμένες χώρες, τα νέα κρούσματα του ιού είτε έχουν υποχωρήσει σε μικρό βαθμό σε σύγκριση με το μέγιστο επίπεδό τους (π.χ. Αργεντινή, Ρωσία), είτε παρουσιάζουν εσχάτως ανοδική τάση (π.χ. Βραζιλία, Ηνωμένο Βασίλειο). Οι δεύτερες τάσεις αναδεικνύουν τους κινδύνους οι οποίοι συνεχίζουν να υφίστανται λόγω του COVID-19. Ωστόσο, η γενικότερη τάση υποχώρησης της πανδημίας διαμορφώνει προοπτικές μεγαλύτερης αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας από το δεύτερο τρίμηνο. Αυτή η δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας ήδη έχει αποτυπωθεί στο κόστος της ενέργειας, με την τιμή του πετρελαίου να βρίσκεται σταθερά από τα μέσα του περασμένου Μαρτίου σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με εκείνα προ πανδημίας.

Η περιορισμένη άρση των περιοριστικών μέτρων εγχωρίως τον Απρίλιο, που κλιμακώθηκε από τις αρχές Μαΐου και συνεχίστηκε τον Ιούνιο, οδήγησε σε συνέχιση των περισσότερων παρεμβάσεων υποστήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Από την άλλη πλευρά, η άρση της αναστολής λειτουργίας σε δραστηριότητες έχει περιορίσει το πλήθος των δικαιούχων για τις παρεμβάσεις στήριξης. Σε κάθε περίπτωση, η συνέχιση των παρεμβάσεων πολιτικής, μετριάζει τις οικονομικές επιπτώσεις της αναστολής λειτουργίας δραστηριοτήτων. Καθώς αυτοί οι περιορισμοί αίρονται για ολοένα και περισσότερες δραστηριότητες, οι επιχειρήσεις που πλέον δεν θα ενισχύονται από τα μέτρα στήριξης, θα πρέπει να βρουν μέσω της λειτουργίας τους τρόπους να αναπληρώσουν τις ωφέλειες που απολάμβαναν. Σε κάθε περίπτωση, η υλοποίηση των παραπάνω επιβαρύνει περαιτέρω το δημοσιονομικό ισοζύγιο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της κυβέρνησης, ο προϋπολογισμός των παρεμβάσεων το 2021, έως τις αρχές Ιουνίου, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, έφθανε τα €11,4 δισεκ., σημειώνοντας σημαντική υπέρβαση σε σχέση με το στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€7,5 δισεκ.).

Οι μακροοικονομικές προβλέψεις του IOBE βασίζονται σε εναλλακτικές υποθέσεις για παράγοντες οι οποίες κρίνεται πως θα επηρεάσουν από το εκάστοτε χρονικό σημείο και μεσοπρόθεσμα τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Οι σημαντικότεροι παράγοντες για φέτος παραμένουν, όπως το 2020, η εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης, στην Ελλάδα και διεθνώς, ιδίως στην Ευρωζώνη, καθώς και το μέγεθος των παρεμβάσεων πολιτικής για την ανάσχεση των επιπτώσεών της. Επομένως, στα μακροοικονομικά σενάρια θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, με τη μορφή σχετικών υποθέσεων, οι πιθανές εξελίξεις σε αυτές τις παραμέτρους. Ειδικά η δυναμική της πανδημίας του νέου κορωνοϊού στο δεύτερο εξάμηνο του 2021 θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την πρόοδο στον εμβολιασμό και τις μεταλλάξεις του ιού. Ως προς τις παρεμβάσεις πολιτικής, όπως αναλύθηκε προηγουμένως, το επίπεδό τους το τρέχον έτος είναι ήδη σαφώς υψηλότερο του προϋπολογισμένου. Το τελικό τους ύψος θα εξαρτηθεί, πέρα από την τάση της πανδημίας, από την άντληση κεφαλαιακών πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU). Επιπρόσθετα, η δραστηριότητα του τομέα του Τουρισμού, η συμβολή του οποίου στο ΑΕΠ της Ελλάδας είναι αρκετά υψηλότερη σε σύγκριση με άλλες χώρες, συσχετίστηκε στενά το προηγούμενο έτος με την τάση της υγειονομικής κρίσης. Για αυτόν το λόγο, στα

εναλλακτικά σενάρια προβλέψεων θα πρέπει να ενσωματώνονται υποθέσεις για το μέγεθος του κύκλου εργασιών στο συγκεκριμένο τομέα.

Συγκεκριμένα, οι υποθέσεις του βασικού σεναρίου πρόβλεψης για το 2021 είναι οι εξής: δεν αναμένεται νέα ισχυρή έξαρση της πανδημίας στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, όπως αυτή στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι ή φέτος τον Μάρτιο, χωρίς να αποκλείονται μικρότερες, πρόσκαιρες εξάρσεις της. Ο διεθνής τουρισμός θα αυξηθεί σταδιακά, τουλάχιστον στο δεύτερο τρίμηνο και στην αρχή του τρίτου. Θεωρείται αρκετά πιθανή μια απότομη κλιμάκωσή του από τα μέσα του καλοκαιριού, καθώς και η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, π.χ. έως τις αρχές του τέταρτου τριμήνου. Ακολουθώντας, τα έσοδα από τις διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες θα ενισχυθούν από πέρυσι, φθάνοντας στην περιοχή του 40-45% του επιπέδου τους το 2019, από 24% το 2020, άνοδος που αντιστοιχεί σε αύξηση από €3,0 δισεκ. έως €3,8 δισεκ. Οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης θα μετριαστούν από τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, οι πόροι του οποίου θα εισρεύσουν από το δεύτερο εξάμηνο, με το σχετικό στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€5,5 δισεκ.) σαφώς να υπερβαίνεται, σύμφωνα με τις εξαγγελίες κατά την έγκριση του ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης. Σημαντική στήριξη, περισσότερη από ό,τι αναμενόταν στην αρχή του τρέχοντος έτους, θα λάβουν επιχειρήσεις και νοικοκυριά από τις παρεμβάσεις πολιτικής, οι οποίες ήδη υπερβαίνουν το στόχο. Σε ότι αφορά την τάση του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, υποτίθεται πως θα διαμορφωθεί στην περιοχή των τρεχουσών σχετικών προβλέψεων, με ρυθμό ανάκαμψης υψηλότερο από ότι προβλεπόταν τον περασμένο χειμώνα (Eur. Επιτροπή: 4,3%).

Το εναλλακτικό μακροοικονομικό σενάριο ενσωματώνει ορισμένα λιγότερο θετικά ή αρνητικά ενδεχόμενα σε σχέση με το βασικό σενάριο. Η μικρότερη πρόοδος στον εμβολιασμό, σε συνδυασμό με δυσμενείς εξελίξεις της πανδημίας (π.χ. έξαρση μεταλλάξεων), θα επιφέρουν νέα έξαρσή της στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου και ισχυρά περιοριστικά μέτρα στη λειτουργία κλάδων και δραστηριοτήτων. Αυτά θα είναι ενδεχομένως ηπιότερα από εκείνα του πρώτου και του τρίτου lockdown, χάρη και στη συμβολή των self tests (π.χ. click inside, click away, όχι αναστολή λειτουργίας). Μια νέα κλιμάκωση των μέτρων προστασίας θα οδηγήσει και σε περισσότερες παρεμβάσεις στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Σε ότι αφορά τη διεθνή τουριστική κίνηση, οι παραπάνω εξελίξεις που αφορούν στην υγειονομική κρίση, θα μετριάσουν την αύξησή της. Η τουριστική περίοδος θα ολοκληρωθεί αργότερα σε σύγκριση με πέρυσι, ωστόσο νωρίτερα από το βασικό σενάριο. Τούτων δεδομένων, τα έσοδα από διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες θα ενισχυθούν έναντι του 2020, φθάνοντας στην περιοχή του 35% του επιπέδου τους το 2019, άνοδος που αντιστοιχεί σε διεύρυνση κατά €2,1 δισεκ. Οι λιγότερο θετικές υγειονομικές εξελίξεις διεθνώς θα μετριάσουν και την ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, με αποτέλεσμα ο ρυθμός ανάπτυξής της να διαμορφωθεί χαμηλότερα από τις πρόσφατες σχετικές προβλέψεις, στην περιοχή του 3,5%. Σε ότι αφορά τις εισροές του ΕΤΑ, γίνεται η υπόθεση πως θα διαμορφωθούν πλησίον του στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 (≈ €5,5 δισεκ.).

Αναλυτικά, ως προς τις πρόσφατες και αναμενόμενες εξελίξεις σχετικά με την πανδημία εγχωρίως, παρά τον υψηλό αριθμό των νέων κρουσμάτων και των θανάτων στις αρχές Απριλίου, η σημαντική πρόοδος στη διαδικασία εμβολιασμού και οι περισσότερες δυνατότητες ανίχνευσης του ιού, διαμόρφωσαν τη δυνατότητα σταδιακής άρσης των περιοριστικών μέτρων. Έτσι, έγινε η πρώτη χαλάρωσή τους στο Λιανικό Εμπόριο και τις μετακινήσεις στις αρχές Απριλίου (αγορές με ραντεβού, διαδημοτικές μετακινήσεις εντός περιφερειακής ενότητας μόνο τα Σαββατοκύριακα, για άσκηση με όχημα). Στο τέλος Απριλίου επιτράπηκαν οι διαδημοτικές μετακινήσεις εντός περιφερειακής ενότητας για οποιονδήποτε λόγο, ενώ από τις αρχές Μαΐου επαναλειτούργησε η Εστίαση σε εξωτερικούς χώρους. Οι περισσότερες αλλαγές ίσχυσαν από τις 14/5: 1) καταργήθηκε

η αποστολή μηνύματος για τις μετακινήσεις, 2) επιτράπηκαν οι υπερτοπικές - διαπεριφερειακές μετακινήσεις, 3) καταργήθηκαν τα ραντεβού στο Λιανικό Εμπόριο, 4) ολοκληρώθηκε η αναστολή λειτουργίας για τις επιχειρήσεις στον τομέα του Τουρισμού. Στο τέλος Μαΐου επαναλειτούργησαν οι ανοικτοί πολιτιστικοί χώροι (θέατρα, συναυλίες), άνοιξαν, υπό όρους, τα γυμναστήρια και μειώθηκε το υποχρεωτικό ποσοστό τηλεργασίας στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα στο 20%. Τέλος, από τις 24 Ιουνίου καταργήθηκε η χρήση μάσκας σε εξωτερικούς χώρους στους οποίους δεν υπάρχει συγχρωτισμός και από τις 28/6 σταμάτησε η νυχτερινή απαγόρευση κυκλοφορίας.

Σε ότι αφορά τα μέτρα για τις διεθνείς επιβατικές μετακινήσεις στην Ελλάδα, συνεχίζεται η απαγόρευση εισόδου αεροπορικώς στην χώρα υπηκόων τρίτων κρατών πλην των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Συμφωνίας Σένγκεν, με εξαίρεση ορισμένων χωρών από αυτόν τον κανόνα. Οι εξαιρούμενες χώρες από τον Ιούνιο είναι σαφώς περισσότερες σε σύγκριση με εκείνες κατά το άνοιγμα του διεθνούς τουρισμού πέρυσι, στις αρχές Ιουλίου (26 έναντι 15), επομένως, υφίστανται προϋποθέσεις υψηλότερης τουριστικής κίνησης φέτος. Πρόσθετη πηγή εσόδων για τον Τουρισμό σε σχέση με πέρυσι θα αποτελέσει η κρουαζιέρα, δραστηριότητα η οποία έχει επιτραπεί από τις 14 Μαΐου.

Η περιορισμένη άρση των περιοριστικών μέτρων εγχωρίως τον Απρίλιο, που κλιμακώθηκε τον Μάιο και συνεχίστηκε τον Ιούνιο, οδήγησε σε συνέχιση των περισσότερων παρεμβάσεων υποστήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών (αποζημίωση ειδικού σκοπού για εργαζόμενους σε αναστολή εργασίας, μείωση ενοικίου στα επαγγελματικά ακίνητα πληττόμενων επιχειρήσεων και αποζημίωση ιδιοκτητών αυτών των ακινήτων, αναστολή πληρωμής ρυθμισμένων φορολογικών και ασφαλιστικών οφειλών επιχειρήσεων, επέκταση επιδομάτων ανεργίας κατά 2 μήνες κ.ά.). Από την άλλη πλευρά, η άρση της αναστολής λειτουργίας σε δραστηριότητες έχει περιορίσει το πλήθος των δικαιούχων για τις παραπάνω παρεμβάσεις στήριξης. Επιπλέον, υλοποιήθηκε το έβδομο πρόγραμμα επιστρεπτέας προκαταβολής τον Μάιο, όμως δεν έχει προγραμματιστεί άλλο, συνεχίστηκε το πρόγραμμα κάλυψης του 100% των ασφαλιστικών εισφορών επί έξι μήνες για 100 χιλ. νέες θέσεις απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα και το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ παρατάθηκε έως τον Ιούνιο, ενώ ειδικά για τον τομέα του Τουρισμού η παράταση φθάνει έως τον Σεπτέμβριο. Επισημαίνονται ορισμένες μη επαναλαμβανόμενες παρεμβάσεις οι ξεκίνησαν κατά το δεύτερο τρίμηνο: α) πρόγραμμα ΓΕΦΥΡΑ 2, για την επιχορήγηση δόσεων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, το οποίο αφορά και σε επιχειρήσεις, με προϋπολογισμό €300 εκατ. και β) γ' κύκλος προγράμματος εγγυοδοσίας COVID-19 της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις σε μεγέθη χρηματοδότησης, τα οποία μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στην ανάσχεση των επιπτώσεων της πανδημίας, ιδίως στις επενδύσεις, οι τράπεζες στην Ελλάδα συνεχίζουν την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων της ΕΚΤ για την προσφορά ρευστότητας, τα οποία προέκυψαν ως αντίδραση στις έκτακτες συνθήκες. Αυτά περιλαμβάνουν το Πρόγραμμα Αγοράς Τίτλων λόγω Πανδημίας (ΠΑΤΠ - Pandemic Emergency Purchase Programme), προϋπολογισμού €1,85 τρισεκ., και τις μη στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης λόγω της πανδημίας (PELTRO). Επιπλέον, χαλάρωσαν σταδιακά οι όροι των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III). Σε αυτό το πλαίσιο χρηματοδοτικών δυνατοτήτων, η άντληση ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα έφτασε στην περίοδο Απριλίου - Σεπτεμβρίου 2020 τα €24,4 δισεκ. και διαμορφώθηκε σε €38,96 δισεκ. στο τέλος της. Έκτοτε και έως τον Μάρτιο του 2021 παρουσίασε διακυμάνσεις και τελικά ανήλθε στα €44,6 δισεκ. Επομένως, σε 13 μήνες οι τράπεζες

έχουν αντλήσει €32,2 δισεκ. Αυτές οι εξελίξεις δεν περιλαμβάνουν τη δραστηριότητα των τραπεζών στο πλαίσιο του ΠΑΤΠ.

Τις χορηγήσεις δανείων ευνοεί και η ταχύρρυθμη αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις). Σε συνέχεια της ισχυρής διεύρυνσής τους το 2020 κατά 13,6% ή κατά €19,3 δισεκ., οι καταθέσεις ανήλθαν περαιτέρω στο πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους κατά €4,92 δισεκ. (+3,0%). Σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι ήταν υψηλότερες κατά €20,9 δισεκ. (+14,6%), γεγονός που αναδεικνύει την επιτάχυνση της αύξησής τους. Η νέα άνοδος προήλθε αποκλειστικά από τις περισσότερες καταθέσεις των νοικοκυριών, κατά €5,0 δισεκ. (+3,9%), καθώς οι καταθέσεις των επιχειρήσεων περιορίστηκαν οριακά (-€80 εκατ. ή -0,2%).

Ενώ οι τάσεις που μόλις αναφέρθηκαν ευνοούν την πιστωτική επέκταση από τις τράπεζες, η παρατεταμένη αβεβαιότητα ως προς τη διάρκεια και την ένταση της υγειονομικής κρίσης, καθώς και τις επιπτώσεις της στην εξυπηρέτηση των δανείων, θα συνεχίσει να επενεργεί ανασχετικά στη χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων, τουλάχιστον κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Η αναστολή δραστηριότητας σε πολλούς κλάδους από τον περασμένο Νοέμβριο, που συνεχίστηκε στην πλειονότητα αυτών έως το τέλος Απριλίου, άσκησε πρόσθετες πιέσεις στον κύκλο εργασιών επιχειρήσεων και τα εισοδήματα των νοικοκυριών, επηρεάζοντας και τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δανεισμού τους. Από τη άλλη πλευρά, η περαιτέρω αναστολή πληρωμής δόσεων τραπεζικών δανείων, το πολύ έως το τέλος του 2021, θα επενεργήσει ανασταλτικά στην αποτύπωση αυτών των εξελίξεων στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Πλέον πιθανή συνισταμένη όσων προαναφέρθηκαν είναι η σημαντική ανάκαμψη της αθέτησης υποχρεώσεων προς τις τράπεζες. Στα αποτελέσματα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών για το 2020 περιλαμβάνονται υπόλοιπα «κόκκινων» δανείων, από δάνεια τα οποία βρέθηκαν σε moratorium πληρωμής, ύψους €3,1 δισεκ. Ωστόσο, οι τράπεζες έχουν σχηματίσει αρκετά υψηλότερες προβλέψεις τόσο για τα moratoria δανείων όσο και για δάνεια εξ' αυτών που ενδεχομένως θα μετατραπούν σε μη εξυπηρετούμενα το 2021. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, το υπόλοιπο των δανείων σε moratorium στο τέλος του 2020 ήταν €4,1 δισεκ., καθώς η περίοδος αναστολής είχε λήξει για το 85% των δανείων που υπάχθηκαν σε αυτό το καθεστώς πριν το τέλος του έτους. Ωστόσο, έκτοτε δόθηκε νέα δυνατότητα περαιτέρω αναστολής πληρωμών, που διεύρυνε εκ νέου τα δάνεια σε αυτό το καθεστώς.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), κατέγραψαν οριακή άνοδο το πρώτο τρίμηνο του 2021 κατά 0,2% ή €0,1 δισεκ., μεταβολή που ανακόπτει την τάση συστηματικής μείωσής τους για πέντε συναπτά έτη. Η στασιμότητα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην απουσία μεγάλων συναλλαγών μη οργανικής μείωσης, αλλά και σε πιέσεις στο οργανικό σκέλος μεταβολής των ΜΕΔ ένεκα της οικονομικής κρίσης. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ τον Μάρτιο του 2021 ήταν €47,3 δισεκ. ή 30,3% των συνολικών δανείων, περίπου €59,9 δισεκ. ή 55,9% χαμηλότερα από το μέγιστο επίπεδο του Μαρτίου 2016. Στην επιχειρηματική πίστη, τα ποσοστά των ΜΕΔ κατέγραψαν οριακή άνοδο στο πρώτο τρίμηνο του 2021, στο 27,9% των δανείων, από 27,7% το προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στα στεγαστικά χαρτοφυλάκια, από 31,0% σε 31,1%. Μεγαλύτερη άνοδος των ΜΕΔ, από 46,0% σε 47,3%, σημειώθηκε στα καταναλωτικά δάνεια.

Οι αναθεωρημένοι στόχοι για τη μείωση των ΜΕΔ έως το τέλος του 2021 που έχουν καθορίσει οι τράπεζες (χαμηλότερα του 20% των δανείων), σε συνδυασμό με το αρκετά πιθανό ενδεχόμενο αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης, αναδεικνύουν την ανάγκη άμεσης αξιοποίησης όλων των δυνατοτήτων για τον περιορισμό τους. Στο πλαίσιο του

δεύτερου προγράμματος εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο για την τιτλοποίηση τραπεζικών δανείων (Ηρακλής II), υπάρχει η δυνατότητα τιτλοποιήσεων ΜΕΔ έως €32 δισεκ., με €11-12 δισεκ. νέων κρατικών εγγυήσεων. Προς το παρόν, οι μεγαλύτερες τράπεζες έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για τιτλοποιήσεις δανείων ύψους €18,6 δισεκ. μέσω του νέου προγράμματος. Εντός του δεύτερου τριμήνου υλοποιήθηκαν δύο συναλλαγές κόκκινων δανείων, αμφότερες τον Ιούνιο, από την Πειραιώς Financial Holdings και την Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων στο τραπεζικό σύστημα, η παροχή τραπεζικών πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις συνεχίστηκε με υψηλό ρυθμό στο αρχικό τετράμηνο του 2021. Ωστόσο, παρουσίασε σε αυτό το χρονικό διάστημα αποκλιμάκωση σε σύγκριση με το τέλος της προηγούμενης χρονιάς, καθώς από 10,4% τον Ιανουάριο διαμορφώθηκε σε 6,7% τον Απρίλιο (μέσος όρος περιόδου 8,1%). Την ίδια περίοδο ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τα νοικοκυριά ήταν αμετάβλητος έναντι του 2020, στην περιοχή του 2,5%. Η μικρότερη αύξηση των δανείων στον επιχειρηματικό τομέα οφείλεται στην έντονη κλιμάκωση του δανεισμού προς τη Γενική Κυβέρνηση, με το σχετικό μέσο ρυθμό να διαμορφώνεται στο 87,4% στο αρχικό τετράμηνο φέτος. Μέσω και άλλων μεγεθών, αυξήθηκε σημαντικά η διασύνδεση του τραπεζικού συστήματος με το κράτος.

Στην πλευρά των δυνατοτήτων χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από το δημόσιο τομέα, όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι πόροι του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (ETA-NextGenerationEU) θα αποτελέσουν τη σημαντικότερη πρόσθετη πηγή επενδυτικών κεφαλαίων στα επόμενα έτη. Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας (Ελλάδα 2.0) παρουσιάστηκε στις 31/03/2021. Σύμφωνα με αυτό, η Ελλάδα θα λάβει έως €18,2 δισεκ. σε επιχορηγήσεις και έως €12,7 δισεκ. σε δάνεια, δηλαδή συνολικά €30,9 δισεκ., στην περίοδο 2021-2026, Ωστόσο, μαζί με τα εγχώρια κεφάλαια που θα κινητοποιηθούν, οι συνολικοί κεφαλαιακοί πόροι που θα διατεθούν για επενδύσεις στο πλαίσιο της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης, προβλέπεται να φτάσουν τα €57,5 δισεκ. Στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2021 προβλεπόταν ότι οι πόροι που θα αντληθούν από το ETA το τρέχον έτος θα είναι περίπου €5,5 δισεκ. Κατά την έγκριση του ελληνικού Σχεδίου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης στις αρχές Ιουνίου, ανακοινώθηκε πως εντός του τρέχοντος έτους αναμένεται να εκταμιευθούν €8 δισεκ., με τους μισούς εξ' αυτών των πόρων να εκταμιεύονται τον Αύγουστο. Δεδομένου ότι ο ρυθμός απορρόφησης των κεφαλαίων του ETA περιλαμβάνεται στις υποθέσεις των εναλλακτικών μακροοικονομικών σεναρίων προβλέψεων, εφόσον διαμορφωθεί πλησίον των παραπάνω ανακοινώσεων, θα συμβάλει στην πραγματοποίηση του βασικού σεναρίου.

Στο σκέλος της τακτικής χρηματοδότησης επενδύσεων από το δημόσιο τομέα, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, στο αρχικό πεντάμηνο του 2021 οι ενισχύσεις του ΠΔΕ έφτασαν τα €3,56 δισεκ., υπερβαίνοντας κατά πολύ το σχετικό στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€1,74 δισεκ.) και σε μικρότερο βαθμό τις αντίστοιχες περυσινές εκταμιεύσεις κεφαλαίων (€3,36 δισεκ.). Ωστόσο, ένα σημαντικό μέρος αυτών, ύψους €1,59 δισεκ. ή 44,7% του συνόλου τους, αφορούσε σε παρεμβάσεις στήριξης εξαιτίας της πανδημίας, κυρίως με τη μορφή της επιστρεπτέας προκαταβολής (€1,1 δισεκ.). Εξαιρουμένων αυτών, οι δαπάνες του ΠΔΕ ήταν στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου €1,97 δισεκ. Επομένως, και πάλι υπερέβησαν το στόχο στο φετινό προϋπολογισμό. Λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική που παρουσίασε η παροχή πόρων μέσω του ΠΔΕ έως τον Μάιο, καθώς και το ότι η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 πλησιάζει στην ολοκλήρωσή της, εκτιμάται ότι η υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων μέσω του ΠΔΕ θα υπερβεί το

επίπεδό της το 2020 (€6,37 δισεκ.), προσεγγίζοντας το σχετικό στόχο που έχει τεθεί στον Προϋπολογισμό του 2021 (€6,75 δισεκ.).

Ως προς τις εξελίξεις στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων-παραχωρήσεων, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν τη δυναμική των επενδύσεων, καθώς αφορούν σε σημαντικές υποδομές και ακίνητα, ο σχετικός στόχος εσόδων στον Προϋπολογισμό είναι €1,79 δισεκ., εκ των οποίων €1,47 δισεκ. από διαγωνισμούς οι οποίοι θα ολοκληρωθούν φέτος και €321 εκατ. είτε από διαγωνισμούς για τους οποίους έχουν υποβληθεί δεσμευτικές προσφορές και η αναμενόμενη πρώτη εκταμίευση θα γίνει το τρέχον έτος, είτε από καταβολές δόσεων ολοκληρωμένων συναλλαγών προηγούμενων ετών. Το μεγαλύτερο μέρος του δεύτερου ποσού αποτελούσε η πρώτη δόση του τιμήματος από την πώληση και μεταβίβαση της Ελληνικό ΑΕ (€300 εκατ.), και καταβλήθηκε προσφάτως, με την ολοκλήρωσή των σχετικών διαδικασιών. Όμως, παρότι αρκετές διαγωνιστικές διαδικασίες είναι εν εξελίξει, με ορισμένες να βρίσκονται σε ώριμο στάδιο, εντούτοις στο πρώτο μισό του 2021 τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από τη συγκεκριμένη ενέργεια. Αυτό το γεγονός καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την επίτευξη του στόχου εσόδων για το τρέχον έτος. Κατόπιν της χαμηλής υλοποίησης του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και πέρυσι, εξαιτίας και της έντονης επιδείνωσης του επενδυτικού περιβάλλοντος από την υγειονομική κρίση, επιτείνεται η χαμηλή επίδραση των αποκρατικοποιήσεων στην επενδυτική δραστηριότητα.

Σε ότι αφορά τις πρόσφατες τάσεις στο διεθνή τουρισμό, η σημασία του οποίου για την ελληνική οικονομία είχε κλιμακωθεί έντονα στα έτη πριν την πανδημία, από τα διαθέσιμα στοιχεία για τη διεθνή τουριστική κίνηση στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, προκύπτουν ενδείξεις σαφούς ενίσχυσης της σε σχέση με πέρυσι, ωστόσο εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά του επιπέδου της το 2019. Οι διεθνείς αφίξεις στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών υπολείπονταν στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου κατά 88,8% και 80,8% αντίστοιχα του επιπέδου τους πρόπερσι, έναντι αντίστοιχων πτώσεων πέρυσι κατά 99,2% και 98,4%. Δεδομένων, κυρίως της σημαντικής προόδου στους εμβολιασμούς διεθνώς και στην Ελλάδα, δεύτερον της ισχυρής ύφεσης της υγειονομικής κρίσης στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου στις περισσότερες χώρες, θεωρείται πλέον πιθανό πως η διεθνής τουριστική κίνηση θα διαμορφωθεί αρκετά υψηλότερα του περυσινού της επιπέδου, με παρόμοιο αντίκτυπο στα έσοδα. Όμως, θα παραμείνει όμως σε μεγάλη απόσταση από το επίπεδο του 2019, όπως υποτίθεται στο βασικό σενάριο προβλέψεων. Η εξασθένιση της υγειονομικής κρίσης σε σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς θα συνεχίσει να τονώνει τη ζήτησή τους για ελληνικά προϊόντα.

Λαμβάνοντας υπόψη για την πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων κυρίως τις πρόσφατες και τις πιθανές εξελίξεις σχετικά με την πανδημία του COVID-19, π.χ. τυχόν εξάπλωση ισχυρών μεταλλάξεων του ιού, την κλιμάκωση της διαδικασίας εμβολιασμού, τα σαφώς περισσότερα των αρχικά σχεδιασμένων μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων εγχωρίως, αλλά και την ταχύτερη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, εκτιμάται πως η σημαντική κάμψη των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών στο αρχικό τρίμηνο φέτος, θα αντιστραφεί από τα επόμενα τρίμηνα. Δεδομένων, πρώτον, της ιδιαίτερα ισχυρής υποχώρησης της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά την εξάπλωση της πανδημίας στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι, δεύτερον της σταδιακής άρσης των περιορισμών στο Λιανικό Εμπόριο από την αρχή του Απριλίου, νωρίτερα από ότι πριν ένα χρόνο, η αύξησή της στο δεύτερο τρίμηνο αναμένεται να είναι ισχυρή. Η μεγάλη συσσώρευση αποταμιεύσεων από τα νοικοκυριά από το ξεκίνημα της υγειονομικής κρίσης, ύψους σχεδόν €14 δισεκ., μπορεί να τροφοδοτήσει την ενίσχυση της κατανάλωσής τους στο συγκεκριμένο και στα επόμενα τρίμηνα του τρέχοντος έτους. Οι φοροελαφρύνσεις για τα

εισοδήματα (ασφαλιστικές εισφορές, εισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης) είναι ένας πρόσθετος παράγοντας τόνωσης των καταναλωτικών δυνατοτήτων του ιδιωτικού τομέα κατά το τρέχον έτος.

Παρότι υφίστανται δυνατότητες σημαντικής διεύρυνσης των καταναλωτικών δαπανών, η δυναμική τους θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη της της υγειονομικής κρίσης και την ένταση των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Εφόσον δεν σημειωθεί μια νέα σημαντική έξαρση της πανδημίας κατά το δεύτερο εξάμηνο (βασικό σενάριο προβλέψεων), η λειτουργία κλάδων οι οποίοι ως επί το πλείστον συγκεντρώνουν την καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών (Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Τέχνες-Ψυχαγωγία κ.ά.), θα είναι εν γένει απρόσκοπη. Όμως οι επιχειρήσεις θα είναι επιφυλακτικές έναντι μιας νέας έξαρσης της πανδημίας, με αποτέλεσμα η απασχόλησή τους να κλιμακώνεται ήπια, ιδίως στους κλάδους στους οποίους η οικονομική δραστηριότητα πλήγηκε ιδιαίτερα πέρυσι, με αντίστοιχες τονωτικές επενέργειες στο εγχώριο εισόδημα και τις καταναλωτικές δυνατότητες. Ανασχετικά σε μια σημαντική διεύρυνση των θέσεων εργασίας στο βασικό σενάριο θα επενεργήσει η άρση των μέτρων στήριξης, που θα οδηγήσει στην απώλεια πολλών εξ' αυτών οι οποίες διατηρούνταν με την αργή των κρατικών ενισχύσεων. Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή νέας έξαρσης της πανδημίας, η καταναλωτική διάθεση, αλλά και οι δυνατότητες κατανάλωσης θα περιοριστούν. Ακολουθώντας, οι πιέσεις σε ένα τμήμα των επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας θα είναι ισχυρές, κατόπιν των προηγούμενων lockdowns και παρά τα επιπλέον μέτρα στήριξης που θα ληφθούν. Συνεκτιμώντας την επίδραση των παραπάνω παραγόντων, υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων, προβλέπεται πως η ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης θα κινηθεί στην περιοχή του 3,5-4,5%, ενώ στην περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου η αύξησή της προβλέπεται μεταξύ 1,0% και 2,0%.

Ως προς τις εξελίξεις στη δημόσια κατανάλωση φέτος, η συνέχιση και κλιμάκωση των έκτακτων δαπανών λόγω COVID-19, κυρίως για προσωπικό στο δημόσιο τομέα, για υποδομές και εξοπλισμό ΤΠΕ, για την προμήθεια εμβολίων και tests, κ.ά., θα τονώσουν την καταναλωτική ζήτησή του. Λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των παρεμβάσεων στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών στο πρώτο εξάμηνο του 2021 και τις πρόσφατες εξαγγελίες για τον προϋπολογισμό τους στο τρέχον εξάμηνο (€4,5 δισεκ.), αυτές εκτιμάται πως θα είναι υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων πολύ υψηλότερες των προβλεπόμενων στον Προϋπολογισμό του 2021, σχεδόν διπλάσιες, με αποτέλεσμα να υπολείπονται ελαφρώς εκείνων στο περασμένο έτος. Επιπλέον, θα είναι περισσότερο εμπροσθοβαρείς σε σύγκριση με τις περυσινές, τονώνοντας περισσότερο την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις εισαγωγές. Από την άλλη πλευρά, δεν θα καταβληθούν εκ νέου φέτος στους συνταξιούχους αναδρομικά, όπως στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι. Συνισταμένη των παραπάνω τάσεων στις καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου αναμένεται να είναι η διεύρυνσή τους έναντι του περυσινού επιπέδου τους, κατά 3,0% με 4,5%. Όμως, εφόσον εκδηλωθεί νέα έξαρση της πανδημίας στο εξάμηνο Ιουλίου-Δεκεμβρίου, μάλλον θα χρειαστούν πρόσθετες των ήδη σχεδιασμένων έκτακτες δαπάνες και παρεμβάσεις στήριξης, οδηγώντας σε αύξηση των καταναλωτικών δαπανών στην περιοχή του 5,0%-6,0%.

Σε ότι αφορά τις επενδύσεις, ο αυξημένος τραπεζικός δανεισμός από πέρυσι που συνεχίζεται, έχει ήδη διαμορφώσει δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων από μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων. Η υποχώρηση της επιφυλακτικότητας για την πανδημία είναι βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων πολλών εξ αυτών. Επιχειρήσεις από δραστηριότητες της Μεταποίησης, η ζήτηση των οποίων σχετίζεται με την υγειονομική κρίση ή παρουσίασαν ανθεκτικότητα σε αυτή (π.χ. Φάρμακα, κατασκευή Η/Υ, Πλαστικά), θεωρούνται οι

πλέον πιθανές να διευρύνουν την επενδυτική δραστηριότητά τους. Η υλοποίηση του «Ηρακλή II» θα συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη τυχόν αρνητικών εξελίξεων στο ενεργητικό των τραπεζών από την πανδημία, όπως μια διεύρυνση των ΜΕΔ, αλλά και περαιτέρω, στον περιορισμό τους, ευνοώντας την πιστωτική επέκταση.

Όπως έχει επισημανθεί σε εκθέσεις του IOBE, οι ενισχύσεις από τις προαναφερθείσες και άλλες έκτακτες δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας σε επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους (π.χ. επιστρεπτέα προκαταβολή, αποζημίωση ειδικού σκοπού), παρότι δεν αφορούν σε επενδύσεις, αποτυπώθηκαν εν μέρει στις επενδυτικές δαπάνες στο ΑΕΠ, καθώς διατίθενται στο πλαίσιο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η συνέχιση δράσεων αυτού του είδους το 2021, σημαντικής έκτασης, εξακολουθεί να χρηματοδοτείται εν μέρει μέσω του ΠΔΕ, για αυτό αναμένεται να συντηρήσουν ένα μεγάλο μέρος του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου το 2020, ο οποίος προήλθε από αυτές. Ανεξαρτήτως αυτών των περισσότερο τεχνικών επιδράσεων στις επενδύσεις και στο ΑΕΠ, οι ενισχύσεις επενδύσεων μέσω του ΠΔΕ προβλέπεται να διαμορφωθούν φέτος ελαφρώς υψηλότερα από το περυσινό τους επίπεδο, καθώς ολοκληρώνονται οι χρηματοδοτήσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020.

Πλέον καθοριστικός παράγοντας για την επίδραση του δημόσιου τομέα στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος, αλλά και στα προσεχή έτη, θα είναι οι πόροι του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (NextGenerationEU), σε συνδυασμό με τους εθνικούς πόρους που θα μοχλεύσουν. Κατόπιν των πρόσφατων σχετικών εξελίξεων που προαναφέρθηκαν και δείχνουν υψηλότερη της προβλεπόμενης στον προϋπολογισμό εισροή πόρων φέτος, οι τονωτικές επενέργειές τους στην επενδυτική δραστηριότητα υπό αμφότερα τα μακροοικονομικά σενάρια, θα είναι ισχυρότερες από ότι αναμενόταν σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία.

Η σημαντική υπό-υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων-ιδιωτικοποιήσεων το 2020, θα έχει ως αποτέλεσμα τη μικρή συμβολή τους στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος, ενδεχομένως και τον επόμενο χρόνο, δεδομένης της μεγάλης περιόδου ωρίμανσης που απαιτείται για έργα αυτής της κλίμακας. Ωστόσο, η πρόσφατη ολοκλήρωση της παραχώρησης του Ελληνικού δημιουργεί πολύ σημαντικές μεσοπρόθεσμες προοπτικές, για τις επενδύσεις, την οικονομική δραστηριότητα ευρύτερα, καθώς και για την απασχόληση.

Όπως προκύπτει από τις τάσεις σε σχετικούς βραχυχρόνιους δείκτες, τα οικοδομικά έργα φαίνεται να παρουσιάζουν εκ νέου ενίσχυση στην αρχή του τρέχοντος έτους. Αυτή ήδη έχει αποτυπωθεί στο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου στο ΑΕΠ και εκτιμάται πως θα συνεχιστεί στα επόμενα τρίμηνα.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω επιδράσεις, κυρίως της ισχυρής πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, των έκτακτων χρηματοδοτικών εργαλείων για την πανδημία και των πόρων από το ΕΤΑ, καθώς και την ανοδική δυναμική των εξαγωγών αγαθών από πέρυσι, που καθορίζει τις επενδυτικές αποφάσεις στη Βιομηχανία, αναμένεται στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων οι επενδύσεις θα ανακάμψουν κατά 14-17%. Εφόσον σημειωθεί νέα έξαρση πανδημίας, π.χ. το φθινόπωρο, η επενδυτική διάθεση θα εξασθενήσει και οι επενδύσεις θα διευρυνθούν ηπιότερα, μεταξύ 8% και 10%.

Στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, στο σκέλος των εξαγωγών, η δυναμική των εξαγωγών υπηρεσιών θα είναι αυτή που θα καθορίσει κατά κύριο λόγο τη μεταβολή τους. Όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, το γεγονός ότι η

πανδημία παρουσίασε διαδοχικές εξάρσεις στο τέλος του 2020 και στο αρχικό τρίμηνο φέτος, απέτρεψε μια σημαντική αναθέρμανση του τουριστικού ενδιαφέροντος από τις αρχές του 2021. Σταδιακά αντίρροπα σε αυτές τις επιδράσεις επενέργησε η πρόοδος στον εμβολιασμό διεθνώς. Ενώ η τουριστική περίοδος ξεκίνησε στα μέσα Μαΐου, με την πανδημία σε φάση σημαντικής ύφεσης στην πλειονότητα των χωρών, εντούτοις υφίστανται την τρέχουσα περίοδο ορισμένοι ανασχετικοί παράγοντες στη διεθνή τουριστική κίνηση. Για παράδειγμα, οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ, αλλά και κάποιοι δυνητικοί, όπως οι επιπτώσεις της εξάπλωσης νέων μεταλλάξεων. Αυτές οι πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές έχουν ενσωματωθεί στις υποθέσεις για τα έσοδα από τον τουρισμό και στα δύο σενάρια μακροοικονομικών προβλέψεων, οι οποίες έχουν αναθεωρηθεί ελαφρώς επί τα χείρω σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση. Επομένως, η ώθηση από τον τουρισμό θα είναι μικρότερη της προβλεπόμενης νωρίτερα φέτος.

Η ανάκαμψη της Ευρωζώνης το 2021, με ελαφρώς ταχύτερο ρυθμό από ότι αναμενόταν στην αρχή του τρέχοντος έτους, θα κλιμακώσει τη ζήτηση για τα ελληνικά προϊόντα. Ισχυρότερη της προβλεπόμενης στα τέλη του 2020, προβλέπεται να είναι η ανάπτυξη φέτος σε άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς, όπως στη Μέση Ανατολή-Κεντρική Ασία και στην Αναπτυσσόμενη Ευρώπη. Ευνόητα, σε περίπτωση νέας ισχυρής έξαρσης του κορωνοϊού, π.χ. στην Ευρώπη, η ανάκαμψη της διεθνούς ζήτησης για ελληνικά προϊόντα θα είναι ηπιότερη. Λαμβάνοντας υπόψη τις, ως επί το πλείστον θετικές τάσεις στους παράγοντες που παρουσιάστηκαν και αφορούν στην εξαγωγική ζήτηση, στο βασικό σενάριο εξελίξεων, οι εξαγωγές θα ανέλθουν φέτος κατά 12-15%, ενώ στο δυσμενές σενάριο η άνοδος θα είναι ηπιότερη (7-9%).

Η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, αλλά και των εξαγωγών προϊόντων κατά το τρέχον έτος, θα έχουν ισχυρό θετικό αποτύπωμα στις εισαγωγές προϊόντων. Στην περίπτωση του εναλλακτικού μακροοικονομικού σεναρίου, η αναμενόμενη ηπιότερη αύξηση αμφοτέρων, ευνόητα θα αποτυπωθεί αντίστοιχα στην εισαγωγική ζήτηση. Κατόπιν της έντονης υποχώρησης των εισαγωγών υπηρεσιών το 2020, κατά κύριο λόγο από τη χαμηλότερη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες, αλλά και για μεταφορές, η διευκόλυνση των διεθνών μετακινήσεων το καλοκαίρι σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω εμβολιασμών και περισσότερων μέσων ανίχνευσης του ιού, εκτιμάται πως θα τονώσει φέτος τον τουρισμό των Ελλήνων εκτός συνόρων. Ωστόσο σε περίπτωση σημαντικής ανάκαμψης της πανδημίας, π.χ. λόγω ισχυρών μεταλλάξεων, οι επαναφορά περιορισμών θα πλήξει κυρίως αυτό το σκέλος των εισαγωγών, μετριάζοντας αισθητά την ενίσχυσή του. Υπό αυτές τις επιδράσεις, προβλέπεται άνοδος των εισαγωγών στην περιοχή του 10% έως 13% στο βασικό σενάριο, η οποία θα είναι ηπιότερη στο εναλλακτικό (7-9%).

Από τη διαδικασία εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το τρέχον έτος, βάσει διαφορετικών σεναρίων για τις εξελίξεις σχετικά με την πανδημία του COVID-19 στην Ελλάδα και διεθνώς, καθώς και άλλων προσδιοριστικών παραγόντων αυτών, προέκυψαν αντίστοιχες προβλέψεις για τη μεταβολή του εγχώριου προϊόντος. Σύμφωνα με αυτές, εφόσον δεν σημειωθεί νέα έξαρση της πανδημίας στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, συνεκτιμώντας την ταχύτερη ανάκαμψη της Ευρωζώνης, τις αρκετά περισσότερες παρεμβάσεις στήριξης σε σχέση με τον προϋπολογισμό, καθώς και τους αυξημένους πόρους από το Ταμείο Ανάκαμψης, η ελληνική οικονομία θα αναπτυχθεί ταχύτερα από ότι αναμενόταν νωρίτερα φέτος, με ρυθμό 5,0-5,5%. Σε περίπτωση νέας έξαρσης της πανδημίας, εγχωρίως και διεθνώς, που θα επενεργήσει αρνητικά στην τουριστική περίοδο, αλλά και στην ανάκαμψη της Ευρωζώνης, διευρύνοντας ωστόσο περαιτέρω τις

παρεμβάσεις στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών, η ανάπτυξη θα συγκρατηθεί στην περιοχή του 2,5-3,0%.

Κρατικός Προϋπολογισμός: υστέρηση έναντι των στόχων στο πεντάμηνο, λόγω πρόσθετων μέτρων στήριξης και υψηλότερων αμυντικών δαπανών

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού, στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου φέτος, το έλλειμμα του έφτασε τα €10,8 δισεκ., έναντι στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 για έλλειμμα €9,8 δισεκ. και ελλείμματος €7,5 δισεκ. πριν ένα χρόνο. Το πρωτογενές αποτέλεσμα του Κρατικού Προϋπολογισμού την ίδια περίοδο ήταν ελλειμματικό, κατά €8,1 δισεκ., σε σχέση με έλλειμμα €4,8 δισεκ. πριν ένα χρόνο και έναντι στόχου ελλείμματος για την ίδια περίοδο ύψους €7,2 δισεκ. Η υστέρηση έναντι του στόχου προήλθε κυρίως από το σκέλος των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού, Συγκεκριμένα, αυτές υπερέβησαν κατά €757 εκατ. το σχετικό στόχο, σχεδόν όσο ήταν η υπέρβαση της πρόβλεψης για αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων (+€691 εκατ.) Οι δαπάνες για μεταβιβάσεις ήταν περισσότερες των προβλεπόμενων στον προϋπολογισμό κατά €1,78 δισεκ. (στα 15,3 δισεκ.) και εκείνες του ΠΔΕ κατά 1,82 δισεκ. (στα €3,56 δισεκ.) και αφορούσαν κυρίως σε παρεμβάσεις ενίσχυσης επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων (€1,59 δισεκ.). Η υπέρβαση στις μεταβιβάσεις καλύφθηκε από τις πιστώσεις υπό κατανομή.

Στην πλευρά των εισόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, η υστέρηση έναντι του στόχου στο πρώτο δίμηνο έφτασε τα €249 εκατ., με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €18,3 δισεκ. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στα λιγότερα των προβλεπόμενων έσοδα από ΦΠΑ (-€384 εκατ.) και έσοδα από ειδικούς φόρους κατανάλωσης (-€221 εκατ.), που αντανακλούν τις επιδράσεις των περιορισμών στην οικονομική δραστηριότητα για την αναχαίτηση της πανδημίας. Η υστέρηση θα ήταν ευρύτερη εάν δεν είχαν επιτευχθεί πρόσθετα των αναμενόμενων για αυτήν την περίοδο τρέχοντα έσοδα κατά €346 εκατ., εκ των οποίων €209 εκατ. προήλθαν από εισπράξεις από τη δημοπρασία για τα δίκτυα 5ης γενιάς (5G), καθώς και επιπλέον φόροι οχημάτων ύψους €625 εκατ.

Ευρύτερα, δεδομένων, πρώτον, του ύψους των παρεμβάσεων στήριξης που είχαν υλοποιηθεί έως τις αρχές Ιουνίου, περίπου €11,4 δισεκ., και υπερβαίνουν αρκετά το σχετικό στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€7,55 δισεκ.), δεύτερον του προϋπολογισμού τους που έχει εξαγγελθεί για το δεύτερο εξάμηνο (€4,5 δισεκ.), θεωρείται πρόκληση για τα δημόσια οικονομικά κατά το τρέχον έτος, μάλλον η σημαντικότερη η επίτευξη του στόχου για τις δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού. Από την άλλη πλευρά, η δυνατότητα απορρόφησης περισσότερων πόρων έναντι του στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (€8 έναντι €5,5 δισεκ.), σύμφωνα με τις εξαγγελίες κατά την έγκριση από την ΕΕ του εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, θεωρείται πλέον πιθανό πως θα οδηγήσει σε σημαντική υπέρβαση του στόχου εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Πλέον πιθανή η σταθερότητα της ανεργίας το 2021, καθώς αίρονται οι περιορισμοί στην οικονομία, αλλά σταματούν οι παρεμβάσεις στήριξης

Αν και η ύφεση εξασθένησε αισθητά στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους, η αποτύπωση της σωρευτικής υποχώρησης του ΑΕΠ από την αρχή της πανδημίας στην αγορά εργασίας παραμένει σαφώς ηπιότερη της αναμενόμενης υπό τέτοιες δυσμενείς συνθήκες στην οικονομία. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις για την ελληνική οικονομία, σε αυτήν την εξέλιξη έχουν συμβάλλει συνδυαστικά κυρίως τα μέτρα προστασίας των θέσεων

εργασίας από τις επιπτώσεις της πανδημίας, καθώς και το γεγονός ότι ένα μεγάλο τμήμα όσων χάνουν την εργασία τους εξέρχεται από το εργατικό δυναμικό. Κατόπιν της μέσης υποχώρησης του ποσοστού ανεργίας πέρυσι στην Ελλάδα κατά μια ποσοστιαία μονάδα, που ήταν σε απόλυτους όρους η μεγαλύτερη στην ΕΕ, στο αρχικό τρίμηνο φέτος αυτό ανήλθε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με πριν ένα χρόνο, στο 17,1%. Όμως, ο αριθμός των άνεργων παρουσίασε οριακή αύξηση, κατά 0,3 χιλ. και διαμορφώθηκε το α' τρίμ. φέτος στους 745,4 χιλ. Αυτή η οριακή μεταβολή οφείλεται στο ότι παρότι η απασχόληση υποχώρησε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους κατά 227,5 χιλ. άτομα, σχεδόν το σύνολο αυτών (227,2 χιλ.) βρέθηκε εκτός εργατικού δυναμικού. Παρόμοιες τάσεις στο εργατικό δυναμικό, ωστόσο αρκετά ηπιότερες, καταγράφονται από την αρχή της πανδημίας. Δεδομένης αυτής της πολύ μεγάλης μεταβολής στην απασχόληση, το γεγονός ότι ουσιαστικά το σύνολο αυτής τέθηκε εκτός εργατικού δυναμικού, επομένως είτε δεν είναι σε θέση να εργαστεί, είτε δεν αναζητά εργασία, σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, δεν μπορεί να ερμηνευθεί.

Σε κλαδικό επίπεδο, οι περισσότερες θέσεις εργασίας χάθηκαν σε σύγκριση με το αρχικό τρίμηνο πέρυσι, στους κλάδους του Τουρισμού (-135,9 χιλ. ή -41,3%), στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο (-53,3 χιλ. ή -7,5%) και στις Μεταφορές-Αποθήκευση (-23,0 χιλ. ή -10,6%). Στον αντίποδα, αύξηση θέσεων εργασίας παρουσίασαν κυρίως η Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (+38,9 χιλ. ή +11,7%), οι Επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες (+34,3 χιλ. ή +15,9%), η Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία (+19,6% ή +4,6%) και οι Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (+11,6 χιλ. ή +4,4%), με τις τάσεις στον πρώτο και τον τέταρτο κλάδο να αντανakλούν τις έκτακτες ανάγκες σε υπηρεσίες που δημιούργησε η υγειονομική κρίση.

Σε ότι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στην αγορά εργασίας στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, η σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων από την αρχή του δεύτερου τριμήνου, που ξεκίνησε από το Λιανικό Εμπόριο τον Απρίλιο, συνεχίστηκε στην Εστίαση και τον Τουρισμό τον Μάιο και επεκτάθηκε στις Τέχνες-Ψυχαγωγία σε ανοικτούς χώρους τον Ιούνιο, εκτιμάται πως έχει τονώσει την απασχόληση σε αυτές και σχετιζόμενες δραστηριότητες, που προηγουμένως το τρέχον έτος είχαν δεχθεί ισχυρές πιέσεις. Εφόσον η πανδημία δεν επανακάμψει (βασικό σενάριο προβλέψεων), π.χ. μέσω κάποιας ισχυρής μετάλλαξης, πολλές από τις επιχειρήσεις στους παραπάνω και άλλους κλάδους θα λειτουργήσουν, υπό υγειονομικούς κανόνες, στο μεγαλύτερο μέρος το 2021. Επιπλέον, η διάρκεια της τουριστικής περιόδου θα είναι επαρκής για περισσότερες εποχικές επιχειρήσεις. Από την άλλη πλευρά, εφόσον λάβουν χώρα αυτές οι εξελίξεις σχετικά με το υγειονομικό ζήτημα, οι παρεμβάσεις στήριξης της απασχόλησης ή τουλάχιστον η πλειονότητα αυτών, θα ολοκληρωθούν εντός του τρίτου τριμήνου. Πάντως, επισημαίνεται εκ νέου ότι, για όσες επιχειρήσεις έχουν ενταχθεί σε δράση επιστρεπτέας προκαταβολής υφίσταται προστασία των θέσεων εργασίας για ορισμένους μήνες. Για παράδειγμα, όσες επιχειρήσεις στηρίχθηκαν από τον 6^ο κύκλο επιστρεπτέας προκαταβολής πρέπει να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους έως τις 31 Ιουλίου, ενώ εκείνες που υπάχθηκαν στον 7^ο κύκλο έως την 31^η Αυγούστου. Συνεπώς, ένα σημαντικό μέρος των θέσεων εργασίας θα τελεί για μερικούς μήνες ακόμα σε καθεστώς προστασίας, γεγονός που αποτρέπει μια άμεση ενίσχυση της ανεργίας εφόσον ολοκληρωθούν τα υπόλοιπα μέτρα.

Στην αντίθετη περίπτωση εξελίξεων σχετικά με την πανδημία, δηλαδή νέας έξαρσής της στο δεύτερο εξάμηνο (εναλλακτικό σενάριο προβλέψεων), τα μέτρα προστασίας θα επανέλθουν, ωστόσο με μικρότερη ένταση, χάρη στον εμβολιασμό και τα self tests, περιορίζοντας πάρα ταύτα

την ώθηση στην απασχόληση. Εφόσον η νέα έξαρση εκδηλωθεί εντός του τρίτου τριμήνου, η τουριστική περίοδος θα είναι σαφώς μικρότερη από το βασικό σενάριο και θα αποτυπωθεί αντιστοίχως στην εποχική απασχόληση.

Η ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων κατά το προηγούμενο έτος, που θα συνεχιστεί φέτος, θα υποστηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς μεταποιητικούς κλάδους. Η αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα θα αποτυπωθεί και στις επενδύσεις τους, που επίσης θα επενεργήσουν ενισχυτικά στην απασχόληση.

Ευρύτερα, οι επενδύσεις και οι θέσεις εργασίας σε αυτές θα ευνοηθούν κυρίως από τη συνέχιση της ταχύρρυθμης πιστωτικής επέκτασης από τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Πρόσθετη ώθηση στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος θα προέλθει από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, το οποίο θα είσαι σαφώς πιο εμπροσθοβαρές στην υλοποίησή του από πέρυσι και με ελαφρώς περισσότερες δαπάνες. Τόνωση επενδύσεων θα επέλθει και από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, ανάλογα με το ρυθμό απορρόφησής τους.

Τονωτικά στην εγχώρια απασχόληση φέτος θα επενεργήσει ο δημόσιος τομέας, με το συνεχιζόμενο πρόγραμμα υποστήριξης δημιουργίας 100 χιλ. θέσεων εργασίας, τις προσλήψεις στο σύστημα υγείας και τα προγράμματα προσωρινής απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

Η σημαντική υποχώρηση του εργατικού δυναμικού πέρυσι και στο πρώτο τρίμηνο φέτος, από εργαζόμενους οι οποίοι απώλεσαν την εργασία τους και αποθαρρύνονταν από τις συνθήκες για αναζήτηση νέας, εκτιμάται πως θα αντιστραφεί σταδιακά φέτος, επενεργώντας έντονα αυξητικά στον αριθμό των ανέργων. Ενδεικτικά αναφέρεται πως εάν το ήμισυ της πτώσης στην απασχόληση κατά το αρχικό τρίμηνο φέτος (113,75 χιλ. άτομα) καταγραφόταν στους ανέργους και το υπόλοιπο εξερχόταν του εργατικού δυναμικού, το ποσοστό ανεργίας θα ανερχόταν στο 19,1%, αντί του 17,1%.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι το ποσοστό της ανεργίας βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων για το 2021 θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 16,0-16,3%, δηλαδή κοντά στο περυσινό επίπεδο, ενώ στο εναλλακτικό σενάριο θα ενισχυθεί ελαφρώς (17,0-17,3%).

Μικρή αύξηση τιμών καταναλωτή φέτος, από σημαντική αύξηση ενεργειακού κόστους και σταδιακή κλιμάκωση καταναλωτικής ζήτησης

Στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαΐου του 2021 καταγράφηκε μείωση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020 να διαμορφώνεται στο -1,0%, έναντι οριακής εξασθένησης 0,3% ένα χρόνο πριν. Ο αντιπληθωρισμός οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης, με τις παρατεταμένες δυσμενείς υγειονομικές εξελίξεις από τον περασμένο Νοέμβριο να ενισχύουν την αβεβαιότητα στα νοικοκυριά, περιορίζοντας και κατόπιν αντιστρέφοντας τη θετική επίδραση της ζήτησής τους στις τιμές πέρυσι. Αρνητική, ωστόσο ελαφρώς χαμηλότερη από ότι πριν ένα χρόνο ήταν η επίδραση της έμμεσης φορολογίας στις τιμές. Προέρχεται από τη μείωση ορισμένων έμμεσων φόρων από τον περασμένο Ιούνιο (μειωμένος ΦΠΑ σε μη αλκοολούχα ποτά, εισιτήρια θεαμάτων, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος κ.α.). Η πληθωριστική επίδραση του ενεργειακού κόστους στο αρχικό πεντάμηνο ήταν οριακή, σε αντίθεση με την αρνητική επενέργειά του στις τιμές πριν ένα χρόνο. Ωστόσο,

δεδομένων της ισχυρής μέσης αύξησης της τιμής του πετρελαίου σε αυτό το χρονικό διάστημα (+42,8% το πετρέλαιο Brent, σε ευρώ) και της βαρύτητάς του στα ενεργειακά προϊόντα, η επίδραση της ενέργειας ήταν σαφώς χαμηλότερη της αναμενόμενης.

Σε ότι αφορά τις αναμενόμενες τάσεις στις βασικές συνιστώσες των Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, η επίδραση της ζήτησης θα εξαρτηθεί, όπως είναι αναμενόμενο, από τις εξελίξεις σχετικά με την πανδημία και την επίδρασή τους στην απασχόληση και ακολούθως στο διαθέσιμο εισόδημα και την κατανάλωση. Υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων, δεν θα επανέλθουν ισχυρά μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας, καθώς δεν θα σημειωθεί κάποια νέα έντονη έξαρση της πανδημίας, επιτρέποντας τη συνεχή δραστηριότητα στους πληττόμενους από τις καραντίνες κλάδους και την αύξηση της απασχόλησής τους. Σε συνδυασμό με τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς δραστηριότητες στη βιομηχανία, όπως επίσης από περισσότερες επενδύσεις, θα αυξηθεί το εγχώριο διαθέσιμο εισόδημα, τονώνοντας την καταναλωτική ζήτηση και ακολούθως τις τιμές. Εάν όμως σημειωθεί μια νέα ανάκαμψη της πανδημίας, η άνοδος της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης θα ανακοπούν εκ νέου. Γενικότερα, η ανησυχία για την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης θα περιορίσει την καταναλωτική διάθεση. Όσο νωρίτερα συμβεί μια νέα έξαρση, τόσο πιο ισχυρές θα είναι οι αρνητικές επενέργειές της που μόλις αναφέρθηκαν. Σε κάθε περίπτωση, θετική επίδραση αναμένεται να έχει στα εισοδήματα και την κατανάλωση η μείωση της άμεσης φορολογίας, από την αναστολή της εισφοράς αλληλεγγύης και τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών.

Στο σκέλος των αναμενόμενων επιδράσεων από την πλευρά των έμμεσων φόρων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ, η παράταση της μείωσης αυτών για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες έως την 30^η Σεπτεμβρίου του 2021, μάλλον δεν θα επιφέρει πλέον κάποια ουσιαστική επίδραση στις τιμές, δεδομένου ότι οι μειώσεις επιβλήθηκαν από τον περυσινό Ιούνιο.

Η δυναμική της πανδημίας μέσω της επίδρασής της στην παγκόσμια ζήτηση θα καθορίσει τις εξελίξεις και στην πλευρά του ενεργειακού κόστους. Στο σκέλος της παραγωγής ενέργειας, ο ήπιος περιορισμός των περικοπών στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου από τις χώρες μέλη του ΟΠΕΚ+ κατά το πρώτο εξάμηνο φέτος, που εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί στο τρέχον εξάμηνο, δεν επαρκεί για την κάλυψη της ραγδαίας αύξησης στη ζήτησή του από την αναθέρμανση της παγκόσμιας οικονομίας. Η συνεχής πρόοδος στον εμβολιασμό του πληθυσμού και η βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου σε πολλές χώρες παγκοσμίως, που εν μέρει οφείλεται σε εποχικούς παράγοντες, ενισχύουν τις προσδοκίες εξόδου από την υγειονομική κρίση και στηρίζουν μια διεύρυνση των επενδύσεων και της κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας, όπως οι πιθανές επιδράσεις των μεταλλάξεων του ιού, η συνέχιση του εμβολιασμού με υψηλούς ρυθμούς και η αποτελεσματικότητα των εμβολίων, που ενδεχομένως θα μετριάσουν την ανάκαμψη. Στις πλέον πρόσφατες προβλέψεις διεθνών οργανισμών (ΟΟΣΑ) η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως έχει αναθεωρηθεί επί τα βελτίω, με την οικονομία της Κίνας, που είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος καταναλωτής πετρελαίου διεθνώς, αλλά και της Ινδίας, να πρωτοστατούν σε αυτή.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω πιθανές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, όπως επίσης τις επιδράσεις παρόμοιων τάσεων σε αυτόν στο παρελθόν, καθώς και το ρυθμό μεταβολής στο πρώτο πεντάμηνο φέτος, στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων προβλέπεται ρυθμός πληθωρισμού 0,3% έως 0,6%, Υπό το

εναλλακτικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων, η ηπιότερη άνοδος της καταναλωτικής ζήτησης και η αρνητική επίδραση των έμμεσων φόρων, θα αναχαιτίσουν την αύξηση του ενεργειακού κόστους, οδηγώντας σε νέα, οριακή μείωση των τιμών καταναλωτή (-0,1% έως -0,3%).

Ειδική μελέτη: Η καινοτομία των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα και τη Γερμανία

Στο σημερινό δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί κατόπιν και της πανδημικής κρίσης, υπάρχει συνολικά στην Ευρώπη, αλλά και ειδικά στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, μια αυξανόμενη ανησυχία σχετικά με την εξασθένηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Παράλληλα, η παραγωγικότητα των παγκόσμιων επιχειρήσεων παραμένει εύρωστη, με αποτέλεσμα το χάσμα μεταξύ αυτών και των υπόλοιπων επιχειρήσεων συνεχώς να διευρύνεται. Τούτων δεδομένων, στόχοι της συγκεκριμένης μελέτης η οποία παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο της έκθεσης είναι να εντοπιστούν οι κινητήριες δυνάμεις για την ανάδειξη επιχειρήσεων ταχείας ανάπτυξης σε οικονομίες που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας. Σε αυτό το πλαίσιο ανάλυσης, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν σε τέτοιες εξελίξεις οι εξής παράγοντες: εταιρική στρατηγική, ικανότητες έρευνας και ανάπτυξης και ανθρώπινο κεφάλαιο.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

A. Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

- Η παγκόσμια οικονομία εκτιμάται ότι θα ανακάμψει με ρυθμό στην περιοχή του 5,5%-6,0% το 2021, ταχύτερα από ότι είχε εκτιμηθεί σε προηγούμενες προβλέψεις.
- Η ταχύτητα της ανάκαμψης διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με την έκταση της δημοσιονομικής στήριξης, την εξάρτηση από ευάλωτους κλάδους, αλλά και την ταχύτητα των εμβολιασμών.
- Εξακολουθούν να παραμένουν οι εστίες αβεβαιότητας και προκλήσεων, λόγω των μεταλλάξεων του COVID-19, της διόγκωση του δημόσιου χρέους παγκοσμίως κατόπιν των εκτεταμένων μέτρων στήριξης και το 2021, καθώς και των ανοδικών πληθωριστικών πιέσεων, κυρίως από την κλιμάκωση του ενεργειακού κόστους.

Η πανδημία του COVID-19 συνέχισε να ασκεί πίεση στην οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ωστόσο σαφώς χαμηλότερη από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο. Ο ρυθμός ύφεσης στις χώρες του ΟΟΣΑ υποχώρησε στο 0,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2021, από 2,9% ένα τρίμηνο πριν και 0,9% στο αρχικό τρίμηνο πέρυσι. Η επιβράδυνση προήλθε κυρίως από την παρόμοια εξέλιξη στις πλέον αναπτυγμένες χώρες συνολικά και την έντονη επιτάχυνση της ανάκαμψης στην Κίνα. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) διαμορφώθηκε σε -0,7%, έναντι ρυθμού -3,2% στο προηγούμενο τρίμηνο και -1,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2020. Αντιθέτως, στις 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ η ύφεση κλιμακώθηκε, στο 3,4% στο αρχικό τρίμηνο φέτος, από 0,7% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στις τάσεις σε επίπεδο χωρών, μεταξύ των πλέον αναπτυγμένων χωρών, η μεγαλύτερη μεταβολή στο ρυθμό του ΑΕΠ έναντι του προηγούμενου τριμήνου σημειώθηκε στη Γαλλία (+1,5% από -4,8%), στην Ιταλία (-1,4%, έναντι -6,6%) και στον Καναδά (+0,3%, από -3,2%). Στις μεγάλες ασιατικές αναπτυσσόμενες οικονομίες, η οικονομία της Κίνας αναπτύχθηκε στο πρώτο τρίμηνο

φέτος με ρυθμό 18,3%, που είναι ο υψηλότερος τουλάχιστον των τελευταίων 30 ετών, κατόπιν ανάπτυξης 6,5% ένα τρίμηνο πριν. Η ανάκαμψη της Ινδίας επιταχύνθηκε ήπια, στο 1,8% από 0,5% στο τέλος του 2020. Στη Λατινική Αμερική, οι οικονομίες της Αργεντινής και της Βραζιλίας ανέκαμψαν με παρόμοιο ρυθμό (2,2-2,3%), από ύφεση 4,6% και 1,2% ένα τρίμηνο πριν.

Οι προοπτικές για την παγκόσμια οικονομία έχουν βελτιωθεί κατά το τρέχον έτος, από την έντονη κλιμάκωση του διεθνούς εμπορίου. Ο ρυθμός αύξησής στο πρώτο τρίμηνο επιταχύνθηκε στο 9,2%, από 2,6% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Η επιτάχυνση προήλθε κυρίως από την εξαγωγική δραστηριότητα των πλέον αναπτυσσόμενων οικονομιών, της Κίνας και της Μέσης Ανατολής-Αφρικής. Η Κίνα πρωτοστάτησε μαζί με την Ανατολική Ευρώπη-Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών μεταξύ των αναδύμενων περιφερειών και στις εισαγωγές. Οι ρυθμοί εισαγωγών ήταν υψηλοί και στις ισχυρότερες οικονομίες, ωστόσο χαμηλότεροι εκείνων στις εξαγωγές τους.

Οι εξελίξεις γύρω στο υγειονομικό ζήτημα που υποστηρίζουν την βελτίωση των οικονομικών και των κοινωνικών συνθηκών, είναι η ευρεία διάθεση εμβολίων, η αυξημένη δυνατότητα διενέργειας διαγνωστικών ελέγχων (π.χ. self tests) και η πρόοδος στην ανακάλυψη φαρμάκων κατά του νέου κορωνοϊού. Ευρύτερα, η σταδιακή προσαρμογή στις συνθήκες της πανδημίας εντός του έτους που έχει παρέλθει από την εξάπλωσή της, από επιχειρήσεις και νοικοκυριά, έχει βοηθήσει την παγκόσμια οικονομία να αποδίδει καλύτερα όταν βρίσκονται σε ισχύ περιοριστικά μέτρα, όπως γινόταν έως τον Απρίλιο σε πολλές χώρες, ιδίως αναπτυσσόμενες.

Τα ισχυρά δημοσιονομικά μέτρα στήριξης συνεχίζουν να στηρίζουν τις οικονομίες, ιδιαίτερα τις πλέον αναπτυσσόμενες, όπου ο δημοσιονομικός χώρος είναι μεγαλύτερος και το κόστος δανεισμού πολύ χαμηλό. Από την άλλη πλευρά, είναι ήδη αισθητή η επίπτωσή τους στο δημοσιονομικό ισοζύγιο αυτών των χωρών. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, τα δημοσιονομικά ελλείμματα προβλέπεται να παραμείνουν το 2021 σε υψηλά επίπεδα (10,1% του ΑΕΠ από 10,8% το 2020). Αυτή η εξέλιξη συνεπάγεται εκ νέου σημαντική επιβάρυνση του δημόσιου χρέους, η οποία για χώρες στις οποίες αυτό ήδη είναι υψηλό, ενδεχομένως να δυσχεράνει μελλοντικά την αναχρηματοδότησή του.

Ωστόσο, οι ρυθμοί ανάκαμψης διαφέρουν μεταξύ των χωρών, αντανακλώντας νέα κύματα εξάπλωσης του ιού, διαφορετική πρόοδο στην διαδικασία των εμβολιασμών, αλλά και διαφορετικούς βαθμούς εξάρτησης από ευάλωτους στην πανδημία κλάδους (π.χ. τουρισμός), καθώς και διασύνδεσης με τις ισχυρότερες οικονομίες, π.χ. μέσω του διεθνούς εμπορίου. Οριζόντια πρόκληση έναντι της υγειονομικής κρίσης και ισχυρό παράγοντα αβεβαιότητας, συνιστούν οι νέες μεταλλάξεις του ιού, καθώς ενδέχεται να περιορίσουν την αποτελεσματικότητα των εμβολίων και να παρατείνουν τη διάρκεια της πανδημίας. Ιδιαίτερα οι αναπτυσσόμενες οικονομίες εμφανίζονται πιο ευάλωτες, λόγω της περιορισμένης πρόσβασής τους σε εμβόλια και της μειωμένης δημοσιονομικής ευελιξίας σε σύγκριση με τις αναπτυσσόμενες. Ανασχετικός παράγοντας στην ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα είναι η έντονη ενίσχυση της τιμής του πετρελαίου, που υπερέβη στο πρώτο εξάμηνο το 55%.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2021 θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 5,8%, σαφώς υψηλότερα από ότι προέβλεπε στο τέλος του περασμένου έτους (4,2%).

Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2020 και οι πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ για τις ετήσιες μεταβολές του κατά τα έτη 2021 και 2022, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε πραγματικές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2020	2021		2022	
		Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη *
Παγκόσμια	-3,5	5,8	1,6	4,4	0,7
ΗΠΑ	-3,5	6,9	3,7	3,6	0,1
Ιαπωνία	-4,7	2,6	0,3	2,0	0,5
Καναδάς	-5,4	6,1	2,7	3,8	1,7
Ηνωμένο Βασίλειο	-9,8	7,2	3,0	5,5	1,4
Ευρωζώνη	-6,7	4,3	0,7	4,4	1,1
Γερμανία	-5,1	3,3	0,5	4,4	1,1
Γαλλία	-8,2	5,8	-0,2	4,0	0,7
Ιταλία	-8,9	4,5	0,2	4,4	1,2
Ρωσία	-2,6	3,5	0,6	2,8	0,6
Τουρκία	1,8	5,7	2,8	3,4	0,2
Κίνα	2,3	8,5	0,5	5,8	0,9
Ινδία	-7,7	9,9	2,1	8,2	3,4
Βραζιλία	-4,1	3,7	1,1	2,5	0,3
Παγκόσμιο Εμπόριο	-8,5	8,2	4,3	5,8	1,4

* Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Δεκέμβριος 2020)

Πηγή: OECD Economic Outlook, Μάιος 2021

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το 2021 και το 2022.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, στην οικονομία των ΗΠΑ το πρώτο τρίμηνο του 2021 σημειώθηκε ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης 0,4% από ύφεση 2,4% το προηγούμενο τρίμηνο και ανάπτυξη 0,3% το πρώτο τρίμηνο του 2020. Για το σύνολο του 2021 προβλέπεται ταχύρρυθμη μεγέθυνση 6,9%, χάρη και στις πρόσθετες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, επαναφέροντας το πραγματικό ΑΕΠ σε επίπεδα υψηλότερα του 2019. Για το 2022, προβλέπεται μετριασμός του ρυθμού μεγέθυνσης στο 3,7%. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση των ΗΠΑ συνεχίζει να παρέχει ισχυρή δημοσιονομική στήριξη για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας εντός του 2021, με ισχυρό αντίκτυπο στο δημοσιονομικό έλλειμμα, το οποίο προβλέπεται να παραμείνει σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα (15,9% του ΑΕΠ). Η ώθηση στην καταναλωτική και επιχειρηματική εμπιστοσύνη είναι σημαντική, ενώ και οι δείκτες απασχόλησης βελτιώνονται, καθώς η οικονομία έχει σταδιακά ανοίξει και η πορεία των εμβολιασμών σημειώνει σημαντική πρόοδο.

Η οικονομία της Ευρωζώνης εξακολούθησε να συρρικνώνεται το πρώτο τρίμηνο του έτους, αλλά με σαφώς πιο αργό ρυθμό, 1,3% από 4,7% το προηγούμενο τρίμηνο και έναντι συρρίκνωσης 3,3% στο ίδιο τρίμηνο του 2020. Η ιδιωτική κατανάλωση και ο τομέας των υπηρεσιών εξακολούθησαν να εμφανίζουν αδυναμία λόγω των περιοριστικών μέτρων, όμως η ισχυρή εξωτερική ζήτηση έδωσε σημαντική ώθηση στον τομέα της Μεταποίησης. Η δραστηριότητα αναμένεται να ενισχυθεί σταδιακά, καθώς η πορεία των εμβολιασμών βελτιώνεται και τα περιοριστικά μέτρα αίρονται. Η δημοσιονομική πολιτική αναμένεται να συνεχίσει να είναι επεκτατική κατά το τρέχον

έτος με τα κρατικά ελλείμματα να παραμένουν στα επίπεδα του προηγούμενου έτους (7,2% του ΑΕΠ). Οι παρεμβάσεις πολιτικής θα κλιμακωθούν το τρέχον εξάμηνο, με την έναρξη λειτουργίας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης και τη διάθεση των πόρων του στις χώρες μέλη. Έτσι, για το 2021 προβλέπεται ανάκαμψη με ρυθμό 4,3%, η οποία θα συνεχιστεί το επόμενο έτος με παραπλήσιο ρυθμό (4,4%), επαναφέροντας το ΑΕΠ σε προ πανδημίας επίπεδα.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 6,1% στο πρώτο τρίμηνο του 2021, από μείωση 7,3% το προηγούμενο τρίμηνο και συρρίκνωση 2,2% πριν ένα χρόνο. Καθώς υψηλό ποσοστό του πληθυσμού έχει εμβολιαστεί, αρκετοί περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα άρθηκαν. Ωστόσο, εσχάτως επικρατεί ανησυχία από την κλιμάκωση των κρουσμάτων εξαιτίας της νέας μετάλλαξης του ιού. Προηγουμένως, η κατανάλωση, ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών, αναμενόταν να οδηγήσει σε ισχυρή ανάπτυξη 7,2% για το σύνολο του 2021 και επαναφορά σε προ πανδημίας επίπεδα από το 2022, κατόπιν ανάπτυξης 5,5%.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 1,5% στο πρώτο τρίμηνο φέτος, κατόπιν μείωσης 1,0% στο προηγούμενο τρίμηνο. Η ισχυρή εξωτερική ζήτηση υποστηρίζει τη βιομηχανική δραστηριότητα, αλλά οι υγειονομικοί περιορισμοί συγκρατούν την ιδιωτική κατανάλωση και τον κλάδο των υπηρεσιών. Για το τρέχον έτος προβλέπεται ανάκαμψη 2,6% και για το επόμενο 2,0%. Επίσης, αναμένεται περιστολή των δημοσίων δαπανών από φέτος, αλλά οι ισχυρές δημόσιες επενδύσεις και η εξωτερική ζήτηση θα στηρίξουν το ΑΕΠ, με την ιδιωτική κατανάλωση σταδιακά να επανέρχεται σε προ πανδημίας επίπεδα.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις στην οικονομία και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε πέντε αναπτυσσόμενες χώρες και οικονομικές περιφέρειες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε κατακόρυφη αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσής της στο πρώτο τρίμηνο του 2021, στο 18,3%, από ρυθμό 6,5% το προηγούμενο τρίμηνο και ρυθμό -6,8% ένα χρόνο νωρίτερα. Συνολικά, για το σύνολο του 2021 προβλέπεται ισχυρή ανάπτυξη 8,5%, ενώ για το 2022 προβλέπεται ανάπτυξη 5,8%. Ο ρυθμός ανάπτυξης των εξαγωγών παραμένει ισχυρός, βελτιώνοντας το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, και η νομισματική πολιτική παραμένει υποστηρικτική. Από την άλλη πλευρά, η δημοσιονομική στήριξη σταδιακά αποσύρεται και η πιστωτική επέκταση είναι πιο συγκρατημένη. Σημαντικοί χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι παραμένουν, ιδίως από το αυξημένο χρέος του εταιρικού τομέα.

Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε ανάπτυξη 1,8% στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, από ανάπτυξη 0,5% στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 και μεγέθυνση 3,2% ένα χρόνο πριν. Η ισχυρή αναζωπύρωση της πανδημίας λόγω της εξάπλωσης μιας πιο μεταδοτικής μετάλλαξης του κορωνοϊού και του χαμηλού ποσοστού εμβολιαστικής κάλυψης καθυστερεί την ανάκαμψη της δραστηριότητας. Αν και η νομισματική πολιτική παραμένει υποστηρικτική, η δημοσιονομική στήριξη είναι περιορισμένη. Η νέα έξαρση της πανδημίας αναμένεται να καμφθεί. Δεδομένου και του πολύ χαμηλού επιπέδου του ΑΕΠ στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι λόγω της πολύ ισχυρής ύφεσης (-24,2%), για το σύνολο του τρέχοντος έτους προβλέπεται ισχυρή ανάπτυξη 9,9%, που θα αναπληρώσει τις περυσινές απώλειες (7,7%) και θα συνεχιστεί με ελαφρώς χαμηλότερη ένταση το προσεχές έτος (8,2%).

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ρωσίας μειώθηκε κατά 2,0% σε ετήσια βάση το πρώτο τρίμηνο του έτους, κατόπιν υποχώρησης 2,7% το προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 0,1% το αντίστοιχο

τρίμηνο του 2020. Συνολικά η ρωσική οικονομία προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 3,5% φέτος και 2,8% το 2022.

Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε υψηλό ρυθμό ανάπτυξης σε ετήσια βάση το πρώτο τρίμηνο του 2021, 6,7% από 5% το προηγούμενο τρίμηνο και 4,6% πριν ένα χρόνο. Για το σύνολο του 2021 η τουρκική οικονομία προβλέπεται να αναπτυχθεί με ρυθμό 5,7%, διπλάσιο από ότι αναμενόταν στο τέλος του περασμένου έτους, και με ρυθμό 3,4% το επόμενο έτος. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού διατηρείται σε υψηλά επίπεδα (16,6% τον περασμένο Μάιο), ενώ και η ισοτιμία της τουρκικής λίρας συνεχίζει να υποχωρεί (-14,6% και -12,2% σε σχέση με το δολάριο και το ευρώ αντίστοιχα από την αρχή του έτους).

Από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 2,3% στο πρώτο τρίμηνο του 2021, από μείωση 1,2% το προηγούμενο τρίμηνο. Η αναζωπύρωση της πανδημίας και το χαμηλό επίπεδο εμβολιασμών συγκρατούν τη δυναμική της ανάκαμψης και πλήττουν την εμπιστοσύνη. Τα επιτόκια ανέρχονται λόγω υψηλότερου πληθωρισμού, ενώ και ο δημοσιονομικός χώρος είναι περιορισμένος. Ωστόσο, δεδομένου ότι θα επιταχυνθεί ο ρυθμός εμβολιασμών και η πανδημία θα ελεγχθεί, προβλέπεται για το 2021 ανάκαμψη 3,7%, η οποία θα συνεχιστεί ηπιότερη το 2022 (2,5%), καλύπτοντας τις απώλειες λόγω της υγειονομικής κρίσης.

Ο σύνθετος πρόδρομος δείκτης του ΟΟΣΑ για τις χώρες-μέλη του, παρέμεινε σε τροχιά ανόδου στο πρώτο τρίμηνο του 2021 ανεβαίνοντας στις 100,5 μονάδες τον Μάιο, υψηλότερα από τα προ πανδημίας επίπεδα (99,1 μονάδες τον Ιανουάριο του 2020). Ο δείκτης επιχειρηματικής εμπιστοσύνης ανέκαμψε σημαντικά τον Μάιο, φτάνοντας τις 101,8 μονάδες (από 98,4 τον Ιανουάριο του 2020), ενώ και ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης σημειώνει ισχυρή ανάκαμψη, ανερχόμενος στις 100,2 μονάδες, ελαφρώς χαμηλότερα από το προ πανδημίας επίπεδο (100,7 μονάδες).

Ο πληθωρισμός έχει ανακάμψει στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ (3,3% τον περασμένο Απρίλιο) από τα χαμηλά επίπεδα που σημείωσε στις αρχές/μέσα του 2020, λόγω επιδράσεων βάσης αλλά και λόγω της αναθέρμανσης της καταναλωτικής ζήτησης με το άνοιγμα των οικονομιών, της ανόδου των τιμών των εμπορευμάτων, περιορισμών σε ορισμένους κλάδους και διαταραχών στο εμπόριο. Αναμένεται εξασθένιση των πιέσεων στις τιμές μέχρι το τέλος του χρόνου, καθώς η παραγωγική δυναμικότητα των οικονομιών θα επανέρχεται και ο κλάδος των υπηρεσιών θα ανακάμψει το χαμένο έδαφος, υπό την προϋπόθεση ότι οι πληθωριστικές προσδοκίες δεν θα εμφανίσουν μεγάλες μεταβολές και η άνοδος των μισθών θα είναι περιορισμένη.

Παρά την πίεση που παρατηρείται στις τιμές, η νομισματική πολιτική παγκοσμίως εξακολουθεί να δρα υποστηρικτικά προκειμένου να διατηρηθεί χαμηλά το κόστος δανεισμού τόσο για τις κυβερνήσεις όσο και για επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Σημαντική είναι η δέσμευση των κεντρικών τραπεζών για διατήρηση του ευνοϊκού περιβάλλοντος χαμηλών επιτοκίων, παρά τις πρόσκαιρες υπερβάσεις των στόχων για επίπεδο πληθωρισμού κοντά στο 2%. Συγκριμένα, η FED, πρόσφατα αναθεώρησε ανοδικά τις εκτιμήσεις της για τον πληθωρισμό της αμερικανικής οικονομίας το τρέχον έτος, στο 3%, αρκετά υψηλότερα από το 2,2% που είχε προβλέψει τον Μάρτιο, υποστηρίζοντας, ωστόσο, ότι οι πληθωριστικές πιέσεις θα είναι προσωρινές. Δεσμεύθηκε επίσης ότι θα συνεχίσει να στηρίζει την ανάκαμψη της οικονομίας, επιδιώκοντας τη σημαντική μείωση του επιπέδου της ανεργίας. Και η EKT επιβεβαίωσε πρόσφατα τη διατήρηση της υποστηρικτικής πολιτικής της για την Ευρωζώνη, ενώ διατηρεί τη δέσμευσή της να συνεχίσει τις αγορές ομολόγων με αυξημένο μάλιστα ρυθμό σε σχέση με τους προηγούμενους μήνες, στο πλαίσιο του

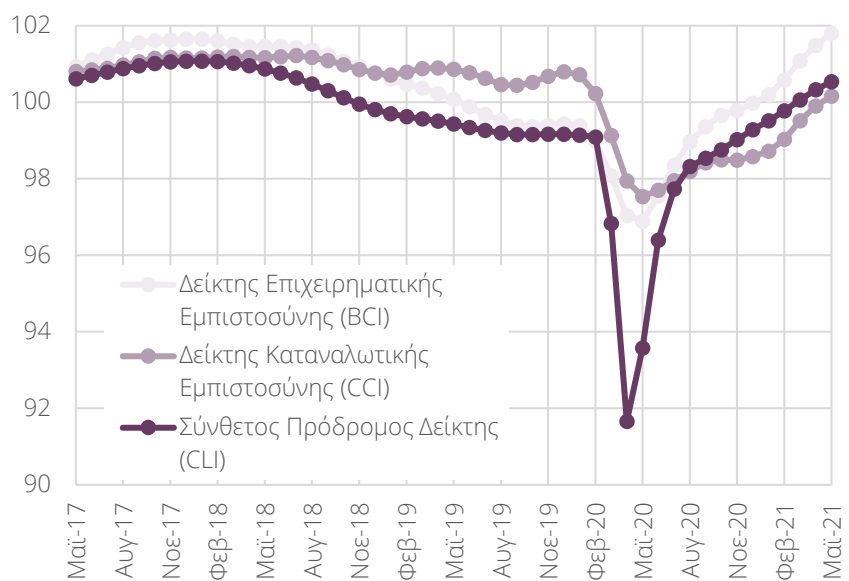
προγράμματος PEPP συνολικού ύψους €1,85 δισεκ., μέχρι τουλάχιστον τον Μάρτιο του 2022 και ανάλογα με την εξέλιξη της πανδημίας.

Ο όγκος του παγκοσμίου εμπορίου προβλέπεται να ενισχυθεί το 2021 παρά την αδυναμία του εμπορίου υπηρεσιών. Όσο η πανδημία εξακολουθεί να δημιουργεί περιορισμούς, οι τουριστικές ροές θα παραμένουν περιορισμένες, αντίθετα με το εμπόριο αγαθών που αναμένεται να συνεχίσει να ενισχύεται με σταθερό ρυθμό. Συνολικά, ο διεθνής εμπόριο προβλέπεται να ενισχυθεί κατά 8,2% το 2021 και 5,8% το 2022, μετά από την πτώση κατά 8,5% στο περασμένο έτος.

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος και σύνθετος πρόδρομος δείκτης για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Συνεχίζεται η ανάκαμψη του πρόδρομου δείκτη οικονομικής δραστηριότητας και των δεικτών επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ. Οι τελευταίοι ανέρχονται για περισσότερο από ένα έτος.

Πηγή: ΟΟΣΑ

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Υποχώρηση πανδημίας και μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το δεύτερο τρίμηνο φέτος
- Σαφής υποχώρηση της ύφεσης στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2021, στο 1,2% από 4,4% και 4,7% στο προηγούμενο τρίμηνο
- Μεγαλύτερη θετική συμβολή καθαρών εξαγωγών στην ανάπτυξη την περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου
- Προβλέψεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ταχύτερη ανάκαμψη στην Ευρωζώνη σε σχέση με την αρχή του έτους (4,3% από 3,8%, Μάιος 2021)
- Σημαντική ενίσχυση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος σε αμφότερες τις ζώνες το δεύτερο τρίμηνο
- Ξεκινάει στο δεύτερο εξάμηνο η εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (NextGenerationEU), συνεχίζεται η λειτουργία του PEPP της ΕΚΤ

Η πανδημία του COVID-19 και τα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόστηκαν για την προστασία της δημόσιας υγείας πανευρωπαϊκά τον Μάρτιο-Μάιο πέρυσι, είχαν ως αποτέλεσμα τη διατάραξη της λειτουργίας της οικονομίας της ΕΕ. Ταυτόχρονα, πραγματοποιήθηκαν παρεμβάσεις νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής για το μετριασμό των επιπτώσεων των μέτρων προστασίας. Μια πορεία ανάσχεσης της ύφεσης που προκλήθηκε ξεκίνησε τον Μάιο, με τη χαλάρωση-άρση των μέτρων, το άνοιγμα των επιχειρήσεων και την απελευθέρωση των μετακινήσεων, εντός και εκτός συνόρων. Ακολούθως, κατά την καλοκαιρινή περίοδο, μια σχετική αίσθηση κανονικότητας επέστρεψε πρόσκαιρα στην Ευρώπη. Ωστόσο, από το τέλος του τρίτου και κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2020, μια δριμεία αύξηση των κρουσμάτων σε όλη την Ευρώπη, εντονότερη από ότι κατά την αρχική εξάπλωση της πανδημίας, οδήγησε στην επαναφορά (ή παράταση) μέτρων περιορισμού, προκαλώντας έντονη ανησυχία για τις οικονομικές επιδράσεις τους. Αυτές εξαρτώνται από το τέλος του 2020 και κατά το τρέχον έτος σε μεγάλο βαθμό από την πρόοδο στον εμβολιασμό και την αποτελεσματικότητά του, σε συνδυασμό με ιατρικές θεραπείες, στην αναχαίτηση της πανδημίας του COVID-19.

Οι επιπτώσεις από την πανδημία το 2020 ήταν έντονες στη ζήτηση, στις εφοδιαστικές αλυσίδες, στην προσφορά εργασίας, στη βιομηχανική παραγωγή, στις τιμές, στο εμπόριο και στις ροές κεφαλαίων. Τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης καθόρισε και το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή οικονομία στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία ήταν σχετικά ευάλωτη σε ένα shock, καθώς είχε ήδη σημειώσει σημαντική επιβράδυνση το 2019, εξαιτίας κυρίως ορισμένων διαρθρωτικών προβλημάτων σε κλάδους της βιομηχανίας της.

Για το μετριασμό των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε από την αρχή της στην υλοποίηση παρεμβάσεων πολιτικής, νομισματικής και δημοσιονομικής. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU), με προϋπολογισμό €750 δισεκ. και ο ενισχυμένος προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027, κοντά στο €1,05 τρισεκ. Οι σχετικές με τον COVID-19 δράσεις πολιτικής της ΕΚΤ παρουσιάζονται στο τέλος της τρέχουσας υπό-ενότητας.

Συγκεκριμένα ως προς τις οικονομικές εξελίξεις κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη, αμφότερες παρουσίασαν ύφεση 1,2%, έναντι ύφεσης 4,4% και 4,7% στο προηγούμενο τρίμηνο και πτώσης του ΑΕΠ κατά 2,8% και 3,4% ένα έτος νωρίτερα. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹, κατόπιν ύφεσης 6,6% το 2020, η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη αναμένεται να διαμορφωθεί σε 4,3% το 2021 (από 3,8% τον Φεβρουάριο) ενώ για το 2022 προβλέπεται ανάκαμψη 4,4%. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση προβλέπεται ύστερα από ύφεση 6,1% το 2020, ανάπτυξη 4,2% φέτος (έναντι πρόβλεψης 3,7% νωρίτερα φέτος) και το 2022 μικρή επιτάχυνση, σε ρυθμό 4,4%.

Η ύφεση στις οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου του τρέχοντος έτους προέκυψε από την υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης, με τη συμβολή των επενδύσεων να διατηρεί το αρνητικό της πρόσημο, αλλά να είναι σαφώς ηπιότερη από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο (-0,5% από -2,0% του ΑΕΠ). Μικρότερη ήταν η εξασθένιση της αρνητικής συμβολής της κατανάλωσης, στις 2,6 π.μ. του ΑΕΠ από 3,7 π.μ. το τέταρτο τρίμηνο του 2020. Η θετική επίδραση των καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ το πρώτο τρίμηνο του 2021 ήταν μεγαλύτερη σε σύγκριση με το τέλος του 2020, 1,3%, από 0,7%. Παρόμοιες είναι οι τάσεις στη διάρθρωση της ύφεσης στις οικονομίες της Ευρωζώνης, με την εγχώρια ζήτηση να αποτελεί

¹ European Economic Forecasts Spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

υφεσιακό παράγοντα, ωστόσο σαφώς εξασθενημένο (-2,9 π.μ. από -5,5 π.μ. στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι). Συγκεκριμένα, η αρνητική συμβολή των επενδύσεων επίσης υποχώρησε σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο πέρυσι (-0,6% από -2,1% του ΑΕΠ), ενώ η αρνητική επίδραση της κατανάλωσης μειώθηκε από 4,0 π.μ. σε 2,9 π.μ. στο επόμενο. Επιπλέον, στο εν λόγω τρίμηνο, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην Ευρωζώνη ήταν θετική κατά 1,7%, από 0,8% ένα τρίμηνο νωρίτερα.

Η διάρθρωση των συνιστωσών του ΑΕΠ από την πλευρά της δαπάνης παραμένει παραπλήσια σε ΕΕ και Ευρωζώνη, με την κατανάλωση να αντιπροσωπεύει το 73,8% και 73,9% του ΑΕΠ αντίστοιχα, τις επενδύσεις να αποτελούν το 22,5% και 22,3% του ΑΕΠ, τις εξαγωγές το 52,2% και το 50,5% και τις εισαγωγές το 48,5% και 46,7% του ΑΕΠ.

Ισχυρότερη στην ΕΕ το πρώτο τρίμηνο του έτους ήταν η ανάπτυξη στην Ιρλανδία (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία) με ρυθμό 12,8%. Ακολούθησαν σε απόσταση η Εσθονία (5,0%), το Λουξεμβούργο (4,9%), η Σλοβενία (2,3%) και η Γαλλία (1,7%). Στην Ελλάδα, η ύφεση (2,3%) ήταν η τρίτη χειρότερη επίδοση μεταξύ των χωρών της ΕΕ (μέσος όρος: 1,2%) μετά την Ισπανία (4,2%) και την Αυστρία (4,5%). Οι χώρες στις οποίες σημειώθηκε η βαθύτερη ύφεση, πέραν των προαναφερθεισών, ήταν η Τσεχία (2,1%), η Μάλτα (2,1%) και η Βουλγαρία (1,8%). Σε επίπεδο κυλιόμενου 12-μηνου, η Ελλάδα παρουσίασε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης 8,3%, την τρίτη χειρότερη απόδοση στην ΕΕ (5,9%) και στην ΕΖ (6,2%). Η χώρα με τη βαθύτερη οικονομική συρρίκνωση, σε δωδεκάμηνη βάση, ήταν η Ισπανία (-10,8%), ακολουθούμενη από την Μάλτα (8,5%). Στον αντίποδα, η μοναδική χώρα με θετικό κυλιόμενο ρυθμό ανάπτυξης στην ΕΕ ήταν η Ιρλανδία (4,7%).

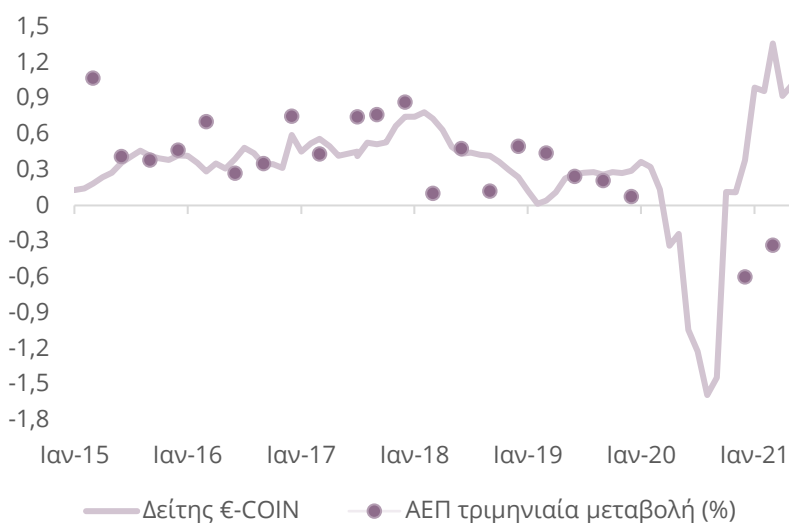
Ως προς τις τάσεις στο οικονομικό κλίμα και τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN αυξήθηκε έντονα στο πρώτο τρίμηνο του 2021, στις 1,10 μονάδες, από 0,20 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ είναι υψηλότερος και από ότι στο πρώτο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (0,27). Η μηνιαία επίδοση του Μαΐου 2021 (1,01 μονάδες), υποδεικνύει σημαντική q-o-q αύξηση του ΑΕΠ σε αυτό το χρονικό διάστημα, όπως στο αρχικό τρίμηνο φέτος.

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΕ και την Ευρωζώνη αυξήθηκε σημαντικά την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου φέτος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, κατά 18,9 και 19,0 μονάδες αντίστοιχα, ενώ σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι είναι 42,4 και 42,3 μονάδες υψηλότερα. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις 113,6 και 114,3 μονάδες αντίστοιχα. Τον Ιούνιο ο δείκτης Οικονομικού κλίματος αυξήθηκε στις 117,0 μονάδες στην ΕΕ και διαμορφώθηκε στις 117,9 μονάδες στην Ευρωζώνη, 3,0 και 3,4 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Από την άλλη πλευρά, διαμορφώθηκε 39,8 μονάδες υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο για αμφότερες ΕΕ και ΕΖ.

Διάγραμμα 2.2

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

Ισχυρή άνοδος του πρόδρομου δείκτη €-COIN το δεύτερο τρίμηνο του 2021, «προάγγελος» ανάκαμψης στην Ευρωζώνη

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Πηγή: CEPR και Bank of Italy

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Ιούλ-19	Αυγ-19	Σεπ-19	Οκτ-19	Νοβ-19	Δεκ-19	Jan-20	Φεβ-20	Μαρ-20	Απρ-20	Μάι-20	Ιουν-20
ΕΕ	102,4	102,7	101,3	100,4	100,9	101	102,5	103	94,5	67,1	69,4	77,2
Ευρωζώνη	102,3	102,6	101,1	100,2	100,7	100,9	102,6	103,4	94,1	67,8	70,2	78,1

Μήνας	Ιουλ-20	Αύγ-20	Σεπ-20	Οκτ-20	Νοβ-20	Δεκ-20	Jan-21	Φεβ-21	Μαρ-21	Απρ-21	Μάι-21	Ιουν-21
ΕΕ	83,7	88,4	91,5	91,7	88,6	91,6	91,1	93,1	99,9	109,9	114	117
Ευρωζώνη	84,2	89,1	92,3	92,5	89,3	92,4	91,5	93,4	100,9	110,5	114,5	117,9

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (DG ECFIN), Μάιος 2021

Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών της ΕΕ, στη Γαλλία το δεύτερο τρίμηνο φέτος ο δείκτης αυξήθηκε σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (17,1 μονάδες διαφορά), ενώ σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020 ο δείκτης διαμορφώθηκε 36,0 μονάδες υψηλότερα. Ενίσχυση σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο πέρυσι σημειώθηκε στη Γερμανία, κατά 15,5 μονάδες,

όπου ο δείκτης ήταν 35,4 μονάδες υψηλότερος έναντι του δεύτερου τριμήνου του 2020. Στην Ιταλία ο δείκτης αυξήθηκε κατά 18,1 μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και ενισχύθηκε κατά 43,3 μονάδες έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2020. Τέλος, την περίοδο Απριλίου - Ιουνίου 2021, ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα αυξήθηκε συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο κατά 11,9 μονάδες, στις 105,1, επίπεδο που ήταν περίπου 13,0 μονάδες υψηλότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (92,1 μονάδες).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τις τάσεις στα μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ στο πρώτο τρίμηνο του 2021 και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές, καθώς και για τις εκτιμώμενες τάσεις σε αυτά το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας υποενότητας. Παρουσιάζονται οι προβλέψεις για την περίοδο 2021-2022, όπως αυτές προκύπτουν για την ΕΕ και την Ευρωζώνη στην πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2021 (ετήσιες μεταβολές σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία), η ιδιωτική κατανάλωση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκε κατά 4,9%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφηκε πτώση 7,0%, ενώ στην αντίστοιχη περίοδο του 2020 η τάση της επίσης ήταν πτωτική (3,2%). Στην Ευρωζώνη η κατανάλωση των νοικοκυριών υποχώρησε κατά 5,4%, από μείωση 7,4% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα έτος υποχωρούσε κατά 3,9%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε τον Μάιο ενίσχυση της κατανάλωσης των νοικοκυριών φέτος κατά 2,8%, κατόπιν συρρίκνωσής της φέτος κατά 7,4%. Για την Ευρωζώνη προέβλεψε παραπλήσια διεύρυνση, ύστερα από εξασθένιση κατά 8,0% στο προηγούμενο έτος. Σε επίπεδο χωρών, στη Γερμανία η ιδιωτική κατανάλωση ήταν 8,9% χαμηλότερη το πρώτο τρίμηνο, ενώ το προηγούμενο τρίμηνο είχε περιοριστεί κατά 5,9% και στη Γαλλία σημειώθηκε αρκετά ασθενέστερη μείωση (1,2%). Στην Ιταλία μειώθηκε κατά 9,9%, από πτώση 7,7% ένα τρίμηνο πριν, ενώ στην Ισπανία συρρικνώθηκε κατά 4,2% σαφώς λιγότερο από ότι στην περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου (-9,9%). Στην Ελλάδα η ιδιωτική κατανάλωση παρουσίασε πτώση 4,9%, για δεύτερο συνεχόμενο τρίμηνο.

Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε στην ΕΕ και στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2021 κατά 2,9% και 3,0% αντίστοιχα, από παρόμοια ενίσχυση ένα τρίμηνο πριν. Στο ίδιο τρίμηνο του 2020 η δημόσια κατανάλωση είχε ανέλθει κατά 1,3% σε ΕΕ και 1,2% Ευρωζώνη. Συνολικά για το 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει ισχυρότερη αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης στην ΕΕ από ότι στο αρχικό τρίμηνο, πρωτίστως λόγω των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, κατά 3,7%, ενώ για την Ευρωζώνη εκτιμάει όμοια διεύρυνση (3,8%). Το επόμενο έτος η επέκταση θα κλιμακωθεί, σε 5,9% και 6,0%, σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα.

Οι επενδύσεις παρουσίασαν στην ΕΕ πτώση την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2021, κατά 2,4%, αρκετά μικρότερη σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-8,8%). Ομοίως στην Ευρωζώνη, η πτώση ήταν της τάξης του 2,9%, έναντι σημαντικής μείωσης 9,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2020 οι επενδύσεις είχαν διευρυνθεί κατά 1,1% στην ΕΕ και 1,6% στην Ευρωζώνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ενίσχυσή τους κατά 6,2% το 2021 στην ΕΕ, έναντι συρρίκνωσής κατά 7,4% το 2020, και ανάκαμψη 6,7% στην Ευρωζώνη, από πτώση 8,2% πέρυσι. Στο πρώτο τρίμηνο του 2021, στη Γερμανία οι επενδύσεις έμειναν σταθερές ύστερα από σημαντική μείωση 7,0% στο προηγούμενο τρίμηνο, ενώ στην Ιταλία καταγράφηκε αύξησή τους κατά 7,5%, έναντι πτώσης 3,5% στο τρίμηνο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2020. Ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων στη Γαλλία ήταν στο επίπεδο του 7,1%, από μείωση 2,5% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στην Ελλάδα

σημειώθηκε μικρή αύξηση των επενδύσεων, κατά 1,0%, έναντι υψηλής αρνητικής μεταβολής 17,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2020.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2020	2021	2022	2020	2021	2022
ΑΕΠ	-6.1	4.2	4.4	-6.6	4.3	4.4
Ιδιωτική Κατανάλωση	-7.4	2.8	5.9	-8.0	2.7	6.0
Δημόσια Κατανάλωση	1.3	3.7	0.6	1.3	3.8	0.6
Ακαθάριστες επενδύσεις	-7.4	6.2	5.4	-8.2	6.7	5.3
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-8.7	8.7	6.5	-9.3	8.7	6.5
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	-8.3	8.1	6.8	-9.0	8.0	6.9
Απασχόληση	-1.5	0.0	1.0	-1.6	0.0	1.2
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	7.1	7.6	7.0	7.8	8.4	7.8
Πληθωρισμός	0.7	1.9	1.5	0.3	1.7	1.3
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-6.9	-7.5	-3.7	-7.2	-8.0	-3.8
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	92.4	94.4	92.9	100.0	102.4	100.8
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	3.0	3.1	3.1	3.0	3.1	3.1

Πηγή: European Economic Forecasts, spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

Ασθενής αύξηση καταγράφηκε στην εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών στην ΕΕ (0,2%), ενώ στην Ευρωζώνη παρατηρήθηκε ασθενής μείωση (0,3%), έναντι όμως ισχυρής πτώσης, κατά 4,1% και 5,1% αντίστοιχα, το προηγούμενο τρίμηνο και συρρίκνωσης 2,6% και 3,2% στο πρώτο τρίμηνο του 2020. Για φέτος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε άνοδο των εξαγωγών κατά 8,7% σε αμφότερες τις περιφέρειες, έναντι πτώσης το 2020 κατά 8,7% στην Ευρωζώνη και 9,3% στην ΕΕ. Σε επίπεδο χωρών, η συρρίκνωση των εξαγωγών στη Γαλλία το πρώτο τρίμηνο φέτος ήταν της τάξης του 4,3%, από πτώση 9,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στην Ιταλία παρουσιάστηκε αύξηση κατά 1,2% από συρρίκνωση της τάξης του 8,0%. Σημαντική συρρίκνωση των εξαγωγών σημειώθηκε στην Ισπανία, κατά 10,7%, από μεγαλύτερης έντασης πτώση 16,3% στο τέταρτο τρίμηνο, ενώ στην Κύπρο δεν ξεπέρασε το 1,8%, κατόπιν μείωσης 5,8% στο τέταρτο τρίμηνο του περασμένου έτους.

Επιβράδυνση παρουσίασε και η συρρίκνωση των εισαγωγών το πρώτο τρίμηνο του 2021 στην ΕΕ σε σχέση με το τρίμηνο που προηγήθηκε, σε 2,5% από αρνητική μεταβολή 5,8%. Όμοια επιβράδυνση παρατηρήθηκε στην ΕΖ, σε 3,8% από πτώση 7,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2020. Ένα χρόνο νωρίτερα είχε καταγραφεί αύξηση εισαγωγών κατά 0,5% και 0,6% αντίστοιχως. Για τα έτη 2020 και 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προβλέψει για την ΕΕ πτώση 8,3% και αύξηση 8,1% αντίστοιχα. Για την Ευρωζώνη αναμένει μεγέθυνση 8,0% το τρέχον έτος, κατόπιν όμως συρρίκνωσης κατά 9,0% το 2020. Σε επίπεδο χωρών, το πρώτο τρίμηνο του 2021 οι εισαγωγές μειώθηκαν στην Ισπανία κατά 5,2%, έναντι μεγαλύτερης πτώσης 9,4% στο προηγούμενο τρίμηνο. Στη Γαλλία βρέθηκαν σε πτωτική τροχιά, με ταχύτητα 1,9%, από μείωση 7,9% ένα τρίμηνο πριν, ενώ αντιθέτως στην Ιταλία παρατηρήθηκε αύξηση 1,4% από πτώση 7,0%. Αρνητικός ρυθμός σημειώθηκε στη Γερμανία (2,7%), από σμίκρυνση 7,3% στο τέταρτο τρίμηνο του 2020.

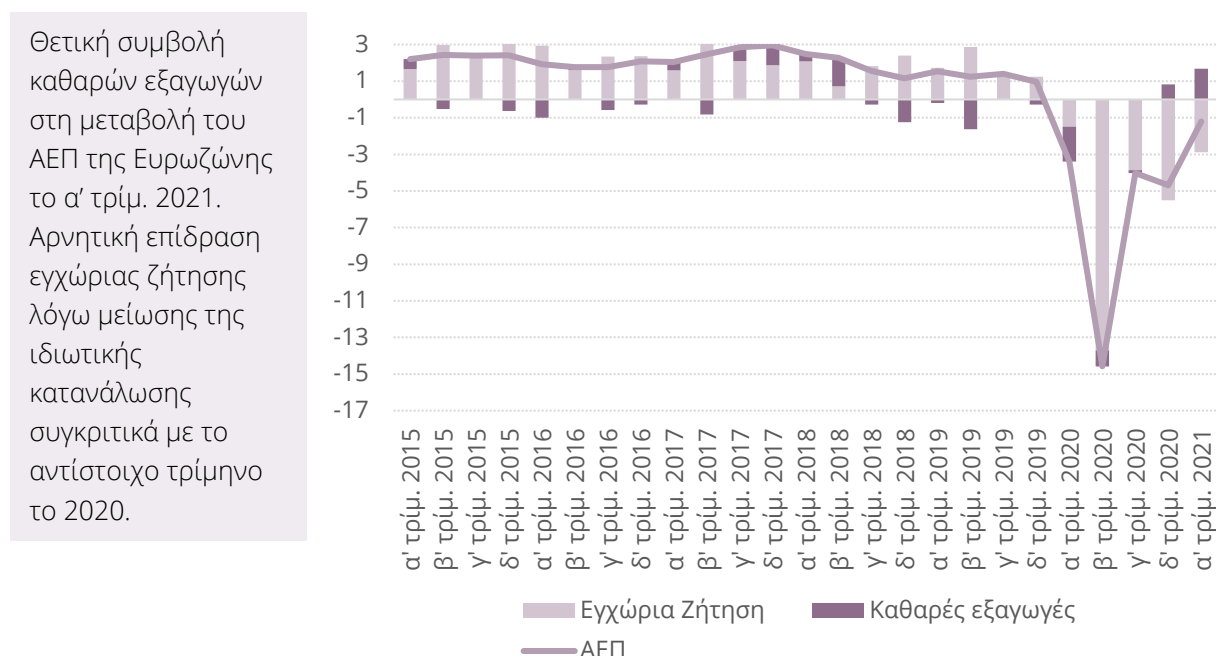

Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, η συμβολή των καθαρών εξαγωγών σε αυτό ήταν αρνητική αλλά φθίνουσα στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2020 (1,9%, 0,9% και 0,2% αντιστοίχως), έναντι θετικής συμβολής το τέταρτο τρίμηνο 0,8%. Το πρώτο τρίμηνο φέτος η θετική τάση συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε με τη συμβολή να φθάνει το 1,7%. Η θετική συμβολή των καθαρών εξαγωγών στο πρώτο τρίμηνο προήλθε από την ταυτόχρονη εξασθένιση της αρνητικής συμβολής των εξαγωγών, από 2,6% στο τέταρτο τρίμηνο σε 0,1% την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2021, καθώς και τη μικρότερης έντασης αρνητική επίδραση των εισαγωγών, από 3,4% το τέταρτο τρίμηνο σε 1,8% στο επόμενο. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η αρνητική συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 2,9% του ΑΕΠ, από μεγαλύτερη αρνητική επίπτωση το προηγούμενο τρίμηνο (-5,5%). Η μεγαλύτερη μείωση προήλθε κυρίως από την ιδιωτική κατανάλωση, η οποία επενέργησε αρνητικά κατά 4,0% του ΑΕΠ στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 ενώ το πρώτο τρίμηνο του 2021 η περιοριστική συμβολή της στο ΑΕΠ υποχώρησε στις 2,9 π.μ.

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός επιταχύνθηκε έντονα το πρώτο τρίμηνο του 2021 στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, καταγράφοντας ρυθμό 1,4% και 1,1% από 0,3% και -0,3% αντίστοιχα ένα τρίμηνο νωρίτερα. Στο πρώτο τρίμηνο του 2020 ο εναρμονισμένος πληθωρισμός είχε διαμορφωθεί σε 1,5% στην ΕΕ και 1,1% στην ΕΖ αντιστοίχως. Συνολικά για το 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεψε ότι ο πληθωρισμός θα ανέλθει στο 1,9% και 1,7% αντιστοίχως σε ΕΕ και Ευρωζώνη, από 0,7% και 0,3% ένα χρόνο πριν, προσεγγίζοντας το επίπεδο-στόχο της ΕΚΤ.

Διάγραμμα 2.3

Ευρωζώνη - Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Πηγή: Eurostat

Μείωση της απασχόλησης εντοπίστηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2021, η, -1,9% στην ΕΕ και -0,2% στην ΕΖ από -1,6% και -2,4% αντίστοιχα, ενώ την ίδια περίοδο του 2020 σημειωνόταν πτώση των θέσεων εργασίας, κατά 2,5% και 3,3% αντίστοιχα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει μείωση της

δημιουργίας θέσεων εργασίας στην ΕΕ για το 2020 και στασιμότητα το 2021, κατά -1,5%, κατόπιν ανόδου 0,9% το 2019. Για την Ευρωζώνη επίσης προέβλεψε πτώση της απασχόλησης στο περασμένο έτος, κατά 1,6%, και στασιμότητα το 2021, από διεύρυνση 1,1% το 2019. Αύξηση της απασχόλησης το τέταρτο πρώτο του 2021 σημειώθηκε στην Κροατία (8,6%), στην Φινλανδία (5,7%), στην Ελλάδα (5,4%) και στην Μάλτα (3,3%). Η μεγαλύτερη συρρίκνωση της απασχόλησης σημειώθηκε στην Ρουμανία (46,0%), στην Βουλγαρία (9,4%), στη Γερμανία (5,4%), καθώς και στην Πολωνία (5,1%).

Η ανεργία μειώθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2020, στο 7,2% στην ΕΕ και στο 8,0% στην Ευρωζώνη από 7,6% και 8,5% αντιστοίχως, στο τρίτο τρίμηνό του 2020. Στο τέταρτο τρίμηνο προπέρυσι βρισκόταν στο 6,6% στην ΕΕ και στο 7,4% στην ΕΖ. Για το 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκτιμήσει αύξηση των ποσοστών ανεργίας στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη, σε 7,1% και 7,8% αντίστοιχα, από 6,7% και 7,5% αντιστοίχως το 2019, ενώ για το 2021 αναμένει ποσοστά ανεργίας 7,6% και 8,4%. Την περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2020 το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε, στην Ελλάδα (16,2%), με την Ισπανία (16,1%) και την Ιταλία (9,50%) να έπονται, ενώ στη Γαλλία η ανεργία ήταν της τάξης του 8,3%.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών επιδόσεων, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης στην ΕΕ το τέταρτο τρίμηνο του 2020 ήταν της τάξης του 5,3% του ΑΕΠ, ενώ το τρίτο τρίμηνο του 2020 ήταν ίσο με 11,2%. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει ότι το μέσο έλλειμμα θα διαμορφωθεί φέτος σε 7,5% , από 6,9% ένα χρόνο πριν. Σχετικά με το δημοσιονομικό έλλειμμα κατά μέσο όρο Ευρωζώνη, αναμένει να φτάσει το 8,0% του ΑΕΠ το 2021, ελαφρώς υψηλότερα από πέρυσι (7,2%). Όσον αφορά στο δημόσιο χρέος, διαμορφώθηκε στις χώρες της Ευρωζώνης το τέταρτο τρίμηνο φέτος στο 98,1% του ΑΕΠ. Εκτιμάται πως κατά μέσο όρο το 2020, θα αυξηθεί σε 100,0% και φέτος θα ενισχυθεί περαιτέρω, στο 102,4% του ΑΕΠ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αυξήθηκε σημαντικά το τέταρτο τρίμηνο του 2020 σε πολλές μέλη, με το υψηλότερο επίπεδό του να σημειώνεται στην Ελλάδα (205,6%), την Ιταλία (155,8%), την Πορτογαλία (133,6%), την Κύπρο (118,2%) και την Γαλλία (116,3%).

Ως προς το πλαίσιο νομισματικής πολιτικής, εξαιτίας της επιδημίας του COVID-19 και των σχετικών δυσμενών οικονομικών επιπτώσεων, υπενθυμίζεται πως η ΕΚΤ ξεκίνησε στα μέσα Μαρτίου 2020 τη λήψη μίας σειράς μέτρων νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, με στόχο την τόνωση της ρευστότητας. Σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση της ΕΚΤ, το επιτόκιο των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης καθώς και τα επιτόκια της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης και της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων θα παραμείνουν αμετάβλητα σε 0,00%, 0,25% και -0,50% αντίστοιχα. Ο προϋπολογισμός του έκτακτου προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (Pandemic Emergency Purchase Programme – PEPP) διευρύνθηκε τον Δεκέμβριο του 2020 κατά €500 δισεκ., φθάνοντας τα €1,85 τρισεκ. Οι αγορές στο πλαίσιο του PEPP θα συνεχιστούν τουλάχιστον μέχρι το τέλος Μαρτίου 2022 και, σε κάθε περίπτωση, μέχρις ότου η κρίση του COVID-19 ολοκληρωθεί. Σημαντικό γεγονός για την Ελλάδα αποτελεί η εξαίρεση που έκανε η ΕΚΤ ως προς την επιλεξιμότητα χρεογράφων στο PEPP, προκειμένου να καταστεί εφικτή η συμμετοχή της χώρας σε αυτό. Αποφασίστηκε επίσης τον περασμένο Δεκέμβριο να προσφερθούν τέσσερις πρόσθετες έκτακτες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης λόγω πανδημίας (pandemic emergency longer-term refinancing operations – PELTRO) το 2021, οι οποίες θα εξακολουθήσουν να αποτελούν έναν αποτελεσματικό μηχανισμό ενίσχυσης της ρευστότητας. Οι καθαρές αγορές στο πλαίσιο του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme - APP) θα συνεχιστούν με ύψος €20 δισεκ. μηνιαίως. Τα μέτρα

υποστηρίζουν συλλογικά την παροχή τραπεζικών δανείων, ιδίως με τη διευκόλυνση των όρων υπό τους οποίους οι πιστωτικές απαιτήσεις γίνονται δεκτές ως εξασφάλιση.

Επιγραμματικά, η οικονομία στην Ευρώπη, και ειδικότερα στην Ευρωζώνη, βρίσκεται την τρέχουσα περίοδο αντιμέτωπη με μια σειρά από προκλήσεις. Οι κυριότερες εξ' αυτών έγκεινται σε:

- Η διατήρηση της σημαντικής ύφεσης της πανδημίας στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, ως εφιαλτήριο για την έξοδο από την υγειονομική κρίση
- Η αντιμετώπιση των μεταλλάξεων του COVID-19
- Η υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, η οποία ξεκινάει στο τρέχον εξάμηνο
- Κλαδικές διαταραχές, με τους τομείς του τουρισμού και των μεταφορών να έχουν πληγεί περισσότερο από τους υπόλοιπους από την υγειονομική κρίση
- Η πρόκληση σημαντικών περιφερειακών ανισοτήτων από την υγειονομική κρίση, που θα γίνουν αισθητές όταν αυτή ολοκληρωθεί
- Δημοσιονομικές ανισορροπίες από τα διαδοχικά έκτακτα προγράμματα για την αντιμετώπιση της πανδημίας
- Η υλοποίηση του συναινετικού Brexit από την ΕΕ, οι όροι του οποίου συμφωνήθηκαν στο τέλος του 2020
- Γεωπολιτικές εντάσεις στη Μέση Ανατολή και μεταναστευτικές ροές

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό Κλίμα

- Σημαντική ενίσχυση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (105,1 από 93,2 μον.). Εντονότερη βελτίωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (92,1 μον.). Το πρόσφατο επίπεδο είναι αντίστοιχο με το μέσο όρο του 2019.
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν στο πρόσφατο τρίμηνο σε σύγκριση με το προηγούμενο σε όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στις Κατασκευές και στις Υπηρεσίες, ενώ βελτιώθηκαν ηπιότερα στο Λιανικό εμπόριο και στη Βιομηχανία
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε υψηλότερα στην περίοδο Απριλίου-Ιουνίου από ότι στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, στις -27,5 από -43,0 μονάδες. Παράλληλα, υπερτερεί ήπια του επιπέδου του ένα χρόνο νωρίτερα (-31,1 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ².

² Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες,

Στο δεύτερο τρίμηνο φέτος ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος εκ νέου ενισχύθηκε αισθητά σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (+11,9 μον.). Ως αποτέλεσμα αυτής της ενίσχυσης, ο δείκτης έχει φθάσει πλέον σε επίπεδα προ της υγειονομικής κρίσης. Επιπλέον, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε 15,5 μονάδες υψηλότερα από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, στις -27,5. Φαίνεται ότι η σταδιακή άρση των περιορισμών στις μετακινήσεις, η επανεκκίνηση σχεδόν του συνόλου των δραστηριοτήτων της οικονομίας που είχαν τεθεί σε αναστολή, έστω με περιορισμούς, όπως και η προοπτική της τουριστικής περιόδου, σε συνδυασμό με την εξελισσόμενη διαδικασία εμβολιασμού, βελτίωσαν σημαντικά το κλίμα στη χώρα. Η δυναμική αυτών των εξελίξεων έχει δημιουργήσει προοπτικές περαιτέρω καλυτέρευσης. Ωστόσο, εστίες αβεβαιότητας σχετικά με την πανδημία παραμένουν και προβληματίζουν, όπως η διαφαινόμενη νέα ισχυρή μετάλλαξη του ιού σε συνδυασμό με την υστέρηση στο πρόγραμμα εμβολιασμού σε τμήματα του πληθυσμού. Επιπλέον, παραμένει γεγονός πως πολλές από τις δυσμενείς συνέπειες της πανδημίας ακόμα δεν έχουν αποτυπωθεί ουσιαστικά στην οικονομία, λόγω των συνεχιζόμενων παρεμβάσεων στήριξης. Καθώς η μετάβαση στη εποχή μετά την πανδημία γίνεται σταδιακά ορατή, θα είναι κρίσιμοι οι αποφάσεις πολιτικής να λαμβάνονται έγκαιρα με γνώμονα την προετοιμασία της επόμενης ημέρας της οικονομίας και της υποστήριξης των προοπτικών της για συστηματικά ισχυρή ανάπτυξη.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου ήταν αισθητά ενισχυμένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο του 2021, στις 105,1 από 93,2 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε επίπεδο αισθητά υψηλότερο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περυσινό (92,1 μον.). Το πρόσφατο επίπεδό του είναι παραπλήσιο με το μέσο όρο του 2019 (105,6 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης διαμορφώθηκε αισθητά υψηλότερα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 113,6 (από 94,7) μονάδες το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους στην ΕΕ, και στις 114,3 (από 95,3) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα ενισχύθηκαν σε όλους τους τομείς στο πρόσφατο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο και ιδιαίτερα στις Υπηρεσίες και στις Κατασκευές. Σημείωσαν ηπιότερη βελτίωση στη Βιομηχανία και στο Λιανικό εμπόριο. Στην πλευρά των καταναλωτών, επίσης σημειώθηκε σημαντική βελτίωση του δείκτη καταναλωτικής εμπιστοσύνης. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες βελτιώθηκαν σε όλους τους τομείς ανεξαιρέτως. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου φέτος διαμορφώθηκε υψηλότερα κατά μέσο όρο από το α' τρίμηνο του 2021, στις -27,5 από -43,0 μονάδες, επίπεδο ήπια υψηλότερο του αντίστοιχου πριν ένα χρόνο (-31,1 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης ενισχύθηκε αισθητά στην ΕΕ, στις -6,5 (από -14,8) μονάδες, όπως και στην Ευρωζώνη (-5,5 από -13,7 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι σαφώς υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα χρόνο πριν (-18,9 και -18,5 μον. αντίστοιχα).

οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως ανοδικές στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σχέση με το πρώτο τρίμηνό του. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο, υποχώρησαν σημαντικά, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους ενισχύθηκαν ήπια, σε αντίθεση με την πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα, η οποία υποχώρησε ελαφρά.

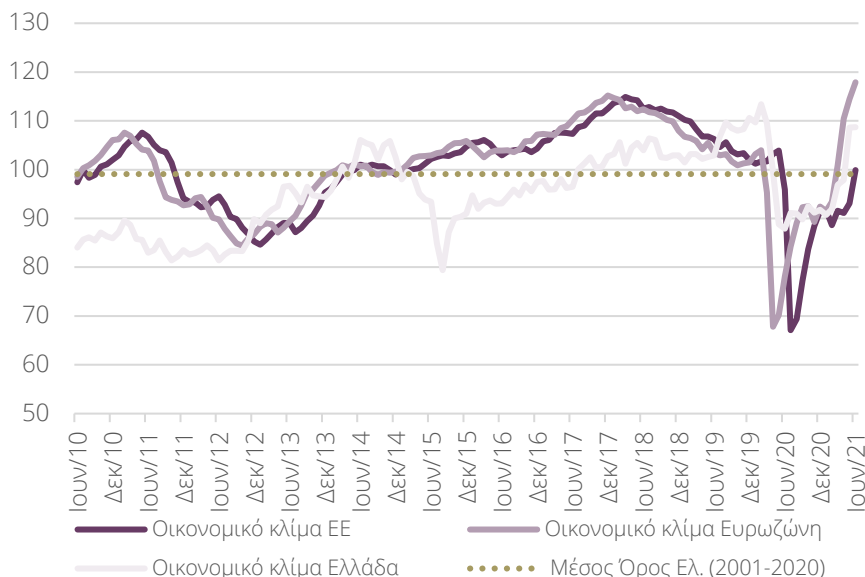
Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο υποχώρησε σημαντικά, στο 31% (από 42% το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ ενισχύθηκε στο 11% (από 6%) το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, εξασθένησε στο 54% (από 69%) το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 23% (από 14%) να αναμένει βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο διατηρήθηκε στο 78%, ενώ παρέμεινε στο 21% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, εξασθένησε σημαντικά στο 59% (από 79%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 22% (από 9%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το α' τρίμηνο του 2021 υποχώρησε οριακά, σε 6% (από 8%), ελαφρώς χαμηλότερα από το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (7%). Επίσης, ενισχύθηκε οριακά στο 25% (από 24%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (από 18% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2020). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» αυξήθηκε περαιτέρω στο 62% (από 59% και 60% τα δύο τελευταία τρίμηνα) και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» υποχώρησε, στο 6% (από 8%), με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2020 να κυμαίνεται στο 10%.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το δεύτερο τρίμηνο του 2021 διαμορφώθηκε στις 105,0 (από 98,2 το α' τρίμηνο του 2021) μονάδες, αρκετά υψηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2020 (87,6 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +19,0 μονάδες στο τελευταίο τρίμηνο του 2020 ενισχύθηκε σημαντικά το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +27,4 μονάδες, ενώ περιορίστηκαν ήπια οι αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -11,0 από -15,8 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν μικρή αποκλιμάκωση (στις +11,6 από +18,3 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι ανοδικές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου βελτιώθηκαν ήπια (+29,6 από +25,6 μον.), ενώ παράλληλα αισθητά ανοδικά μεταβλήθηκαν οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα (στις +19,9 από τις +9,9 μον.), και ηπιότερα οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και ζήτηση εξωτερικού (-4,4 από τις -6,7 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο σημείωσε σημαντική ενίσχυση, στις +14,0 (από -2,9) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε ελαφρά ανοδικά, στο 75,0% (από 73,8%), ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων εξασθένησαν ήπια, στους 4,6 (από 4,8) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2018=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το β' τρίμηνο φέτος ήταν σημαντικά ενισχυμένος σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, φθάνοντας σε επίπεδα προ κρίσης

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν αισθητά υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 97,9 μονάδες (από τις 90,2), επίδοση κατά πολύ υψηλότερη συγκριτικά και με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (80,3 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων ενισχύθηκε ήπια στις -3 (από -10) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 39% κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 36% (από 32%) να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των +8 μονάδων ενισχύθηκε σημαντικά και διαμορφώθηκε στις +25, με τα αποθέματα να αποκλιμακώνονται οριακά (στις +9 από +10 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ενισχύθηκε σημαντικά το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (στις +17 από +3 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ παράλληλα, για την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων σημειώνει μικρή εξασθένηση στις +11 (από +18) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο ενισχύθηκε έντονα (+25 από +1) μονάδες, με μόλις το 1% (από 5%) των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 26% (από 6%) να προβλέπει το αντίθετο. Ενίσχυση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Τροφίμων-Ποτών-Καπνού, όπου παρατηρήθηκε σημαντική υποχώρηση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές ενισχύθηκαν σημαντικά στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 121,9 (από 106,2) μονάδες κατά μέσο όρο, μεταβολή που ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών τομέων δραστηριότητας, μετά αυτή των Υπηρεσιών. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε έντονα υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2020 (μόλις 28,1 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα βελτιώθηκαν σημαντικά, με το σχετικό ισοζύγιο από κανονικό για την εποχή να διαμορφώνεται στις +13 μονάδες, με το 30% (από 11%) των επιχειρήσεων να

αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 17% (από 10%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες ενισχύθηκαν αισθητά (στις -29 από -16 μον. ο δείκτης), ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών υποχώρησαν ήπια (στις -36 από -28 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

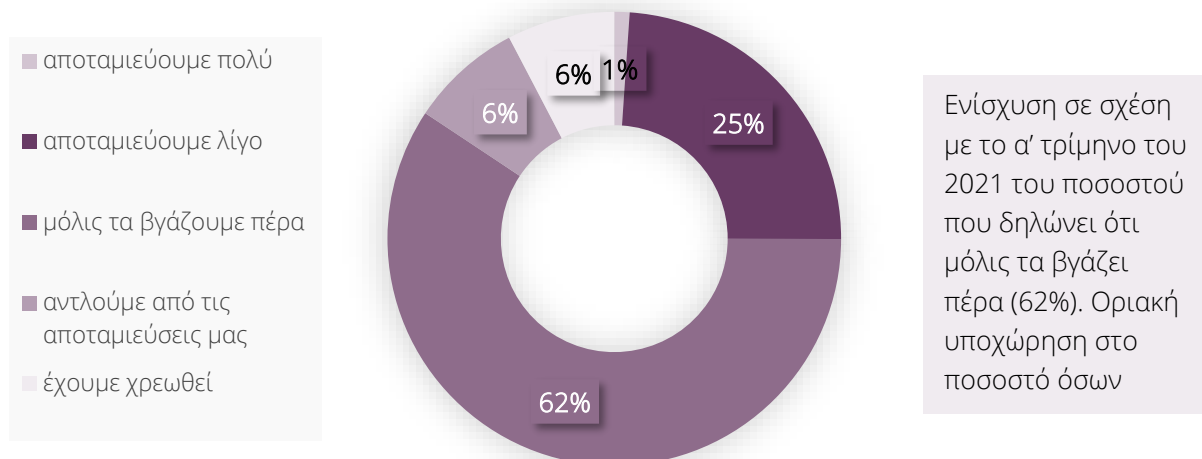
Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα υποχώρησαν οριακά στους 13,0, ενώ παράλληλα το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών υποχώρησε (+2 από -3 μονάδες), με το 7% (από 8%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 9% (από 5%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του ενισχύθηκε στο 15% (από 7%), ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 50% κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, το 13% (από 11%) την ανεπαρκή χρηματοδότηση και ένα 12% (από 50%) παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι κεφαλαιακοί έλεγχοι, η υψηλή φορολογία, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν έντονα ανοδικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, ενώ στον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών παρατηρήθηκε μικρή υποχώρηση.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν έντονα υψηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 99,2 μονάδες (από τις 70,9). Παράλληλα, αυτή η επίδοση ήταν πολύ υψηλότερη συγκριτικά με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2020 (58,9 μον.) και η μεγαλύτερη μεταξύ των βασικών τομέων δραστηριότητας. Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση ενισχύθηκαν σημαντικά, με το σχετικό δείκτη να κερδίζει 27 μονάδες κατά μέσο όρο και να διαμορφώνεται στις +6 μονάδες. Έντονα ανοδικά κινήθηκαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+2 από -32 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να ενισχύεται σημαντικά και οι προβλέψεις από τις οριακά θετικές (+1 μονάδες) να διαμορφώνονται στις +39 μονάδες. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οριακή βελτίωση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση το οποίο ενισχύθηκε κατά μία μονάδα, στις +17 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων υποχώρησε ήπια και διαμορφώθηκε στις -10 (από -8) μονάδες. Τέλος, ενισχύθηκε οριακά, στο 18% (από 16%) κατά μέσο όρο το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 29% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 7% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 37% λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες ενισχύθηκαν αισθητά στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε όλους τους κλάδους ανεξαιρέτως.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Απρίλιος-Ιούνιος 2021)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	(Ελλάδα)				
				Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	99,3	99,1	86,3	79,9	52,2	61,3	68,1	-56,9
2011	99,8	99,9	84,8	81,1	37,7	60,9	66,1	-70,5
2012	88,0	88,1	83,7	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,9
2013	90,8	90,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,3
2014	99,6	99,4	102,0	99,7	88,4	92,3	93,3	-52,8
2015	102,9	102,9	91,7	86,3	62,0	83,9	78,2	-50,3
2016	104,2	104,0	94,4	96,1	61,3	101,4	79,3	-62,9
2017	110,4	110,4	98,9	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,9
2018	111,5	111,5	103,8	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,0
α' τρίμ. 2018	113,7	113,9	103,3	105,1	60,3	97,1	91,4	-49,8
β' τρίμ. 2018	112,5	112,4	104,7	102,7	60,5	104,7	104,4	-48,7
γ' τρίμ. 2018	111,5	111,5	105,0	105,7	55,0	108,3	97,6	-44,7
δ' τρίμ. 2018	109,5	109,4	102,7	97,7	56,6	108,2	94,6	-32,6
α' τρίμ 2019	106,6	106,4	102,6	101,8	56,7	105,8	85,7	-31,1
β' τρίμ. 2019	104,7	104,4	102,6	103,8	54,8	97,8	92,6	-29,4
γ' τρίμ. 2019	102,8	102,6	108,3	104,8	52,7	115,5	108,2	-11,7
δ' τρίμ. 2019	101,5	101,2	109,0	104,1	68,1	119,1	104,4	-7,1
α' τρίμ. 2020	101,0	100,8	110,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-10,4
β' τρίμ. 2020	71,4	72,2	92,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-31,1
γ' τρίμ. 2020	87,9	88,6	90,6	86,7	67,0	73,5	68,8	-36,9
δ' τρίμ 2020	90,7	91,4	91,8	92,6	70,7	83,0	70,0	-46,2
α' τρίμ. 2021	94,7	95,3	93,2	98,2	106,2	90,2	70,9	-43,0
β' τρίμηνο 2021	113,6	114,3	105,1	105,0	121,9	97,9	99,3	-27,5

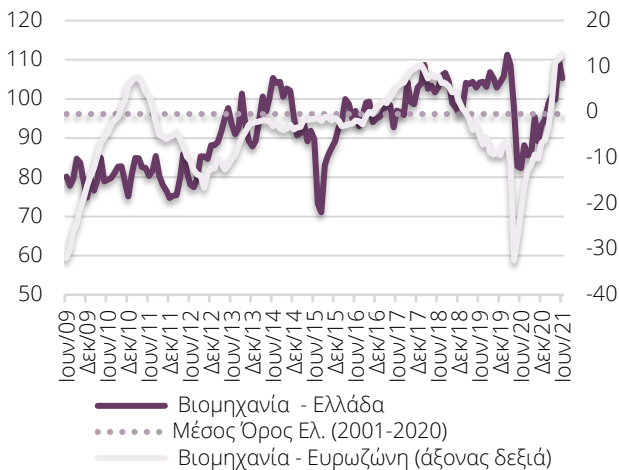
Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

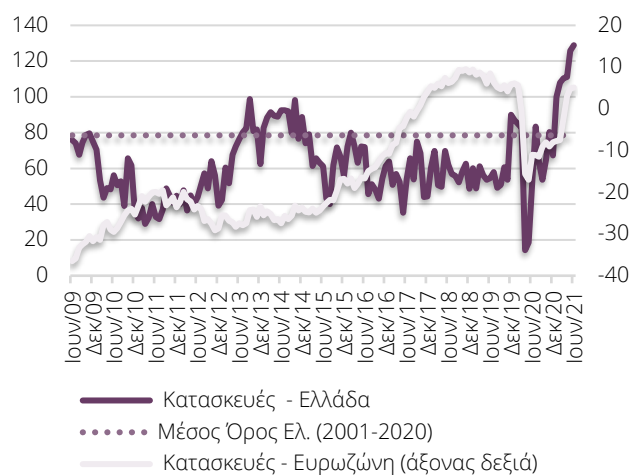
Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

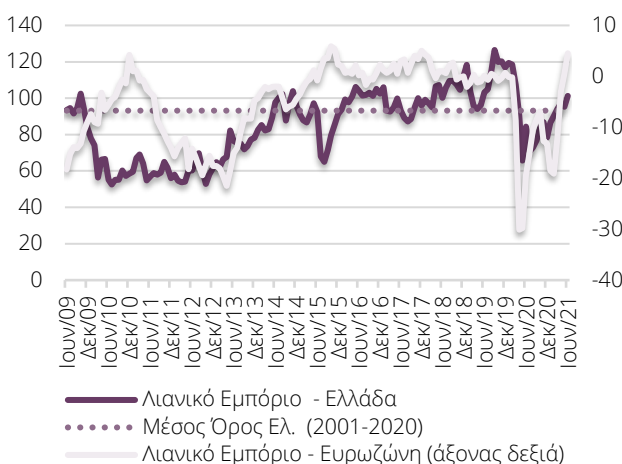
Βιομηχανία

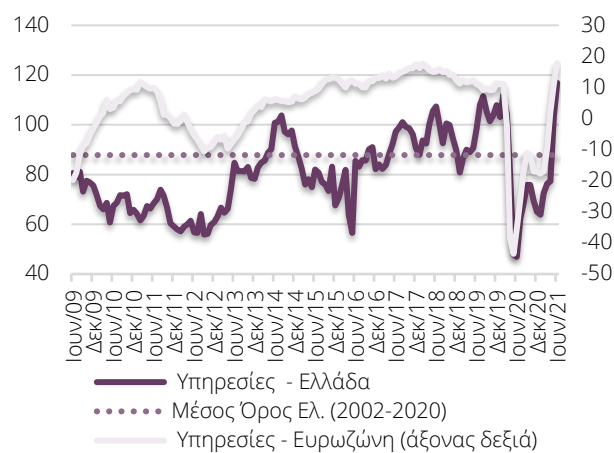
Κατασκευές

Λιανικό Εμπόριο

Υπηρεσίες

Πηγή: ΙΟΒΕ

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες ενισχύθηκαν στο δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2021 σε όλους τους τομείς

Β. Δημοσιονομικές Εξελίξεις και Προοπτικές

- Ισοζύγιο Προϋπολογισμού Γεν. Κυβέρνησης 2020: έλλειμμα 9,7% του ΑΕΠ., έναντι στόχου για πλεόνασμα 1,2% του ΑΕΠ, πρωτίστως από έκτακτες μεταβιβάσεις λόγω της πανδημίας, καθώς και πτώση εσόδων. Πρωτογενές έλλειμμα 6,7% του ΑΕΠ, έναντι πλεονάσματος 3,8% του ΑΕΠ
- Χρέος Γενικής Κυβέρνησης στο 205,6% το 2020 έναντι 180,5% το 2019
- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Μαΐου 2021: έλλειμμα €10.800 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €9.769 εκατ. και ελλείμματος €7.494 εκατ. την ίδια περίοδο το 2020.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού Ιαν.-Μαΐου 2021: έλλειμμα €8.139 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €7.169 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €4.843 εκατ. την ίδια περίοδο το 2020.
- Αύξηση τόσο των καθαρών εσόδων (+14,0%) όσο και των δαπανών (+23,6%) του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με πέρυσι. Αυτές οι μεταβολές προήλθαν, αφενός από την είσπραξη των δύο τελευταίων δόσεων του φόρου εισοδήματος και του ΕΝΦΙΑ, αφετέρου από τις παρεμβάσεις στήριξης κατά της πανδημίας και τις αυξημένες πληρωμές εξοπλιστικών προγραμμάτων.

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης: 2016-2020

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα εθνικολογιστικά στοιχεία που αφορούν στη Γενική Κυβέρνηση (ΓΚ) και τα οποία γνωστοποιήθηκαν στην Eurostat τον περασμένο Απρίλιο, το ισοζύγιό της για το 2020 ήταν αρνητικό, για πρώτη φορά ύστερα από τέσσερα συνεχόμενα έτη στα οποία παρουσίασε πλεόνασμα. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα διαμορφώθηκε σε 9,7% του ΑΕΠ, έναντι στόχου στον Προϋπολογισμό του 2020 για πλεόνασμα ύψους 1,2% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, το πρωτογενές έλλειμμα διαμορφώθηκε στο 6,7 % του ΑΕΠ, έναντι αρχικού στόχου για πλεόνασμα 3,8% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5). Επίσης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Ενισχυμένης Εποπτείας, το 2020 το πρωτογενές έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης εκτιμάται σε 7,2% του ΑΕΠ, ενώ η συμβατική υποχρέωση της χώρας προέβλεπε πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 3,5% του ΑΕΠ για το 2020.

Πίνακας 2.5

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης* (% ΑΕΠ, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, ESA 2010)

	2016	2017	2018	2019	2020	
					Αρχικοί στόχοι	Πραγματοποιήσεις
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	0,3	0,6	0,9	1,1	1,2	-9,7%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	3,5	3,7	4,3	4,1	3,8	-6,7
ΑΕΠ	176.488	177.152	179.727	183.413	197.315	165.830

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2017-2020 – 1η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2021 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2021, Δεκέμβριος 2020, Υπουργείο Οικονομικών, σελ. 59-60

*Χωρίς τις επιπτώσεις από την στήριξη των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

Το υψηλό έλλειμμα του Ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης οφείλεται αποκλειστικά στο αποτέλεσμα της Κεντρικής Κυβέρνησης, το οποίο από πλεόνασμα €764 εκατ. το 2019 μεταστράφηκε σε έλλειμμα €16,8 δισεκ. το 2020. Παράλληλα, το πλεόνασμα των Οργανισμών

Κοινωνικής Ασφάλισης περιορίστηκε κατά 52,8%, στα €599 εκατ. το 2020 από τα €1,27 δισεκ. το 2019. Αντιθέτως, το πλεόνασμα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης παρουσίασε άνοδο 14,9% και διαμορφώθηκε στα €77 εκατ. πέρυσι από €67 εκατ. το 2019.

Η σημαντική επιδείνωση του αποτελέσματος της Κεντρικής Κυβέρνησης οφείλεται πρωτίστως στην άνοδο του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Λογαριασμών της, από τα €168 εκατ. το 2019 στα €22,8 δισεκ. το 2020 παρά το πλεόνασμα από άλλες χρηματοοικονομικές συναλλαγές ύψους €2,57 δισεκ. (έναντι ελλείμματος €48 εκατ. πρόπερσι) και το αυξημένο κατά 17,1% ή κατά €0,56 δισεκ. πλεόνασμα από δημόσιες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα (€3,3 δισεκ. το 2019 και €3,97 δισεκ. το 2020). Η άνοδος του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Λογαριασμών της Κεντρικής Κυβέρνησης οφείλεται κυρίως στην αύξηση των δαπανών του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά 27% (ή κατά €14,9 δισεκ., στα €70,2 δισεκ.) και δευτερευόντως στη μείωση των καθαρών εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά 14% (ή κατά €7,7 δισεκ., στα €47,4 δισεκ. το 2020). Η βασική αιτία ανόδου των πρώτων ήταν η αύξηση των μεταβιβάσεων κατά €10,6 δισεκ. ή 37,4%, στα €38,8 δισεκ.), ενώ ο περιορισμός των δεύτερων προήλθε πρωτίστως από τη μείωση των εσόδων από τη φορολογία κατά €8,2 δισεκ. ή 16%, στα €43,2 δισεκ. Οι παραπάνω τάσεις αντανακλούν διαφορετικές πτυχές των επιδράσεων της υγειονομικής κρίσης στα δημόσια οικονομικά: η έντονη διεύρυνση των δαπανών οφείλεται κυρίως στις παρεμβάσεις πολιτικής για τη στήριξη επιχειρήσεων και νοικοκυριών έναντι των περιοριστικών μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας, (π.χ. επιστρεπτέα προκαταβολή, αποζημίωση ειδικού σκοπού, παράταση επιδομάτων ανεργίας, επιδότηση ενοικίου), αλλά και στις έκτακτες δαπάνες για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η κάμψη των εσόδων επίσης οφείλεται εν μέρει στα μέτρα στήριξης (παράταση προθεσμιών καταβολής ασφαλιστικών εισφορών, αναστολή είσπραξης βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων οφειλών, έκπτωση 25% στις ασφαλιστικές εισφορές αυτοτελώς απασχολούμενων και ελευθέρων επαγγελματιών κ.ά.), αλλά και στη σημαντική συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Πέρα από την αντιμετώπιση της πανδημίας του νέου κορωνοϊού η οποία ανέκοψε, τουλάχιστον προσωρινά, την πορεία προς την ομολοποίηση και την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και τη δημοσιονομική εξισορρόπηση των προηγούμενων ετών, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις στο πεδίο της οικονομίας. Αυτές υπήρχαν προς της υγειονομικής κρίσης και οι περισσότερες διογκώθηκαν εξαιτίας της: αντιμετώπιση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων, η εξέλιξη των οποίων από πέρυσι είναι αβέβαιη λόγω των αναστολών πληρωμών, προώθηση των αποκρατικοποιήσεων, αναδιάρθρωση των δημόσιων δαπανών, με έμφαση στις παραγωγικές δαπάνες, έναρξη των εργασιών στο Ελληνικό κ.λπ. Η αντιμετώπισή τους μπορεί να συμβάλει καθοριστικά σε μια συνεχή ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Επιπλέον, η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες. Συνολικά, οι οφειλές προς την εφορία³ (πάνω από €108 δισεκ. εκ των οποίων €24 δισεκ. ανεπίδεκτες είσπραξης), τα ασφαλιστικά ταμεία (σχεδόν €38 δισεκ.) και προς τη ΔΕΗ (€2,25 δισεκ. για το σύνολο του Ομίλου, σύμφωνα με την ετήσια οικονομική έκθεση του 2020, από €2,15 δισεκ. το 2019) έχουν φθάσει περίπου το 89% του ΑΕΠ, ενώ μαζί με το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τις τράπεζες (€47,2 δισεκ. σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα) το υπερβαίνουν κατά πολύ. Οι συνεχείς «ρυθμίσεις» των οφειλών απλώς επιδεινώνουν και διαιωνίζουν αυτές τις καταστάσεις, καθώς επιτρέπουν σε στρατηγικούς

³ Χωρίς τις προσαυξήσεις και τα πρόστιμα

κακοπληρωτές να κάνουν κατάχρηση των ρυθμίσεων, ενώ δημιουργούν τεράστιο «ηθικό κίνδυνο» και αποτελούν μεγάλη πρόκληση προς τους ειλικρινείς φορολογούμενους.

Από την άλλη πλευρά, στην προσπάθεια εξόδου της από την πανδημική κρίση, η ελληνική οικονομία, όπως και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές, έχουν ένα ισχυρό χρηματοδοτικό εργαλείο το οποίο έως τώρα δεν υπήρχε, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης για την περίοδο 2021-2026. Οι προκλήσεις και τα ζητήματα που προαναφέρθηκαν, καθιστούν περισσότερο επιτακτική την έγκαιρη και αποδοτική αξιοποίηση των πόρων του νέου Ταμείου.

Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

Μετά από την πτώση του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης το 2019, τόσο ως απόλυτο μέγεθος όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ, για πρώτη φορά από το 2015, το 2020 αυτό παρουσίασε έντονη αύξηση. Συγκεκριμένα, το απόλυτο επίπεδό του διαμορφώθηκε στα €341,0 δισεκ., παρουσιάζοντας άνοδο κατά 3% ή κατά €9,9 δισεκ. συγκριτικά με το 2019 (€331,1 δισεκ.). Αυτή η διεύρυνση, σε συνδυασμό με την ιδιαίτερα ισχυρή ύφεση εξαιτίας της πανδημίας, η οποία σε ονομαστικούς όρους έφτασε το 9,6% του ΑΕΠ του 2019 (Πίνακας 1), είχε ως αποτέλεσμα ο λόγος χρέους προς ΑΕΠ να ανέλθει στο 205,6% το 2020 έναντι 180,5% το 2019 (Πίνακας 2.6).

Πίνακας 2.6

Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης	319.629	311.729	315.010	317.481	334.721	331.073	341.023
% ΑΕΠ	178,9	175,9	178,5	179,2	186,2	180,5	205,6
ΑΕΠ	178.656	177.258	176.488	177.152	179.727	183.413	165.830

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία για την περίοδο 2017-2020 -1η κοινοποίηση, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Απρίλιος 2021

Η αύξηση του ονομαστικού χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε σχέση με το 2019 εντοπίζεται στην κατηγορία «μακροπρόθεσμα χρεόγραφα» καθώς αυξήθηκε ο δανεισμός σε μακροπρόθεσμα ομόλογα, λόγω της έκδοσης νέων τίτλων. Συγκεκριμένα τα μακροπρόθεσμα χρεόγραφα αυξήθηκαν το 2020 κατά €10,0 δισεκ. ή κατά 21,6%, στα €56,1 δισεκ. από €46,1 δισεκ. ένα έτος νωρίτερα. Αντιθέτως, το κόστος του δανεισμού μειώθηκε καθώς το 2020 η απόδοση των 10ετών ομολόγων υποχώρησε στο 1,25% από 2,59% ένα έτος νωρίτερα.

Ενώ για το 2020 είχε εκτιμηθεί μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ στο 167,0%, η εμφάνιση της πανδημίας κατέστησε αναγκαία την πραγματοποίηση εκτεταμένων, πρωτοφανών παρεμβάσεων για την προστασία της δημόσιας υγείας και τη στήριξη επιχειρήσεων και νοικοκυριών, οι οποίες είχαν μεγάλο δημοσιονομικό κόστος. Επιπλέον, η επιβολή αναστολής λειτουργίας σε πολλούς κλάδους την άνοιξη και το φθινόπωρο της προηγούμενης χρονιάς, είχαν σαν αποτέλεσμα την ισχυρή συρρίκνωση του εγχώριου προϊόντος. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2021-2024, για το 2021 προβλέπεται μείωση του λόγου στο 204,8% (στα €352,5 δισεκ.). Η συγκεκριμένη προβλεψη στηρίζεται στις σχετικά περιορισμένες χρηματοδοτικές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου το τρέχον έτος, στα υψηλά ταμειακά διαθέσιμα (€30,0 δισεκ. στα τέλη Μαρτίου 2021) και στους πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης που αναμένεται να εκταμιευθούν εντός του τρέχοντος έτους (συνολικά €7,5 δισεκ.). Αυτές οι συνθήκες περιορίζουν την ανάγκη έκδοσης νέου χρέους. Παράλληλα, η σταδιακή εξομάλυνση της οικονομικής δραστηριότητας, εφόσον δεν

προκύψει κάποια νέα έξαρση της πανδημίας στο δεύτερο εξάμηνο φέτος, θα συμβάλει στην άνοδο του ΑΕΠ, συγκρατώντας την αναλογία του δημόσιου χρέους προς αυτό. Σημειώνεται, πως το Ελληνικό Δημόσιο το πρώτο εξάμηνο του τρέχοντος έτους έχει δανειστεί συνολικά €23,6 δισεκ., εκ των οποίων τα €11,5 δισεκ. αφορούν εκδόσεις ομολόγων (έναντι στόχου για άντληση €12,0 δισεκ. στο σύνολο του έτους) και τα υπόλοιπα €12,1 δισεκ. αφορούν εκδόσεις εντόκων γραμματίων.

Εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2021 (Ιανουάριος – Μάιος)

Η υλοποίηση του προϋπολογισμού του 2021 ξεκίνησε με την οικονομία σε κατάσταση αναστολής λειτουργίας ενός σημαντικού τμήματός της, για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας. Αυτές οι συνθήκες διατηρήθηκαν εν πολλοίς στο αρχικό τετράμηνο του τρέχοντος έτους, με αρνητικές επενέργειες κυρίως στην πλευρά των δαπανών, αλλά και των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια. Ο προϋπολογισμός του τρέχοντος έτους και τα σχετικά μακροοικονομικά σενάρια είχαν διαμορφωθεί υπό την υπόθεση της “ταχείας επαναφοράς της ελληνικής οικονομίας σε διατηρήσιμη τροχιά ανάπτυξης, από το δεύτερο τρίμηνο του 2021”. Οι υγειονομικές εξελίξεις μάλλον καθυστέρησαν ελαφρώς την εκκίνηση της ανάκαμψης, ενώ είναι πρόωρο να αξιολογηθεί το κατά πόσο αυτή θα είναι σταθερή, λόγω των σημαντικών αβεβαιοτήτων οι οποίες παραμένουν σε σχέση με την υγειονομική κρίση (επιπτώσεις μεταλλάξεων, πορεία εμβολιασμού).

Σε κάθε περίπτωση, σύμφωνα με σχετικές δηλώσεις του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης, οι πόροι που είχαν χρησιμοποιηθεί έως τις αρχές Ιουνίου για τη στήριξη επιχειρήσεων και νοικοκυριών, υπερβαίνουν τις σχετικές προβλέψεις στον προϋπολογισμό για το σύνολο του 2021 (€11,4 δισεκ. έναντι €7,5 δισεκ.). Καθώς έχουν ήδη προγραμματιστεί άλλα €4,5 δισεκ. παρεμβάσεων για το τρέχον εξάμηνο, το σύνολό τους για φέτος θα είναι υπερδιπλάσιο του αρχικού στόχου, επιβαρύνοντας αντίστοιχα το δημοσιονομικό ισοζύγιο.

Από την άλλη πλευρά, οι πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, υποδεικνύουν ότι η εισροή πόρων από αυτό μάλλον θα είναι αρκετά υψηλότερη από ότι στον προϋπολογισμό, όπως ανακοινώθηκε κατά την έγκριση του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, στις αρχές Ιουνίου (€8,0 δισεκ. έναντι €5,5 δισεκ.). Εκτός της άμεσης συνεισφοράς τους στην ελληνική οικονομία, που έγκειται στην τόνωση των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων, αναμένεται να βελτιώσουν και το δημοσιονομικό ισοζύγιο, καθώς δεν είναι σίγουρο πως θα διατεθούν στο σύνολό τους εντός του 2021. Οι μεσοπρόθεσμες θετικές δημοσιονομικές επιδράσεις του ΕΤΑ θα είναι ισχυρότερες, μέσω της τόνωσης και της απασχόλησης και του εισοδήματος.

Κρίσιμος παράγοντας για την υλοποίηση του προϋπολογισμού θα είναι τα φορολογικά έσοδα από τις δραστηριότητες που ήταν σε αναστολή λειτουργίας στις αρχές του έτους. Αυτά θα εξαρτηθούν από τη δυναμική της ζήτησης των νοικοκυριών κατόπιν της χαλάρωσης των μέτρων, ανάλογα βεβαίως και με την εξέλιξη της πανδημίας.

Συνοπτικά, το Ισοζύγιο του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) παρουσίασε επιδείνωση στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου σε σχέση με το προηγούμενο έτος, λόγω αυξημένων πρωτογενών δαπανών, εξαιτίας κυρίως των παρεμβάσεων στήριξης κατά της πανδημίας και των αυξημένων πληρωμών εξοπλιστικών προγραμμάτων. Τα έσοδα ήταν αυξημένα λόγω της είσπραξης των δύο τελευταίων δόσεων του φόρου εισοδήματος και του ΕΝΦΙΑ, καθώς και της παράτασης πληρωμής των τελών κυκλοφορίας έως τις αρχές Μαρτίου 2021.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ), σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους, παρουσιάζεται έλλειμμα στο ισοζύγιο του ύψους €10.800 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €9.769 εκατ. στον Προϋπολογισμό του 2021 και ελλείμματος €7.494 εκατ. την ίδια περίοδο το 2020. Το πρωτογενές αποτέλεσμα διαμορφώθηκε σε έλλειμμα ύψους €8.139 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα €7.169 εκατ. και πρωτογενούς ελλείμματος €4.843 εκατ. την ίδια περίοδο πέρυσι (Πίνακας 2.7).

Σε σχέση με πέρυσι, αυξήθηκαν τόσο τα έσοδα όσο και οι δαπάνες σχεδόν σε όλες τις βασικές κατηγορίες. Η διεύρυνση των δαπανών του ΚΠ (+23,6%) ήταν μεγαλύτερη από την διεύρυνση των καθαρών εσόδων (+14,0%), οδηγώντας στο σημαντικά υψηλότερο έλλειμμα του ΚΠ σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2020 και σε πρωτογενές έλλειμμα σχεδόν διπλάσιο του περυσινού. Όσον αφορά το ΠΔΕ, τόσο τα έσοδα (+30,1%) όσο και οι δαπάνες (+5,9%) αυξήθηκαν σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2021* (εκατ. €)

	Ιανουάριος-Μάιος		% Μεταβολή	2020	2021 Προϋπ.	% Μεταβ.
	2020	2021				
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	16.029	18.275	14,0	47.364	52.970	11,8
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	14.735	16.592	12,6	41.822	48.778	16,6
<i>Μείον επιστροφές φόρων</i>	1.775	1.644	-7,4	5.672	5.256	-7,3
Έσοδα ΤΠ	16.510	18.236	10,5	47.494	54.034	13,8
2. Έσοδα ΠΔΕ	1.294	1.683	30,1	5.542	4.192	-24,4
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	23.523	29.074	23,6	70.169	67.811	-3,4
3. Δαπάνες ΤΠ	20.163	25.515	26,5	59.522	61.061	2,6
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ ^[2,3]	17.511	22.694	29,6	54.748	56.551	3,3
Τόκοι	2.652	2.821	6,4	4.774	4.510	-5,5
4. Δαπάνες ΠΔΕ	3.360	3.559	5,9	10.647	6.750	-36,6
III. Έλλειμμα(-) Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-7.494	-10.800		-22.806	-14.841	
% στο ΑΕΠ	-4,6	-6,3		-14,0	-8,6	
IV. Πρωτογενές Αποτέλεσμα ΚΠ	-4.843	-8.139		-18.195	-10.331	
% στο ΑΕΠ	-3,0	-4,7		-11,2	-6,0	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	162.776	171.934		162.776	171.934	

* Σύμφωνα με τον τρόπο παρουσίασης εσόδων και δαπανών που ισχύει από 01/01/2019.

Πηγή: Μηνιαίο δελτίο εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Μάιος 2021, Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2021

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) στο πεντάμηνο Ιανουαρίου-Μαΐου φέτος ανήλθε σε €16.592 εκατ., παρουσιάζοντας υστέρηση κατά €274 εκατ. ή 1,5% έναντι της εκτίμησης για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2021 (Πίνακας 2.8). Σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020 όμως, σημειώθηκε αύξηση 12,6%. Τα έσοδα του ΤΠ ανήλθαν από πέρυσι

λιγότερο (+10,5%), αλλά μειώθηκαν κατά 7,4% οι επιστροφές φόρων. Τα συνολικά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού ανήλθαν σε €19.919 εκατ., μειωμένα κατά €296 εκατ. ή 1,5% έναντι του στόχου.

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2021* (εκατ. €)

	Ιανουάριος - Μάιος		% Μεταβ	2020	2021 Προϋπ.	% Μεταβ.
	2020	2021				
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	16.029	18.275	14,0	47.364	52.970	11,8
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	14.735	16.592	12,6	41.822	48.778	16,6
Επιστροφές φόρων	1.775	1.644	-7,4	5.672	5.256	-7,3
Έσοδα ΤΠ	16.510	18.236	10,5	47.494	54.034	13,8
Φορολογία Εισοδήματος <i>Εκ των οποίων:</i>	4.157	4.653	11,9	13.589	15.429	13,5
--Φυσικών Προσώπων	3.406	3.617	6,2	10.155	10.383	2,2
--Νομικών Προσώπων	327	621	89,9	2.361	3.922	66,1
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	430	582	35,3	2.427	2.847	17,3
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	62	78	25,8	180	214	18,9
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	103	107	3,9	245	286	16,7
Φόροι επί αγαθών και υπ. <i>Εκ των οποίων:</i>	9.606	9.775	1,8	23.945	26.418	10,3
--ΦΠΑ	6.183	6.553	6,0	15.008	17.492	16,6
--Ειδικό Φόρο Κατ/σης	2.509	2.350	-6,3	6.427	6.599	2,7
Λοιποί φόροι παραγωγής	627	595	-5,1	1.069	1.046	-2,1
Λοιποί τρεχ. φόροι	485	1.070	120,6	1.743	2.412	38,4
Κοινωνικές Εισφορές	22	23	4,5	54	54	0,0
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ. <i>Εκ των οποίων:</i>	168	226	34,5	507	603	18,9
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	551	906	64,4	2.731	1.636	-40,1
Πωλήσεις παγίων	2	3	50,0	8	330	4025,0
Έσοδα ΠΔΕ	1.294	1.683	30,1	5.542	4.192	-24,4

* Σε εθνικολογιστική βάση (ESA 2010). Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019.

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο εκτέλεσης κρατικού προϋπολογισμού, Φεβρουάριος 2021, Υπουργείο Οικονομικών, Μάρτιος 2021.

Παρά τα περιοριστικά μέτρα στο μεγαλύτερο μέρος της διάρκειας του πενταμήνου, αλλά και τις αναστολές πληρωμών φορολογικών υποχρεώσεων, οι οποίες δεν είχαν θεσμοθετηθεί στο πρώτο τρίμηνο του 2020, τα έσοδα από φόρους έφτασαν τα €16.859 εκατ. και υπολείπονταν κατά €193 εκατ. ή 1,1% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στον Προϋπολογισμού του 2021. Ταυτόχρονα, οι επιστροφές εσόδων διαμορφώθηκαν σε €1.644 εκατ., λιγότερες κατά €22 εκατ. σε σχέση με το στόχο. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ήταν 11,9% υψηλότερα σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι, με μεγάλη αύξηση στα έσοδα από φορολογία νομικών προσώπων, από €327 εκατ. σε €621 εκατ. (+89,9%), αλλά και αύξηση 6,2% στα έσοδα από φορολογία φυσικών προσώπων, από €3.406 εκατ. σε €3.617 εκατ. Τα έσοδα από τη φορολογία ακίνητης περιουσίας αυξήθηκαν σημαντικά, κατά 35,3%, σε €582 εκατ. και τα έσοδα από τη φορολογία κληρονομιάς και δωρεών κατά 25,8% σε €78 εκατ. Τα έσοδα από λοιπούς τρέχοντες φόρους αυξήθηκαν κατά 120,6%, σε €1070 εκατ., με αύξηση της υποκατηγορίας των εσόδων από φόρους οχημάτων κατά 392,6%. Η αύξηση που παρατηρείται στα συνολικά έσοδα από φόρους για το πρώτο πεντάμηνο του 2021 συγκριτικά με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, αποδίδεται στην αύξηση των εσόδων από τους λοιπούς τρέχοντες φόρους, τον φόρο εισοδήματος, καθώς και τους τακτικούς φόρους

ακίνητης περιουσίας. Η ανοδική πορεία των εσόδων στις παραπάνω κατηγορίες συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους καθορίζεται από την επιμήκυνση των δόσεων καταβολής των φόρων εισοδήματος Φ.Π. και Ν.Π., των δόσεων του ΕΝ.Φ.Ι.Α. και της προθεσμίας εξόφλησης των τελών κυκλοφορίας μέσα στο α' τρίμηνο του 2021. Στους φόρους οχημάτων ίσως έπαιξε ρόλο η αύξηση στην χρήση αλλά και στην αγοραπωλησία των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς λόγω της σταδιακή άρσης των περιοριστικών μέτρων. Τα έσοδα από πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 34,5% από €168 εκατ. σε €226 εκατ. Τα λοιπά τρέχοντα έσοδα αυξήθηκαν κατά 64,4%, στα €906 εκατ., άνοδος η οποία προήλθε από το ποσό που εισπράχθηκε από τη δημοπρασία για τα δίκτυα 5ης γενιάς (5G).

Από την άλλη πλευρά, σημειώθηκε μείωση εσόδων σε δύο σημαντικές κατηγορίες αυτών, στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης (-6,3%) και στους λοιπούς φόρους παραγωγής (-5,1%), τάσεις που θεωρείται πως αποτελούν επιπτώσεις των περιοριστικών μέτρων στη λειτουργία επιχειρήσεων και στις μετακινήσεις.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους έφτασαν τα €29.074 εκατ. και παρουσιάζονται υψηλότερες κατά €757 εκατ. ή 2,7% έναντι του στόχου (Πίνακας 2.9). Η υποεκτέλεση σε επίπεδο Τακτικού Προϋπολογισμού, ύψους €733 εκατ., οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι σημαντικό μέρος των υπό κατανομή πιστώσεων που επρόκειτο να μεταφερθούν στην κατηγορία των μεταβιβάσεων εντός της περιόδου Ιανουαρίου - Μαΐου, τελικά δεν μεταφέρθηκαν, κυρίως διότι υπήρξε μεταγενέστερη του προϋπολογισμού απόφαση, να εξυπηρετηθεί μερικώς το μέτρο της επιστρεπτέας προκαταβολής από πόρους του ΠΔΕ. Οι ταμειακές πληρωμές που σχετίζονται με τα εξοπλιστικά προγράμματα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (κατηγορία αποκτήσεων παγίων περιουσιακών στοιχείων), κινήθηκαν αυξητικά σε σχέση με τον αρχικό στόχο κατά €688 εκατ., κυρίως για την προμήθεια μαχητικών αεροσκαφών. Ομοίως αυξητικά κινήθηκαν και οι δαπάνες τόκων σε σχέση με τον αρχικό στόχο, κατά €221 εκατ.

Οι δαπάνες του ΤΠ ήταν υψηλότερες κατά 26,5% σε σχέση με πέρυσι. Διευρύνθηκαν λόγω των παρεμβάσεων στήριξης έναντι της πανδημίας και των αυξημένων πληρωμών για εξοπλιστικά προγράμματα.

Αναλυτικά, η αύξηση των δαπανών του ΤΠ προήλθε στο μεγαλύτερο βαθμό από τις πρωτογενείς δαπάνες του, οι οποίες διευρύνθηκαν έντονα, κατά 29,6%, φθάνοντας τα €25.515 εκατ., και λιγότερο από τις πληρωμές για τόκους, που διευρύνθηκαν κατά 6,4%. Οι παροχές σε εργαζομένους ήταν σχεδόν στο επίπεδο του 2020 (-1,0%), αλλά οι μεταβιβάσεις ήταν 33,9% υψηλότερες, λόγω των μέτρων στήριξης εξαιτίας της πανδημίας. Κατακόρυφη αύξηση παρουσίασαν και οι αγορές παγίων περιουσιακών στοιχείων, από €58 εκατ. σε €1248 εκατ. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι πληρωμές που σχετίζονται με τα εξοπλιστικά προγράμματα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Οι κοινωνικές παροχές αυξήθηκαν από €53 εκατ. σε €116 εκατ. και οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από τα €362 εκατ. στα €456 εκατ. (+26,0%).

Η μοναδική κατηγορία που παρουσίασε μείωση και μάλιστα μεγάλη ήταν οι πληρωμές επιδοτήσεων, που μειώθηκαν κατά 36,0%.

Πίνακας 2.9

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Μάιος 2021* (σε εκατ. €)

	Ιανουάριος-Μάιος		% Μεταβολή	2020	2021 Προϋπ.	% Μεταβ.
	2020	2021				
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	23.523	29.074	23,6	70.169	67.811	-3,4
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	20.163	25.515	26,5	59.522	61.061	2,6
1. Πρωτογενείς δαπ. ΤΠ	17.511	22.694	29,6	54.748	56.551	3,3
Παροχές σε εργαζόμενους	5.567	5.509	-1,0	13.335	13.544	1,6
Κοινωνικές παροχές	53	116	118,9	137	199	45,3
Μεταβιβάσεις (εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	11.446	15.328	33,9	38.751	31.394	-19,0
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	362	456	26,0	1.618	1.251	-22,7
Επιδότησεις	25	16	-36,0	248	80	-67,7
Λοιπές δαπάνες	3	20	566,7	29	91	213,8
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	-	0	4.709	-
Αγορές παγίων	56	1.248	2128,6	631	2.646	319,3
2. Τόκοι ¹ (ακαθάριστη βάση)	2.652	2.821	6,4	4.774	4.510	-5,5
3. Δαπάνες ΠΔΕ	3.360	3.559	5,9	10.647	6.750	-36,6

*Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη δαπανών που ισχύει από 01/01/2019

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο εκτέλεσης κρατικού προϋπολογισμού, Μάιος 2021, Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2021

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) διαμορφώθηκαν σε €1.683 εκατ., υπολειπόμενα κατά €254 εκατ. έναντι του στόχου αλλά αυξημένα κατά 30,1% σε σχέση με πέρυσι. Η αύξηση επήλθε κυρίως λόγω εσόδων από την ΕΕ για τη χρηματοδότηση μέτρων προς αντιμετώπιση της πανδημίας. Ωστόσο, σε μια χρονιά κατά την οποία σταδιακά ολοκληρώνονται οι εισροές για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, αναμενόταν πως τα έσοδα θα κινούνταν τουλάχιστον πλησίον των στόχων, ενώ θα μπορούσαν και να τα υπερβαίνουν, τουλάχιστον στους πρώτους μήνες του έτους, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν απώλειες πόρων από καθυστερήσεις.

Οι δαπάνες του ΠΔΕ ήταν πολύ υψηλότερες έναντι του στόχου, κατά €1.819 εκατ., στα €3.559 εκατ., κυρίως λόγω των προαναφερθεισών πληρωμών για έκτακτα μέτρα στήριξης επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων, συνολικού ύψους €1,59 δισεκ. ή 44,7%. Εξαιρουμένων αυτών των ενισχύσεων, οι δαπάνες του ΠΔΕ διαμορφώθηκαν στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου στα €1,97 δισεκ. Επομένως, και πάλι υπερέβησαν το στόχο στο φετινό προϋπολογισμό. Έναντι της ίδιας περιόδου του προηγούμενου έτους, οι ενισχύσεις του ΠΔΕ ήταν υψηλότερες κατά 5,9%.

Γ. Χρηματοπιστωτικές εξελίξεις

- Οι τράπεζες έχουν υψηλή ρευστότητα σε συνέχεια των μέτρων στήριξης από το Ευρωσύστημα.
- Η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις συνεχίζεται υπό την επίδραση των εγχωρίων προγραμμάτων χρηματοδότησης και εγγυοδοσίας, αν και σε ηπιότερη κλίμακα.
- Τα ΜΕΔ το πρώτο τρίμηνο του 2021 κατέγραψαν στασιμότητα, έπειτα από 5 έτη συνεχούς μείωσης.
- Οι τράπεζες έχουν αυξήσει την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα σε υψηλό επίπεδο δεκαετίας.
- Το απόθεμα ιδιωτικών καταθέσεων συνεχίζει να αυξάνεται.
- Χαμηλό το κόστος νέου δανεισμού για επιχειρήσεις και δημόσιο, αλλά υψηλότερο από άλλες χώρες.

Το τραπεζικό σύστημα συνεχίζει να έχει στη διάθεσή του υψηλά επίπεδα ρευστότητας σε αρκετά χαμηλό κόστος. Σε αυτό συνέβαλαν και το πρώτο εξάμηνο του 2021, τα μέτρα διευκόλυνσης της ΕΚΤ, για την τόνωση της χρηματοδότησης των τραπεζών, καθώς και εκείνα από την πλευρά των εγχωρίων αρχών, με τα οποία λειτούργησαν και ορισμένα νέα κανάλια παροχής ρευστότητας προς τις επιχειρήσεις (π.χ. Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων). Το επενδυτικό κλίμα προς τις εγχώριες τράπεζες βελτιώνεται σταδιακά. Έπειτα από την απότομη πτώση στις αποτιμήσεις των τραπεζών κατά 60% στην αρχή της πανδημίας (Μάρτιος 2020), η εξέλιξη των ΜΕΔ, χάρη και στο πρόγραμμα εγγυοδοσίας για τιτλοποιήσεις (πρόγραμμα «Ηρακλής»), η επέκτασή του (Ηρακλής II), τα θετικά νέα από το πρόγραμμα εμβολιασμών, έχουν οδηγήσει σε ανάκτηση μέρους των απωλειών κατά το τελευταίο οκτάμηνο, σε επίπεδα περίπου 25% χαμηλότερα σε σύγκριση με την έναρξη της πανδημίας.

Η ανησυχία σε σχέση με τη διάρκεια των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης παραμένει, παρά τις θετικές εξελίξεις σχετικά με τον εμβολιασμό του πληθυσμού και την ύφεση της πανδημίας στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου. Και αυτό καθώς παραμένει η αβεβαιότητα σε σχέση με την εμφάνιση νέων ισχυρών μεταλλάξεων του ιού, την αποτελεσματικότητα των εμβολίων στην αντιμετώπισή τους, από την οποία θα εξαρτηθούν πιθανές νέες εξάρσεις του. Αυτή η πιθανή δυσμενής προοπτική εντείνει τις προκλήσεις για το εγχώριο τραπεζικό σύστημα, ειδικά αναφορικά με την ποιότητα του ενεργητικού και τις βραχυχρόνιες προοπτικές κερδοφορίας.

Σε επίπεδο κοινής ευρωπαϊκής νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ συνέχισε να διευκολύνει την παροχή ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες, καθώς και να τονώνει τη ζήτηση για ελληνικά κρατικά ομόλογα μέσα από το πρόγραμμα αγοράς τίτλων PEPP. Η δυνατότητα μακροχρόνιας ανά-χρηματοδότησης χαμηλού κόστους για τις τράπεζες (π.χ. TLTROs) αναδείχθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στα €43 δισεκ. το πρώτο πεντάμηνο του 2021, από €15,4 δισεκ. στο αντίστοιχο πεντάμηνο του 2020. Παράλληλα, οι εξαγορές κρατικών ομολόγων στο πλαίσιο του προγράμματος PEPP ξεπέρασαν τα €3,7 δισεκ. στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου 2021, σε σχέση με περίπου 3,0 δισεκ. το αμέσως προηγούμενο δίμηνο.

Σε εθνικό επίπεδο, συνεχίστηκε η υλοποίηση των έκτακτων δημοσιονομικών μέτρων για την υποστήριξη των δανειοληπτών, όπως η προσωρινή επιδότηση επιτοκίου από το κράτος για ενήμερα επιχειρηματικά δάνεια και για δάνεια προς ιδιώτες με υποθήκη την πρώτη κατοικία (πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», με προϋπολογισμό €314 εκατ. για το 2021), η προσωρινή αναστολή των

δόσεων επιλεγμένων δανείων εκ μέρους των τραπεζών, με μέγιστη διάρκεια έως 9 μήνες, η προσωρινή επιδότηση δόσεων δανείων -τόσο ενήμερων όσο και ΜΕΔ που προβαίνουν σε ρύθμιση- πληττόμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων με διάρκεια 8 μηνών (πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ 2», με προϋπολογισμό €300 εκατ. για το 2021). Παράλληλα, οι τράπεζες συχνά παρέχουν προγράμματα μερικής καταβολής δόσεων και ταμειακών διευκολύνσεων των δανειοληπτών, με χρονικό ορίζοντα μέχρι τα μέσα του 2022.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, παρά την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας, συνεχίστηκε το πρώτο εξάμηνο του έτους η επιστροφή των ιδιωτικών καταθέσεων, ενισχύοντας περαιτέρω η ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος. Το κόστος χρήματος συνέχισε να κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, και ταυτόχρονα εξακολούθησε η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, αν και με μειούμενο ρυθμό.

Πάρα ταύτα, παραμένουν οι μακροχρόνιες αδυναμίες του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ξεχωρίζουν τα αδύναμα ποιοτικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων και του ενεργητικού, μεταξύ των οποίων το διεθνώς υψηλό απόθεμα Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), που δρα ανασχετικά στην πιστοδοτική ικανότητα των τραπεζών. Ενδεικτικό των προκλήσεων που ενέτεινε η κρίση της πανδημίας αποτελεί ότι τα ΜΕΔ δεν συνέχισαν την πτωτική τάση τους το πρώτο τρίμηνο του 2021, για πρώτη φορά σε πέντε έτη. Σε ότι αφορά την επίδραση των τραπεζών στην πραγματική οικονομία, η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά συνεχίζεται αμείωτη και το κόστος τραπεζικής χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα, αν και σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, παραμένει υψηλότερο συγκριτικά με τους ευρωπαϊούς εταίρους.

Ως απόρροια της οικονομικής ύφεσης λόγω πανδημίας, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των τραπεζών, αλλά και της Τράπεζας της Ελλάδος, θεωρείται πιθανό να εμφανιστεί νέα «γενιά» ΜΕΔ το προσεχές χρονικό διάστημα, με το εύρος τους να κυμαίνεται μεταξύ περίπου €5 δισεκ. και €10 δισεκ. Σημειώνεται ότι το σύνολο των καταγεγραμμένων ως εξυπηρετούμενων δανείων που βρέθηκαν σε αναστολή εντός του 2020 άγγιξαν τα €22 δισεκ., εκ των οποίων ένα σημαντικό ποσοστό αναμένεται να καταστεί ΜΕΔ. Αντισταθμιστικά σε αυτή τη διαταραχή θα εξακολουθήσει να αποτελεί η μη οργανική μείωση των ΜΕΔ, δηλαδή τα εργαλεία κυρίως των πωλήσεων, τιτλοποιήσεων γραφείων και λιγότερο οι διαγραφές τους. Σχετικά, το πρόγραμμα παροχής εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο για τιτλοποιήσεις ΜΕΔ επεκτάθηκε τον Απρίλιο του 2021 για επιπλέον 18 μήνες («Ηρακλής 2»).

Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις ενισχύθηκαν την περίοδο Μαρτίου-Μαΐου 2021 κατά €5,1 δισεκ., εκ των οποίων €2,7 δισεκ. προήλθαν από νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα, ξεπερνώντας το 14% την ίδια περίοδο. Εν μέσω συνθηκών πανδημίας και της αυξημένης αβεβαιότητας που αυτή προκαλεί, από τον Μάρτιο του 2020, οι ιδιωτικές καταθέσεις έχουν αυξηθεί σωρευτικά κατά €26,4 δισεκ., εκ των οποίων τα €14,2 δισεκ. προέρχονται από νοικοκυριά. Από τον Αύγουστο του 2015 έως τον Μάιο του 2021 οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα έχουν διευρυνθεί κατά €54,5 δισεκ., εκ των οποίων €31,6 δισεκ. προήλθαν από νοικοκυριά και €22,9 δισεκ. από επιχειρήσεις. Έτσι, οι σωρευτικές εκροές καταθέσεων της περιόδου Δεκεμβρίου 2014-Ιουλίου 2015 κατά €44,4 δισεκ. έχουν πλέον υπεραντισταθμιστεί κατά €11,1 δισεκ. σηματοδοτώντας τη σημαντική αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταθετών προς το τραπεζικό σύστημα.

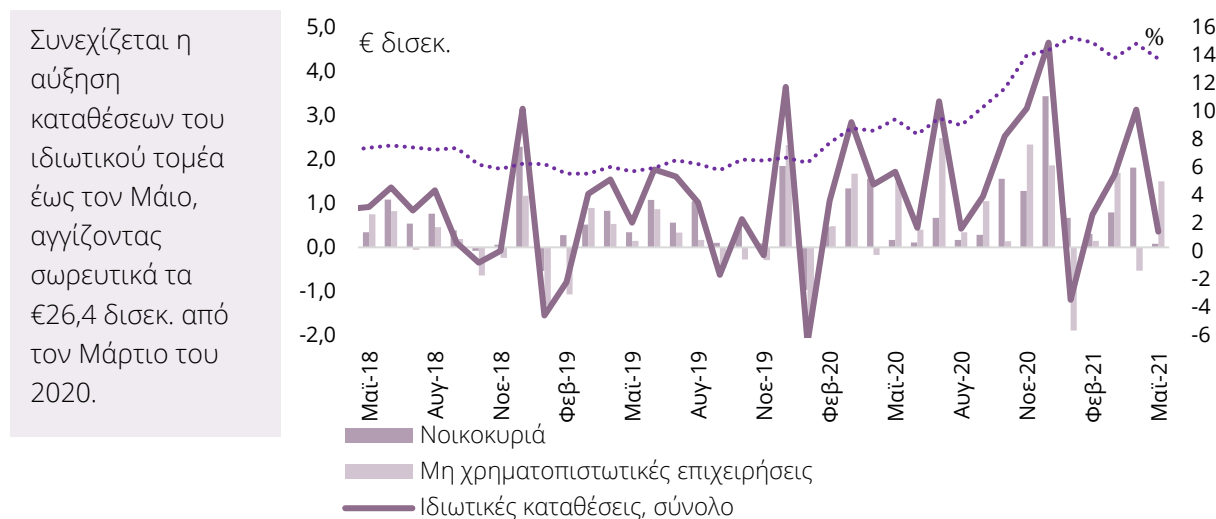
Για το υπόλοιπο του 2021 αναμένεται επιβράδυνση της θετικής τάσης στις ιδιωτικές καταθέσεις. Η σταδιακή μείωση της αβεβαιότητας σχετικά με την πανδημία, αναμένεται να οδηγήσει σε

ανάκαμψη της ροπής προς κατανάλωση και σχετική αποκλιμάκωση της ροπής προς αποταμίευση, επιδρώντας ανασχετικά στην αύξηση των καταθέσεων.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Η έκτακτη δέσμη μέτρων της ΕΚΤ για ενίσχυση της ρευστότητας των τραπεζών, συνεχίζει να προσφέρει στις ελληνικές τράπεζες δυνατότητες άντλησης ρευστότητας με χαμηλό κόστος. Η χρηματοδότηση των τραπεζών από το Ευρωσύστημα κατά τη διάρκεια της κρίσης πανδημίας, αυξήθηκε από το Φεβρουάριο του 2020 κατά τουλάχιστον €36,9 δισεκ., μεταξύ άλλων με χαμηλού κόστους δάνεια μέσα από πράξεις νομισματικής πολιτικής μακροχρόνιας χρηματοδότησης (Διάγραμμα 2.8). Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, αυξήθηκαν την ίδια περίοδο κατά περίπου €44,2 δισεκ.

Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, η πιστωτική επέκταση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) επιβραδύνθηκε μεν, με τον ετήσιο ρυθμό της να παραμένει ωστόσο υψηλός, περί το 5,7% τον Μάιο του 2021 (Διάγραμμα 2.9). Παράλληλα, συνεχίστηκε η αύξηση πιστώσεων προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις σε ρυθμούς κοντά στο 4%, ενώ αμείωτη διατηρήθηκε η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, με ετήσιο ρυθμό μεταβολής περί το -2,5%. Ως αποτέλεσμα, η χρηματοδότηση στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να συνυπολογίζονται οι διαγραφές δανείων, ανέκαμψε στο χρονικό διάστημα Μαρτίου-Μαΐου 2021 κατά 2,5% σε όρους ετήσιας μεταβολής, σε σύγκριση με διεύρυνση 3,7% στο πρώτο δίμηνο του έτους και 1,2% στο σύνολο του 2020 (Διάγραμμα 2.10). Η μεγαλύτερη πιστωτική επέκταση προς ΜΧΕ τον Μάιο του 2021 καταγράφηκε κατά σειρά στους κλάδους των Μεταφορών, του Τουρισμού, της Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας, της Ναυτιλίας, της Γεωργίας, της Επικοινωνίας, των Επαγγελματιών, του Εμπορίου και της Βιομηχανίας.

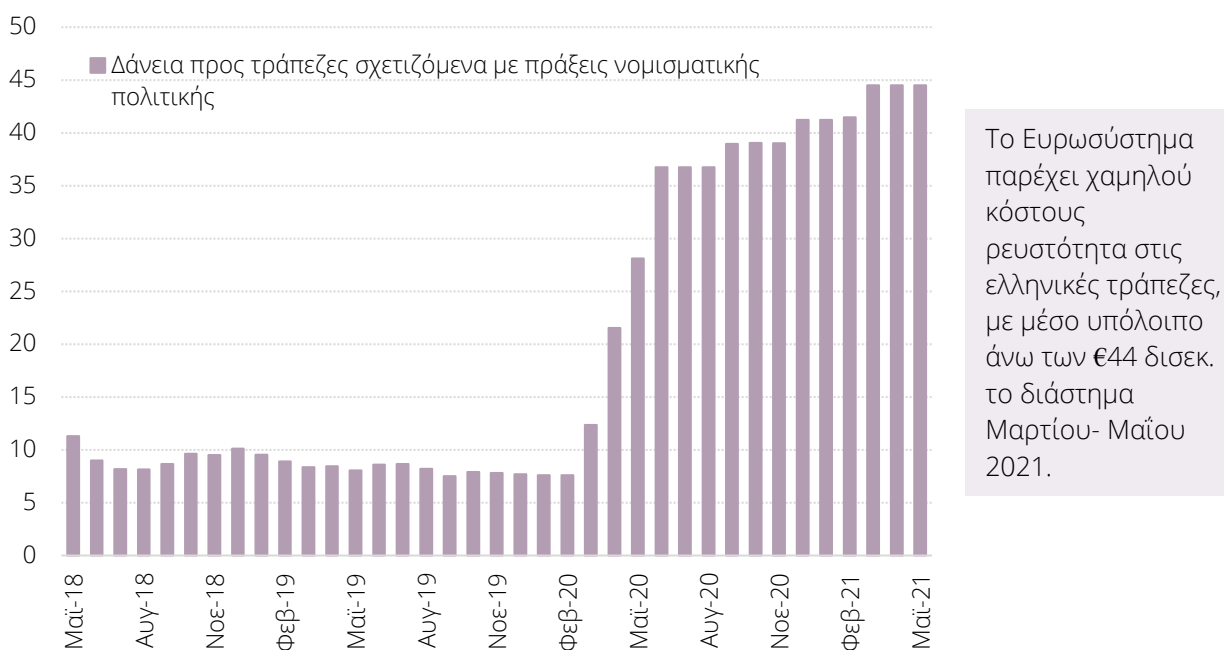
Σε αυτές τις τάσεις στη χρηματοδότηση των τραπεζών συντελούν τόσο οι μεταβολές της προσφοράς, όσο και της ζήτησης δανείων υπό την επίδραση της πανδημίας. Στην πλευρά της προσφοράς, θετικά για τις ΜΧΕ συνεχίζουν να επιδρούν τα μέτρα πολιτικής τόνωσης της

ρευστότητας σε εγχώριο και ευρωπαϊκό επίπεδο. Στην πλευρά της ζήτησης, μεν αυξάνονται οι ανάγκες για κάλυψη ρευστότητας και κεφάλαιο κίνησης των επιχειρήσεων, δε ταυτόχρονα η αβεβαιότητα δρα ανασχετικά σε νέες επενδύσεις. Η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το πρώτο τρίμηνο του 2021 μεν κατέγραψε ενίσχυση της ζήτησης δανείων, τόσο για βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα δάνεια, ωστόσο αυτή ήταν μικρότερη σε σχέση με την αντίστοιχη που είχε παρατηρηθεί κατά τη διάρκεια του 2020. Τα πιστωτικά κριτήρια παρέμειναν στάσιμα, χωρίς επίσης να αναμένεται να μεταβληθούν βραχυπρόθεσμα. Αντιθέτως, καταγράφηκε μικρή συρρίκνωση προς τους κλάδους των Κατασκευών και της Ενέργειας.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Το Ευρωσύστημα παρέχει χαμηλού κόστους ρευστότητα στις ελληνικές τράπεζες, με μέσο υπόλοιπο άνω των €44 δισεκ. το διάστημα Μαρτίου- Μαΐου 2021.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Πίνακας 2.10

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση ανά κλάδο (ετήσια % μεταβολή ροών*)

Τρίμηνο / Έτος	2/20	3/20	4/20	1/21	Απρ.21	Μάι.21
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	0,5	1,9	2,9	3,4	2,4	2,2
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,8	-2,5	-2,4	-2,5	-2,5	-2,5
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	-2,2	-0,1	1,2	3,2	4,2	3,9
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	4,1	7,3	9,1	9,8	6,7	6,2
Γεωργία	1,9	3,2	3,2	10,6	10,9	11,2
Βιομηχανία	7,1	9,0	9,7	8,2	2,6	1,0
Εμπόριο	3,1	8,3	9,7	10,9	8,6	8,4
Τουρισμός	2,2	9,5	13,7	16,4	16,7	17,1
Ναυτιλία	-6,2	0,6	9,1	11,2	11,4	11,2
Κατασκευές	-3,4	-3,8	-2,4	-0,3	-1,3	-0,8
Ηλεκτρισμός-αέριο-ύδρευση	4,5	5,4	9,4	7,4	-0,7	-0,5
Μεταφορές και logistics	3,0	16,2	27,6	22,9	20,7	19,4
Επιτόκια νέων χορηγήσεων (μέσος όρος περιόδου, %)						
Καταναλωτική πίστη	9,86	9,71	9,58	9,59	9,38	-
Στεγαστική πίστη	2,83	2,95	2,80	2,67	2,79	-
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	3,15	3,08	3,17	3,11	2,79	-

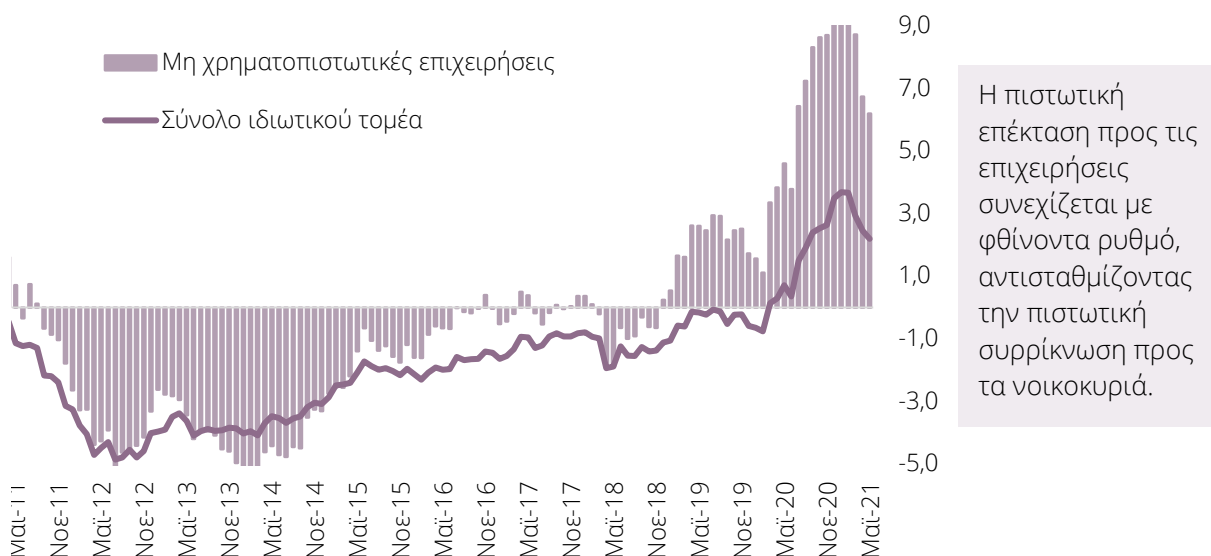
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα 2011-2021 (ετήσια % μεταβολή ροών*)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Πηγή: ΕΚΤ

Κατά την περίοδο της πανδημίας, παρατηρείται αυξανόμενος ρόλος του δημοσίου και ως προς την απορρόφηση πόρων του εγχώριου τραπεζικού συστήματος. Στην πλευρά της νέας τραπεζικής χρηματοδότησης καταγράφεται υψηλός ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τη γενική κυβέρνηση, που διαμορφώθηκε σε 12-μηνη κυλιόμενη βάση τον Μάιο σε ποσοστό 63%. Στην

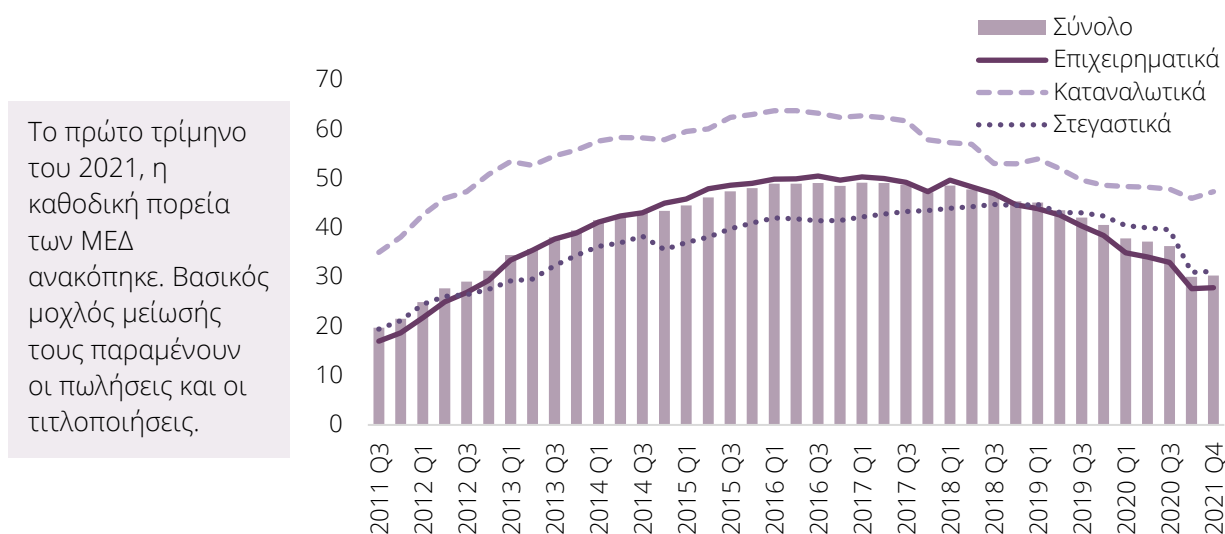

πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, οι τράπεζες έχουν αυξήσει την έκθεσή τους σε κρατικά χρεόγραφα σε €28,4 δισεκ. τον Απρίλιο του 2021 από €17,5 δισεκ. στο τέλος του 2019, επίπεδο που αποτελεί και το μέγιστο δεκαετίας. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα ξεπέρασε το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του νότου της Ευρωζώνης, για πρώτη φορά μετά το 2012, ενώ παραμένει σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (Διάγραμμα 2.10).

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν οριακή άνοδο το πρώτο τρίμηνο του 2021 κατά 0,2% ή €0,1 δισεκ.⁴, μεταβολή που ανακόπτει την τάση συστηματικής μείωσής τους για πέντε συναπτά έτη (Διάγραμμα 2.11). Η στασιμότητα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην απουσία μεγάλων συναλλαγών μη οργανικής μείωσης, αλλά και σε πιέσεις στο οργανικό σκέλος μεταβολής των ΜΕΔ ένεκα της οικονομικής κρίσης. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ τον Μάρτιο του 2021 ήταν €47,3 δισεκ. ή 30,3% των συνολικών δανείων, περίπου €59,9 δισεκ. ή 55,9% χαμηλότερα από το μέγιστο επίπεδο του Μαρτίου 2016. Ωστόσο, παραμένει σημαντικά υψηλότερο από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, όπου κινείται σε χαμηλά μονοψήφια ποσοστά. Στην επιχειρηματική πίστη, τα ποσοστά των ΜΕΔ κατέγραψαν οριακή άνοδο στο πρώτο τρίμηνο του 2021, στο 27,9% των δανείων, από 27,7% το προηγούμενο τρίμηνο, όπως και στα στεγαστικά χαρτοφυλάκια, από 31,0% σε 31,1%. Μεγαλύτερη άνοδος, από 46,0% σε 47,3%, καταγράφηκε στα καταναλωτικά δάνεια.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων ανά κατηγορία*

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση.

Ως συνέπεια της οικονομικής κρίσης εξαιτίας της πανδημίας, οι τράπεζες βρίσκονται σε διαδικασία αναθεώρησης των επιχειρησιακών πλάνων με στρατηγικό στόχο την μείωση των ΜΕΔ σε μονοψήφιο ποσοστό έως τα τέλη του 2022. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επιταχυνθεί η εφαρμογή του Σχεδίου «Ηρακλής», όπως και άλλων λύσεων μείωσης των ΜΕΔ, καθώς ορισμένα εργαλεία για τον περιορισμό τους εξακολουθούν να υπό-αξιοποιούνται, όπως οι εισπράξεις από

⁴ Παρουσιάζονται στοιχεία για τα ΜΕΔ που περιλαμβάνουν μόνο τα στοιχεία εντός ισολογισμού, σε ατομική βάση

πλειστηριασμούς και οι ρευστοποιήσεις εξασφαλίσεων. Ενδεικτικά, στο σύνολο του 2020, η μείωση των καταγεγραμμένων ΜΕΔ κατά €21,1 δισεκ. οφείλεται κατά κύριο λόγο (περί το 80-90%) σε πωλήσεις και στην εφαρμογή του προγράμματος παροχής εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου σε τιτλοποιημένα χαρτοφυλάκια ΜΕΔ (Σχέδιο «Ηρακλής», νόμος 4649/2019), κατά περίπου 10% σε διαγραφές, ενώ μονοψήφιο μόνο ποσοστό προήλθε από ενεργητική διαχείριση και ρευστοποιήσεις.

Στην περίοδο λειτουργίας του «Ηρακλή Ι», τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των τεσσάρων συστημικών τραπεζών απομειώθηκαν κατά περίπου €31 δισεκ., ενώ υπάρχει η δυνατότητα για περαιτέρω τιτλοποιήσεις ΜΕΔ ύψους έως και €32 δισεκ. μέσω του «Ηρακλή ΙΙ. Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος χρειάζονται περίπου έως €11 με 12 δισεκ. νέων κρατικών εγγυήσεων. Συμπληρωματικά με το πρόγραμμα Ηρακλής, κρίνεται επίσης σκόπιμο να εξεταστούν συμπληρωματικές λύσεις, σαν αυτές που κατά καιρούς προτείνουν φορείς όπως η Τράπεζα της Ελλάδος, στην κατεύθυνση της τιτλοποίησης ενός μέρους των απαιτήσεων των τραπεζών από αναβαλλόμενη φορολογία, καθώς και η δημιουργία μιας εταιρίας διαχείρισης προβληματικών στοιχείων ενεργητικού (Asset Management Company).

Ως προς τη δυναμική των ΜΕΔ βραχυπρόθεσμα, η σταδιακή επαναφορά αυστηρότερων εποπτικών κανόνων από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή, καθώς και η απόσυρση των μέτρων στήριξης των πληττόμενων δανειοληπτών, θα επηρεάσουν αυξητικά το απόθεμα των ΜΕΔ, αντανακλώντας τις δυσκολίες αποπληρωμής των δανείων. Οι σχετικές εκτιμήσεις των τραπεζών και της Τράπεζας της Ελλάδος καταλήγουν σε αύξηση των ΜΕΔ έκτασης μεταξύ €5 δισεκ. και €10 δισεκ. αντίστοιχα, η οποία βεβαίως σε μεγάλο βαθμό θα αντισταθμιστεί από την πρόοδο σε συναλλαγές μη οργανικής μείωσής τους. Μεσοπρόθεσμα, αναμένεται μια συνέχιση μείωσης των ΜΕΔ, ειδικά μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος «Ηρακλής ΙΙ». Συνολικά, η μείωση των ΜΕΔ το προσεχές χρονικό διάστημα μάλλον δεν θα έχει γραμμικό ρυθμό, εξαιτίας των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης και της παύσης των προσωρινών μέτρων ενίσχυσης των δανειοληπτών.

Ως προς τις νέες πιστώσεις, αναμένεται να συνεχιστεί η πιστωτική συρρίκνωση στα νοικοκυριά, ενώ τα μέτρα πολιτικής με πρωταγωνιστή πλέον τις εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και τη σχετική μόχλευση ιδιωτικών επενδύσεων αναμένεται να ενισχύσουν σημαντικά την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Ενδεικτικά, με βάση το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης Ελλάδα 2.0, που έχει εγκριθεί από τις Ευρωπαϊκές Αρχές, το Ταμείο Ανάκαμψης δύναται να χρηματοδοτήσει δάνεια ύψους €12,7 δισεκ. την περίοδο 2021-2026, τα οποία προβλέπεται να μοχλευθούν με περίπου αντίστοιχα ποσά πιστώσεων προερχόμενα από τις ελληνικές τράπεζες και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, για τη στήριξη επενδύσεων οι οποίες θα υπαχθούν στο σχέδιο. Στο πλαίσιο αυτό, η αποφασιστική και συστηματική μείωση των ΜΕΔ είναι κομβικής σημασίας για την πιστοδοτική ικανότητα των τραπεζών που θα χρειαστεί για την υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης.

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων μειώθηκαν περαιτέρω την περίοδο Μαρτίου-Απριλίου 2021, σε διαχρονικά χαμηλό επίπεδο για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά, στο 0,03% και 0,08%, από 0,07% και 0,12% αντίστοιχα στο σύνολο του 2020. Στο ίδιο δίμηνο φέτος, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων διατηρήθηκε χαμηλά, στο 3,8%, διαμορφωμένο σε περίπου 4,6% για ιδιώτες, 4,5% για ελεύθερους επαγγελματίες και 3,1% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) διατηρήθηκε στο 3,8%, όπως

και στο πρώτο δίμηνο του έτους. Ωστόσο, ήταν χαμηλότερη σε σύγκριση με τη μέση διαφορά του 4% κατά μέσο όρο το 2020.

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα μειώθηκε σε 2,9% τον Απρίλιο, σε σχέση με 3,0% το πρώτο δίμηνο και 3,2% στο σύνολο του προηγούμενου έτους, επίπεδο το οποίο είναι διαχρονικά το χαμηλότερο κόστος νέου εταιρικού δανεισμού (Διάγραμμα 2.12). Πάρα ταύτα, το κόστος εξακολουθεί να παραμένει σημαντικά υψηλότερο από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Απρίλιο του 2021 διαμορφώθηκε σε 1,6% στην Ευρωζώνη, 1,7% στην Γερμανία, και 2,1% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολουθώντας, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», αν και μειούμενο, παραμένει θετικό, στις 133 μ.β. και 79 μ.β. αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει αισθητά υψηλότερο.

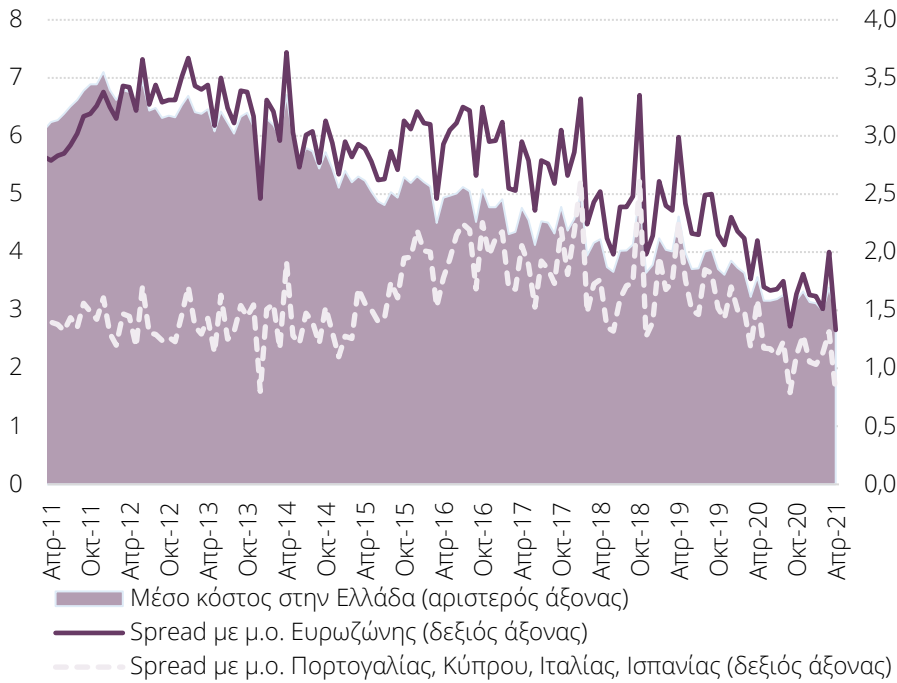
Η παρατεταμένη διάρκεια του πρόσφατου κύματος της υγειονομικής κρίσης σε συνδυασμό με την αβεβαιότητα για την ανθεκτικότητα των μεταλλάξεων, οδήγησαν σε μικρή αύξηση των αποδόσεων των κρατικών ομολόγων, παρά τη σημαντική θετική επίδραση από τις συνεχιζόμενες πολιτικές τόνωσης της ρευστότητας από την ΕΚΤ, στις οποίες συμμετέχει μερικώς πλέον και η Ελλάδα. Έτσι, για το 10-ετές αξιόγραφο η μέση απόδοση αυξήθηκε τον Απρίλιο Φεβρουάριο του 2021 στο 0,99% (Διάγραμμα 2.13). Αντίθετα, η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του Ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης υποχώρησε. Έτσι, διαμορφώθηκε τον Απρίλιο στις 121 μ.β. και 35 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα (από 178 μ.β. και 56 μ.β. αντίστοιχα κατά μέσο όρο για το σύνολο του 2020). Παρά την σημαντική βελτίωση, τα spreads παραμένουν αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της Ευρωζώνης (54 μ.β. και 2 μ.β. αντίστοιχα).

Σε συνέχεια των πέντε επιτυχημένων δημοπρασιών δημοσίου χρέους που πραγματοποιήθηκαν το 2020, το Ελληνικό Δημόσιο προέβη σε τέσσερις νέες μακροπρόθεσμες εκδόσεις το πρώτο εξάμηνο του 2021, αντλώντας συνολικά €11,5 δισεκ. Μια έκδοση 10-ετούς ομολόγου τον Ιανουάριο, όπου αντλήθηκαν συνολικά κεφάλαια ύψους €3,5 δισεκ. με επιτόκιο περί το 0,8%, μία έκδοση 30-ετούς ομολόγου τον Μάρτιο με την οποία αντλήθηκαν συνολικά κεφάλαια ύψους €2,5 δισεκ. με επιτόκιο οριακά χαμηλότερο του 2,0%, μία έκδοση 5-ετούς ομολόγου τον Μάιο όπου αντλήθηκαν συνολικά κεφάλαια ύψους €3,0 δισεκ. με επιτόκιο σχεδόν μηδενικό, και μία έκδοση 10-ετούς ομολόγου τον Ιούνιο, με την οποία αντλήθηκαν συνολικά κεφάλαια ύψους €2,5 δισεκ. με επιτόκιο περί το 0,9%. Όλες οι εκδόσεις υπερκαλύφθηκαν από ιδιαίτερα υψηλή ζήτηση. Ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά τους, η συντριπτική πλειοψηφία των αγοραστών ήταν μακροπρόθεσμοι θεσμικοί επενδυτές. Από την άλλη πλευρά, το ύψος του ελληνικού δημοσίου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ, με κίνδυνο η τρέχουσα οικονομική κρίση και η συνεχιζόμενη άσκηση επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής να επιδεινώσουν σαφώς τη δυναμική του. Ωστόσο, ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η μέση διάρκεια αποπληρωμής, βελτιώνουν την προοπτική μακροπρόθεσμης βιωσιμότητάς του.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

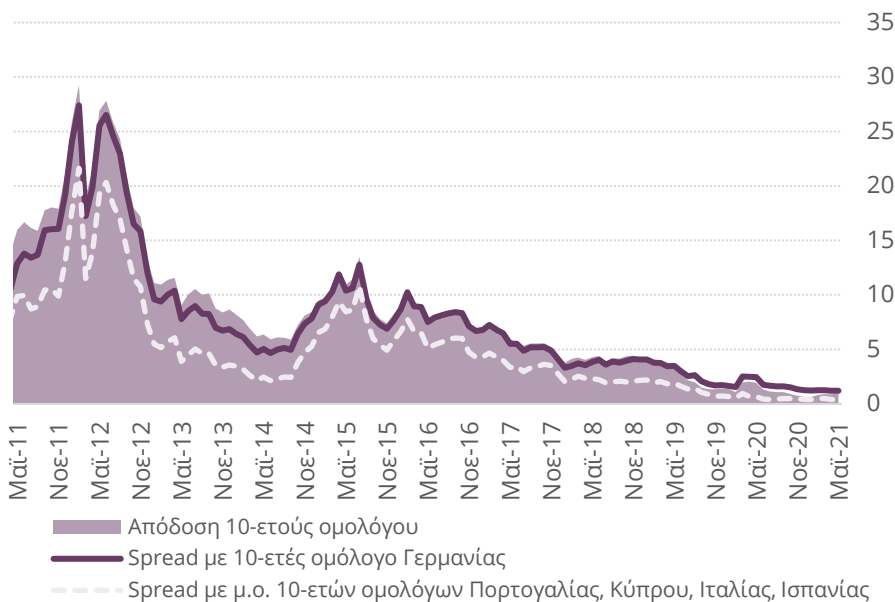

Το μέσο κόστος νέου δανεισμού των επιχειρήσεων κινείται σε διαχρονικά χαμηλά επίπεδα, περί το 2,9% τον Απρίλιο, ωστόσο 79 μ.β. υψηλότερο από τον μ.ό. του «νότου» της Ευρωζώνης.

Πηγή: ΕΚΤ

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου σημειώνει άνοδο στην περίοδο Φεβρουαρίου - Μαΐου, προσεγγίζοντας στο τέλος της το επίπεδο του 1%.

Πηγή: ΕΚΤ

3 ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

- Εξασθένιση ύφεσης στην Ελλάδα το α' τρίμ. 2021 στο 2,3%, από 6,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και έναντι μείωσης του ΑΕΠ κατά 0,5% στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι.
- Μικρότερη πτώση του ΑΕΠ στο α' τρίμ. φέτος από αλλαγή τάσης στις επενδύσεις σε ελαφρώς ανοδική (+1,0%) και ηπιότερη πτώση των εξαγωγών (-13,4%), λόγω ηπιότερης συρρίκνωσης των εξαγωγών υπηρεσιών, η οποία ωστόσο παρέμεινε ισχυρή (-38,7%)
- Μικρή βελτίωση ισοζυγίου εξωτερικού τομέα έναντι δ' τριμήνου 2020 από ηπιότερη αποκλιμάκωση μείωσης των εισαγωγών (-5,0% από -8,8%). Πριν ένα έτος ήταν στάσιμες (+0,2%)
- Αμείωτη η συρρίκνωση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών από το τέλος του 2020 (-4,9%), μικρότερη η διεύρυνση της δημόσιας κατανάλωσης (επίσης +4,9%, από +7,3%).

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Η ύφεση στην ελληνική οικονομία εξασθένησε σημαντικά στο πρώτο τρίμηνο του 2021, σε 2,3%, έναντι αναθεωρημένης επί τα βελτίω πτώσης του ΑΕΠ στο τελευταίο τρίμηνο του 2020 (-6,9%) και οριακής ύφεσης 0,5% στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι⁵. Η εξασθένιση της ύφεσης σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο προήλθε κυρίως από την αλλαγή τάσης στις επενδύσεις από έντονα πτωτική σε ανοδική και την υποχώρηση της πτώσης των εξαγωγών υπηρεσιών, η οποία ωστόσο παρέμεινε ισχυρή. Η σημαντική συρρίκνωση της κατανάλωσης των νοικοκυριών συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση, ενώ υποχώρησε η διεύρυνση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου. Η μικρότερη μείωση των εισαγωγών μετρίασε την εξασθένιση της ύφεσης.

Αναλυτικά ως προς τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην αρχή του 2021, η εγχώρια κατανάλωση συρρικνώθηκε κατά 2,4%, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα διευρυνόταν ελαφρώς, κατά 0,7%, καθώς είχαν εκδηλωθεί οι πρώτες επιπτώσεις της πανδημίας. Η μείωσή της προήλθε από

⁵ Η αρχική εκτίμηση μεταβολής του ΑΕΠ για το δ' τρίμηνο τον Μάρτιο του 2021 ήταν -7,9%

την έντονη υποχώρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά 4,9%, ίδιας έντασης με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα είχε ενισχυθεί οριακά (+0,3%). Οι έκτακτες δαπάνες για την αντιμετώπιση της πανδημίας (ιατροφαρμακευτικές, μέτρα στήριξης εργαζόμενων και νοικοκυριών), συντήρησαν τη σημαντική επέκταση των καταναλωτικών δαπανών του δημοσίου (+4,9%), ωστόσο σε μικρότερο βαθμό από ότι στο τέλος του περασμένου έτους (+7,3%). Την ίδια περίοδο πέρυσι η δημόσια κατανάλωση διευρυνόταν κατά 1,4%.

Οι επενδύσεις διευρύνθηκαν ελαφρώς, κατά 1,0%, στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, κατόπιν έντονης κάμψης 17,1% στο τέλος του προηγούμενου έτους και παρόμοιας μικρής αύξησης πριν ένα χρόνο (+0,6%). Η μεταβολή της τάσης από το τέλος του 2020 οφείλεται κυρίως στη μικρότερη υποχώρηση των αποθεμάτων στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, ωστόσο ήταν ισχυρότερη και η αύξηση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου (+8,6% έναντι +3,2%). Στις αρχές του 2020 οι επενδύσεις αυξάνονταν αμιγώς από διεύρυνση των αποθεμάτων.

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου, ήταν ανοδικές ή σταθεροποιητικές σε όλες. Την εντονότερη ενίσχυση σε απόλυτους όρους στο πρώτο τρίμηνο παρουσίασαν ο Μηχανολογικός εξοπλισμός-οπτικά συστήματα (+€186 εκατ. ή +16,1%), αντανakλώντας την επίδραση της προμήθειας μαχητικών αεροσκαφών, καθώς και ο Εξοπλισμός ΤΠΕ (+€184 εκατ. ή +39,1%), σε αντίθεση με την υποχώρησή τους ένα έτος νωρίτερα κατά 28,5% και 8,1% αντίστοιχα. Ακολούθησαν σε αύξηση οι επενδύσεις σε Λοιπές Κατασκευές (+€125 εκατ. ή +10,7%), σε αντίθεση με την έντονη υποχώρησή τους στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι κατά 7,6%. Η διεύρυνσή τους προέρχεται εν μέρει από τις υψηλότερες δαπάνες του ΠΔΕ, σημαντικό μέρος των οποίων υπάγεται στη συγκεκριμένη κατηγορία πάγιου κεφαλαίου, και οι οποίες ήταν μεγαλύτερες στο πρώτο τρίμηνο από πέρυσι κατά €1,38 δισεκ. ή 170,1%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της αύξησης, περίπου 73% προήλθε από τις ενισχύσεις επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων έναντι των επιπτώσεων του COVID-19. Μικρή ήταν η άνοδος στο Μεταφορικό εξοπλισμό (+€18 εκατ. ή +5,4%), σε αντίθεση με την πολύ ισχυρή πτώση στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του 2020. Αμφότερες οι τάσεις σχετίζονται με τη δυναμική των πωλήσεων οχημάτων, η οποία μεταστράφηκε από έντονα πτωτική πέρυσι σε ήπια ανοδική φέτος (π.χ. νέες άδειες επιβατικών και ελαφρών φορτηγών: +12,6%, από -18,5%). Η διεύρυνση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στις Κατοικίες επίσης ήταν μικρής έκτασης, €11 εκατ. ή 2,7%, σε συνέχεια πολύ ισχυρότερης ανόδου στην αρχή της περασμένης χρονιάς (+21,8%). Οι επενδύσεις στα Αγροτικά μηχανήματα και τα Λοιπά προϊόντα ήταν αμετάβλητες, ενώ την ίδια περίοδο πέρυσι παρουσίαζαν μικρές μεταβολές (-1,0% και +1,4% αντίστοιχα).

Στην πλευρά των εξελίξεων στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, η παρατεταμένη έξαρση της πανδημίας παγκοσμίως από τον περασμένο Νοέμβριο, η οποία συνεχίστηκε στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, διατήρησε τις ισχυρές πιέσεις στην πραγματοποίηση διεθνών ταξιδιών σε αυτό το χρονικό διάστημα. Ως αποτέλεσμα, συνεχίστηκε η ισχυρή συρρίκνωση των εξαγωγών υπηρεσιών, κατά 38,7%, ελαφρώς ηπιότερα από ότι ένα τρίμηνο νωρίτερα (-44,5%) και έναντι υποχώρησης κατά 3,0% πριν ένα έτος. Αντιθέτως, οι εξαγωγές προϊόντων παρέμειναν σε τροχιά ανόδου, με ελαφρώς μικρότερη ταχύτητα από ότι ένα τρίμηνο νωρίτερα, 8,2% έναντι 13,7%. Ωστόσο, στην αρχή του 2020 η αύξηση ήταν πολύ μικρότερη, 2,6%. Συνολικά οι εξαγωγές υπολείπονταν κατά 13,4% του επιπέδου τους στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου πριν ένα χρόνο, όταν επίσης υποχωρούσαν, αλλά πολύ ηπιότερα (-3,0%), ενώ στο τρίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου του 2020 μειώθηκαν κατά 17,6%.

Επιβράδυνση παρουσίασε και η πτώση των εισαγωγών έναντι του τέλους του 2020, στο 5,0% από 8,8%. Σε απόλυτους όρους ήταν μικρότερη εκείνης στις εξαγωγές. Η επιβράδυνση προήλθε αποκλειστικά από τις εισαγωγές υπηρεσιών, που περιορίστηκαν εκ νέου, κατά 9,2%, από 30,7% το προηγούμενο τρίμηνο, καθώς ταυτόχρονα η πτώση των εισαγωγών προϊόντων κλιμακώθηκε ελαφρώς, στο 3,0% από 2,0%. Στην αρχή του 2020 επικρατούσαν στις εισαγωγές σταθεροποιητικές τάσεις (+0,2%), με τις εισαγωγές αγαθών να παρουσιάζουν παρόμοια τάση (+0,3%), ενώ οι εισαγωγές υπηρεσιών ενισχύονταν κατά 3,1%. Συνολικά το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου διευρύνθηκε στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι από τα €935 εκατ., που αποτελούσε διαχρονικό ελάχιστο για τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους, στα €2,3 δισεκ. ένα χρόνο μετά (+146%).

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία περιορίστηκε κατά 2,0% στο πρώτο τρίμηνο φέτος. Στους τέσσερις εκ των δέκα βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας η δραστηριότητα εξασθένησε στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με πριν ένα χρόνο, ενώ σε έναν εξ' αυτών το προϊόν ήταν αμετάβλητο. Αντανακλώντας τις επιπτώσεις της συνεχούς ή σχεδόν συνεχούς αναστολής λειτουργίας σε συγκεκριμένους κλάδους και δραστηριότητες στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου, η υποχώρηση του προϊόντος ήταν ισχυρότερη στις Τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία (-34,9%) και στο Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, μεταφορές - αποθήκευση, ξενοδοχεία - εστιατόρια (-12,0%), σε συνέχεια πτώσης κατά 5,4% και 10,1% αντίστοιχα ένα χρόνο νωρίτερα, όταν είχε αρχίσει να εκδηλώνεται η πανδημία. Προκειμένου να αναδειχθεί η σημασία των συγκεκριμένων πτώσεων, αναφέρεται πως από αυτούς τους δύο τομείς προερχόταν στο αρχικό τρίμηνο πέρυσι το 29% της εγχώριας προστιθέμενης αξίας παραγωγής, μερίδιο το οποίο πλέον έχει υποχωρήσει στο 25,2%. Ακολούθησαν σε κάμψη του όγκου της δραστηριότητάς τους οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες (-5,4%), αρκετές εκ των οποίων επίσης πλήγηκαν από το lockdown, και οι Χρηματοπιστωτικές - ασφαλιστικές δραστηριότητες (-3,1%), κατόπιν ισχυρότερων πιέσεων ένα χρόνο νωρίτερα (-9,7% και -28,5%, η μεγαλύτερη πτώση στο α' τρίμ. του 2020). Στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας η μεταβολή ήταν οριακή, υποδηλώνοντας σταθερότητα (-0,2%), σε συνέχεια παρόμοιας τάσης ένα χρόνο νωρίτερα (+0,2%).

Στον αντίποδα, η μεγαλύτερη ενίσχυση δραστηριότητας σημειώθηκε στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους σημειώθηκε στις Κατασκευές (+14,3%), όπως και πέρυσι (+12,5%). Ακολούθησαν σε ενίσχυση του προϊόντος τους η Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (+4,6%) και η Ενημέρωση-επικοινωνία (+3,9%), κατόπιν ηπιότερης αύξησης σε αμφότερους τους τομείς ένα έτος νωρίτερα (1,4% και 2,2% αντίστοιχα). Οι μικρότερες αυξήσεις προϊόντος σημειώθηκαν στη Βιομηχανία (+2,3%) και τον Πρωτογενή τομέα (1,2%). Στον πρώτη περίπτωση είχε σημειωθεί πριν ένα χρόνο παραπλήσια πτώση (-2,1%), ενώ στο δεύτερο οριακή άνοδος (+0,4%).

Σε σύγκριση με το καταληκτικό περυσινό τρίμηνο σημειώθηκε βελτίωση της τάσης της δραστηριότητας σε όλους τους κλάδους, με μοναδική εξαίρεση τις Τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία, όπου η πτώση κλιμακώθηκε. Η βελτίωση ήταν εντονότερη στο Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, μεταφορές - αποθήκευση, ξενοδοχεία - εστιατόρια (-12,0% από -20,5%) και στις Κατασκευές (+14,3%, έναντι +0,6%), τομείς με συνολικό μερίδιο στο ΑΕΠ στην περιοχή του 23-25%.

Αν και η ύφεση εξασθένησε αισθητά στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους, η αποτύπωση της σωρευτικής υποχώρησης του ΑΕΠ από την αρχή της πανδημίας στην αγορά

εργασίας παραμένει σαφώς ηπιότερη της αναμενόμενης υπό τέτοιες δυσμενείς συνθήκες στην οικονομία. Η επίδραση της υγειονομικής κρίσης στο ποσοστό ανεργίας το 2020 αφορούσε στη σημαντική επιβράδυνση της υποχώρησης του σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα. Πάρα ταύτα, η πτώση του πέρυσι στην Ελλάδα κατά μια ποσοστιαία μονάδα ήταν σε απόλυτους όρους η μεγαλύτερη στην ΕΕ, ενώ σε σχετικούς όρους, δηλαδή ως προς το ποσοστό ανεργίας το 2019, η δεύτερη ισχυρότερη. Η ήπια κάμψη έναντι της ίδιας περιόδου πριν ένα χρόνο δεν συνεχίστηκε στο αρχικό τρίμηνο φέτος, καθώς η ανεργία ανήλθε κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες από πέρυσι, στο 17,1%. Ωστόσο, η ενίσχυση της ανεργίας δεν οφείλεται στην αύξηση των ανέργων, οι οποίοι ανήλθαν κατά μόλις 0,3 χιλιάδες σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2020, αλλά στην έντονη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού, κατά 227,2 χιλιάδες ή κατά 4,9%. Παρόμοιες τάσεις, αλλά αρκετά ηπιότερες, καταγράφονται από την αρχή της πανδημίας, με ένα μεγάλο τμήμα όσων χάνουν την εργασία τους να θεωρείται πως δεν αναζητεί απασχόληση και ως εκ τούτου να εξέρχεται από το εργατικό δυναμικό.

Σε κλαδικό επίπεδο, οι τάσεις είναι ως επί το πλείστον συναφείς με εκείνες στην παραγωγική δραστηριότητα που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ωστόσο, συνεχίζονται ορισμένες σημαντικές αντιθέσεις μεταξύ των δύο τάσεων, όπως στον Πρωτογενή τομέα, στις Κατασκευές και στις Επαγγελματικές-επιστημονικές-τεχνικές-διοικητικές δραστηριότητες. Οι περισσότερες θέσεις εργασίας χάθηκαν σε σύγκριση με το αρχικό τρίμηνο πέρυσι, στους κλάδους του Τουρισμού (-135,9 χιλ. ή -41,3%), στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο (-53,3 χιλ. ή -7,5%) και στις Μεταφορές-Αποθήκευση (-23,0 χιλ. ή -10,6%). Ακολουθούν σε μείωση θέσεων εργασίας οι Τέχνες-Ψυχαγωγία-Διασκέδαση (-22,1 χιλ. ή -37,8%) και η Εκπαίδευση (-21,7 χιλ. ή -6,6%). Στον αντίποδα, αύξηση θέσεων εργασίας παρουσίασαν κυρίως η Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (+38,9 χιλ. ή +11,7%), οι Επιστημονικές-τεχνικές δραστηριότητες (+34,3 χιλ. ή +15,9%), η Γεωργία-Δασοκομία-Αλιεία (+19,6% ή +4,6%) και οι Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (+11,6 χιλ. ή +4,4%), με τις τάσεις στον πρώτο και τον τέταρτο κλάδο να θεωρείται πως αντανακλούν τις έκτακτες ανάγκες σε υπηρεσίες που δημιούργησε η υγειονομική κρίση.

Οι αντιπληθωριστικές πιέσεις συνεχίστηκαν στο πρώτο τρίμηνο του 2021, ωστόσο με μικρότερη ένταση από ότι στο προηγούμενο τρίμηνο, καθώς ο μέρος ρυθμός μεταβολής του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή διαμορφώθηκε σε -1,6%, από -2,1%. Η επιβράδυνση της μείωσης των τιμών προήλθε από την αντίστοιχη τάση στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων, με την αρνητική επίδραση στις τιμές των φόρων, λόγω της μείωσης του ΦΠΑ από την 1/6/2020 σε ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και της ζήτησης, ουσιαστικά να μην μεταβάλλονται. Μόλις σε μια από τις 12 κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών που υπεισέρχονται στον εγχώριο ΔTK δεν σημειώθηκε υποχώρηση τιμών, την Εκπαίδευση, σε συνέχεια ήπιας ανόδου πέρυσι (+0,5%). Μεταξύ των υπολοίπων κατηγοριών, η εντονότερη πτώση τιμών σημειώθηκε στην Ένδυση-Υπόδηση (-8,0%), τις Μεταφορές, που επηρεάζονται από το κόστος των ενεργειακών προϊόντων (-3,6%) και τα Διαρκή αγαθά - είδη νοικοκυριού (-2,0%). Ωστόσο, οι δύο πρώτες κατηγορίες παρουσίαζαν πριν ένα χρόνο τη μεγαλύτερη άνοδο, επομένως οι φετινές τάσεις εν μέρει οφείλονται σε «αποτέλεσμα βάσης». Αντιθέτως, οι τιμές στα Διαρκή αγαθά - είδη νοικοκυριού υποχωρούσαν και στην αρχή του 2020, κατά 0,8%. Ίδια μείωση στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος σημειώθηκε στις τιμές στις Επικοινωνίες (-1,8%) και τη Στέγαση (-1,7%), σε συνέχεια ηπιότερης ίδιας τάσης ένα χρόνο νωρίτερα (-0,5% και -1,3% αντίστοιχα). Ακολούθησαν οι τιμές στην Υγεία, σε αντίθεση με πέρυσι, που παρουσίαζαν τη δεύτερη μεγαλύτερη αύξηση (-1,1%, από +1,5%). Οι μικρότερες μειώσεις σημειώθηκαν στα Ξενοδοχεία-καφέ-εστιατόρια (-0,5%), τη Διατροφή-αλκοολούχα ποτά και την Αναψυχή-πολιτιστικές δραστηριότητες (-0,4%) και τα Αλκοολούχα ποτά-καπνό (-0,2%).

Ανακεφαλαιώνοντας, η σημαντική εξασθένιση της ύφεσης στο πρώτο τρίμηνο του 2021 σχετίζεται με συνιστώσες του ΑΕΠ, στις οποίες εφόσον συνεχιστούν οι τάσεις αυτής της περιόδου, θα διαμορφωθούν προοπτικές σταθερής ανάκαμψης. Συγκεκριμένα, η συνεχής αποκλιμάκωση της συρρίκνωσης των εξαγωγών αμέσως μετά το πρώτο lockdown, από το τρίτο τρίμηνο του 2020, είναι πλέον πιθανό ότι θα συνεχιστεί στα προσεχή τρίμηνα του 2021, με αρκετά πιθανή τη μεταβολή της τάσης σε ανοδική από το καλοκαιρινό τρίμηνο. Αυτές οι εξελίξεις αναμένεται να προέλθουν κυρίως από την αλλαγή τάσης στις εξαγωγές υπηρεσιών, εξαιτίας της κλιμάκωσης της διεθνούς τουριστικής κίνησης. Ωστόσο, η άνοδος της μάλλον θα είναι ελαφρώς ηπιότερη των αρχικών προσδοκιών. Στην ενίσχυση των εξαγωγών θα συμβάλει και η περαιτέρω διεύρυνση των εξαγωγών προϊόντων, κυρίως από την υψηλότερη ζήτηση από το βασικό εξαγωγικό προορισμό, τις χώρες της Ευρωζώνης, η ανάκαμψη στις οποίες φέτος φαίνεται πως θα είναι ισχυρότερη της αναμενόμενης. Το εξωτερικό ισοζύγιο θα βελτιωθεί και από τη δυναμική των εισαγωγών, η αλλαγή τάσης στις οποίες αναμένεται να μην είναι εξίσου ισχυρή με τις εξαγωγές, κυρίως επειδή οι εισαγωγές υπηρεσιών υποχώρησαν πολύ λιγότερο πέρυσι από τις εξαγωγές υπηρεσιών.

Στο πεδίο των επενδύσεων, το σκέλος τους στο πρώτο εξάμηνο πέρυσι που προήλθε από τις έκτακτες ενισχύσεις σε επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους μάλλον θα είναι ενισχυμένο φέτος, καθώς αυτές κλιμακώθηκαν. Αντιθέτως, η ώθηση από την κατασκευή κατοικιών εκτιμάται πως θα είναι ηπιότερη. Καθώς η πανδημία αναμένεται να υποχωρεί σταδιακά, οι παρεμβάσεις στήριξης θα περιορίζονται. Όμως, ταυτόχρονα θα εισρεύσουν οι πρώτοι πόροι από το Μηχανισμό Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης (RRF), που θα χρηματοδοτήσουν επενδύσεις τις προτεραιότητες του σχετικού σχεδίου (Ελλάδα 2.0) από το τέλος του τρέχοντος έτους και κυρίως στα επόμενα έτη. Κατόπιν της πολύ ισχυρής πτώσης πέρυσι των επενδύσεων σε μεταφορικά μέσα, ήδη από το πρώτο τρίμηνο φέτος διαφαίνεται αντιστροφή αυτής της τάσης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν προηγουμένως.

Τις επενδύσεις θα υποστηρίξει η συνεχιζόμενη από πέρυσι διεύρυνση της χρηματοδότησης από το τραπεζικό σύστημα προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, δυνατότητα η οποία οφείλεται αφενός στη σταθερά υψηλή επιστροφή καταθέσεων στο τραπεζικό σύστημα, αφετέρου στη ρευστότητα που αυτό άντλησε και συνεχίζει να αντλεί από τους έκτακτους μηχανισμούς της ΕΚΤ. Ανασχετικά στην πιστωτική επέκταση ενδέχεται να επενεργήσει μια αρκετά πιθανή σημαντική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, από όσα δάνεια τελούν σε αναστολή πληρωμών.

Η σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων από τις αρχές Απριλίου, ξεκινώντας από το Λιανικό Εμπόριο και τις μετακινήσεις, χάρη στην πρόοδο στους εμβολιασμούς, τις περισσότερες δυνατότητες ανίχνευσης του ιού και τη βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων, εκτιμάται πως ήδη έχει αναθερμάνει σημαντικά την κατανάλωση των νοικοκυριών. Εφόσον δεν λάβουν χώρα δυσμενείς εξελίξεις γύρω από το υγειονομικό ζήτημα, οι οποίες θα ανατρέψουν αυτές τις τάσεις, η δυναμική της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να είναι έντονα ανοδική τους επόμενους μήνες. Αντιθέτως, εφόσον η πανδημία συνεχίσει να υποχωρεί, οι έκτακτες δημόσιες δαπάνες για την κάλυψη των υγειονομικών αναγκών, καθώς και για τη στήριξη των νοικοκυριών θα περιορίζονται. Επομένως, είναι πιθανό η δημόσια κατανάλωση να βρεθεί χαμηλότερα από το περυσινό της επίπεδο, ιδίως στο καλοκαιρινό τρίμηνο. Στην επόμενη υποενότητα πραγματοποιείται το σύνολο των μεσοπρόθεσμων μακροοικονομικών προβλέψεων.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2008	249.918	-0,2%	221.539	2,1%	59.020	-9,2%	58.486	3,7%	89.870	1,1%
2009	239.150	-4,3%	219.992	-0,7%	43.185	-26,8%	47.790	-18,3%	71.708	-20,2%
2010	226.122	-5,4%	207.014	-5,9%	38.613	-10,6%	49.959	4,5%	69.241	-3,4%
2011	194.764	-13,9%	176.040	-15,0%	25.699	-33,4%	47.975	-4,0%	55.608	-19,7%
2012	180.684	-7,2%	163.316	-7,2%	20.378	-20,7%	48.917	2,0%	52.558	-5,5%
2013	176.131	-2,5%	156.580	-4,1%	19.677	-3,4%	49.835	1,9%	50.824	-3,3%
2014	177.478	0,8%	156.772	0,1%	20.508	4,2%	53.893	8,1%	54.283	6,8%
2015*	176.176	-0,7%	156.302	-0,3%	21.399	4,3%	56.585	5,0%	58.453	7,7%
α' 2016	43.770	-1,2%	38.676	-1,9%	6.124	10,0%	13.917	-1,2%	14.932	0,5%
β' 2016	43.619	-1,4%	38.817	-1,2%	5.968	18,5%	13.915	-1,9%	14.758	0,9%
γ' 2016	43.835	0,7%	39.188	1,4%	5.398	6,6%	14.235	1,2%	15.114	6,7%
δ' 2016	44.027	0,0%	39.092	0,4%	5.178	-9,8%	14.471	2,7%	14.878	0,4%
2016*	175.251	-0,5%	155.774	-0,4%	22.668	5,9%	56.538	0,2%	59.682	2,1%
α' 2017	43.964	0,4%	39.216	1,4%	5.090	-16,9%	14.820	6,5%	15.144	1,4%
β' 2017	44.320	1,6%	39.472	1,7%	5.637	-5,6%	15.198	9,2%	15.988	8,3%
γ' 2017	44.681	1,9%	39.670	1,2%	5.956	10,3%	15.449	8,5%	16.348	8,2%
δ' 2017	44.524	1,1%	39.950	2,2%	5.533	6,9%	15.643	8,1%	16.642	11,9%
2017*	177.488	1,3%	158.307	1,6%	22.215	-2,0%	61.110	8,1%	64.121	7,4%
α' 2018	44.864	2,0%	40.119	2,3%	5.363	5,4%	16.126	8,8%	16.819	11,1%
β' 2018	44.957	1,4%	39.738	0,7%	5.954	5,6%	16.478	8,4%	17.200	7,6%
γ' 2018	44.997	0,7%	39.860	0,5%	5.609	-5,8%	16.701	8,1%	17.412	6,5%
δ' 2018	45.250	1,6%	39.811	-0,3%	6.389	15,5%	17.196	9,9%	17.778	6,8%
2018	180.068	1,5%	159.527	0,8%	23.314	4,9%	66.500	8,8%	69.209	7,9%
α' 2019	45.682	1,8%	40.166	0,1%	6.085	13,5%	17.291	7,2%	17.669	5,1%
β' 2019	45.980	2,3%	40.501	1,9%	5.445	-8,6%	17.504	6,2%	17.673	2,8%
γ' 2019	45.703	1,6%	40.395	1,3%	4.957	-11,6%	17.700	6,0%	17.960	3,1%
δ' 2019	45.675	0,9%	40.777	2,4%	6.262	-2,0%	16.950	-1,4%	18.084	1,7%
2019	183.040	1,7%	161.838	1,4%	22.749	-2,4%	69.446	4,4%	71.386	3,1%
α' 2020	45.465	-0,5%	40.457	0,7%	6.124	0,6%	16.774	-3,0%	17.709	0,2%
β' 2020	39.603	-13,9%	36.106	-10,9%	5.768	5,9%	12.900	-26,3%	15.350	-13,1%
γ' 2020	41.126	-10,0%	40.384	0,0%	6.728	35,7%	13.121	-25,9%	16.970	-5,5%
δ' 2020	42.543	-6,9%	39.711	-2,6%	5.192	-17,1%	13.967	-17,6%	16.494	-8,8%
2020	168.737	-7,8%	156.658	-3,2%	23.812	4,7%	56.761	-18,3%	66.522	-6,8%
α' 2021	44.425	-2,3%	39.469	-2,4%	6.185	1,0%	14.522	-13,4%	16.819	-5,0%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ, Ιούνιος 2021

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Οι εξελίξεις της πανδημίας του COVID-19 εγχωρίως και διεθνώς, κυρίως στην ΕΕ, που θα επηρεάσουν τον τουρισμό, οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της (περιοριστικές - ενίσχυσης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών), η απορροφητικότητα πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης, οι κύριοι καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ κατά το 2021.
- Πραγματοποίηση προβλέψεων για τις μακροοικονομικές μεταβλητές βάσει εναλλακτικών συνόλων υποθέσεων (σεναρίων) για τους παραπάνω και άλλους παράγοντες.
- Δεδομένων των σαφώς περισσότερων μεταβιβάσεων λόγω πανδημίας στο α' εξάμηνο, εφόσον δεν εκδηλωθεί νέα ισχυρή έξαρσή της, με αποτέλεσμα η θερινή τουριστική περίοδος να είναι μεγαλύτερη από πέρυσι σε διάρκεια και ένταση, ενώ η απορρόφηση κεφαλαίων από το ΕΤΑ κινηθεί στο επίπεδο των ανακοινώσεων κατά την έγκριση του Σχεδίου Ανάκαμψης, προβλέπεται ανάπτυξη 5,0-5,5%.
- Εναλλακτικό σενάριο: νέα ισχυρή έξαρση της πανδημίας στο β' εξάμηνο, εκ νέου περιοριστικά μέτρα, αλλά και περισσότερες μεταβιβάσεις, μικρότερη διάρκεια τουριστικής περιόδου, χαμηλότερη απορροφητικότητα πόρων ΕΤΑ (όπως στον προϋπολογισμό: μεταβολή ΑΕΠ +1,0 με +2,0%
- Ανάκαμψη σε αμφότερα τα σενάρια πρωτίστως από άνοδο εξαγωγών (+13,5% στο βασικό σενάριο, +8% στο εναλλακτικό).
- Έπονται σε συμβολή στην ανάκαμψη η ιδιωτική κατανάλωση (+3,5% και +1,5%) και οι επενδύσεις (+13,5% και +9%), που εναλλάσσονται σε σημασία στα δύο σενάρια.
- Σημαντική ενίσχυση της δημόσιας κατανάλωσης φέτος (+4,0% και +5,5% αντίστοιχα)
- Σημαντική διεύρυνση εισαγωγών από υψηλότερη εγχώρια ζήτηση και άνοδο εξαγωγών προϊόντων, με εισαγόμενες πρώτες ύλες (+11,5% στο βασικό σενάριο, +8,0% στο εναλλακτικό)

Οι θετικές εξελίξεις γύρω από την υγειονομική κρίση, εγχωρίως και διεθνώς, όπως η αυξανόμενη πρόοδος στον εμβολιασμό, τα περισσότερα και εύκολα προσβάσιμα μέσα ανίχνευσης του ιού (self tests) και η βελτίωση των υγειονομικών δεδομένων στην πλειονότητα των χωρών, καθορίζουν ως επί το πλείστον τα δεδομένα και τις τάσεις στην οικονομία και την κοινωνία την τρέχουσα περίοδο. Κατά πάσα πιθανότητα θα ασκήσουν ισχυρότερες επιδράσεις στη συνέχεια του 2021, εφόσον δεν λάβουν χώρα εκ νέου δυσμενείς εξελίξεις σχετικά με την πανδημία. Ως αποτέλεσμα των έως τώρα επιδράσεών τους, έχει καταστεί δυνατή η μερική ή πλήρης άρση πολλών περιορισμών οι οποίοι ίσχυαν κατά την τρίτη φάση έξαρσης της πανδημίας, από τις αρχές του περασμένου Φεβρουαρίου. Σε αυτό το πλαίσιο, κατέστη δυνατή η επαναλειτουργία ορισμένων σημαντικών τομέων και δραστηριοτήτων της ελληνικής οικονομίας, οι οποίοι σχετίζονται και με τη θερινή τουριστική περίοδο (παροχή καταλύματος, επιβατικές μεταφορές, εστίαση, λιανικό εμπόριο).

Ωστόσο, η θετική δυναμική των τελευταίων μηνών δεν συνεπάγεται ολοκλήρωση της υγειονομικής και της συνακόλουθης οικονομικής κρίσης. Παρότι η πανδημία παρουσιάζει σαφή κάμψη, ακόμα δεν έχει πλήρως τιθασευθεί. Άλλωστε, η φθίνουσα δυναμική της οφείλεται, εκτός των παραπάνω παραγόντων, στην εποχικότητα, καθώς η άνοδος της θερμοκρασίας επενεργεί ανασχετικά στην εξάπλωση του νέου κορωνοϊού. Επομένως, τυχόν εφησυχασμός ως προς την αντιμετώπιση του COVID-19 μπορεί να επιφέρει δυσμενείς εξελίξεις, π.χ. μετά το καλοκαίρι. Σε κάθε περίπτωση, συνεχή πρόκληση σχετική με την πανδημία αποτελούν οι αυξανόμενες

μεταλλάξεις του ιού, πολλές εκ των οποίων ενισχύουν τη μεταδοτικότητα του, ενώ επικρατεί αβεβαιότητα ως προς την αντιμετώπισή τους από τα υφιστάμενα εμβόλια.

Κατά το πρώτο τρίμηνο τρέχοντος έτους, παρότι βρίσκονταν σε εξέλιξη η δεύτερη και τρίτη φάση της υγειονομικής κρίσης σε πολλές χώρες και τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας παρέμεναν ισχυρά, ο ρυθμός ύφεσης είτε υποχώρησε αισθητά, είτε μεταστράφηκε σε μικρή ανάπτυξη στις μεγαλύτερες οικονομίες και οικονομικές ζώνες: στις χώρες του ΟΟΣΑ, το ΑΕΠ περιορίστηκε μόλις κατά 0,4%, έναντι ύφεσης 2,9% στο τέταρτο τρίμηνο του 2020 και 0,9% στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι, ενώ στην ΕΕ το προϊόν υποχώρησε κατά 1,2%, από 4,4% ένα τρίμηνο νωρίτερα και πτώση 2,7% πριν ένα έτος. Οι ΗΠΑ παρουσίασαν στροφή προς την ανάκαμψη στην αρχή του 2021, με ρυθμό 0,4%, αντί πτώσης του ΑΕΠ κατά 2,4% στο τέλος του προηγούμενου έτους, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα σημειωνόταν σε αυτές ίδιας έντασης ανάπτυξη (0,3%). Στην οικονομία της Κίνας, από όπου ξεκίνησε η υγειονομική κρίση, σημειώθηκε στο αρχικό τρίμηνο φέτος ο υψηλότερος ρυθμός ανάπτυξης τουλάχιστον των τελευταίων 30 ετών (18,3%), κατόπιν ανάπτυξης 6,5% στο προηγούμενο τρίμηνο και ύφεσης 6,8% στην αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Αυτή η δυναμική ανάκαμψης κρίνεται πως επηρέασε αντιστοίχως το διεθνές εμπόριο και αποτυπώθηκε και στην ελληνική οικονομία, με τις εξαγωγές προϊόντων να παραμένουν σε τροχιά ανόδου, με σημαντική ταχύτητα, για τρίτο.

Το τρίτο «κύμα» της πανδημίας βρίσκεται στις περισσότερες χώρες με μεγάλο πληθυσμό σε φάση σημαντικής ύφεσης από τον Απρίλιο και φαίνεται πως ολοκληρώνεται την τρέχουσα περίοδο (Γαλλία, Γερμανία, Ινδία, Ιταλία, Ισπανία, ΗΠΑ, Πολωνία, Τουρκία). Στο ίδιο χρονικό διάστημα, σε ορισμένες χώρες, τα νέα κρούσματα του ιού είτε έχουν υποχωρήσει σε μικρό βαθμό σε σύγκριση με το μέγιστο επίπεδό τους (π.χ. Αργεντινή, Ρωσία), είτε παρουσιάζουν εσχάτως ανοδική τάση (π.χ. Βραζιλία, Ηνωμένο Βασίλειο). Οι δεύτερες τάσεις αναδεικνύουν τους κινδύνους οι οποίοι συνεχίζουν να υφίστανται λόγω του COVID-19. Ωστόσο, η γενικότερη τάση υποχώρησης της πανδημίας διαμορφώνει προοπτικές μεγαλύτερης αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας από το δεύτερο τρίμηνο. Αυτή η δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας ήδη έχει αποτυπωθεί στο κόστος της ενέργειας, με την τιμή του πετρελαίου να βρίσκεται σταθερά από τα μέσα του περασμένου Μαρτίου σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με εκείνα προ πανδημίας.

Όπως είχε επισημανθεί από το προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, ενώ σημειώθηκε τρίτη «αναζωπύρωση» του νέου κορωνοϊού από τα μέσα του πρώτου τριμήνου, με ελάχιστες εξαιρέσεις, δεν έλαβαν χώρα νέες πρωτοβουλίες για τη στήριξη των οικονομιών και των κοινωνιών, από εθνικές κυβερνήσεις και πολυεθνικούς φορείς. Εξαίρεση αποτέλεσαν οι ΗΠΑ, όπου στην αρχή του Μαρτίου εγκρίθηκε το Αμερικανικό Σχέδιο Διάσωσης, με εκτιμώμενο κόστος \$1,85 δισεκ. (περίπου 8,8% του ΑΕΠ του 2020). Η μη διεύρυνση ή συνέχιση των παρεμβάσεων δημοσιονομικής πολιτικής αναδεικνύει πως οι ισχυρότερες αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες προσπαθούν να τιθασεύσουν την επιδείνωση των δημόσιων οικονομικών τους κατά το περασμένο έτος και να επαναφέρουν σε λειτουργία τις οικονομίες τους, προκειμένου να μη διαρραγεί μόνιμα από την απραξία ένα μεγάλο τμήμα αυτών. Ωστόσο, συνεχίζονται οι παρεμβάσεις νομισματικής πολιτικής, με ιδιαίτερα χαμηλά ή αρνητικά επιτόκια παρέμβασης από τις μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες, τα προγράμματα αγοράς τίτλων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, οι πιστωτικές γραμμές κ.ά. Εφόσον δεν αποκλιμακωθούν σημαντικά σχετικά σύντομα, θα γίνει περισσότερο πιθανή η «υπερθέρμανση» των ισχυρότερων οικονομιών και οικονομικών περιφερειών.

Υπό τις εξελίξεις που περιγράφηκαν, οι προσδοκίες νοικοκυριών και επιχειρήσεων έχουν βελτιωθεί σημαντικά και έχουν επιστρέψει σε επίπεδα προ πανδημίας. Ο σύνθετος πρόδρομος δείκτης του ΟΟΣΑ (CLI) ανέρχεται με σταθερό, ήπιο ρυθμό από τον περασμένο Σεπτέμβριο και ήδη από τον Ιανουάριο βρίσκεται σε επίπεδα υψηλότερα του Φεβρουαρίου του 2020, ενώ τον Μάιο διαμορφώθηκε στο υψηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο του 2018 (100,6 μονάδες). Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΕ και την Ευρωζώνη ανήλθε με ιδιαίτερα ταχύ ρυθμό στο τρίμηνο Μάρτιου-Μαΐου. Ως αποτέλεσμα, διαμορφώθηκε στον τελευταίο μήνα στις 114,5 μονάδες στην Ευρωζώνη (από 93,4 μον. τον Φεβρουάριο) και στις 113,9 μονάδες στην ΕΕ (από 93,1 μον.), επίπεδα τα οποία αμφότερα είναι πολύ υψηλότερα σε σχέση με εκείνα πριν την εμφάνιση της υγειονομικής κρίσης στην Ευρώπη και τα μέγιστα από τον Φεβρουάριο του 2018. Συνεπώς, η αποκλιμάκωση της πανδημίας σε πολλές και μεγάλες χώρες της Ευρώπης, της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας στη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου, οδήγησε σε σημαντική αποκλιμάκωση της απαισιοδοξίας. Η ιδιαίτερα θετική μεταβολή στις προσδοκίες και τις διαθέσεις επιχειρήσεων και νοικοκυριών αναμένεται να αποτυπωθεί στις επενδυτικές και τις καταναλωτικές δαπάνες τους αντίστοιχα.

Η περιορισμένη άρση των περιοριστικών μέτρων εγχωρίως τον Απρίλιο, που κλιμακώθηκε από τις αρχές Μαΐου και συνεχίστηκε τον Ιούνιο, οδήγησε σε συνέχιση των περισσότερων παρεμβάσεων υποστήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών (αποζημίωση ειδικού σκοπού για εργαζόμενους σε αναστολή εργασίας, κάλυψη ασφαλιστικών εισφορών τους βάσει του ονομαστικού μισθού, μείωση ενοικίου στα επαγγελματικά ακίνητα πληττόμενων επιχειρήσεων, καθώς και στα ακίνητα εργαζομένων σε αναστολή εργασίας, αποζημίωση ιδιοκτητών αυτών των ακινήτων, αναστολή πληρωμής ρυθμισμένων φορολογικών και ασφαλιστικών οφειλών επιχειρήσεων, αναστολή πληρωμής δόσεων ρυθμισμένων φορολογικών οφειλών εργαζόμενων πληττόμενων επιχειρήσεων, επέκταση επιδομάτων ανεργίας κατά 2 μήνες). Από την άλλη πλευρά, η άρση της αναστολής λειτουργίας σε δραστηριότητες έχει περιορίσει το πλήθος των δικαιούχων για τις παραπάνω παρεμβάσεις στήριξης. Επιπλέον, υλοποιήθηκε το έβδομο πρόγραμμα επιστρεπτέας προκαταβολής τον Μάιο, όμως δεν έχει προγραμματιστεί άλλο, συνεχίστηκε το πρόγραμμα κάλυψης του 100% των ασφαλιστικών εισφορών επί έξι μήνες για 100 χιλ. νέες θέσεις απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα και το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ παρατάθηκε έως τον Ιούνιο, ενώ ειδικά για τον τομέα του Τουρισμού η παράταση φθάνει έως τον Σεπτέμβριο. Επισημαίνονται ορισμένες μη επαναλαμβανόμενες παρεμβάσεις οι οποίες έλαβαν χώρα ή ξεκίνησαν κατά το δεύτερο τρίμηνο: α) αυξημένη αποζημίωση ειδικού σκοπού από €1.000 έως €4.000 τον Απρίλιο, για επιχειρήσεις που παραμένουν κλειστές με κρατική εντολή και απασχολούν έως 50 εργαζόμενους και β) πρόγραμμα ΓΕΦΥΡΑ 2, για την επιχορήγηση δόσεων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, το οποίο αφορά και σε επιχειρήσεις, με προϋπολογισμό €300 εκατ., έναντι €108 εκατ. της αρχικής φάσης, γ) πρόγραμμα επιδότησης μέρους των παγίων δαπανών του 2020, οι οποίες δεν καλύφθηκαν από άλλες ενισχύσεις, προϋπολογισμού €500 εκατ., δ) γ' κύκλος προγράμματος εγγυοδοσίας COVID-19 της Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας.

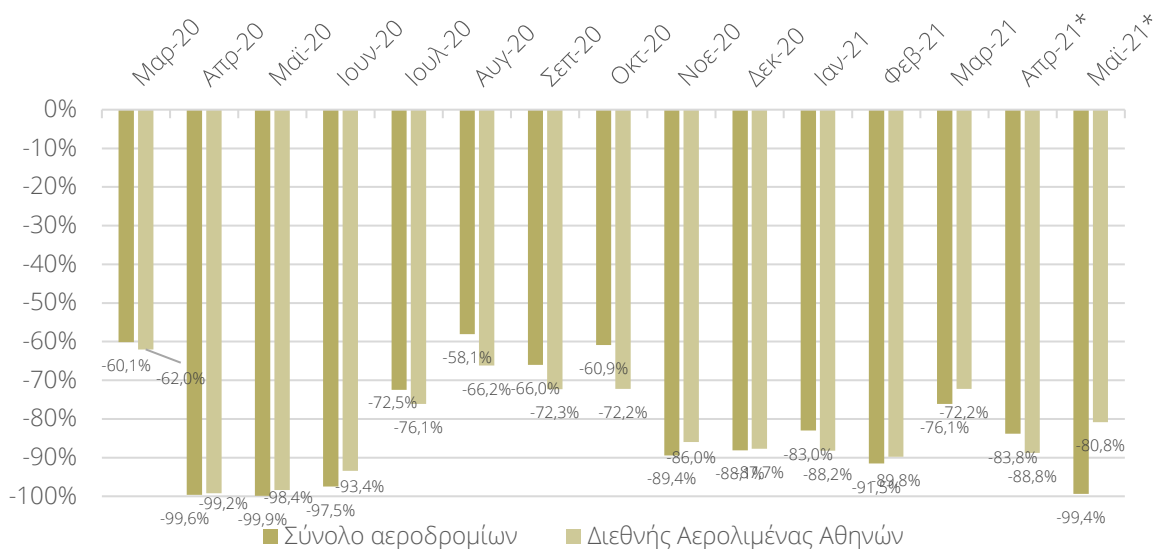
Όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η συνέχιση των παρεμβάσεων πολιτικής λόγω της πανδημίας, μετριάξει τις οικονομικές επιπτώσεις της αναστολής λειτουργίας δραστηριοτήτων. Καθώς αυτοί οι περιορισμοί αίρονται για ολόένα και περισσότερες δραστηριότητες, περιορίζεται η εμβέλεια εφαρμογής των μέτρων στήριξης και η τονωτική επίδρασή τους. Επομένως, οι επιχειρήσεις που πλέον δεν ενισχύονται από αυτά, θα πρέπει να βρουν μέσω της λειτουργίας τους τρόπους να αναπληρώσουν τις ωφέλειες που απολάμβαναν. Σε κάθε περίπτωση, η υλοποίηση των παραπάνω επιβαρύνει περαιτέρω το

δημοσιονομικό ισοζύγιο. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της κυβέρνησης, ο προϋπολογισμός των παρεμβάσεων το 2021, έως τις αρχές Ιουνίου, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, έφθανε τα €15,9 δισεκ. Στην Εισηγητική έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2021, ο προϋπολογισμός τους ήταν €4,54 δισεκ., ενώ άλλα €3 δισεκ. ήταν διαθέσιμα για τον ίδιο σκοπό, ως πιστώσεις υπό κατανομή. Συνεπώς, ο προϋπολογισμός των έως τώρα αποφασισμένων παρεμβάσεων είναι υπερδιπλάσιος του στόχου στον προϋπολογισμό.

Οι πιέσεις των περιορισμών στις διεθνείς μετακινήσεις συνεχίστηκαν στο μεγαλύτερο μέρος του δεύτερου τριμήνου του 2021, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων. Αυτή η εξέλιξη σημειώθηκε σε μια περίοδο στην οποία σημασία των εισπράξεων από το διεθνή τουρισμό για τα έσοδα από εξαγωγές υπηρεσιών ήταν διαχρονικά πριν την υγειονομική υψηλή, στην περιοχή του 43-45%, μικρότερη ωστόσο από ότι στο τρίμηνο του καλοκαιριού. Παραπλήσια είναι η σημασία των διεθνών μεταφορών, οι οποίες επίσης πλήγηκαν κατά το lockdown της προηγούμενης άνοιξης, αλλά πολύ λιγότερο από τον τουρισμό (πτώση 17,1% τον Απρίλιο-Μάιο 2020). Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, οι διεθνείς αφίξεις στα αεροδρόμια της χώρας συνέχισαν να υποχωρούν έντονα στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου έναντι του επιπέδου τους το 2019, κατά 83,8% στον πρώτο μήνα και κατά 99,4% στον επόμενο, έναντι αντίστοιχων μειώσεων πέρυσι κατά 99,4% και 99,9% αντίστοιχα. Τους ίδιους μήνες, οι διεθνείς αφίξεις στο Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών υπολείπονταν κατά 88,8% και 80,8% του επιπέδου τους πρόπερσι (από -99,2% και -98,4% στο ίδιο δίμηνο του 2020). Συνολικά το πρώτο πεντάμηνο φέτος, οι διεθνείς αφίξεις στο ΔΑΑ ήταν 86,6% λιγότερες από ότι το 2019.

Διάγραμμα 3.1

Μεταβολές στις διεθνείς αφίξεις στα αεροδρόμια (ετήσια % μεταβολή)

*Μεταβολές σε σχέση με τις αφίξεις στον αντίστοιχο μήνα του 2019

Πηγές: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών

Η υγειονομική κρίση έχει επισκιάσει άλλες εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν μέσο-μακροπρόθεσμα την ελληνική και την ευρωπαϊκή οικονομία. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα γεωπολιτικά ζητήματα στη νοτιοανατολική Μεσόγειο και η υλοποίηση του συναινετικού Brexit από την ΕΕ, οι όροι του οποίου συμφωνήθηκαν στο τέλος του 2020. Επιπλέον, στα μέσα Νοεμβρίου συνάφθηκε η Περιφερειακή Συνολική Οικονομική Εταιρική Σχέση (RCEP), από 10 χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς και τις Νότια Κορέα, Κίνα, Ιαπωνία, Αυστραλία

και Νέα Ζηλανδία. Με αυτή τη συμφωνία επιτεύχθηκε η μεγαλύτερη εμπορική ένωση παγκοσμίως. Σε αυτή δεν συμμετέχουν οι ΗΠΑ, οι οποίες αποχώρησαν από ένα ανταγωνιστικό εμπορικό σύμφωνο Ασίας-Ειρηνικού το 2017. Η νέα συμφωνία θεωρείται ότι ενισχύει περαιτέρω την επιρροή της Κίνας σε αυτές τις περιοχές.

Από την πρώτη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία μετά την εκδήλωση της πανδημίας του COVID-19, οι μακροοικονομικές προβλέψεις βασίζονται σε εναλλακτικές υποθέσεις για παράγοντες οι οποίες κρίνεται πως θα επηρεάσουν από το εκάστοτε χρονικό σημείο και μεσοπρόθεσμα τις βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές. Οι σημαντικότεροι παράγοντες για φέτος παραμένουν, όπως το 2020, η εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης, στην Ελλάδα και διεθνώς, ιδίως στην Ευρωζώνη, καθώς και το μέγεθος των παρεμβάσεων πολιτικής για την ανάσχεση των επιπτώσεών της. Επομένως, στα μακροοικονομικά σενάρια θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, με τη μορφή σχετικών υποθέσεων, οι πιθανές εξελίξεις σε αυτές τις παραμέτρους. Ειδικά η δυναμική της πανδημίας του νέου κορωνοϊού στο δεύτερο εξάμηνο του 2021 θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την πρόοδο στον εμβολιασμό, την αξιοποίηση των self tests και τις μεταλλάξεις του ιού. Ως προς τις παρεμβάσεις πολιτικής, όπως δείχθηκε προηγουμένως, το επίπεδό τους το τρέχον έτος είναι ήδη σαφώς υψηλότερο του προϋπολογισμένου. Το τελικό τους ύψος θα εξαρτηθεί, πέρα από την τάση της πανδημίας, από την άντληση κεφαλαιακών πόρων από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU). Επιπρόσθετα, η δραστηριότητα του τομέα του Τουρισμού, η συμβολή του οποίου στο ΑΕΠ της Ελλάδας είναι αρκετά υψηλότερη σε σύγκριση με άλλες χώρες, συσχετίστηκε στενά το προηγούμενο έτος με την τάση της υγειονομικής κρίσης. Για αυτόν το λόγο, στα εναλλακτικά σενάρια προβλέψεων θα πρέπει να ενσωματώνονται υποθέσεις για το μέγεθος του κύκλου εργασιών στο συγκεκριμένο τομέα.

Παράγοντας ο οποίος δεν σχετίζεται κυρίως με τον COVID-19, του οποίου οι πιθανές τάσεις λήφθηκαν υπόψη στις μακροοικονομικές προβλέψεις, είναι το ενεργειακό κόστος, το οποίο προσεγγίστηκε από τις προβλέψεις για τιμή του πετρελαίου. Οι προβλέψεις που θα προκύψουν από τις διαφορετικές υποθέσεις για τους παράγοντες, θα διαμορφώσουν ένα διάστημα πρόβλεψης για το ΑΕΠ, τις συνιστώσες του και τις υπόλοιπες μακροοικονομικές μεταβλητές.

Υπό τη συγκεκριμένη προσέγγιση για τη διενέργεια μακροοικονομικών προβλέψεων, οι παράγοντες οι μεταβολές των οποίων αναμένεται να επηρεάσουν τα μακροοικονομικά μεγέθη την ελληνική οικονομία, είναι οι εξής:

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές θα επηρεάσουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

- Διάρκεια της έξαρσης της πανδημίας του COVID-19 εγχωρίως και στην Ευρωζώνη, συνεκτιμώντας την πρόοδο στον εμβολιασμό
- Ύψος παρεμβάσεων πολιτικής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη για την αντιμετώπιση των επιδράσεων της κρίσης
- Απορροφητικότητα πόρων Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης
- Δραστηριότητα στον τομέα του Τουρισμού
- Διακύμανση τιμής πετρελαίου

Αναλυτικά, ως προς τις πρόσφατες και αναμενόμενες εξελίξεις σχετικά με την πανδημία εγχωρίως, παρά τον υψηλό αριθμό των νέων κρουσμάτων και των θανάτων στις αρχές Απριλίου, η σημαντική πρόοδος στη διαδικασία εμβολιασμού και οι περισσότερες δυνατότητες ανίχνευσης του ιού, διαμόρφωσαν τη δυνατότητα σταδιακής άρσης των περιοριστικών μέτρων. Έτσι, έγινε η πρώτη χαλάρωση στο Λιανικό Εμπόριο και τις μετακινήσεις από τις αρχές Απριλίου.

Συγκεκριμένα, από τις 5/4 επιτράπηκε η λειτουργία καταστημάτων Λιανικού Εμπορίου πλην πολυκαταστημάτων και εμπορικών κέντρων, με αγορές είτε εντός καταστήματος, είτε στην είσοδο του καταστήματος, κατόπιν ραντεβού σε αμφότερες τις περιπτώσεις. Επίσης, από το Σάββατο 3/4 και μόνο για τα Σαββατοκύριακα, επιτράπηκαν οι διαδημοτικές μετακινήσεις εντός περιφερειακής ενότητας για άσκηση με όχημα. Στις 12/4 επαναλειτούργησαν δια ζώσης τα λύκεια. Στις 29/4 επιτράπηκαν οι διαδημοτικές μετακινήσεις για οποιονδήποτε λόγο, ενώ η διάρκεια της απαγόρευσης κυκλοφορίας περιορίστηκε κατά μια ώρα, μεταξύ 10μ.μ.-5π.μ. Από τις 3/5 επαναλειτούργησε η Εστίαση σε εξωτερικούς χώρους και η δυνατότητα κυκλοφορίας επεκτάθηκε κατά μια ώρα, έως τις 11 το βράδυ. Στις 10/5 επαναλειτούργησαν δια ζώσης τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά και τα γυμνάσια.

Οι περισσότερες αλλαγές ίσχυσαν από τις 14/5: 1) καταργήθηκε η αποστολή μηνύματος για τις μετακινήσεις, 2) επιτράπηκαν οι υπερτοπικές - διαπεριφερειακές μετακινήσεις. Ειδικά για τη μετάβαση προς και από τα νησιά (εκτός Λευκάδας, Εύβοιας και Σαλαμίνας) απαιτούταν είτε η προσκόμιση πιστοποιητικού εμβολιασμού, 14 ημέρες μετά τη δεύτερη δόση του εμβολίου, είτε αρνητικού PCR τεστ έως 72 ώρες πριν τη μετακίνηση, είτε rapid test ή self-test 24 ωρών 3) καταργήθηκαν τα ραντεβού στο Λιανικό Εμπόριο, 4) παρατάθηκε η κυκλοφορία έως τις 12:30 και 5) ολοκληρώθηκε η αναστολή λειτουργίας για τις επιχειρήσεις στον τομέα του Τουρισμού και στα καζίνο. Στις 28/5 επαναλειτούργησαν οι ανοικτοί πολιτιστικοί χώροι (θέατρα, συναυλίες). Επιπλέον, στις 31/5 άνοιξαν, υπό όρους, τα γυμναστήρια, επιτράπηκαν υπό προϋποθέσεις, οι αθλητικές διοργανώσεις εκτός σταδίων και οργανωμένων αθλητικών εγκαταστάσεων και μειώθηκε το υποχρεωτικό ποσοστό τηλεργασίας στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα στο 20%. Στις 12/6 η απαγόρευση κυκλοφορίας περιορίστηκε μεταξύ 01:30 και 05.00 και αυξήθηκε το ποσοστό πληρότητας σε δραστηριότητες ακροάματος - θεάματος και στις 19/6 μειώθηκε η αναλογία των πελατών στο Λιανικό Εμπόριο από 1 άτομο ανά 25 τ.μ. σε 1 άτομο ανά 16 τ.μ. Τέλος, από τις 24 Ιουνίου καταργήθηκε η χρήση μάσκας σε εξωτερικούς χώρους στους οποίους δεν υπάρχει συγχρωτισμός και από τις 28/6 σταμάτησε η απαγόρευση κυκλοφορίας.

Επισημαίνεται πως η δραστηριότητα σε φυσικά καταστήματα στο Λιανικό Εμπόριο, τον Τουρισμό, στην Εστίαση, η λειτουργία της εκπαίδευσης, των γυμναστηρίων κ.ά., και η μείωση του υποχρεωτικού ποσοστού τηλεργασίας, βασίζονται στην τακτική, συχνή διενέργεια self tests για το νέο κορωνοϊό. Από τις 24/5 καθιερώθηκε η πραγματοποίηση self-test μια φορά την εβδομάδα, έως 24 ώρες πριν την πρώτη ημέρα εργασίας, για όλους τους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα που απασχολούνται με σχέση εξαρτημένης εργασίας. Όπως είχε εκτιμηθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, η εφαρμογή των self-tests αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την «επιστροφή στην κανονικότητα» της οικονομίας, αλλά και της ζωής των πολιτών.

Ειδικά σε ότι αφορά τα μέτρα για τις διεθνείς επιβατικές μετακινήσεις στην Ελλάδα, συνεχίστηκε η απαγόρευση εισόδου αεροπορικώς στην χώρα υπηκόων τρίτων κρατών πλην των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Συμφωνίας Σένγκεν. Από αυτήν εξαιρέθηκαν από τον Μάιο οι πολίτες και οι μόνιμοι κάτοικοι περισσότερων χωρών από ότι τον Απρίλιο (21 έναντι 10), με τον αριθμό των χωρών υπό εξαίρεση να διευρύνεται περαιτέρω τον Ιούνιο (26). Αυτές είναι οι εξής: Αυστραλία, Βόρεια Μακεδονία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισραήλ, Καναδάς, Λευκορωσία, Μπαχρέιν, Νέα Ζηλανδία, Νότια Κορέα, Κατάρ, Κίνα, Κουβέιτ, Ουκρανία, Ρουάντα, Ρωσία, Σαουδική Αραβία, Σερβία, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Μαυροβούνιο, Αλβανία, Ιαπωνία και Λίβανος. Οι εξαιρούμενες χώρες είναι σαφώς περισσότερες

και σε σύγκριση με εκείνες κατά το άνοιγμα του διεθνούς τουρισμού πέρυσι, στις αρχές Ιουλίου (15 χώρες), στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνονταν ορισμένες με μεγάλη βαρύτητα για την τουριστική κίνηση και τις εισπράξεις, όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και Ρωσία. Επομένως, υφίστανται προϋποθέσεις υψηλότερης τουριστικής κίνησης φέτος, αλλά και ενίσχυσης των εσόδων από αυτή. Όλοι οι ταξιδιώτες από το εξωτερικό πρέπει να έχουν είτε αρνητικό μοριακό (PCR) τεστ έως 72 ώρες ή 48 ώρες πριν την άφιξη, είτε αρνητικό rapid-test ή self-test 24 ώρες πριν την άφιξη, είτε πιστοποιητικό εμβολίου, είτε βεβαίωση νόσησης COVID-19.

Ως προς τις χερσαίες ταξιδιωτικές μετακινήσεις, είναι ανοικτοί μόνο οι συνοριακοί σταθμοί του Προμαχώνα και της Κακαβιάς, για την είσοδο από τους οποίους απαιτείται αρνητική μοριακή εξέταση COVID-19 (PCR) έως 72 ώρες πριν από την άφιξη. Το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο εισόδου είναι 400 άτομα ημερησίως, εξαιρουμένων των οδηγών φορτηγών. Οι συνοριακοί σταθμοί Ορμενίου, Ευζώνων, Κήπων, Εξοχής και Νυμφαίας είναι ανοικτοί μόνο για φορτηγά, με τους ίδιους όρους εισόδου με τον Προμαχώνα για τους δύο πρώτους. Πρόσθετη πηγή εσόδων τον Τουρισμό σε σχέση με πέρυσι θα αποτελέσουν τα έσοδα από την κρουαζιέρα, δραστηριότητα η οποία έχει επιτραπεί από τις 14 Μαΐου.

Οι παρεμβάσεις υποστήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών συνεχίζονται στο 2021, με, ως επί το πλείστον, υψηλό βαθμό υλοποίησης. Στο πλαίσιο του τέταρτου κύκλου του χρηματοδοτικού μέσου της «επιστρεπτέας προκαταβολής», δόθηκαν σε 447,1 χιλ. δικαιούχους €2,17 δισεκ., υπερβαίνοντας κατά πολύ το στόχο του €1,2 δισεκ., ενώ κατά τον πέμπτο κύκλο οι ενισχύσεις έφτασαν τα €1,23 δισεκ. προς 359,7 χιλ. δικαιούχους, σε όχι μεγάλη απόσταση από το στόχο του €1,5 δισεκ. Στο πλαίσιο του έκτου κύκλου το ποσοστό των επιχειρήσεων που έλαβε ενίσχυση διαμορφώθηκε περίπου στο 40% των αιτήσεων, ήτοι σε 286,2 χιλ., εξαιτίας των προϋποθέσεων που οδήγησαν σε απόρριψη της πλειονότητας αυτών, με τις ενισχύσεις να φτάνουν περίπου τα €500 εκατ. Στο πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ», προϋπολογισμού €108 εκατ., με το οποίο παρέχεται επιχορήγηση δόσεων ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, είχαν υποβληθεί έως τη λήξη τη σχετικής προθεσμίας υποβολής αιτήσεων (31/10) άνω των 160,5 χιλ. Επιχορηγήθηκαν μέχρι το τέλος του περασμένου Ιανουαρίου τα δάνεια 69,4 χιλ. δικαιούχων, με €47,9 εκατ. Στο πρόγραμμα «ΓΕΦΥΡΑ 2» υπέβαλαν αίτηση 42 χιλ. επιχειρήσεις. Πέρα από τις παρεμβάσεις στήριξης από το δημόσιο τομέα, συνεχίζεται η αναστολή πληρωμής δόσεων τραπεζικών δανείων, για αιτήσεις που υποβλήθηκαν έως 31/03/2021 και μέγιστη διάρκεια αναστολής τους εννέα μήνες. Έως τις αρχές Ιουνίου η κυβέρνηση υπολόγιζε πως έχουν υλοποιηθεί μέτρα ύψους €11,4 δισεκ.

Όπως έχει αναφερθεί στις προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι παρεμβάσεις στήριξης για τα νοικοκυριά έχουν επιδράσει ανασχετικά στην εξασθένιση της καταναλωτικής ζήτησης και ακολούθως στη μείωση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων και της απασχόλησής τους. Ένα σημαντικό μέρος της ρευστότητας που χρειάζονται οι επιχειρήσεις προκειμένου να συντηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους και να ανταποκριθούν στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους έχει προέλθει από την αρχή της πανδημίας από τα έκτακτα χρηματοδοτικά εργαλεία που αναφέρθηκαν παραπάνω. Αυτό το γεγονός αποτυπώνεται και στην τάση στις λήξεις επιχειρήσεων το 2020, οι οποίες ήταν ελαφρώς λιγότερες από ότι το 2019, όπως παρουσιάζεται σε πλαίσιο στην παρούσα έκθεση (ενότητα 3.2). Από την άλλη πλευρά, καθώς έχει ξεκινήσει η ολοκλήρωση των παρεμβάσεων ή αυτές γίνονται περισσότερο στοχευμένες ως προς τους δικαιούχους τους, θα υποχωρεί η στήριξη από αυτές. Η προσαρμογή σε συνθήκες εξόδου από την πανδημία ή έκτος αυτής, θα αποτελέσει τη μεγαλύτερη πρόκληση για μεγάλο μέρος των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από το δεύτερο εξάμηνο του 2021. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι

αρκετά πιθανή η εμφάνιση ισχυρών πιέσεων όταν αρθεί η πλειονότητα των παρεμβάσεων ενίσχυσης, ιδίως στην απασχόληση και ακολούθως στην ιδιωτική κατανάλωση.

Επιπρόσθετα, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη υποενότητα και σε παλαιότερες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία ένα μέρος των παρεμβάσεων στήριξης των επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων επηρεάζει από πέρυσι το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου. Καθώς αυτές συνεχίστηκαν στο αρχικό πεντάμηνο του 2021, με περίπου €1,6 δισεκ. των σχετικών ενισχύσεων να έχει προέλθει σε αυτή την περίοδο από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, θα συνεχιστεί η στήριξη του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου από αυτή την πηγή. Η διαθεσιμότητα επενδυτικών πόρων από το δημόσιο τομέα προς τις επιχειρήσεις θα τονωθεί σε σχέση με πέρυσι κυρίως από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης (NextGenerationEU), πρωτίστως από το Μηχανισμό Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης που περιλαμβάνεται σε αυτό. Ύστερα από την πρόσφατη έγκριση του ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ανακοινώθηκε η δυνατότητα εκταμίευσης πόρων έως €8 δισεκ. μέχρι το τέλος του 2021, σαφώς περισσότεροι του σχετικού στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 (€5,5 δισεκ.).

Λαμβάνοντας υπόψη τη σταθερή αποκλιμάκωση της τρίτης έξαρσης του ιού στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου, στην Ελλάδα και τις περισσότερες χώρες, την κλιμακούμενη πρόοδο του εμβολιασμού διεθνώς, αλλά και τη συνεχή εμφάνιση μεταλλάξεων, το ότι δεν έχει ανακαλυφθεί αποτελεσματική φαρμακευτική αγωγή η οποία θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση μιας νέας έξαρσης, τα δεδομένα σχετικά με τις δημοσιονομικές-χρηματοδοτικές παρεμβάσεις εγχωρίως και στην ΕΕ, τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις για την ύφεση φέτος στην Ευρωζώνη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή), οι υποθέσεις του βασικού σεναρίου πρόβλεψης για το 2021 διαμορφώνονται ως εξής: Χάρη στην πρόοδο στον εμβολιασμό και την αξιοποίηση των self-tests, δεν αναμένεται νέα ισχυρή «αναζωπύρωση» της πανδημίας στο δεύτερο εξάμηνο, όπως αυτή στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι ή φέτος τον Μάρτιο, χωρίς να αποκλείονται μικρότερες, πρόσκαιρες εξάρσεις της. Ο διεθνής τουρισμός θα αυξηθεί σταδιακά, τουλάχιστον στο δεύτερο τρίμηνο και στην αρχή του τρίτου. Αρκετά πιθανή μια απότομη κλιμάκωσή του από τα μέσα του καλοκαιριού, καθώς και η διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, π.χ. έως τις αρχές του τέταρτου τριμήνου. Ακολούθως, τα έσοδα από τις διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες θα ενισχυθούν από πέρυσι, φθάνοντας στην περιοχή του 40-45% του επιπέδου τους το 2019, από 24% το 2020, άνοδος που αντιστοιχεί σε αύξηση από €3,0 δισεκ. έως €3,8 δισεκ. Οι επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης θα μετριαστούν από τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, οι πόροι του οποίου θα εισρεύσουν από το δεύτερο εξάμηνο, με το σχετικό στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€5,5 δισεκ.) σαφώς να υπερβαίνεται. Σημαντική στήριξη, περισσότερη από ότι προβλεπόταν στον προϋπολογισμό και γενικότερα αναμενόταν στην αρχή του τρέχοντος έτους, θα λάβουν επιχειρήσεις και νοικοκυριά από τις παρεμβάσεις πολιτικής, οι οποίες ήδη υπερβαίνουν το στόχο. Σε ότι αφορά την τάση του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, υποτίθεται πως θα διαμορφωθεί στην περιοχή των τρεχουσών σχετικών προβλέψεων, με ρυθμό ανάκαμψης υψηλότερο από ότι προβλεπόταν τον περασμένο χειμώνα (Ευρ. Επιτροπή: 4,3%).⁶

Το εναλλακτικό μακροοικονομικό σενάριο ενσωματώνει ορισμένα αρνητικά ή λιγότερο θετικά ενδεχόμενα σε σχέση με το βασικό σενάριο. Η μικρότερη πρόοδος στον εμβολιασμό, σε συνδυασμό με δυσμενείς εξελίξεις της πανδημίας (π.χ. έξαρση μεταλλάξεων), θα επιφέρουν νέα έξαρσή της στη διάρκεια του τέταρτου τριμήνου και ισχυρά περιοριστικά μέτρα στη λειτουργία

⁶ European Economic Forecast, spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

κλάδων και δραστηριοτήτων, ωστόσο ενδεχομένως ηπιότερα από εκείνα του πρώτου και του τρίτου lockdown, χάρη και στη συμβολή των self tests (π.χ. click inside, click away, όχι αναστολή λειτουργίας). Μια νέα κλιμάκωση των μέτρων προστασίας θα οδηγήσει και σε περισσότερες παρεμβάσεις στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Σε ότι αφορά τη διεθνή τουριστική κίνηση, οι παραπάνω εξελίξεις που αφορούν στην υγειονομική κρίση, θα μετριάσουν την αύξησή της. Η τουριστική περίοδος θα ολοκληρωθεί αργότερα σε σύγκριση με πέρυσι, ωστόσο νωρίτερα ότι στο βασικό σενάριο. Τούτων δεδομένων, τα έσοδα από διεθνείς τουριστικές υπηρεσίες θα ενισχυθούν έναντι του 2020, φθάνοντας στην περιοχή του 35% του επιπέδου τους το 2019, άνοδος που αντιστοιχεί σε διεύρυνση κατά €2,1 δισεκ. Οι λιγότερο θετικές υγειονομικές εξελίξεις διεθνώς θα μετριάσουν και την ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, με αποτέλεσμα ο ρυθμός ανάπτυξής της να διαμορφωθεί χαμηλότερα από τις πρόσφατες σχετικές προβλέψεις, στην περιοχή του 3,5%. Σε ότι αφορά τις εισροές του ΕΤΑ, γίνεται η υπόθεση πως θα διαμορφωθούν πλησίον του στόχου στον Προϋπολογισμό του 2021 (≈ €5,5 δισεκ.).

Προχωρώντας στην παρουσίαση των εξελίξεων σε μεγέθη χρηματοδότησης, τα οποία μπορούν να έχουν καθοριστικό ρόλο στην ανάσχεση των επιπτώσεων της πανδημίας, ιδίως στις επενδύσεις, οι τράπεζες στην Ελλάδα συνεχίζουν να κλιμακώνουν την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της ΕΚΤ για την άντληση ρευστότητας οι οποίες προέκυψαν ως αντίδραση στις έκτακτες συνθήκες. Το πλέον σημαντικό χρηματοδοτικό μέσο εξ' αυτών είναι το Πρόγραμμα Αγοράς Τίτλων λόγω Πανδημίας (ΠΑΤΠ - Pandemic Emergency Purchase Programme), προϋπολογισμού αγορών €1,85 τρισεκ. κατόπιν δύο διευρύνσεών του. Επίσης, η διάρκεια του ΠΑΤΠ έχει παραταθεί έως τουλάχιστον τον Μάρτιο του 2022, με την ΕΚΤ να επανεπενδύει τους ώριμους τίτλους που αγοράζει τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 2023. Έως τα μέσα Ιουνίου του 2021, η καθαρή αξία των αγορών τίτλων είχε φτάσει τα €1,15 τρισεκ. Μια άλλη διευκόλυνση ρευστότητας που δημιουργήθηκε από την ΕΚΤ για την ανάσχεση των επιπτώσεων της πανδημίας, έγκειται σε μη στοχευμένες πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (PELTRO). Το επιτόκιο τους είναι 25 μονάδες χαμηλότερο από το μέσο επιτόκιο κύριας αναχρηματοδότησης (MRO) κατά τη διάρκεια μιας τέτοιας πράξης. Τον Δεκέμβριο του 2020, η ΕΚΤ ανακοίνωσε τέσσερις επιπλέον έκτακτες πράξεις αναχρηματοδότησης λόγω της πανδημίας, μια ανά τρίμηνο του 2021, με διάρκεια ενός έτους. Επιπλέον, χαλάρωσαν σταδιακά οι όροι των στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (TLTRO III), με αποτέλεσμα τα επιλέξιμα δάνεια των ελληνικών τραπεζών από το πρόγραμμα να φθάσουν τα €92 δισεκ., ενώ το όριο δανεισμού τους ανήλθε από το 30% στο 50% αυτών. Τα κεφάλαια μέσω TLTRO III αντλούνται με αρνητικό επιτόκιο 1% για το πρώτο έτος και 0,50% για το επόμενο. Η ισχύς αυτών των όρων παρατάθηκε τον Δεκέμβριο του 2020 έως τον Ιούνιο του 2022 με το συνολικό ποσό που οι αντισυμβαλλόμενοι δικαιούνται να δανειστούν να διευρύνεται από 50% σε 55% του υπολοίπου των επιλέξιμων δανείων τους. Από την προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία δεν υιοθετήθηκαν από την ΕΚΤ νέες παρεμβάσεις για τη στήριξη της ρευστότητας, ούτε τροποποιήθηκαν τα χαρακτηριστικά, οι προϋποθέσεις και οι όροι των υφιστάμενων.

Σε αυτό το πλαίσιο χρηματοδοτικών δυνατοτήτων, η άντληση ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα έφτασε στην περίοδο Απριλίου - Σεπτεμβρίου 2020 τα €24,4 δισεκ. και συνολικά διαμορφώθηκε σε €38,96 δισεκ. στο τέλος της. Έκτοτε και έως τον Φεβρουάριο του 2021 παρουσίασε μικρές διακυμάνσεις και τελικά αυξήθηκε ήπια, φθάνοντας τα €41,5 δισεκ. Τον Μάρτιο του 2021 η αντληθείσα ρευστότητα ανήλθε στα €44,6 δισεκ., επίπεδο στο οποίο παρέμεινε τον Απρίλιο. Επομένως, σε 13 μήνες οι τράπεζες έχουν αντλήσει €32,2 δισεκ. Αυτές οι εξελίξεις δεν περιλαμβάνουν τη δραστηριότητα των τραπεζών στο πλαίσιο του ΠΑΤΠ.

Όμως, είναι ενδεικτική της διαθεσιμότητας κεφαλαίων και των δυνατοτήτων που έχουν προκειμένου, μεταξύ άλλων στόχων, να παράσχουν χρηματοδότηση προς τις επιχειρήσεις.

Τις χορηγήσεις δανείων ευνοεί και η ταχύρρυθμη αύξηση των καταθέσεων του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις). Σε συνέχεια της ισχυρής διεύρυνσής τους το 2020 κατά 13,6% ή κατά €19,3 δισεκ., οι καταθέσεις ανήλθαν περαιτέρω στο πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους κατά €4,92 δισεκ. ή 3,0%. Σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι ήταν υψηλότερες κατά €20,9 δισεκ. ή 14,6%, γεγονός που αναδεικνύει την επιτάχυνση της αύξησής τους. Η νέα άνοδος προήλθε αποκλειστικά από τις περισσότερες καταθέσεις των νοικοκυριών, κατά €5,0 δισεκ. (+3,9%), καθώς οι καταθέσεις των επιχειρήσεων περιορίστηκαν οριακά (-€80 εκατ. ή -0,2%).

Ενώ οι τάσεις που μόλις αναφέρθηκαν ευνοούν την πιστωτική επέκταση από τις τράπεζες, η παρατεταμένη αβεβαιότητα ως προς τη διάρκεια και την ένταση της υγειονομικής κρίσης, καθώς και τις επιπτώσεις της στην εξυπηρέτηση των δανείων, θα συνεχίσει να επενεργεί ανασχετικά στη χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων, τουλάχιστον κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Η αναστολή δραστηριότητας σε πολλούς κλάδους από τον περασμένο Νοέμβριο, που συνεχίστηκε στην πλειονότητα αυτών έως το τέλος Απριλίου, άσκησε πρόσθετες πιέσεις στον κύκλο εργασιών επιχειρήσεων και τα εισοδήματα των νοικοκυριών, επηρεάζοντας και τη δυνατότητα εξυπηρέτησης του δανεισμού τους. Από τη άλλη πλευρά, η περαιτέρω αναστολή πληρωμής δόσεων τραπεζικών δανείων, το πολύ έως το τέλος του 2021, θα επενεργήσει ανασταλικά στην αποτύπωση αυτών των εξελίξεων στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Πλέον πιθανή συνισταμένη όσων προαναφέρθηκαν είναι η σημαντική ανάκαμψη της αθέτησης υποχρεώσεων προς τις τράπεζες. Στα αποτελέσματα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών για το 2020 περιλαμβάνονται υπόλοιπα «κόκκινων» δανείων, από δάνεια τα οποία βρέθηκαν σε moratorium πληρωμής, ύψους €3,1 δισεκ. Ωστόσο, οι τράπεζες έχουν σχηματίσει αρκετά υψηλότερες προβλέψεις τόσο για τα moratoria δανείων όσο και για δάνεια εξ' αυτών που ενδεχομένως θα μετατραπούν σε μη εξυπηρετούμενα το 2021. Σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, το υπόλοιπο των δανείων σε moratorium στο τέλος του 2020 ήταν €4,1 δισεκ., καθώς η περίοδος αναστολής είχε λήξει για το 85% των δανείων που υπάχθηκαν σε αυτό το καθεστώς πριν το τέλος του έτους. Αν και έκτοτε δόθηκε η δυνατότητα περαιτέρω αναστολής πληρωμών, που διέυρυνε εκ νέου τα δάνεια σε αυτό το καθεστώς, κρίνεται πως οι σχετικές προβλέψεις των τραπεζών είναι επαρκείς.

Η αβεβαιότητα ως προς την εξέλιξη της πανδημίας θα είναι και η αιτία που η ζήτηση κεφαλαίων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά αναμένεται να είναι υποτονική φέτος. Από την άλλη πλευρά, η αρκετά ισχυρή αύξηση των εξαγωγών προϊόντων εκτός πετρελαιοειδών - πλοίων στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου (+17,6%), σε συνέχεια της ήπιας ανόδου τους το περασμένο έτος (+2,9%), που οφείλεται στην υψηλή ανταγωνιστικότητα ορισμένων βιομηχανικών κλάδων και τμημάτων του πρωτογενούς τομέα, διευκολύνει τη χρηματοδότησή τους. Η συνέχιση σημαντικής προόδου στον εμβολιασμό στην Ελλάδα και τυχόν παραμονή των νέων κρουσμάτων του COVID-19 σε αρκετά χαμηλά επίπεδα, όχι μόνο το καλοκαίρι, αλλά και το φθινόπωρο, θα αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες ουσιαστικής εξασθένησης της αβεβαιότητας, επιτρέποντας την ανάκαμψη τόσο της προσφοράς, όσο και της ζήτησης τραπεζικών πιστώσεων.

Σε ότι αφορά την εξέλιξη των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), υποχώρησαν έντονα στο πρώτο τρίμηνο φέτος. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκαν τον Δεκέμβριο σε €47,2 δισεκ., από €58,7 δισεκ. τον περασμένο Σεπτέμβριο και €68,5 δισεκ. ένα έτος νωρίτερα. Ακολουθώντας,

αντιστοιχούσαν στο τέλος του 2020 στο 30,2% του συνόλου των δανείων.⁷ Επισημαίνεται όμως η επιβράδυνση της μείωσής τους στο εξάμηνο Απριλίου-Σεπτεμβρίου πέρυσι, κατά το οποίο περιορίστηκαν μόλις κατά €2,2 δισεκ. Η σημαντική επιτάχυνση της πτώσης του αποθέματος των ΜΕΔ προς το τέλος του 2020 προήλθε κυρίως από τη μεταφορά ΜΕΔ εντός ομίλου από τις τράπεζες Eurobank και Πειραιώς, στο πλαίσιο συναλλαγών πώλησης μέσω τιτλοποίησης δανείων, με ταυτόχρονο εταιρικό μετασχηματισμό αυτών (hive down), όπως επίσης στη συμφωνία πώλησης μέσω τιτλοποίησης δανείων από την Εθνική Τράπεζα. Αυτές οι συναλλαγές αξιοποίησαν το πρόγραμμα παροχής κρατικών εγγυήσεων για τιτλοποιήσεις τραπεζικών δανείων (πρόγραμμα “Ηρακλής”). Πέρυσι πωλήθηκαν αξιοποιώντας το συγκεκριμένο πρόγραμμα δάνεια ύψους €19,3 δισεκ. σε ατομική βάση. Οι διαγραφές ΜΕΔ έφτασαν τα €2,6 δισεκ., ενώ ο περιορισμός τους από εισπράξεις μέσω ενεργητικής διαχείρισης (αναδιαρθρώσεις/ρυθμίσεις δανείων, είσπραξη καθυστερούμενων οφειλών κ.ά.) ήταν μικρότερης έκτασης. Σύμφωνα με την ΤτΕ, στη μείωση των ΜΕΔ κατά το περασμένο έτος συνέβαλαν και οι παρεμβάσεις στήριξης των δανειοληπτών, όπως η αναστολή πληρωμής δόσεων δανείων, η επιδότηση ποσοστού της δόσης (προγράμματα Γέφυρα I και II), καθώς και η αναστολή επιβολής μέτρων αναγκαστικής είσπραξης οφειλών.

Οι αναθεωρημένοι στόχοι για τη μείωση των ΜΕΔ που έχουν καθορίσει οι τράπεζες για την περίοδο έως το τέλος του 2021, οπότε αυτά θα πρέπει να έχουν περιοριστεί κάτω από το 20% των δανείων, σε συνδυασμό με το αρκετά πιθανό ενδεχόμενο αύξησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης, αναδεικνύουν την ανάγκη άμεσης αξιοποίησης όλων των δυνατοτήτων για τη μείωσή τους. Καθώς η παροχή εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο στο πλαίσιο του προγράμματος «Ηρακλής» ολοκληρωνόταν στην αρχή του περασμένου Απριλίου, στις 12/03/21 υποβλήθηκε αίτημα παράτασής του προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο εγκρίθηκε στις 09/04/21. Στην πρώτη περίοδο λειτουργίας του «Ηρακλή», τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των τεσσάρων συστημικών τραπεζών απομειώθηκαν κατά €31,35 δισεκ. Μέσω του Ηρακλή II θα υπάρχει η δυνατότητα για τις τράπεζες να προβούν σε τιτλοποιήσεις ΜΕΔ έως €32 δισεκ., με €11-12 δισεκ. νέων κρατικών εγγυήσεων. Προς το παρόν, οι μεγαλύτερες τράπεζες έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον για τιτλοποιήσεις δανείων ύψους €18,6 δισεκ. μέσω του νέου προγράμματος. Εντός του δεύτερου τριμήνου υλοποιήθηκαν δύο συναλλαγές κόκκινων δανείων, αμφότερες τον Ιούνιο. Η Πειραιώς Financial Holdings πούλησε χαρτοφυλάκιο μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων Sunrise I συνολικής μεικτής λογιστικής αξίας €7,2 δισεκ. και η Alpha Υπηρεσιών και Συμμετοχών το 51% των ομολογιών τιτλοποίησης μεσαίας (mezzanine) και χαμηλής (junior) εξοφλητικής προτεραιότητας του χαρτοφυλακίου μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων, συνολικής αξίας €10,8 δισεκ.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, προκειμένου να συρρικνώσουν τα ΜΕΔ, ορισμένες τράπεζες δρομολόγησαν διαδικασίες λειτουργικού μετασχηματισμού μέσω απόσχισης δραστηριοτήτων (hive down). Όπως υποστηρίζει και η Τράπεζα της Ελλάδος, θα πρέπει να εφαρμοστούν και άλλες συστημικές λύσεις για τον περιορισμό των ΜΕΔ, όπως η δημιουργία εταιρίας διαχείρισης προβληματικών στοιχείων ενεργητικού (Asset Management Company ή «bad bank»), η οποία θα συνδεθεί με την αντιμετώπιση του ζητήματος της αναβαλλόμενης φορολογικής απαίτησης (DTC). Με αυτή την προσέγγιση επιδιώκεται η σταδιακή εγγραφή των σχετικών ζημιών, προκειμένου να μην υποχωρήσει κάτω από το ελάχιστο εποπτικό όριο η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ένα τέτοιο σχέδιο υποβλήθηκε στα μέσα του περασμένου Σεπτεμβρίου από την ΤτΕ στην κυβέρνηση και τους θεσμούς και παρουσιάστηκε στα τέλη Δεκεμβρίου στις διοικήσεις των

⁷ Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Τράπεζα της Ελλάδος, Ιούνιος 2021

τραπεζών. Στην Έκθεση του Διοικητή για το 2020 αναφέρεται πως «Η κυβέρνηση εξετάζει τη σκοπιμότητα της ίδρυσης εταιρίας διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού». Η όσο το δυνατόν ταχύτερη διευθέτηση των ΜΕΔ, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων της ΕΚΤ, θα συμβάλουν καθοριστικά όταν εξασθενήσει σημαντικά και για αρκετό χρονικό διάστημα ο νέος κορωνοϊός, στην ισχυρή πιστωτική επέκταση, κυρίως προς τις επιχειρήσεις, αλλά και στα νοικοκυριά.

Παρά τις σημαντικές δυσχέρειες στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας από τις διαδοχικές ισχυρές εξάρσεις της υγειονομικής κρίσης από το περασμένο φθινόπωρο, στην Ελλάδα και διεθνώς, το τραπεζικό σύστημα εγχωρίως κλιμάκωσε σημαντικά την παροχή δανείων προς τις επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την πιστωτική επέκταση συνολικά προς τον ιδιωτικό τομέα το 2020. Όπως καταγράφηκε στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, ο μέσος ρυθμός αύξησης των δανείων προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις πέρυσι ήταν 5,6%, με συνεχή κλιμάκωση στη διάρκεια του έτους και πλησιάζοντας το 10% προς το τέλος του. Αυτός ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης είναι ο υψηλότερος της τελευταίας ενδεκαετίας. Προς τα νοικοκυριά συνεχίστηκε πέρυσι η πιστωτική συρρίκνωση, με μέσο ρυθμό 2,7%, ενώ συνολικά προς τον ιδιωτικό τομέα τα δάνεια διευρύνθηκαν πέρυσι, για πρώτη φορά από το 2010, με μέσο ρυθμό 1,2%. Όπως επίσης έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η υψηλή ενίσχυση της παροχής πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τα έκτακτα προγράμματα παροχής ρευστότητας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, όπως το ΤΕΠΙΧ II και το Ταμείο Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID-19, αμφότερα από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα. Σε αυτή συνέβαλαν επίσης η σημαντική επιστροφή καταθέσεων που προαναφέρθηκε και η εκτεταμένη άντληση ρευστότητας από την ΕΚΤ.

Η παροχή τραπεζικών πιστώσεων προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις με υψηλό ρυθμό, συνεχίζεται στο αρχικό τετράμηνο του 2021. Ωστόσο, παρουσίασε σε αυτό το χρονικό διάστημα αποκλιμάκωση σε σύγκριση με το τέλος της προηγούμενης χρονιάς, καθώς από 10,4% τον Ιανουάριο διαμορφώθηκε σε 6,7% τον Απρίλιο. Την ίδια περίοδο ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τα νοικοκυριά ήταν αμετάβλητος έναντι του 2020, στην περιοχή του 2,5%. Ακολούθως, ο μέσος ρυθμός αύξησης των δανείων προς το σύνολο του ιδιωτικού τομέα στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου του τρέχοντος έτους ήταν 3,0%. Επισημαίνεται πως η αποκλιμάκωση προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις δεν σχετίζεται με παρόμοια τάση στο σύνολο της χρηματοδότησης της οικονομίας από τις τράπεζες, η διεύρυνση της οποίας έχει επιταχυνθεί από την αρχή του 2021. Η μικρότερη αύξηση των δανείων στον επιχειρηματικό τομέα οφείλεται στην έντονη κλιμάκωση του δανεισμού προς τη Γενική Κυβέρνηση, με το σχετικό μέσο ρυθμό να διαμορφώνεται στο 87,4% στο αρχικό τετράμηνο, που είναι ο υψηλότερος διαχρονικά. Ακολούθως, αυξήθηκε σημαντικά η διασύνδεση του τραπεζικού συστήματος με την κυβέρνηση (περισσότερες πληροφορίες στην υποενότητα 2.2.Γ της έκθεσης).⁸

Οι χρηματοδοτικές διευκολύνσεις από την ΕΚΤ και, όσο συνεχίζεται, η ταχύρρυθμη διεύρυνση των καταθέσεων, επιτρέπουν τη συνέχιση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις το 2021. Η δεύτερη εξέλιξη θα σχετιστεί στη διάρκεια του τρέχοντος έτους με τη δυναμική της πανδημίας, η οποία θα επηρεάσει αμφότερες και την προσφορά και τη ζήτηση δανείων, αλλά και την τάση των ΜΕΔ. Βάσει των στοιχείων για τα δάνεια σε moratorium πληρωμής δόσεων στο τέλος του περασμένου έτους, όπως των προβλέψεων των τραπεζών ως προς το πόσα εξ' αυτών θα

⁸ Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Τράπεζα της Ελλάδος, Ιούνιος 2021

μετατραπούν σε μη εξυπηρετούμενα το 2021, δεν διαφαίνεται την τρέχουσα περίοδο μια έντονη διεύρυνσή τους προσεχώς.

Η παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις συνεχίζει να γίνεται με ιδιαίτερα ευνοϊκούς όρους: το μέσο επιτόκιο νέων δανείων τακτής λήξης προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διαμορφώθηκε στο αρχικό τετράμηνο φέτος 2,88%, οριακά χαμηλότερα από ότι στο τελευταίο τρίμηνο του 2020 (3,02%), επίπεδο το οποίο αποτελεί νέο ελάχιστο τουλάχιστον από το 2010. Το μέσο επιτόκιο της ίδιας κατηγορίας νέων δανείων προς ελεύθερους επαγγελματίες υποχώρησε σημαντικά την ίδια περίοδο, στο 4,64% από 5,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα, επίπεδο που επίσης είναι το ελάχιστο τουλάχιστον από το 2010. Στα νέα καταναλωτικά δάνεια προς τα νοικοκυριά, το αντίστοιχο μέσο επιτόκιο διαμορφώθηκε σε 9,54%, ελαφρώς χαμηλότερο από ότι στο τέλος του περασμένου έτους (9,58%). Ωστόσο αυτά τα επίπεδα βρίσκονται κοντά στα υψηλότερα από το 2012.

Τα χαμηλότερα επιτόκια τραπεζικού δανεισμού επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών το 2020 σχετίζονται και με την έντονη αποκλιμάκωση των επιτοκίων δανεισμού του ελληνικού δημοσίου. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, κατόπιν της αναβάθμισης τον Φεβρουάριο του 2020 από τον οίκο αξιολόγησης Fitch της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας από BB- σε BB, καθώς και της έκδοσης τον ίδιο μήνα ομολογιακού τίτλου 15-ετούς διάρκειας, με ιδιαίτερα μεγάλη ζήτηση και επιτόκιο 1,875%, το μέσο επιτόκιο του δεκαετούς ομολόγου του ελληνικού δημοσίου διαμορφώθηκε σε 1,07%, επίπεδο που τότε ήταν το χαμηλότερο τουλάχιστον από το 1993. Παρά τις διαδοχικές εξάρσεις της πανδημίας από τον προηγούμενο Νοέμβριο, την παρατεταμένη ανησυχία για τις δυνατότητες ελέγχου της, κυρίως λόγω των μεταλλάξεων του κορωνοϊού, όπως επίσης τις ισχυρές επιπτώσεις της αντιμετώπισής της στα δημόσια οικονομικά, οι αγορές κεφαλαίων για το δημόσιο τομέα της Ελλάδας και των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ παρέμειναν ιδιαίτερα προσιτές, χάρη και στα μέτρα νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ τα οποία προαναφέρθηκαν. Στην περίπτωση της Ελλάδας συνέβαλαν οι αξιολογήσεις των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης, που δεν μεταβλήθηκαν, παρά την κρίση.

Έτσι, το μέσο επιτόκιο του δεκαετούς ομολόγου υποχώρησε περαιτέρω στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι και τον Ιανουάριο φέτος, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε αυτόν το μήνα σε 0,65%, επίπεδο το οποίο είναι το χαμηλότερο διαχρονικά. Στο τέλος Ιανουαρίου, το ελληνικό δημόσιο έσπευσε εκ νέου να επωφεληθεί αυτών των ευνοϊκών συνθηκών, καθώς και της επιβεβαίωσης της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Ελλάδας στην επενδυτική βαθμίδα "BB από τον Fitch, προχωρώντας στην έκδοση 10-ετούς ομολόγου. Με αυτή άντλησε €3,5 δισεκ., με απόδοση 0,807%, τη χαμηλότερη διαχρονικά για όλες τις εκδόσεις του ελληνικού δημοσίου. Ιδιαίτερα ισχυρή ήταν η ζήτηση, με τις προσφορές να υπερκαλύπτουν κατά 9 φορές την έκδοση. Στα μέσα Μαρτίου, η έκδοση 30-ετούς ομολόγου συγκέντρωσε προσφορές €26 δισεκ. και τελικά αντλήθηκαν €2,5 δισεκ., με επιτόκιο 1,95%. Στις αρχές Μαΐου το ελληνικό δημόσιο έκδωσε 5-ετές ομολόγο, με τις προσφορές να ξεπερνούν τα €20 δισεκ., ενώ αντλήθηκαν €3 δισεκ., με επιτόκιο 0,17%, ενώ ένα μήνα αργότερα συνέχισε με 10-ετές ομολόγο, με το οποίο άντλησε 2,5 δισεκ., σε απόδοση 0,888%, σε συνθήκες ιδιαίτερα υψηλής ζήτησης (€29 δισεκ.). Με αυτή την έκδοση προσεγγίστηκε ο στόχος της άντλησης από τις αγορές €12 δισεκ. κατά το τρέχον έτος.

Πάντως, επισημαίνεται εκ νέου πως το πολύ καλό κλίμα στις χρηματοπιστωτικές αγορές δεν είναι συμβατό με τις παραμένουσες αβέβαιες μεσοπρόθεσμες οικονομικές προοπτικές από την επίδραση του νέου κορωνοϊού και κυρίως με τις ισχυρές επιπτώσεις της αντιμετώπισής του στα

δημόσια οικονομικά. Σύμφωνα με τα Προγράμματα Σταθερότητας που ενέκρινε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε πολλές χώρες της ΕΕ το δημόσιο έλλειμμα θα είναι εξίσου υψηλό με πέρυσι. Μια τέτοια εξέλιξη συνεπάγεται εκ νέου σημαντική επιβάρυνση του δημόσιου χρέους, η οποία για χώρες στις οποίες αυτό ήδη είναι υψηλό, ενδεχομένως να δυσχεράνει για κάποια περίοδο δυσανάλογα την αναχρηματοδότησή του. Επομένως, υφίσταται το ενδεχόμενο οι χρηματοοικονομικές συνθήκες διεθνώς να μεταβληθούν και να χειροτερεύσουν, ιδίως όταν υποχωρήσει σταθερά ο COVID-19 και μειωθούν αρκετά οι έκτακτες παρεμβάσεις στήριξης της ρευστότητας από τις μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες διεθνώς. Σε πρόσφατη έκθεσή της για την Ελλάδα, η Moody's ανέφερε ότι το υψηλό δημόσιο χρέος της, το οποίο παραμένει η βασική πρόκληση για το αξιόχρεο της χώρας.⁹ Συνεπώς, δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη η ευνοϊκή πρόσβαση σε κεφάλαια μεσοπρόθεσμα, από το ελληνικό δημόσιο, τις τράπεζες και τις μεγάλες επιχειρήσεις. Στο τετράμηνο Φεβρουαρίου-Μαΐου το μέσο επιτόκιο του δεκαετούς ομολόγου ανέρχεται, και διαμορφώθηκε τον τελευταίο μήνα στο 0,99% (για περισσότερες πληροφορίες, υποενότητα 2.2 Γ έκθεσης).

Ειδικά για τις μεγαλύτερες μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, οι δυνατότητες πρόσβασης σε χρηματοδότηση εκτός του τραπεζικού συστήματος, δηλαδή από τις κεφαλαιαγορές, και ευρύτερα οι προοπτικές τους, φαίνεται πως βελτιώνονται στην πρόσφατη περίοδο, βάσει της εξέλιξης του Γενικού Δείκτη (ΓΔ) του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Από το τέλος του περασμένου Οκτωβρίου έως τα μέσα Απριλίου, ο δείκτης ανερχόταν συνεχώς, με εξαίρεση τον Ιανουάριο. Ως αποτέλεσμα, ανήλθε σε αυτό το χρονικό διάστημα από τις 569,5 μονάδες στις 902,4 μονάδες (+332,9 μονάδες ή +58,5%). Έκτοτε και έως το τέλος Ιουνίου κυμαινόταν γύρω από το πρόσφατο επίπεδο, το οποίο βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το μέσο επίπεδο του προ της πανδημίας, στην περιοχή των 920 μονάδων. Επομένως, φαίνεται πως η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις προοπτικές των εισηγμένων εταιριών έχει επανακάμψει στα επίπεδα προ της υγειονομικής κρίσης, παρά την παρατεταμένη κλιμάκωσή της στο πρώτο τετράμηνο φέτος. Η εξασθένισή της έκτοτε, σε συνδυασμό με την εκκίνηση εισροής των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης προσεχώς, δημιουργούν προοπτικές ανόδου του δείκτη στην επόμενη περίοδο.

Η εμπιστοσύνη από τους επενδυτές στις προοπτικές των μεγαλύτερων επιχειρήσεων εγχωρίως αποτυπώνεται στην ανοδική τάση στις εκδόσεις εταιρικών ομολόγων. Η ανυπαρξία δραστηριότητας στην έκδοση ομολόγων στο δίμηνο Νοεμβρίου '20 - Ιανουαρίου '21, θεωρείται ότι σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το δεύτερο lockdown. Τον Φεβρουάριο η ΔΕΗ άντλησε κεφάλαια €650 εκατ. με επιτόκιο 3,875%, έναντι αρχικού στόχου €500 εκατ., με τις προσφορές να φτάνουν τα €3 δισεκ. Κατόπιν αυτής της επιτυχούς διαδικασίας, η ΔΕΗ άντλησε επιπλέον €100 εκατ. στο τέλος Μαρτίου. Στις αρχές Μαρτίου, πραγματοποιήθηκε η νέα έκδοση ομολόγου Tier II από την Alpha Bank, ύψους €500 εκατ., με κουπόνι 5,5% και τις προσφορές να υπερβαίνουν το €1 δισεκ. Επιπρόσθετα, στα μέσα Μαρτίου η Motor Oil άντλησε €200 εκατ. σε επταετές ομολογιακό δάνειο, με επιτόκιο 1,9%, ενώ η έκδοση υπερκαλύφθηκε 5,1 φορές. Στο τέλος Απριλίου η Μυτιληναίος προχώρησε στην έκδοση ομολόγου €500 εκατ., διάρκειας 5,5 ετών, με επιτόκιο 2,25% και υπερκάλυψη σχεδόν τέσσερις φορές. Προσεχώς αναμένονται εκδόσεις από τα Ελληνικά Πετρέλαια, την Ελλάκτωρ και εκ νέου από τη Motor Oil, ενώ είναι πιθανό να πραγματοποιηθούν και άλλες. Αυτή η δραστηριότητα θα αποτυπωθεί στις επενδύσεις.

⁹ Annual Credit Analysis, Moody's, Μάιος 2021

Σε ότι αφορά τις δυνατότητες χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από το δημόσιο τομέα, όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι πόροι του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (ETA-NextGenerationEU), ύψους €750 δισεκ., θα αποτελέσουν τη σημαντικότερη πρόσθετη πηγή επενδυτικών κεφαλαίων στα επόμενα έτη. Όπως είναι γνωστό, όλα τα κράτη-μέλη έπρεπε να υποβάλουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχέδιο για την αξιοποίηση των ενισχύσεων από το νέο ευρωπαϊκό ταμείο μέχρι τις 30 Απριλίου 2021. Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ελλάδας παρουσιάστηκε στις 31/03/2021. Σύμφωνα με αυτό, η Ελλάδα θα λάβει έως €18,2 δισεκ. σε επιχορηγήσεις και έως €12,7 δισεκ. σε δάνεια, δηλαδή συνολικά €30,9 δισεκ., στην περίοδο 2021-2026, Ωστόσο, μαζί με τα εγχώρια κεφάλαια που θα κινητοποιηθούν, οι συνολικοί κεφαλαιακοί πόροι που θα διατεθούν για επενδύσεις στο πλαίσιο της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης, προβλέπεται να φτάσουν τα €57,5 δισεκ. Το σχέδιο περιλαμβάνει τέσσερις πυλώνες: α) Πράσινη Μετάβαση, β) Ψηφιακή Μετάβαση, γ) Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή και δ) Ιδιωτικές επενδύσεις – μετασχηματισμός της οικονομίας, με τον πρώτο πυλώνα να αναμένεται να συγκεντρώσει τους περισσότερους πόρους, τόσο από την ΕΕ, όσο και εγχώριους. Στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2021 προβλεπόταν ότι οι πόροι που θα αντληθούν από το ETA το τρέχον έτος θα είναι περίπου €5,5 δισεκ. Κατόπιν της πρόσφατης έγκρισης του ελληνικού Σχεδίου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης ανακοινώθηκε πως εντός του τρέχοντος έτους αναμένεται να εκταμιευθούν €8 δισεκ., με τους μισούς εξ' αυτών των πόρων να εκταμιεύονται τον Αύγουστο. Δεδομένου ότι ο ρυθμός απορρόφησης των κεφαλαίων του ETA περιλαμβάνεται στους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις υποθέσεις των εναλλακτικών μακροοικονομικών σεναρίων, εφόσον διαμορφωθεί πλησίον των παραπάνω ανακοινώσεων, θα συμβάλει στην πραγματοποίηση του βασικού σεναρίου.

Σε ότι αφορά την τακτική κρατική χρηματοδότηση επενδύσεων, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, ο σχετικός στόχος που έχει τεθεί στο προσχέδιο είναι €6,75 δισεκ. Σε αυτόν δεν περιλαμβάνονται μεταβιβάσεις λόγω COVID-19. Ο συγκεκριμένος στόχος τέθηκε για έκτο έτος. Στο αρχικό πεντάμηνο του 2021 οι ενισχύσεις του ΠΔΕ έφτασαν τα €3,56 δισεκ., υπερβαίνοντας κατά πολύ το σχετικό στόχο στον Προϋπολογισμό του 2021 (€1,74 δισεκ.) και σε μικρότερο βαθμό τις αντίστοιχες περυσινές εκταμιεύσεις κεφαλαίων (€3,36 δισεκ.). Ωστόσο, ένα σημαντικό μέρος αυτών φέτος, €1,59 δισεκ. ή 44,7%, αφορούσε σε ενισχύσεις εξαιτίας της πανδημίας, κυρίως με τη μορφή της επιστρεπτέας προκαταβολής (€1,1 δισεκ.). Εξαιρουμένων αυτών, οι δαπάνες του ΠΔΕ ήταν στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου €1,97 δισεκ. Επομένως, και πάλι υπερέβησαν το στόχο στο φετινό προϋπολογισμό, στον οποίο δεν ενσωματώνονταν έκτακτες μεταβιβάσεις. Λαμβάνοντας υπόψη τη δυναμική που παρουσίασε η παροχή πόρων μέσω του ΠΔΕ έως τον Μάιο, καθώς και το ότι η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 πλησιάζει στην ολοκλήρωσή της, εκτιμάται ότι η υποστήριξη επενδυτικών σχεδίων μέσω του ΠΔΕ θα υπερβεί το επίπεδό της το 2020 (€6,37 δισεκ.).

Στα έκτακτα μέτρα του περασμένου Μαρτίου περιλαμβανόταν η άμεση πληρωμή όλων των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου σε πολίτες και επιχειρήσεις για υποθέσεις ύψους έως €30 χιλ. Στο τέλος του Φεβρουαρίου του 2020 οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις (μη συμπεριλαμβανομένων των επιστροφών φόρων) έφταναν τα €1,56 δισεκ. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, στο τέλος του Απριλίου φέτος έφταναν τα €1,75 δισεκ.¹⁰ Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα είχαν βρεθεί υψηλότερα (€1,85 δισεκ., Ιούνιος 2020, €1,92 δισεκ., Μάρτιος 2021), αλλά και χαμηλότερα από το πρόσφατο επίπεδο (€1,2 δισεκ., Δεκέμβριος 2020), γεγονός

¹⁰ Πηγή: Δελτίο μηνιαίων στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης-Απρίλιος 2021, Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, Ιούνιος 2021

που υποδηλώνει την εξόφληση μέρους αυτών και τη δημιουργία καινούργιων. Δεν παρέχονται πληροφορίες στα δελτία υλοποίησης του προϋπολογισμού σχετικά με το ύψος των πληρωμών ληξιπρόθεσμων οφειλών που πραγματοποιήθηκαν σε αυτό το χρονικό διάστημα. Στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού για το 2021 αναφέρεται ότι η υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων που υιοθετήθηκε τον Οκτώβριο του 2019, επηρεάστηκε αρνητικά από την υγειονομική κρίση και τα μέτρα που υιοθετήθηκαν για την ανάσχεση της πανδημίας. Επιπρόσθετα, αναφέρεται πως, για την αποκατάσταση του ρυθμού υλοποίησης του σχεδίου δράσης και την επίτευξη των συναφών στόχων, οι φορείς έχουν υιοθετήσει κατά περίπτωση μέτρα για την απομείωση των συσσωρευμένων ληξιπρόθεσμων οφειλών τους. Επομένως, δεν υφίσταται κάποιος κεντρικός σχεδιασμός για τον περιορισμό των ληξιπρόθεσμων χρεών. Επιπλέον, δεν έχουν τεθεί στόχοι για το επίπεδό τους στο τέλος του 2021. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, δεν αναμένεται ουσιαστική αποκλιμάκωση των ληξιπρόθεσμων οφειλών έως το τέλος του τρέχοντος έτους.

Όπως αναλύθηκε σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η πραγματοποίηση αποκρατικοποιήσεων πέρυσι εμφάνισε ισχυρή υστέρηση σε σχέση με το στόχο, καθώς τα έσοδα από διαγωνισμούς έφθασαν περίπου τα €58,5 εκατ., έναντι στόχου στον Προϋπολογισμό του 2020 ύψους €2,45 δισεκ. Συνεπώς, τα πραγματικά έσοδα αντιστοιχούσαν μόλις στο 2,4% του σχετικού στόχου.

Στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2021 ο στόχος εσόδων από αποκρατικοποιήσεις είναι €1,79 δισεκ., εκ των οποίων €1,47 δισεκ. προβλέπεται να προέλθουν από διαγωνισμούς οι οποίοι θα ολοκληρωθούν φέτος και €321 εκατ. είτε από διαγωνισμούς για τους οποίους έχουν υποβληθεί δεσμευτικές προσφορές και η αναμενόμενη πρώτη εκταμίευση θα γίνει το τρέχον έτος, είτε από καταβολές δόσεων ολοκληρωμένων συναλλαγών προηγούμενων ετών. Το μεγαλύτερο μέρος του δεύτερου ποσού αποτελεί, για άλλο ένα έτος, η αναμενόμενη πρώτη δόση του τιμήματος από την πώληση της Ελληνικό ΑΕ (€300 εκατ.). Το ύψος του στόχου, που είναι σαφώς χαμηλότερο από ότι το 2020 και όχι σε μεγάλη απόσταση από το μέγιστο επίπεδό τους το 2017, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι πέρυσι ξεκίνησαν πολλές διαγωνιστικές διαδικασίες (ΔΕΠΑ Υποδομών, ΔΕΠΑ Εμπορίας, λιμένες Αλεξανδρούπολης, Ηγουμενίτσας και Καβάλας, Εγνατία Οδός κ.ά.), είχε θεωρηθεί από προηγούμενες εκθέσεις πως καθιστά εφικτή την επίτευξη ή την προσέγγιση των προσδοκώμενων εσόδων, εφόσον το οικονομικό κλίμα εγχωρίως παρουσιάσει τάση συνεχούς βελτίωσης, προοπτική η οποία συνδέεται με την εξέλιξη του COVID-19. Όμως, εφόσον η αβεβαιότητα για τη δυναμική της πανδημίας παραμένει έντονη, θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ και κυρίως στο επενδυτικό ενδιαφέρον.

Το οικονομικό περιβάλλον στο μεγαλύτερο μέρος του πρώτου εξάμηνου του τρέχοντος έτους ήταν περισσότερο συναφές με το δεύτερο από τα παραπάνω σενάρια εξέλιξης στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων, γεγονός το οποίο αποτυπώθηκε στις σχετικές ενέργειες. Στο τέλος Ιανουαρίου ξεκίνησε η διαγωνιστική διαδικασία για την παραχώρηση της μαρίνας Καλαμαριάς. Στο τέλος Μαρτίου έγινε προεπιλογή επενδυτών για τους λιμένες Αλεξανδρούπολης και Καβάλας, όπως και για τον χώρο του κοιτάσματος φυσικού αερίου «Νότια Καβάλα». Στις αρχές Απριλίου υποβλήθηκαν δύο δεσμευτικές προσφορές για την παραχώρηση της Εγνατίας Οδού και ξεκίνησε η διαγωνιστική διαδικασία για την αξιοποίηση του Οργανισμού Λιμένος Ηρακλείου, ενώ προς το τέλος του ίδιου μήνα επτά επενδυτικά σχήματα προκρίθηκαν στη φάση υποβολής δεσμευτικών προσφορών για την αξιοποίηση του Οργανισμού Λιμένος Ηγουμενίτσας. Προς το τέλος Ιουνίου ολοκληρώθηκε η πρώτη διαδικασία αποκρατικοποίησης φέτος, που αφορούσε στην πώληση και

μεταβίβαση της Ελληνικό ΑΕ, με το ΤΑΙΠΕΔ να εισπράττει το πρώτο μέρος του σχετικού τιμήματος των €915 εκατ., ύψους €300 εκατ. Συνεπώς, παρότι αρκετές διαγωνιστικές διαδικασίες είναι εν εξελίξει, με ορισμένες να βρίσκονται σε ώριμο στάδιο, εντούτοις στο πρώτο μισό του 2021 τα έσοδα από αποκρατικοποιήσεις είναι όσα προέρχονται από τη συγκεκριμένη ενέργεια. Αυτό το γεγονός καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την επίτευξη του στόχου εσόδων για το τρέχον έτος. Επιπλέον, κατόπιν της μικρής προόδου πέρυσι, επιτείνεται η χαμηλή επίδραση των αποκρατικοποιήσεων στην επενδυτική δραστηριότητα.

Οι πιέσεις στις εξαγωγές υπηρεσιών από τους περιορισμούς ή τις απαγορεύσεις στις διασυνοριακές επιβατικές μετακινήσεις λόγω της πανδημίας, συνεχίζουν να ασκούν έντονες πιέσεις στο εγχώριο προϊόν και ήταν στο πρώτο έτος της υγειονομικής κρίσης μακράν οι ισχυρότερες μεταξύ των συνιστωσών του ΑΕΠ. Σχετικά αναφέρεται πως η υποχώρησή τους το 2020 υπερέβη την πτώση του ΑΕΠ (-€15,2 δισεκ., έναντι -€14,3 δισεκ.). Εξασθένιση παρουσιάζουν και οι εισαγωγές συνολικά, σαφώς ηπιότερη, τάση η οποία θεωρείται πως οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο υψηλό εισαγωγικό περιεχόμενο των εξαγωγών προϊόντων, που παρουσίασαν ανθεκτικότητα πέρυσι, ενώ εμφάνισαν έντονη ανοδική δυναμική στο πρώτο εξάμηνο του 2021. Προηγουμένως στην τρέχουσα ενότητα παρουσιάστηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία για τη διεθνή τουριστική κίνηση στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, από τα οποία προκύπτουν ενδείξεις σαφούς ενίσχυσής της σε σχέση με πέρυσι, ωστόσο εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά του 2019. Δεδομένων, κυρίως της σημαντικής προόδου στους εμβολιασμούς διεθνώς και στην Ελλάδα, δεύτερον της ισχυρής ύφεσης της υγειονομικής κρίσης στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου στις περισσότερες χώρες, θεωρείται πλέον πιθανό πως η διεθνής τουριστική κίνηση θα διαμορφωθεί αρκετά υψηλότερα του περυσινού της επιπέδου, με παρόμοιο αντίκτυπο στα έσοδα, θα παραμείνει όμως σε μεγάλη απόσταση από το επίπεδο του 2019, όπως υποτίθεται στο βασικό σενάριο προβλέψεων. Η εξασθένιση της υγειονομικής κρίσης σε σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς θα συνεχίσει να τονώνει τη ζήτησή τους για ελληνικά προϊόντα.

Αναλυτικά ως προς τις πρόσφατες εξελίξεις στις εξαγωγικές και εισαγωγικές ροές βασικών κατηγοριών προϊόντων και υπηρεσιών, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία του ισοζυγίου πληρωμών, της Τράπεζας της Ελλάδος. οι εξαγωγές προϊόντων, σε τρέχουσες τιμές, διευρύνθηκαν έντονα στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου, κατά 32,6% (+€2,25 δισεκ.), σε αντίθεση με την υποχώρησή τους κατά 5,7% στο τρίμηνο Νοεμβρίου-Ιανουαρίου. Η αύξηση προήλθε κατά κύριο λόγο (63,0%) από τις εξαγωγές εκτός καυσίμων-πλοίων, που ενισχύθηκαν κατά 25,9% (+€1,42 δισεκ.), ενώ ένα τρίμηνο νωρίτερα ήταν αμετάβλητες (+0,1%). Το υπόλοιπο της αύξησης των εξαγωγών προϊόντων προήλθε από τις πολύ υψηλότερες εξαγωγές καυσίμων (+58,5% ή +€824,7 εκατ.), εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των διεθνών τιμών τους, όπως αναλύεται στη συνέχεια της τρέχουσας υποενότητας, σε αντίθεση με τη συρρίκνωσή τους κατά 23,2% στο προηγούμενο τρίμηνο. Οι εξαγωγές πλοίων, των οποίων η βαρύτητα στο σύνολο των εξαγωγών είναι πολύ μικρή, ανήλθαν κατά €8,3 εκατ., μεταβολή ιδιαίτερα ισχυρή για το απόλυτο επίπεδό τους (+59,7%), σε συνέχεια της προηγούμενης ιδιαίτερα ισχυρής αύξησής τους (+148,3%). Επομένως, η ιδιαίτερα σημαντική ενίσχυση των εξαγωγών αγαθών δεν προήλθε κυρίως από υψηλότερες τιμές. Παρά την έντονη αύξηση των εξαγωγών προϊόντων, η ισχυρότερη ενίσχυση των εισαγωγών στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου (+24,2% ή +€2,85 δισεκ.), που προήλθε πρωτίστως (85,0%) από τις περισσότερες εισαγωγές αγαθών εκτός καυσίμων-πλοίων (+26,7% ή +€2,42 δισεκ.), και τις εισαγωγές καυσίμων (+15,6% ή +€416,7 εκατ.), οδήγησε σε διεύρυνση του ελλείμματος αγαθών κατά 12,2% ή €594,5 εκατ., στα €5,46 δισεκ.

Στη διεύρυνση του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών κατά την εξεταζόμενη περίοδο Φεβρουαρίου-Απριλίου προστέθηκε η εκ νέου συρρίκνωση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών. Οι εξαγωγές υπηρεσιών ήταν 2,2% περισσότερες από ότι πριν ένα έτος (+€111,3 εκατ.), σε αντίθεση με την έντονη μείωσή του κατά 29,9% στο προηγούμενο τρίμηνο Νοεμβρίου-Ιανουαρίου. Η άνοδός τους προήλθε κυρίως από την παροχή λοιπών υπηρεσιών στο εξωτερικό (+€198,2 εκατ. ή +18,0%), που είχαν ενισχυθεί και ένα τρίμηνο νωρίτερα (+2,0%). Οι μεταφορικές υπηρεσίες διευρύνθηκαν κατά €139,4 εκατ. (+3,7%), σε αντίθεση με την πτώση τους κατά 28,1% στο προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο η έντονη συρρίκνωση των ταξιδιωτικών εισπράξεων συνεχίστηκε (-€226,3 εκατ. ή -69,3%), ελαφρώς ηπιότερα από ότι στο τέλος του 2020 και στην αρχή του 2021 (-85,3%).

Ενίσχυση παρουσίασε και η ζήτηση για εισαγόμενες υπηρεσίες στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου, μεγαλύτερης σχετικής και απόλυτης έντασης της από εκείνη για τις εξαγωγές υπηρεσιών (+10,6% ή +€427,1 εκατ.). Η αύξηση προήλθε κυρίως από την ενισχυμένη εγχώρια ζήτηση για μεταφορές (+13,5% ή +€360,8 εκατ.), με τη συμβολή των λοιπών υπηρεσιών στην άνοδο να έπεται (+18,2% ή +€211,0 εκατ.). Αντιθέτως, η εγχώρια ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες περιορίστηκε εκ νέου έντονα, κατά 66,2% ή €144,6 εκατ. Συνισταμένη των μεταβολών στις δύο βασικές συνιστώσες του ισοζυγίου υπηρεσιών στο τρίμηνο Φεβρουαρίου-Απριλίου ήταν η νέα συρρίκνωση του πλεονάσματός του κατά 28,0% ή κατά €315,9 εκατ. Ως συνέπεια και αυτής της αρνητικής εξέλιξης, το έλλειμμα του συνολικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκε στην ίδια περίοδο κατά 24,4% ή €910,4 εκατ. σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα, στα €4,64 δισεκ.

Όπως προαναφέρθηκε στην παρούσα υποενότητα, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου που ξεκίνησε στην αρχή του περασμένου Νοεμβρίου, συνεχίστηκε στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, με αποτέλεσμα η τιμή του να βρίσκεται σταθερά από τα μέσα του περασμένου Μαρτίου σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με εκείνα προ πανδημίας. Εξάιρεση στην ανοδική τάση αποτέλεσαν ο περασμένος Ιανουάριος και το πρώτο μισό του Μαρτίου. Ευνόητα, στην πρόσφατη ανοδική δυναμική συνέβαλαν κυρίως η υποχώρηση της πανδημίας και η σταδιακή άρση των περιορισμών στη δραστηριότητα κλάδων και τις μετακινήσεις στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτή η εξέλιξη θεωρείται πως προήλθε και από την έντονη επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης στην Κίνα, τη δεύτερη μεγαλύτερη χώρα-καταναλωτή πετρελαίου παγκοσμίως, ο οποίος στο αρχικό τρίμηνο έφτασε το διαχρονικά υψηλό επίπεδο του 18,3%, όπως επίσης προαναφέρθηκε. Στις ΗΠΑ, που ηγούνται της κατανάλωσης πετρελαίου, σημειώθηκε αλλαγή τάσης στο ΑΕΠ στην αρχή του 2021, σε οριακή ανάκαμψη, από ύφεση στο τέλος του προηγούμενου έτους.

Η απόφαση του ΟΠΕΚ+ για ήπια περικοπή της μείωσης της παραγωγής των μελών του που ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2020 από τον φετινό Ιανουάριο (-7,2 εκατ βαρέλια ημερησίως), η οποία συνεχίστηκε τον Φεβρουάριο (-7,125 εκατ.), με προσθήκη σταδιακής αύξησης της παραγωγής κατά 1 εκατ. βαρέλια από τη Σαουδική Αραβία, και έχει επεκταθεί έως το τέλος Μαΐου, εκτιμάται πως έχει συμβάλει σε κάποιο βαθμό στην παρατηρούμενη ανοδική τάση των τιμών το 2021, καθώς η παγκόσμια οικονομία και ακολούθως η ζήτηση πετρελαίου ανακάμπτουν σαφώς ταχύτερα. Για τον Ιούνιο αποφασίστηκε χαλάρωση του περιορισμού παραγωγής στα 6,775 εκατ. βαρέλια, ενώ για τον Ιούλιο στα 6,334 εκατ. Επιπρόσθετα, η Σαουδική Αραβία διεύρυνε την παραγωγή της κατά 350 χιλ. βαρέλια τον Ιούνιο και κατά 400 χιλ. βαρέλια τον Ιούλιο. Συνολικά στο δεύτερο τρίμηνο φέτος η τιμή του Brent διαμορφώθηκε στα \$68,2, 129,4% υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο, ενώ η άνοδός της στο προηγούμενο τρίμηνο ήταν 22,9%.

Από τις διακυμάνσεις της τιμής του πετρελαίου Brent που παρουσιάστηκαν, τις εξελίξεις στην παραγωγή του και την οικονομική δραστηριότητα, αναδεικνύεται η σημασία πρωτίστως του τελευταίου παράγοντα για την τάση των τιμών του πετρελαίου. Όπως έχει εκτιμηθεί σε προηγούμενες εκθέσεις, η τάση στην οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως θα εξαρτηθεί από τη δυναμική της πανδημίας. Εφόσον η τρέχουσα ύφεσή της διατηρηθεί σε μεγάλο βαθμό και δεν εκδηλωθούν νέες εξάρσεις, π.χ. εξαιτίας των μεταλλάξεων του COVID-19, θα καταστεί εφικτή μια ισχυρή ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, για την οποία οι ενεργειακές ανάγκες θα είναι αυξημένες. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις του ΟΟΣΑ, ο ρυθμός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας το 2021 θα είναι σαφώς υψηλότερος από ότι αναμενόταν τον περασμένο Νοέμβριο, στην περιοχή του 5,8%, έναντι προηγούμενης πρόβλεψης 4,2%.¹¹ Στην Κίνα η ανάκαμψη αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 8,5%, έναντι προηγούμενης πρόβλεψης 8,0%. Πολύ εντονότερη επιτάχυνση προβλέπεται για τις ΗΠΑ, σε ρυθμό 6,9%, από πρόβλεψη 3,2% στο τέλος του περασμένου έτους. Εάν λάβουν χώρα λιγότερο θετικές εξελίξεις, π.χ. λόγω καθυστερήσεων στον εμβολιασμό, έξαρσης των μεταλλάξεων, η ζήτηση πετρελαίου θα ανακάμψει ηπιότερα. Σε ότι αφορά την προσφορά πετρελαίου, δεν υπάρχει πληροφόρηση για μεταβολές στην παραγωγή του ΟΠΕΚ+ από τα μέλη του στους προσεχείς μήνες. Εκτιμάται πως δεν θα μεταβληθεί η πολιτική σταδιακής, ήπιας χαλάρωσης των περιορισμών που ακολουθεί ο οργανισμός. Σε κάθε περίπτωση, δεδομένων των πολύ χαμηλών τιμών πετρελαίου και στο τρίτο τρίμηνο του 2020, το κόστος του αναμένεται να ανέλθει έναντι του 2020. Στην περίπτωση των θετικών εξελίξεων στην παγκόσμια οικονομία, η τιμή του πετρελαίου θα είναι κατά μέσο όρο 65,0% υψηλότερη από πέρυσι, ενώ υπό δυσμενείς εξελίξεις η άνοδος θα είναι ηπιότερη, στην περιοχή του 45,0%.

Οι διαδοχικές παρεμβάσεις νομισματικής πολιτικής από τις μεγαλύτερες κεντρικές τράπεζες έχουν αποτρέψει μεγάλες διακυμάνσεις των ισοτιμιών εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας στην οικονομική δραστηριότητα και τις προσδοκίες. Επιπλέον, σε συνδυασμό με τα ληφθέντα δημοσιονομικά μέτρα στις ανεπτυγμένες οικονομικά περιφέρειες, ενισχύουν την αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής ως προς την ικανότητά της να ανταποκριθεί σε μία ιδιαίτερα δυσμενή συγκυρία όπως η τρέχουσα. Όπως είχε επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, με δεδομένη τη σταθερή στρατηγική για την αντιμετώπιση της πανδημίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με έμφαση στον εμβολιασμό και τη διαθεσιμότητα κεφαλαίων για επενδύσεις (Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης) και τρέχουσα ρευστότητα (παρεμβάσεις ΕΚΤ), η διακύμανση της ισοτιμίας του ευρώ το τρέχον, ενδεχομένως και τα προσεχή έτη, θα εξαρτηθεί κυρίως από τους άξονες και τις παρεμβάσεις πολιτικής της νέας διακυβέρνησης στις ΗΠΑ. Οι πρόσθετες παρεμβάσεις πολιτικής για την αντιμετώπιση της πανδημίας, ύψους \$1,85 τρισεκ., οι οποίες εγκρίθηκαν από τη Βουλή των αντιπροσώπων στις 11 Μαρτίου, θεωρούνται η βασική αιτία της υποχώρησης της ισοτιμίας του ευρώ στη διάρκεια αυτού του μήνα. Οι αποφάσεις πολιτικής στις ΗΠΑ δεν απέτρεψαν τη μικρή άνοδο της ισοτιμίας του ευρώ στο αρχικό τρίμηνο φέτος, στο 1,20, από 1,10 ένα έτος νωρίτερα, γεγονός που θεωρείται πως αναδεικνύει τη συγκριτικά μεγαλύτερη εμπιστοσύνη των επενδυτών στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την πανδημία. Αυτό το μέσο επίπεδο, καθώς και η διαφορά σε σχέση με το 2020, διατηρήθηκαν στο επόμενο τρίμηνο, στο οποίο δεν λήφθηκαν κάποιες σημαντικές αποφάσεις πολιτικής τόσο στην ΕΕ, όσο και στις ΗΠΑ. Σημαντική πρόκληση για την ευρωπαϊκή πολιτική το τρέχον εξάμηνο θα αποτελέσει η εκκίνηση λειτουργίας του Ταμείου Ανάκαμψης, καθώς και η υλοποίηση της συμφωνίας για το Brexit. Ακολούθως, η πρόβλεψη για την ισοτιμία ευρώ/δολαρίου φέτος είναι ότι θα ενισχυθεί

¹¹ Economic Outlook, ΟΟΣΑ, Μάιος 2021

περαιτέρω το 2021, στο 1,19 από 1,14 το προηγούμενο έτος, μετριάζοντας σε μικρό βαθμό την αύξηση του ενεργειακού κόστους από την υψηλότερη τιμή του πετρελαίου και τις επιπτώσεις της στην ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών της Ευρωζώνης.

Ως προς τις πλέον πρόσφατες τάσεις σε τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας εγχωρίως, καθώς και σε βραχυχρόνιους οικονομικούς δείκτες, στο τέλος του πρώτου τριμήνου και στην αρχή του δεύτερου τριμήνου, φαίνεται πως κλιμακώνονται οι ανοδικές τάσεις τόσο στην πλευρά της παραγωγής, όσο και σε εκείνη της ζήτησης. Αναλυτικά, στην πλευρά της προσφοράς της οικονομίας, η άνοδος της βιομηχανικής παραγωγής κλιμακώθηκε έντονα στο δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου φέτος, φτάνοντας το 13,6%, έναντι αύξησης κατά 4,0% στο αρχικό τρίμηνο του 2021. Η ιδιαίτερα ισχυρή άνοδος οφείλεται εν μέρει στη χαμηλή βάση σύγκρισης πριν ένα χρόνο, όταν στην αρχή της πανδημίας το προϊόν του βιομηχανικού τομέα είχε υποχωρήσει κατά 5,4% στο συγκεκριμένο δίμηνο, εξαιτίας της μείωσης κατά 11,0% τον Απρίλιο. Σε επίπεδο βασικών βιομηχανικών τομέων, η έντονη κλιμάκωση προήλθε κυρίως από τη Μεταποίηση, στην οποία η παραγωγή διευρύνθηκε κατά 12,4% έναντι αύξησης 2,0% στην αρχή του τρέχοντος έτους. Η συμβολή των Ορυχείων-Λατομείων στην ισχυρή αύξηση επίσης ήταν σημαντική, με το ρυθμό ανόδου να διαμορφώνεται στο 22,4%, από μόλις 0,9% ένα δίμηνο νωρίτερα. Η Παραγωγή Ηλεκτρικού Ρεύματος παρέμεινε σε τροχιά ισχυρής ανόδου, με ρυθμό 20,0%, από 11,2% στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου. Στην Παροχή Νερού σημειώθηκε η μικρότερη ενίσχυση του προϊόντος, κατά 1,3%, έναντι πτώσης 0,8% στην αρχή του τρέχοντος έτους. Η οικοδομική δραστηριότητα κλιμακώθηκε έντονα στο δίμηνο Φεβρουαρίου-Μαρτίου που καλύπτουν τα νέα στοιχεία σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση, καθώς αυξήθηκε κατά 33,2% σε όρους επιφάνειας και κατά 36,0% σε όρους όγκου, με την αύξηση των αδειών να είναι ηπιότερη (+19,9%). Τον πρώτο μήνα φέτος οι αντίστοιχες μεταβολές ήταν 4,9%, 5,4% και 6,4% αντίστοιχα.

Στο σκέλος των μεγεθών τα οποία αντανακλούν το κλίμα και τις διαθέσεις στην πλευρά της ζήτησης της εγχώριας οικονομίας, ο δείκτης όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένος) παρουσίασε τον Απρίλιο πρωτοφανή ενίσχυση, κατά 38,3%, καθώς σε αντίθεση με φέτος, ένα χρόνο νωρίτερα ο κλάδος τελούσε υπό αναστολή λειτουργίας. Πάντως, τους προηγούμενους μήνες παρουσίαζε συνεχώς εξασθένηση στην πτώση του προϊόντος του, με αποτέλεσμα τον Μάρτιο αυτή να είναι οριακή (-0,6%).

Λαμβάνοντας υπόψη για την πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων κυρίως τις πρόσφατες και τις πιθανές εξελίξεις σχετικά με την πανδημία του COVID-19, π.χ. τυχόν εξάπλωση ισχυρών μεταλλάξεων του ιού, την κλιμάκωση της διαδικασίας εμβολιασμού, τις περισσότερες δυνατότητες ανίχνευσης του ιού (self tests), τα σαφώς περισσότερα των αρχικά σχεδιασμένων μέτρα στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων εγχωρίως, αλλά την ταχύτερη ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας, εκτιμάται πως η σημαντική κάμψη των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών στο αρχικό τρίμηνο φέτος, θα αντιστραφεί από τα επόμενα τρίμηνα. Δεδομένων, πρώτον, της ιδιαίτερα ισχυρής υποχώρησης της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά την εξάπλωση της πανδημίας στο δεύτερο τρίμηνο πέρυσι, δεύτερον της σταδιακής άρσης των περιορισμών στο Λιανικό Εμπόριο από την αρχή του Απριλίου, νωρίτερα από ότι πριν ένα χρόνο, η αύξησή της στο δεύτερο τρίμηνο αναμένεται να είναι ισχυρή. Η μεγάλη συσσώρευση αποταμιεύσεων από τα νοικοκυριά, ύψους σχεδόν €14 δισεκ. από το ξεκίνημα της υγειονομικής κρίσης, μπορεί να τροφοδοτήσει την ενίσχυση της κατανάλωσής τους στο συγκεκριμένο και στα επόμενα τρίμηνα του τρέχοντος έτους. Οι φοροελαφρύνσεις για τα εισοδήματα (ασφαλιστικές εισφορές, εισφορά

κοινωνικής αλληλεγγύης) είναι ένας πρόσθετος παράγοντας τόνωσης των καταναλωτικών δυνατοτήτων του ιδιωτικού τομέα κατά το τρέχον έτος.

Παρότι υφίστανται δυνατότητες σημαντικής διεύρυνσης των καταναλωτικών δαπανών, η δυναμική τους θα εξαρτηθεί σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη της της υγειονομικής κρίσης και την ένταση των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Αυτά επηρεάζουν την κατανάλωση τόσο άμεσα, μέσω του εάν λειτουργούν ή όχι και με ποιον τρόπο (π.χ. φυσικά – ηλεκτρονικά καταστήματα), κλάδοι και δραστηριότητες στα οποία πραγματοποιείται σημαντικό μέρος της ιδιωτικής κατανάλωσης (Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Τέχνες-Ψυχαγωγία, Μεταφορές κ.ά.), όσο και έμμεσα, μέσω των επενεργειών τους στην απασχόληση. Αντίρροπα στα περιοριστικά μέτρα επενεργούν σε κάθε περίπτωση τα μέτρα στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Εφόσον δεν σημειωθεί μια νέα σημαντική έξαρση της πανδημίας κατά το δεύτερο εξάμηνο, π.χ. το φθινόπωρο (βασικό σενάριο προβλέψεων), η λειτουργία κλάδων οι οποίοι ως επί το πλείστον συγκεντρώνουν την καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών θα είναι εν γένει απρόσκοπτη. Επιπλέον, καθώς οι επιχειρήσεις θα είναι επιφυλακτικές έναντι μιας νέας έξαρσης της πανδημίας, η απασχόληση θα κλιμακώνεται ήπια, ιδίως στους κλάδους στους οποίους η οικονομική δραστηριότητα πλήγηκε ιδιαίτερα πέρυσι, αλλά και στη Μεταποίηση, η δραστηριότητα της οποίας έχει επιδείξει σημαντική ανθεκτικότητα εντός της τρέχουσας κρίσης, με τονωτικές επενέργειες στο εγχώριο εισόδημα και τις καταναλωτικές δυνατότητες. Αύξηση των θέσεων εργασίας εκτιμάται και από την κλιμάκωση της επενδυτικής δραστηριότητας, εξαιτίας της παροχής ρευστότητας από τα τραπεζικά ιδρύματα, αλλά και από το ΠΔΕ και το Ταμείο Ανάκαμψης. Ανασχετικά σε μια σημαντική διεύρυνση των θέσεων εργασίας στο βασικό σενάριο θα επενεργήσει η άρση των μέτρων στήριξης, που θα οδηγήσει στην απώλεια πολλών εξ' αυτών οι οποίες διατηρούνταν με την αρωγή των κρατικών ενισχύσεων. Σε αντίθετη περίπτωση, δηλαδή νέας έξαρσης της πανδημίας, η καταναλωτική διάθεση, αλλά και οι δυνατότητες κατανάλωσης θα περιοριστούν. Επίσης, οι πιέσεις σε ένα τμήμα των επιχειρήσεων σε αναστολή λειτουργίας θα είναι ισχυρές, κατόπιν των προηγούμενων lockdowns και παρά τα επιπλέον μέτρα στήριξης που θα ληφθούν. Τούτων δεδομένων, υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων, προβλέπεται πως η ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης θα κινηθεί στην περιοχή του 3,5-4,5%, ενώ στην περίπτωση του δυσμενούς σεναρίου η αύξησή της προβλέπεται μεταξύ 1,0% και 2,0%.

Ως προς τις εξελίξεις στη δημόσια κατανάλωση φέτος, η συνέχιση και κλιμάκωση των έκτακτων δαπανών λόγω COVID-19, κυρίως για προσωπικό στο δημόσιο τομέα, για υποδομές και εξοπλισμό ΤΠΕ, για την προμήθεια εμβολίων και tests, για την αύξηση των ΜΕΘ κ.ά., θα τονώσουν την καταναλωτική ζήτησή του. Λαμβάνοντας υπόψη το ύψος των παρεμβάσεων στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών στο πρώτο εξάμηνο του 2021 και τις πρόσφατες εξαγγελίες για τον προϋπολογισμό τους στο τρέχον εξάμηνο (€4,5 δισεκ.), αυτές εκτιμάται πως θα είναι υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων πολύ υψηλότερες των προβλεπόμενων στον Προϋπολογισμό του 2021, σχεδόν διπλάσιες, με αποτέλεσμα να υπολείπονται ελαφρώς εκείνων στο περασμένο έτος. Επιπλέον, θα είναι περισσότερο εμπροσθοβαρείς σε σύγκριση με τις περυσινές, τονώνοντας περισσότερο την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις εισαγωγές. Από την άλλη πλευρά, δεν θα καταβληθούν εκ νέου φέτος στους συνταξιούχους αναδρομικά, όπως στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι. Συνισταμένη των παραπάνω τάσεων στις καταναλωτικές δαπάνες του δημοσίου αναμένεται να είναι η διεύρυνσή τους έναντι του περυσινού επιπέδου τους, κατά 3,0% με 4,5%. Όμως, εφόσον εκδηλωθεί νέα έξαρση της πανδημίας στο εξάμηνο Ιουλίου-Δεκεμβρίου, μάλλον θα χρειαστούν πρόσθετες των ήδη

σχεδιασμένων έκτακτες δαπάνες και παρεμβάσεις στήριξης, οδηγώντας σε αύξηση των καταναλωτικών δαπανών, στην περιοχή του 5,0%-6,0%.

Σε ότι αφορά τις επενδύσεις, η συνεχιζόμενη επιστροφή καταθέσεων από τον ιδιωτικό τομέα με υψηλούς ρυθμούς, ο συστηματικός περιορισμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αλλά και η πρόσβαση των τραπεζών για πρώτη φορά σε πρόγραμμα αγοράς χρεογράφων της ΕΚΤ εξαιτίας της πανδημίας, συνεχίζουν να ενισχύουν τη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων, η οποία απέχει σημαντικά από τα επίπεδα στα οποία κυμαινόταν πριν λίγα χρόνια. Ακολούθως, έχουν βελτιωθεί οι χρηματοδοτικές δυνατότητες για τις επιχειρήσεις. Αυτές έχουν ήδη αποτυπωθεί στην ισχυρή πιστωτική επέκταση προς το μη χρηματοπιστωτικό τομέα το 2020, η οποία συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε έντονα στη διάρκειά του. Από την άλλη πλευρά, στο πρώτο τετράμηνο του 2021 η διεύρυνση της χορήγησης πιστώσεων στις επιχειρήσεις επιβραδύνεται, εξαιτίας της ιδιαίτερα ισχυρής επέκτασης της τραπεζικής χρηματοδότησης προς το δημόσιο τομέα. Η συγκεκριμένη τάση προξενεί αβεβαιότητα για τις χρηματοδοτικές προτεραιότητες των τραπεζών και ευρύτερα, για το εάν αξιοποιείται η σημαντική πρόσθετη ρευστότητα σε παραγωγικούς σκοπούς, ενώ εγείρει ζητήματα ως προς το βαθμό διασύνδεσης του τραπεζικού και του δημόσιου τομέα.

Σε κάθε περίπτωση, ο αυξημένος τραπεζικός δανεισμός από πέρυσι που συνεχίζεται, έχει ήδη διαμορφώσει δυνατότητα πραγματοποίησης επενδύσεων φέτος από μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων. Η υποχώρηση της επιφυλακτικότητας για την πανδημία είναι βασική προϋπόθεση για την υλοποίηση των επενδυτικών σχεδίων πολλών εξ αυτών. Επιχειρήσεις από δραστηριότητες της Μεταποίησης, η ζήτηση των οποίων σχετίζεται με την υγειονομική κρίση ή παρουσίασαν ανθεκτικότητα σε αυτή (π.χ. Φάρμακα, κατασκευή Η/Υ, Πλαστικά), θεωρούνται οι πλέον πιθανές να διευρύνουν την επενδυτική δραστηριότητά τους. Η υλοποίηση του «Ηρακλή II» θα συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη τυχόν αρνητικών εξελίξεων στο ενεργητικό των τραπεζών από την πανδημία, όπως μια διεύρυνση των ΜΕΔ, αλλά και περαιτέρω, στον περιορισμό τους, ευνοώντας την πιστωτική επέκταση. Η εκτίμηση της Τράπεζας της Ελλάδος για τα νέα ΜΕΔ το 2021, που επαναλαμβάνεται στην Έκθεση του Διοικητή, είναι μεταξύ €8-10 δισεκ.¹² Σε ότι αφορά τις καταθέσεις, η τάση τους στο υπόλοιπο του 2021 επίσης θα συσχετιστεί με την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης. Εφόσον αυτή δεν επανακάμψει, η ροπή προς την κατανάλωση θα ενισχυθεί, εξασθενώντας ή αντιστρέφοντας την αποταμιευτική διάθεση.

Όπως έχει επισημανθεί σε εκθέσεις του IOBE, οι ενισχύσεις από τις προαναφερθείσες και άλλες έκτακτες δράσεις, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας σε επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους (π.χ. επιστρεπτέα προκαταβολή), παρότι δεν αφορούν σε επενδύσεις, αποτυπώνονται εν μέρει στις επενδυτικές δαπάνες στο ΑΕΠ, καθώς διατίθενται στο πλαίσιο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η συνέχιση δράσεων αυτού του είδους το 2021, οι οποίες παρατέθηκαν προηγουμένως στην τρέχουσα υπό-ενότητα (επιστρεπτέα προκαταβολή Νο5-6-7, ταμείο εγγυοδοσίας επιχειρήσεων), εξακολουθεί να χρηματοδοτείται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου μέσω του ΠΔΕ, οπότε αναμένεται να συντηρήσουν ένα μεγάλο μέρος του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου το 2020, ο οποίος προήλθε από αυτές. Ανεξαρτήτως αυτών των περισσότερο τεχνικών επιδράσεων στις επενδύσεις και στο ΑΕΠ, οι ενισχύσεις επενδύσεων μέσω του ΠΔΕ προβλέπεται να διαμορφωθούν φέτος γύρω από το περυσινό τους επίπεδο ή ελαφρώς υψηλότερα, καθώς ολοκληρώνονται οι χρηματοδοτήσεις της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020.

¹² Έκθεση του Διοικητή, 2020, Τράπεζα της Ελλάδος, Απρίλιος 2021

Πλέον καθοριστικός παράγοντας για την επίδραση του δημόσιου τομέα στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος, αλλά και στα προσεχή έτη, θα είναι οι πόροι του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης (NextGenerationEU), σε συνδυασμό με τους εθνικούς πόρους που θα μοχλεύσουν. Κατόπιν των πρόσφατων σχετικών εξελίξεων που προαναφέρθηκαν και δείχνουν υψηλότερη της προβλεπόμενης στον προϋπολογισμό εισροή πόρων φέτος, οι τονωτικές επενέργειές τους στην επενδυτική δραστηριότητα υπό αμφότερα τα μακροοικονομικά σενάρια, θα είναι ισχυρότερες από ότι αναμενόταν σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία.

Η σημαντική υπό-υλοποίηση του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων-ιδιωτικοποιήσεων το 2020, που σχετίζεται και με την πανδημία και συνεχίζεται στο πρώτο εξάμηνο του 2021, θα έχει ως αποτέλεσμα τη μικρή συμβολή τους στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος, ενδεχομένως και τον επόμενο χρόνο, δεδομένης της μεγάλης περιόδου ωρίμανσης που απαιτείται για έργα αυτής της κλίμακας. Τέτοιες ενδεικτικές τρέχουσες επενδύσεις είναι αυτές στα περιφερειακά αεροδρόμια και το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών, όπως και για την επέκταση επιβατικού λιμένα του ΟΛΠ. Ωστόσο, η πρόσφατη ολοκλήρωση της παραχώρησης του Ελληνικού δημιουργεί πολύ σημαντικές μεσοπρόθεσμες προοπτικές, για τις επενδύσεις, την οικονομική δραστηριότητα ευρύτερα, καθώς και για την απασχόληση.

Ανάσχεση της υποχώρησης του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου το 2020 επήλθε από τα οικοδομικά έργα, καθώς αυτά παρουσίαζαν ιδιαίτερα ισχυρή άνοδο στην αρχή του έτους, η οποία συνεχίστηκε εξασθενημένη, έως τον περασμένο Σεπτέμβριο. Όμως, όπως προκύπτει από τις τάσεις σε σχετικούς βραχυχρόνιους δείκτες οι οποίες παρατέθηκαν προηγουμένως, τα οικοδομικά έργα φαίνεται να παρουσιάζουν εκ νέου ενίσχυση στην αρχή του τρέχοντος έτους. Αυτή ήδη έχει αποτυπωθεί στο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου στο ΑΕΠ και εκτιμάται πως θα συνεχιστεί στα επόμενα τρίμηνα.

Συνεπώς, για άλλο ένα έτος, το επίπεδο των επενδύσεων θα καθοριστεί από ένα μεγάλο πλήθος παραγόντων, με διαφορετικές μεταξύ τους επιδράσεις, σε κατεύθυνση και έκταση. Συνεκτιμώντας αυτές τις επιδράσεις, κυρίως της ισχυρής πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, των έκτακτων χρηματοδοτικών εργαλείων για την πανδημία και των πόρων από το ΕΤΑ, καθώς και την ανοδική δυναμική των εξαγωγών αγαθών από πέρυσι, που καθορίζει τις επενδυτικές αποφάσεις στη Βιομηχανία, αναμένεται στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων οι επενδύσεις θα ανακάμψουν κατά 14-17%. Εφόσον σημειωθεί νέα έξαρση πανδημίας, π.χ. το φθινόπωρο, η επενδυτική διάθεση θα εξασθενήσει και οι επενδύσεις θα διευρυνθούν ηπιότερα, μεταξύ 8% και 10%.

Στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, στο σκέλος των εξαγωγών, η δυναμική των εξαγωγών υπηρεσιών θα είναι αυτή που θα καθορίσει κατά κύριο λόγο τη μεταβολή τους. Όπως είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, το γεγονός ότι η πανδημία παρουσίασε διαδοχικές εξάρσεις στο τέλος του 2020 και στο αρχικό τρίμηνο φέτος, απέτρεψε μια σημαντική αναθέρμανση του τουριστικού ενδιαφέροντος από τις αρχές του 2021. Σταδιακά αντίρροπα σε αυτές τις επιδράσεις επενέργησε η πρόοδος στον εμβολιασμό διεθνώς. Ενώ η τουριστική περίοδος ξεκίνησε στα μέσα Μαΐου, όπως είχε υποτεθεί στο βασικό σενάριο της προηγούμενης έκθεσης του IOBE για την ελληνική οικονομία, με την πανδημία σε φάση σημαντικής ύφεσης στην πλειονότητα των χωρών, η οποία συνεχίζεται, εντούτοις υφίστανται την τρέχουσα περίοδο ορισμένοι ανασχετικοί παράγοντες στη διεθνή τουριστική κίνηση. Για παράδειγμα, οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί από το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ, αλλά και κάποιοι δυνητικοί, όπως οι επιπτώσεις της εξάπλωσης νέων μεταλλάξεων. Αυτές οι πρόσφατες εξελίξεις

και προοπτικές έχουν ενσωματωθεί στις υποθέσεις για τα έσοδα από τον τουρισμό και στα δύο σενάρια μακροοικονομικών προβλέψεων, οι οποίες έχουν αναθεωρηθεί ελαφρώς επί τα χείρω σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση. Επομένως, η ώθηση από τον τουρισμό θα είναι μικρότερη της προβλεπόμενης νωρίτερα φέτος.

Σε ότι αφορά την παροχή διεθνών μεταφορικών υπηρεσιών, όπως προέκυψε από τα στοιχεία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, τα αυξημένα περιοριστικά μέτρα από τον περασμένο Νοέμβριο έως το πρώτο τετράμηνο φέτος, όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς, συνέχισαν να ασκούν πίεση στις εισπράξεις από τη συγκεκριμένη κατηγορία υπηρεσιών. Ωστόσο, η ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, κύριο εξαγωγικό προορισμό, η οποία σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις θα φτάσει το 4,3%,¹³ όπως επίσης στο διεθνές εμπόριο προϊόντων, που σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου θα είναι στην περιοχή του 8,0%, θα αναθερμάνει τις διεθνείς μεταφορές.¹⁴ Σε συνδυασμό με την εκτεταμένη συρρίκνωση της δραστηριότητας στον κλάδο πέρυσι, δεν προβλέπεται εκ νέου συρρίκνωσή τους φέτος, ακόμα και εάν ενσκήψει εκ νέου η υγειονομική κρίση το φθινόπωρο.

Η προβλεπόμενη ανάπτυξη της Ευρωζώνης το 2021 θα κλιμακώσει τη ζήτηση για τα ελληνικά προϊόντα. Ισχυρότερη της προβλεπόμενης στα τέλη του 2020, προβλέπεται να είναι η ανάπτυξη φέτος σε άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς, όπως στη Μέση Ανατολή-Κεντρική Ασία και στην Αναπτυσσόμενη Ευρώπη. Ευνόητα, σε περίπτωση νέας ισχυρής έξαρσης του κορωνοϊού, π.χ. στην Ευρώπη, η ανάκαμψη της διεθνούς ζήτησης για ελληνικά προϊόντα θα είναι ηπιότερη. Λαμβάνοντας υπόψη τις, ως επί το πλείστον θετικές τάσεις στους παράγοντες που παρουσιάστηκαν και αφορούν στην εξαγωγική ζήτηση, στο βασικό σενάριο εξελίξεων, οι εξαγωγές θα ανέλθουν φέτος κατά 12-15%, ενώ στο δυσμενές σενάριο η άνοδος θα είναι ηπιότερη (7-9%).

Η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, αλλά και των εξαγωγών προϊόντων κατά το τρέχον έτος, θα έχουν ισχυρό θετικό αποτύπωμα στις εισαγωγές προϊόντων. Στην περίπτωση του εναλλακτικού μακροοικονομικού σεναρίου, η αναμενόμενη ηπιότερη αύξηση αμφότερων, ευνόητα θα αποτυπωθεί αντίστοιχα στην εισαγωγική ζήτηση. Κατόπιν της έντονης υποχώρησης των εισαγωγών υπηρεσιών το 2020, κατά κύριο λόγο από τη χαμηλότερη ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες, αλλά και για μεταφορές, η διευκόλυνση των διεθνών μετακινήσεων το καλοκαίρι σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω εμβολιασμών και περισσότερων μέσων ανίχνευσης του ιού, εκτιμάται πως θα τονώσει φέτος τον τουρισμό των Ελλήνων εκτός συνόρων. Ωστόσο σε περίπτωση σημαντικής ανάκαμψης της πανδημίας, π.χ. λόγω ισχυρών μεταλλάξεων, οι επαναφορά περιορισμών θα πλήξει κυρίως αυτό το σκέλος των εισαγωγών, μετριάζοντας αισθητά την ενίσχυσή του. Υπό αυτές τις επιδράσεις, προβλέπεται άνοδος των εισαγωγών στην περιοχή του 10% έως 13% στο βασικό σενάριο, η οποία θα είναι ηπιότερη στο εναλλακτικό (7-9%).

¹³ European Economic Forecast, spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

¹⁴ World Trade Organisation, Press Release No 876, 31/03/2021

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο – Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής (σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2015)

	2018	2019	2020	2021
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	1,6	1,9	-8,2	4,1
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,3	1,9	-5,2	2,5
Δημόσια Κατανάλωση	-4,2	1,2	2,7	2,2
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-6,6	-4,6	-0,6	12,9
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	9,1	4,8	-21,7	9,1
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	8,0	3,0	-6,8	6,3
Απασχόληση	1,4	1,2	-1,3	0,4
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	1,8	1,0	0,0	1,3
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	1,7	0,2	9,2	-2,0
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	0,8	0,5	-1,3	-0,2
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-0,1	1,0	-3,1	3,7
Καθαρές Εξαγωγές	0,3	0,7	-5,8	0,4
Αποθέματα	1,4	1,0	0,7	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	0,9	1,1	-9,7	-10,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-3,6	-2,2	-7,8	-7,6
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	186,2	180,5	205,6	208,8
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	19,3	17,3	16,3	16,1

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

Από τη διαδικασία εκτιμήσεων για τις τάσεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ το τρέχον έτος, βάσει διαφορετικών σεναρίων για τις εξελίξεις σχετικά με την πανδημία του COVID-19 στην Ελλάδα και διεθνώς, καθώς και άλλων προσδιοριστικών παραγόντων αυτών, όπως αυτή περιεγράφηκε παραπάνω, προέκυψαν αντίστοιχες προβλέψεις για τη μεταβολή του εγχώριου προϊόντος. Σύμφωνα με αυτές, εφόσον η υγειονομική κρίση δεν παρουσιάσει νέα ισχυρή έξαρση, χωρίς να αποκλείονται μικρότερες κλιμακώσεις της, με ισχυρότερη της αρχικά προβλεπόμενης ανάκαμψη της Ευρωζώνης και αρκετά αυξημένες μεταβιβάσεις στήριξης έναντι του στόχου για φέτος, η ελληνική οικονομία θα αναπτυχθεί σημαντικά το 2021, με ρυθμό στην περιοχή του 5,0-5,5%. Σε περίπτωση νέας έξαρσης της πανδημίας, εγχωρίως και διεθνώς, που θα επενεργήσει αρνητικά στην τουριστική περίοδο, καθώς και ηπιότερης ανάκαμψης της Ευρωζώνης, η ανάπτυξη θα συγκρατηθεί στην περιοχή του 2,5-3,0%.

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2020 – 2021 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ			ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021*	2021**	2020	2021	2020	2021
ΑΕΠ	-8,2	3,6	-8,2	4,1	-8,0	+5,0 έως +5,5	+2,5 έως +3,0	-8,2	3,8	-8,2	3,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	-5,2	2,6	-5,2	2,5	-4,7	+3,5 έως +4,5	+1,0 έως +2,0	:	:	-5,2	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	2,7	1,5	2,7	2,2	+2,6	+3,0 έως +4,5	+5,0 έως +6,0	:	:	2,7	2,1
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-0,6	7,0	-0,6	12,9	+4,6	+14 έως +17	+8 έως +10	:	:	-0,6	11,5
Εξαγωγές	-21,7	10,4	-21,7	9,1	-21,7	+12 έως +15	+7 έως +9	:	:	-21,7	4,9
Εισαγωγές	-6,8	6,9	-6,8	6,3	-6,9	+10 έως +13	+7 έως +9	:	:	-6,8	1,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-1,3	0,0	-1,3	-0,2	-1,3	0,3 έως +0,6	-0,1 έως -0,3	-1,3	0,2	-1,3	-0,2
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	16,3	16,3	16,3	16,3	16,3	16,0 – 16,3	17,0- 17,3	16,6	15,2	16,3	15,9
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-9,7	-9,9	-9,7	-10,0	:	:	:	-9,9	-8,9	-9,7	-10,1
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-7,8	-7,6	:	:	:	-6,6	-3,5	-6,7	-6,5

*Βασικό σενάριο ΙΟΒΕ, **Εναλλακτικό σενάριο ΙΟΒΕ

Πηγές: Πρόγραμμα Σταθερότητας, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2021 – European Economic Forecast, spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021 - Η Ελληνική Οικονομία 02/21, ΙΟΒΕ, Ιούλιος 2021 – World Economic Outlook, ΔΝΤ, Μάιος 2021 - Fiscal Monitor, ΔΝΤ, Απρίλιος 2021 - Economic Outlook 109, ΟΟΣΑ, Μάιος 2021

Όπως έχει επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του ΙΟΒΕ, οι εξελίξεις σχετικά με την υγειονομική κρίση θα είναι οι πλέον καθοριστικές της τάσης στην απασχόληση και ακολούθως του ποσοστού ανεργίας και φέτος. Η συνέχιση των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας κατά τους πρώτους μήνες του 2021 κλιμάκωσε τις πιέσεις στην απασχόληση των κλάδων σε αναστολή λειτουργίας και σε σχετιζόμενες δραστηριότητες (Λιανικό Εμπόριο, Τουρισμός, Εστίαση, Μεταφορές, Τέχνες-Ψυχαγωγία), όπως προέκυψε από τα σχετικά στοιχεία στην προηγούμενη υποενοότητα. Η σταδιακή άρση των μέτρων από την αρχή του δεύτερου τριμήνου, που ξεκίνησε από το Λιανικό Εμπόριο τον Απρίλιο, συνεχίστηκε στην Εστίαση και τον Τουρισμό τον Μάιο και επεκτάθηκε στις Τέχνες-Ψυχαγωγία σε ανοικτούς χώρους τον Ιούνιο, εκτιμάται πως έχει τονώσει την απασχόληση σε αυτές και σχετιζόμενες δραστηριότητες, που προηγουμένως το τρέχον έτος είχαν δεχθεί ισχυρές πιέσεις. Εφόσον η πανδημία δεν επανακάμψει, π.χ. μέσω κάποιας ισχυρής μετάλλαξης, πολλές από τις επιχειρήσεις στους παραπάνω και άλλους κλάδους θα λειτουργήσουν, υπό υγειονομικούς κανόνες, στο μεγαλύτερο μέρος το 2021. Επιπλέον, η διάρκεια της τουριστικής περιόδου θα είναι επαρκής για περισσότερες εποχικές επιχειρήσεις. Στην

αντίθετη περίπτωση, τα μέτρα προστασίας θα επανέλθουν, π.χ. το φθινόπωρο, ωστόσο με μικρότερη ένταση, χάρη στον εμβολιασμό και τα self tests, περιορίζοντας πάρα ταύτα την ώθηση στην απασχόληση. Εφόσον η νέα έξαρση εκδηλωθεί εντός του τρίτου τριμήνου, η τουριστική περίοδος θα είναι μικρότερη και θα αποτυπωθεί αντιστοίχως στην εποχική απασχόληση.

Επισημαίνεται εκ νέου ότι, για όσες επιχειρήσεις έχουν ενταχθεί σε δράση επιστρεπτέα προκαταβολής υφίσταται προστασία των θέσεων εργασίας για ορισμένους μήνες. Π.χ. στην επιστρεπτέα προκαταβολή 5, οι αιτήσεις για την οποία υποβάλλονταν έως τις αρχές του περασμένου Φεβρουαρίου, οι θέσεις εργασίας των δικαιούχων επιχειρήσεων πρέπει να διατηρηθούν έως τις 30 Ιουνίου. Παρομοίως, στη επιστρεπτέα προκαταβολή 6, οι αιτήσεις για την οποία υποβάλλονταν έως τα τέλη Φεβρουαρίου, οι θέσεις εργασίας πρέπει να διατηρηθούν έως τις 31 Ιουλίου. Συνεπώς, ακόμα και αν ολοκληρωθούν οι αναστολές λειτουργίας δραστηριοτήτων και οι αναστολές συμβάσεων εργασίας εντός του δεύτερου τριμήνου, ένα σημαντικό μέρος των θέσεων εργασίας θα τελεί για μερικούς μήνες ακόμα σε καθεστώς προστασίας, γεγονός που αποτρέπει πιθανή άμεση ενίσχυση της ανεργίας. Ενδεικτικά αναφέρεται πως στην επιστρεπτέα προκαταβολή 5 οι δικαιούχοι ήταν 359,7 χιλ. και στον έκτο κύκλο αυτής 286,2 χιλ. Όμως, όταν παρέλθει η περίοδος προστασίας, είναι πιθανή μια σημαντική διεύρυνση του αριθμού των ανέργων.

Η σημαντική υποχώρηση του εργατικού δυναμικού πέρυσι, από εργαζόμενους οι οποίοι απώλεσαν την εργασία τους και αποθαρρύνονταν από τις συνθήκες για αναζήτηση νέας, εκτιμάται πως θα αντιστραφεί φέτος, επενεργώντας αυξητικά στον αριθμό των ανέργων.

Η υγειονομική κρίση δημιούργησε ανάγκες παροχής συγκεκριμένων υπηρεσιών (χερσαίων ταχυμεταφορών (courier), υπηρεσιών υγείας, δημιουργίας εφαρμογών ΤΠΕ). Για την κάλυψή τους δημιουργήθηκαν το 2020 νέες θέσεις εργασίας. Αυτή η τάση αναμένεται να συνεχιστεί φέτος ηπιότερα, κυρίως στη δημιουργία εφαρμογών ΤΠΕ και τις τηλεπικοινωνίες.

Η ενίσχυση των εξαγωγών προϊόντων κατά το προηγούμενο έτος, που θα συνεχιστεί φέτος, θα υποστηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς μεταποιητικούς κλάδους. Η αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα θα αποτυπωθεί και στις επενδύσεις τους, που επίσης θα επενεργήσουν ενισχυτικά στην απασχόληση. Ευρύτερα, οι επενδύσεις θα ευνοηθούν κυρίως από την πιστωτική επέκταση από τον χρηματοπιστωτικό τομέα.

Τονωτικά στην εγχώρια απασχόληση φέτος θα επενεργήσει ο δημόσιος τομέας, με το συνεχιζόμενο πρόγραμμα υποστήριξης δημιουργίας 100 χιλ. θέσεων εργασίας, τις προσλήψεις στο σύστημα υγείας και τα προγράμματα απασχόλησης του ΟΑΕΔ.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι το ποσοστό της ανεργίας βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων για το 2021 θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 16,0-16,3%, δηλαδή κοντά στο περυσινό επίπεδο, ενώ στο εναλλακτικό σενάριο θα ενισχυθεί ελαφρώς (17,0-17,3%).

Σε ότι αφορά τις αναμενόμενες τάσεις στις βασικές συνιστώσες των Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, η επίδραση της ζήτησης θα εξαρτηθεί, όπως είναι αναμενόμενο, από τις εξελίξεις σχετικά με την πανδημία και την επίδρασή τους στην απασχόληση και ακολούθως στο διαθέσιμο εισόδημα και την κατανάλωση. Υπό το βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων, δεν θα επανέλθουν ισχυρά μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας, καθώς δεν θα σημειωθεί κάποια νέα έντονη έξαρση της πανδημίας, επιτρέποντας τη συνεχή δραστηριότητα στους πληττόμενους από τις καραντίνες κλάδους και την αύξηση της

απασχόλησής τους. Σε συνδυασμό με τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς δραστηριότητες στη βιομηχανία, όπως επίσης από περισσότερες επενδύσεις, θα αυξηθεί το εγχώριο διαθέσιμο εισόδημα, τονώνοντας την καταναλωτική ζήτηση και ακολούθως τις τιμές. Εάν όμως σημειωθεί μια νέα ανάκαμψη της πανδημίας, η άνοδος της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης θα ανακοπούν εκ νέου. Γενικότερα, η ανησυχία για την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης θα περιορίσει την καταναλωτική διάθεση. Όσο νωρίτερα συμβεί μια νέα έξαρση, τόσο πιο ισχυρές θα είναι οι αρνητικές επενέργειές της που μόλις αναφέρθηκαν. Επιπλέον, θα ασκηθούν παρόμοιες επιδράσεις στο εισόδημα και τη ζήτηση. Σε κάθε περίπτωση, θετική επίδραση αναμένεται να έχει στα εισοδήματα η μείωση της άμεσης φορολογίας, από την αναστολή της εισφοράς αλληλεγγύης και τη μείωση των ασφαλιστικών εισφορών.

Στο σκέλος των αναμενόμενων επιδράσεων από την πλευρά των έμμεσων φόρων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ, η παράταση της μείωσης αυτών για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες έως την 30^η Σεπτεμβρίου του 2021, μάλλον δεν θα επιφέρει πλέον κάποια ουσιαστική επίδραση στις τιμές, δεδομένου ότι οι μειώσεις επιβλήθηκαν από τον περυσινό Ιούνιο.

Η δυναμική της πανδημίας μέσω της επίδρασής της στην παγκόσμια ζήτηση θα καθορίσει τις εξελίξεις και στην πλευρά του ενεργειακού κόστους. Στο σκέλος της παραγωγής ενέργειας, ο ήπιος περιορισμός των περικοπών στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου από τις χώρες μέλη του ΟΠΕΚ+ κατά το πρώτο εξάμηνο φέτος, που εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί στο επόμενο, τρέχον εξάμηνο, δεν επαρκεί για την κάλυψη της ραγδαίας αύξησης στη ζήτησή του από την αναθέρμανση της παγκόσμιας οικονομίας. Η συνεχής πρόοδος στον εμβολιασμό του πληθυσμού και η βελτίωση των επιδημιολογικών δεδομένων στο δίμηνο Απριλίου-Μαΐου σε πολλές χώρες παγκοσμίως, που εν μέρει οφείλεται σε εποχικούς παράγοντες, ενισχύουν τις προσδοκίες εξόδου από την υγειονομική κρίση και στηρίζουν μια διεύρυνση των επενδύσεων, της κατανάλωσης. Πάρα ταύτα, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας, όπως οι πιθανές επιδράσεις των μεταλλάξεων του ιού, η συνέχιση του εμβολιασμού με υψηλούς ρυθμούς και η αποτελεσματικότητα των εμβολίων, προκειμένου να διασφαλιστεί η ανοσία, η ανακάλυψη φαρμάκων κ.ά. Στις πλέον πρόσφατες προβλέψεις διεθνών οργανισμών (ΟΟΣΑ) η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας παγκοσμίως έχει αναθεωρηθεί επί τα βελτίω, με την οικονομία της Κίνας, που είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος καταναλωτής πετρελαίου διεθνώς, αλλά και της Ινδίας, να πρωτοστατούν σε αυτή.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω πιθανές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, όπως επίσης τις επιδράσεις παρόμοιων τάσεων σε αυτόν στο παρελθόν, καθώς και το ρυθμό μεταβολής στο πρώτο πεντάμηνο φέτος, στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων προβλέπεται ρυθμός πληθωρισμού 0,3% έως 0,6%, Υπό το εναλλακτικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων, η ηπιότερη άνοδος της καταναλωτικής ζήτησης και η αρνητική επίδραση των έμμεσων φόρων, θα αναχαιτίσουν την αύξηση του ενεργειακού κόστους, οδηγώντας σε νέα, οριακή μείωση των τιμών καταναλωτή (-0,1% έως -0,3%).

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

- Αύξηση βιομηχανικής παραγωγής το πρώτο τετράμηνο του 2021 κατά 8,7%, αντί υποχώρησης 3,4% το 2020
- Εκ νέου κάμψη στις Κατασκευές στο πρώτο τρίμηνο του 2021, κατά 5,6%, σε συνέχεια πτώσης 6,2% πριν ένα χρόνο
- Ενίσχυση κύκλου εργασιών κατά 4,0% το πρώτο τρίμηνο του 2021 στο Λιανικό Εμπόριο αντί μείωσης 4,0% ένα χρόνο νωρίτερα.
- Αύξηση κύκλου εργασιών σε έντεκα από τους δεκατρείς υποκλάδους των Υπηρεσιών πέρυσι

Βιομηχανία

Τον Απρίλιο του 2021, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής ενισχύθηκε έντονα, κατά 22,5% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2020, όταν είχε σημειώσει ισχυρή υποχώρηση. Στο σύνολο του πρώτου τετραμήνου, ο δείκτης αυξήθηκε κατά 8,7%, αντί μείωσης κατά 3,4% την ίδια περίοδο του 2020.

Την ίδια περίοδο οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων ενισχύθηκαν κατά 4,1%, όταν ένα χρόνο νωρίτερα είχαν υποχωρήσει κατά 5,3%. Η άνοδος οφείλεται περισσότερο στην αύξηση των τιμών στα εξαγόμενα προϊόντα (+6,9%, αντί κάμψης 12,5% πέρυσι) και λιγότερο στις τιμές των προϊόντων που διατίθενται στην εγχώρια αγορά (+3,3% αντί μείωσης κατά 2,9% το 2020).

Ο κύκλος εργασιών της βιομηχανίας φαίνεται να ανακάμπτει στο τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου του 2021 στα επίπεδα προ της πανδημίας καθώς ο σχετικός δείκτης αυξήθηκε κατά 12,0%, αντί ίδιας έκτασης απωλειών 12,0% πριν ένα χρόνο.

Στην Ευρωζώνη, η βιομηχανική παραγωγή την ίδια περίοδο αυξήθηκε με ρυθμό 10,0%, όταν το 2020 παρουσίαζε απώλειες 11,4%.

Καλύτερα από πέρυσι κινήθηκαν όλοι οι βασικοί τομείς της ελληνικής βιομηχανίας την περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου του 2021. Αναλυτικότερα η μεγαλύτερη ενίσχυση σημειώθηκε στην παραγωγή της Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος (+14,9% αντί -9,4% το 2020), ενώ ακολούθησαν η παραγωγή Ορυχείων - Λατομείων (11,5% αντί -2,6%) και η Μεταποίηση (7,4% αντί -2,1%). Η παραγωγή στην Παροχή Νερού βελτιώθηκε οριακά (+0,3% αντί +0,8% το 2020).

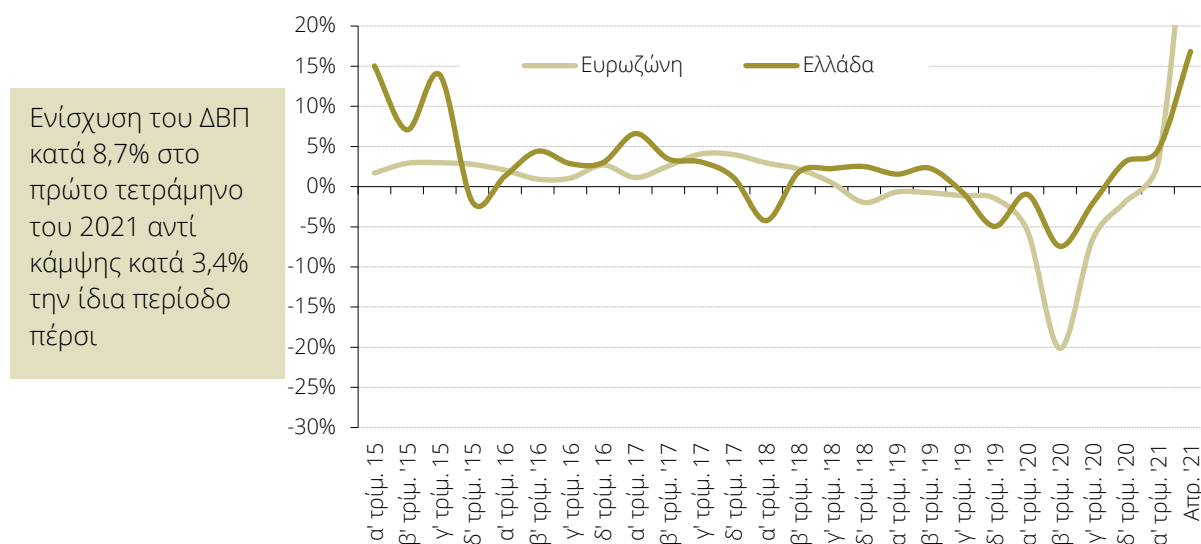
Στους κλάδους των Ορυχείων-Λατομείων, η παραγωγή στην Εξόρυξη Άνθρακα και Λιγνίτη - Άντληση Αργού Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου το αρχικό τετράμηνο του 2021 υπερδιπλασιάστηκε σε σχέση με το 2020 αντί κατακόρυφης κάμψης κατά 85,9% πέρυσι. Αύξηση σημειώθηκε και στα Λοιπά Ορυχεία και Λατομεία (+17,0%, από -8,9% το 2020), ενώ η παραγωγή στην εξόρυξη μεταλλευμάτων περιορίστηκε οριακά (-0,1% αντί +34,0% ένα έτος νωρίτερα).

Στη Μεταποίηση, μεταξύ των βασικών κλάδων της για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή Φαρμάκων ενισχύθηκε κατά 10,4% σε συνέχεια αύξησης ισχυρής κατά 16,2% το 2020. Ακολούθησε

σε άνοδο η παραγωγή Βασικών μετάλλων (+7,9% αντί -8,9%) και τα Τρόφιμα, των οποίων η παραγωγή ενισχύθηκε κατά 0,5%, αντί αύξησης κατά 2,0% την ίδια περίοδο του 2020.

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Άνοδο παρουσίασε η παραγωγή και στους περισσότερους από τους λοιπούς μεταποιητικούς κλάδους. Στις λοιπές Μεταποιητικές δραστηριότητες αυξήθηκε κατά 28,8% (αντί απωλειών 16,1% πέρυσι), ενώ ακολούθησε σε αύξηση η κατασκευή Ηλεκτρολογικού εξοπλισμού (+26,3% αντί -7,0%), η παραγωγή Κλωστοϋφαντουργικών υλών (+24,3% αντί -12,2%) και τα Προϊόντα Καπνού (+22,8%, κατόπιν +3,7%). Αντίθετα, υποχώρηση σε σχέση με πέρυσι παρουσίασαν η κατασκευή Οχημάτων και Ρυμουλκούμενων (-9,4% αντί +33,0% πριν ένα χρόνο) και η Επισκευή και Εγκατάσταση Μηχανημάτων Εξοπλισμού (-5,1% σε συνέχεια κάμψης κατά 4,9%). Οριακές απώλειες σημειώθηκαν στη βιομηχανία Δερμάτινων Ειδών (-0,2% αντί -43,8% το 2020), στη Χαρτοποιία (-0,2% σε σχέση με +9,2%) και στη βιομηχανία Ξύλου (-0,1% κατόπιν -10,4%).

Τέλος, το προϊόν ενισχύθηκε στις πέντε κύριες ομάδες βιομηχανικών προϊόντων. Αναλυτικά, η παραγωγή αυξήθηκε στα Κεφαλαιουχικά αγαθά κατά 11,7% (αντί απωλειών 0,8% το 2020) και στα Ενδιάμεσα Αγαθά (10,0% αντί -4,1%), ενώ ακολούθησαν τα Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (9,7% αντί -15,2%), η Ενέργεια (9,1% αντί -7,0%) και τα Μη Διαρκή Καταναλωτικά Αγαθά (6,5% αντί 0,7%).

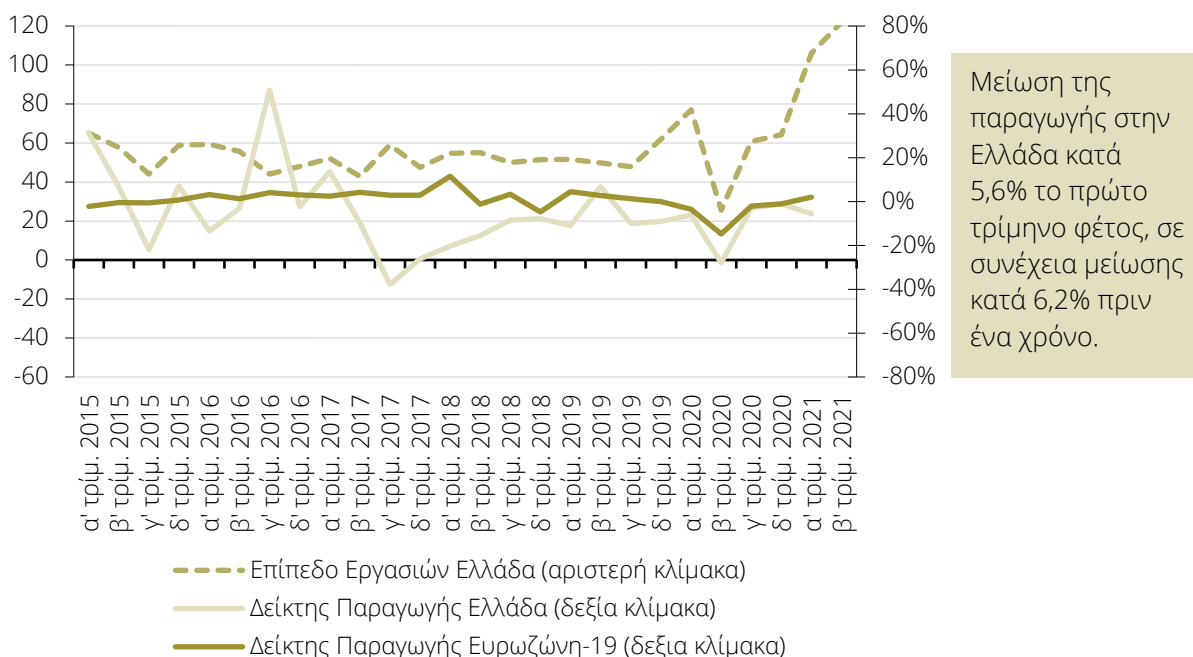
Κατασκευές

Το πρώτο τρίμηνο του 2021, ο δείκτης παραγωγής στον κλάδο Κατασκευών μειώθηκε κατά 5,6%, σε συνέχεια απωλειών 6,2% την ίδια περίοδο του 2020. Στους επιμέρους δείκτες, η παραγωγή Οικοδομικών έργων υποχώρησε κατά 15,1% σε σχέση με το 2020, όταν είχε ανέλθει οριακά (+0,5%). Ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού αυξήθηκε, κατά 1,6%, αντί έντονης μείωσης κατά 10,7% πριν ένα χρόνο.

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από τα στοιχεία οικοδομικής δραστηριότητας του πρώτου τριμήνου του 2021 προκύπτει αύξηση 14,7% σε όρους αριθμού αδειών, αντί πολύ υψηλότερης αύξησης κατά 43,1% την ίδια περίοδο του 2020. Αύξηση, αλλά ηπιότερη από πέρυσι, σημειώθηκε και σε όρους επιφανείας (24,7% από 53,4% το 2020), όπως επίσης σε όρους όγκου (27,6% αντί 55,7%).

Στην Ευρωζώνη την ίδια περίοδο, ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές ενισχύθηκε κατά 2,0%, αντί κάμψης κατά 3,5% το πρώτο τρίμηνο του 2020.

Λιανικό Εμπόριο

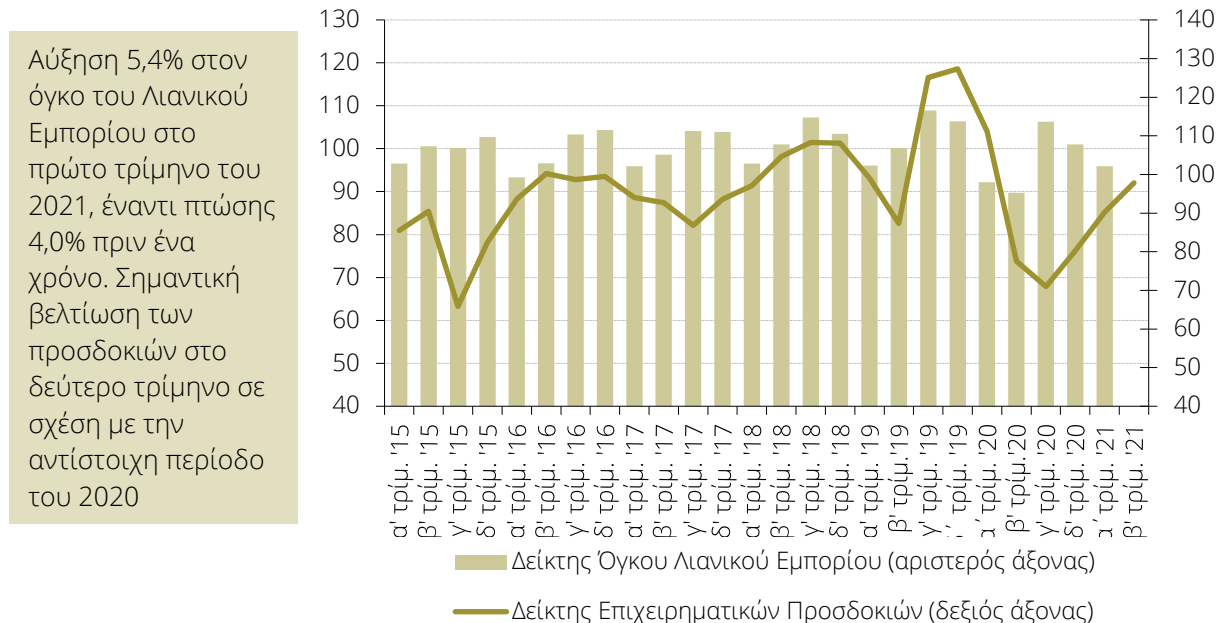
Ο δείκτης όγκου στον κλάδο Λιανικού Εμπορίου το πρώτο τρίμηνο του 2021 αυξήθηκε κατά 5,4% αντί μείωσης 4,0% ένα έτος νωρίτερα. Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 6 από τους 8 υποκλάδους του. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα Έπιπλα και Ηλεκτρικά Είδη (+20,3% αντί -11,6% ένα έτος νωρίτερα) και στα Φαρμακευτικά – Καλλυντικά, όπου ο κύκλος εργασιών ενισχύθηκε κατά 20,2%, σε συνέχεια αύξησης κατά 10,9% στο πρώτο τρίμηνο του 2020. Ακολούθησαν τα Πολυκαταστήματα (+11,3% αντί -21,0%), η Ένδυση και Υπόδηση (+11,1% σε σχέση με -32,7%) και τα Βιβλία Χαρτικά όπου ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε κατά 10,9%, σχεδόν αντισταθμίζοντας τις απώλειες στην ίδια περίοδο του 2020 (-11,6%). Τέλος, στα Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός ο σχετικός δείκτης ανέκαμψε με ρυθμό 9,3% αντί μείωσης κατά 10,5% πέρυσι. Αντιθέτως, χειρότερα από ότι το 2020 κινήθηκε το λιανικό εμπόριο Καυσίμων και Λιπαντικών (-7,4% σε συνέχεια κάμψης-13,3%) και τα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (-2,7% αντί αύξησης 13,8%).

Οι προσδοκίες στον κλάδο του Λιανικού εμπορίου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021, έτσι όπως αποτυπώνονται στους πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE,

εξασθένησαν σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα. Ο σχετικός δείκτης περιορίστηκε κατά 3,7 μονάδες, σε συνέχεια μείωσης 4,1 μονάδων πριν ένα χρόνο.

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Σε επίπεδο δραστηριοτήτων, οι προσδοκίες στο πρώτο μισό του 2021 επιδεινώθηκαν κυρίως στα Πολυκαταστήματα (-54,6 μονάδες, αντί αύξησης 27,4 μονάδων το 2020) και στα Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός (-33,2 μονάδες αντί αύξησης 21,7 μονάδων το 2020). Αντίθετα, ενισχύθηκαν στα Οχήματα - Ανταλλακτικά (+24,2 μονάδες αντί -30,5 μονάδων πέρυσι), στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (+14,5 μονάδες αντί -3,0 μονάδων πριν ένα χρόνο) και στα Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση (+3,4 μονάδες αντί -19,9 μονάδων το προηγούμενο έτος).

Ειδικότερα, οι προσδοκίες για τα Αυτοκίνητα - Οχήματα διαμορφώθηκε στις 127,5 μονάδες στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, έναντι 57,3 μονάδων στο αντίστοιχο διάστημα του 2020, διάστημα κατά το οποίο είχαν εφαρμοστεί μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας. Το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων διαμορφώθηκε ξανά σε θετικό έδαφος, στις 11 μονάδες, έναντι -61 μονάδων πέρυσι, με σημαντική αύξηση του ποσοστού όσων εκτιμούσαν αυξημένες πωλήσεις, και υποχώρηση των επιχειρήσεων που δήλωναν μειωμένες πωλήσεις, τάση η οποία βελτιώνεται στη διάρκεια των μηνών Απρίλιος-Ιούνιος. Στο σκέλος των αποθεμάτων αποσυμπιέζεται το ποσοστό όσων θεωρούσαν αυξημένα τα αποθέματα, με επικράτηση και πάλι των εκτιμήσεων για σταθερά αποθέματα. Το ισοζύγιο των παραγγελιών επέστρεψε και αυτό σε θετικό πρόσημο, με 23 μονάδες, έναντι -59 πέρυσι, με διπλασιασμό όσων εκτιμούν αυξημένες τις παραγγελίες και κατακόρυφη μείωση όσων αναμένουν πτώση το επόμενο διάστημα. Στο ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων, οι εκτιμήσεις είναι ακόμα θετικότερες, με το 60% να αναμένουν αυξημένες πωλήσεις και μόλις το 9% να εκτιμά ότι οι πωλήσεις θα μειωθούν, διαμορφώνοντας το ισοζύγιο στις +50

μονάδες, έναντι -43 μονάδων πέρυσι. Στο σκέλος της απασχόλησης παραμένουν οι ισχυρές ενδείξεις σταθεροποίησης, με σημαντική υποχώρηση των αρνητικών εκτιμήσεων.

Πίνακας 3.4

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	α' τρίμ. 2019	α' τρίμ. 2020	α' τρίμ. 2021	Μεταβολή 2019/2018	Μεταβολή 2020/2019
Γενικός Δείκτης	96,1	92,2	95,9	-4,0%	4,0%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	95,8	94,2	99,8	-1,7%	5,9%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	98,7	112,3	109,3	13,8%	-2,7%
Πολυκαταστήματα	88,4	69,8	77,6	-21,0%	11,3%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	95,1	82,4	76,3	-13,3%	-7,4%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	78,4	70,2	76,7	-10,5%	9,3%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	92,5	102,6	123,2	10,9%	20,2%
Ένδυση-Υπόδηση	106,3	71,5	79,5	-32,7%	11,1%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	98,8	87,3	105,0	-11,6%	20,3%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	115,3	101,9	112,9	-11,6%	10,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Αναλυτικότερα, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα - Οχήματα διαμορφώθηκε στις 127,5 μονάδες στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, έναντι 57,3 μονάδων στο αντίστοιχο διάστημα του 2020, διάστημα κατά το οποίο είχαν εφαρμοστεί μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας. Το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων διαμορφώθηκε ξανά σε θετικό έδαφος, στις 11 μονάδες, έναντι -61 μονάδων πέρυσι, με σημαντική αύξηση του ποσοστού όσων εκτιμούσαν αυξημένες πωλήσεις, και υποχώρηση των επιχειρήσεων που δήλωναν μειωμένες πωλήσεις, τάση η οποία βελτιώνεται στη διάρκεια των μηνών Απρίλιος-Ιούνιος. Στο σκέλος των αποθεμάτων αποσυμπιέζεται το ποσοστό όσων θεωρούσαν αυξημένα τα αποθέματα, με επικράτηση και πάλι των εκτιμήσεων για σταθερά αποθέματα. Το ισοζύγιο των παραγγελιών επέστρεψε και αυτό σε θετικό πρόσημο, με 23 μονάδες, έναντι -59 πέρυσι, με διπλασιασμό όσων εκτιμούν αυξημένες τις παραγγελίες και κατακόρυφη μείωση όσων αναμένουν πτώση το επόμενο διάστημα. Στο ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων, οι εκτιμήσεις είναι ακόμα θετικότερες, με το 60% να αναμένουν αυξημένες πωλήσεις και μόλις το 9% να εκτιμά ότι οι πωλήσεις θα μειωθούν, διαμορφώνοντας το ισοζύγιο στις +50 μονάδες, έναντι -43 μονάδων πέρυσι. Στο σκέλος της απασχόλησης παραμένουν οι ισχυρές ενδείξεις σταθεροποίησης, με σημαντική υποχώρηση των αρνητικών εκτιμήσεων.

Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' εξάμ 2019	α' εξάμ 2020	α' εξάμ 2021	Μεταβ. 2020/2019	Μεταβ. 2021/2020
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	94,0	115,7	82,5	21,7	-33,2
Υφάσματα-Ενδυση-Υπόδηση	81,3	61,4	64,8	-19,9	3,4
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	74,8	71,8	86,3	-3,0	14,5
Οχήματα-Ανταλλακτικά	118,0	87,5	111,7	-30,5	24,2
Πολυκαταστήματα	93,1	120,5	66,1	27,4	-54,4
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	101,8	97,7	94,0	-4,1	-3,7

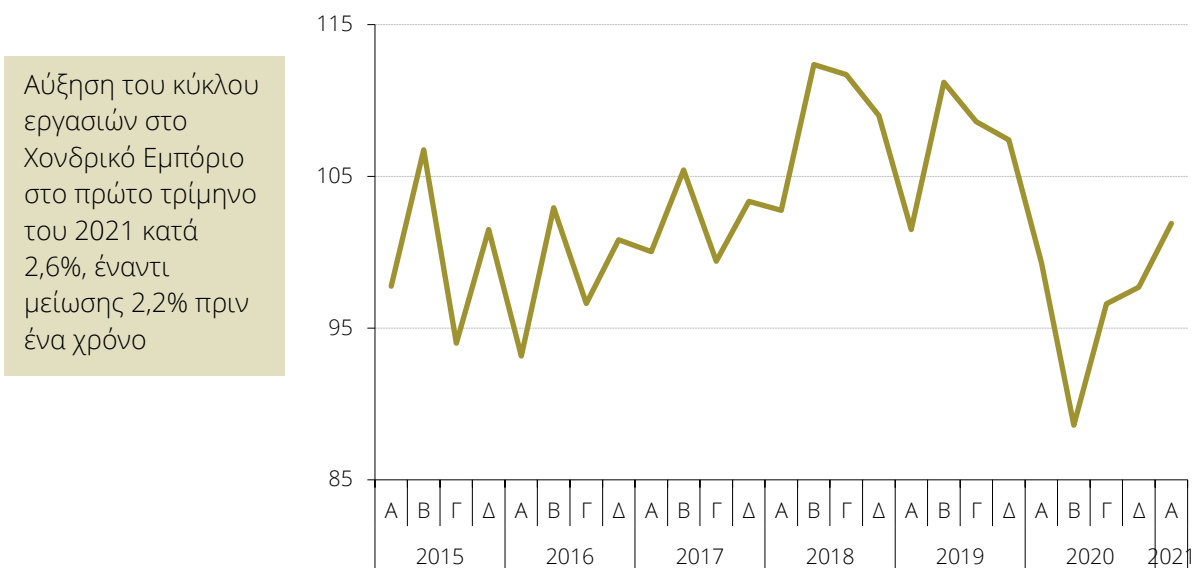
Πηγή: IOBE

Χονδρικό εμπόριο

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 ο δείκτης του κύκλου εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο αυξήθηκε με ρυθμό 2,6% έναντι μείωσης κατά 2,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2020.

Διάγραμμα 3.5

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021, ο κύκλος εργασιών υποχώρησε σε 2 από τους 13 κλάδους υπηρεσιών σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2020.

Η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στις υπηρεσίες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών (+43,5% αντί ανόδου 5,5% πριν ένα χρόνο), ενώ ακολούθησαν οι υπηρεσίες Διοικητικών Δραστηριοτήτων

Γραφείου (+27,5% αντί -10,1%) και οι υπηρεσίες Επεξεργασίας Δεδομένων και Δραστηριοτήτων Παροχής Πληροφόρησης (+25,6%, σε συνέχεια +11,6%). Οι υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικών με την Απασχόληση ενισχύθηκαν κατά 16,9% (από +2,8% πριν ένα χρόνο), ενώ στις Εκδοτικές δραστηριότητες ενισχύθηκε ο κύκλος εργασιών κατά 16,0% (αντί -6,4% το 2020). Ο σχετικός δείκτης των υπηρεσιών Πληροφορικής ενισχύθηκε κατά 10,4%, σε συνέχεια ανόδου 14,7% ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ καλύτερα κινήθηκαν και οι Τηλεπικοινωνίες (+8,8% αντί +0,4% το 2020).

Αντιθέτως, χειρότερα από το ότι στο προηγούμενο έτος κινήθηκαν η δραστηριότητα στις υπηρεσίες Παροχής Προστασίας (-3,0% αντί -4,4%) και ο σωρευτικός δείκτης που αφορά στις υπηρεσίες Νομικών, Λογιστικών δραστηριοτήτων και παροχής Συμβουλών Διαχείρισης (-5,3% αντί ανόδου +6,9%).

Πίνακας 3.6

Δείκτης Κύκλου Εργασιών στις Υπηρεσίες (2010=100)

Κλάδος υπηρεσιών	% Μεταβ. Α' τρίμ. 2020	% Μεταβ. Α' τρίμ. 2021
Εκδοτικές δραστηριότητες	-6,4	16,0
Αρχιτέκτονες και Μηχανικοί	5,5	43,3
Επεξεργασία δεδομένων και παροχή πληροφόρησης	11,6	25,6
Παροχή προστασίας και διενέργεια έρευνας	-4,4	-3,0
Τηλεπικοινωνίες	0,4	8,8
Διαφήμιση, έρευνα αγοράς και δημοσκοπήσεις	1,0	4,2
Ταχυδρομικές και ταχυ-μεταφορικές υπηρεσίες	-3,4	13,3
Υπηρεσίες Πληροφορικής	14,7	10,4
Λοιπές επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	-18,8	2,6
Νομικές και Λογιστικές υπηρεσίες	6,9	-5,3
Διοικητικές δραστηριότητες γραφείου	-10,1	27,5
Υπηρεσίες δραστηριοτήτων σχετικών με την απασχόληση	2,8	16,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες δραστηριότητας από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, των οποίων οι τιμές αφορούν στο πρώτο εξάμηνο του 2021, οι προσδοκίες βελτιώθηκαν σε τρεις από τους τέσσερις εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, ενώ ο γενικός δείκτης του τομέα ενισχύθηκε κατά 2,4 μονάδες, αντί μείωσης κατά 6,4 μονάδες πριν ένα χρόνο.

Ο σχετικός κλαδικός δείκτης βελτιώθηκε στις υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις (+12,2 μονάδες αντί -10,8 μονάδων πέρυσι) και στα Ξενοδοχεία – Εστιατόρια (+11,1 μονάδες αντί -25,9 μονάδων το 2020). Ακολούθησαν σε άνοδο οι υπηρεσίες των Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών (+10,4 μονάδες αντί -1,5 μονάδες το 2020). Αντίθετα, οι προσδοκίες περιορίστηκαν στις υπηρεσίες Πληροφορικής (-17,8 μονάδες, κατόπιν -15,1 μονάδων την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους).

Η ενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση των τάσεων στις ενάρξεις και λήξεις επιχειρήσεων το 2020 καθώς και στις αλλαγές δραστηριότητας που έγιναν την εποχή της πανδημίας (Πλαίσιο 3.2).

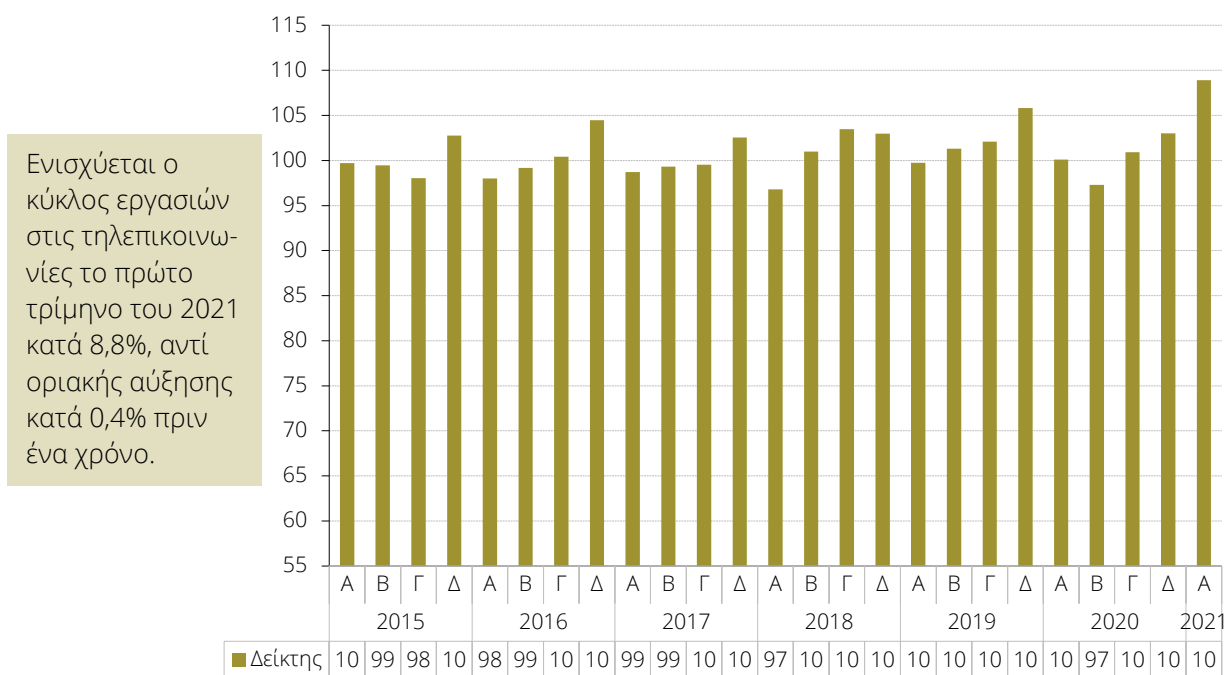
Πίνακας 3.7

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

	α' εξάμ. 2019	α' εξάμ. 2020	α' εξάμ. 2021	ΠΜ% 20-'19	ΠΜ% 21-'20
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	93,6	67,7	78,8	-27,7%	16,40%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	111	109,5	119,9	-1,4%	9,50%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	88,5	77,7	89,9	-12,2%	15,70%
Πληροφορική	91,9	76,8	59	-16,4%	-23,18%
Σύνολο Υπηρεσιών	89,1	82,7	85,1	-7,2%	2,90%

Διάγραμμα 3.6

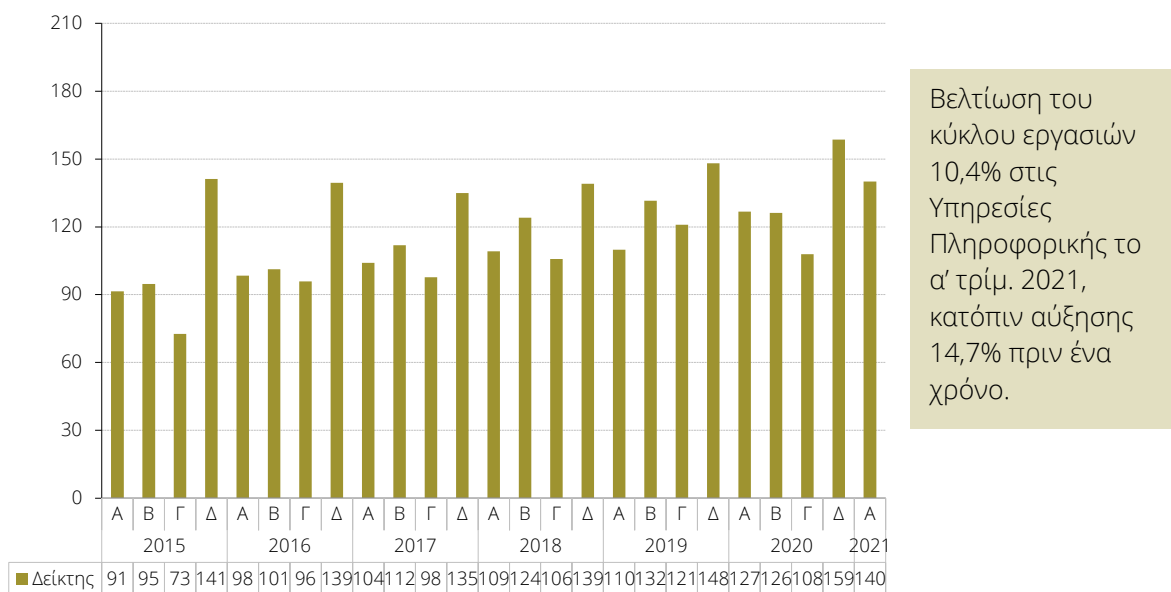
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Διάγραμμα 3.7

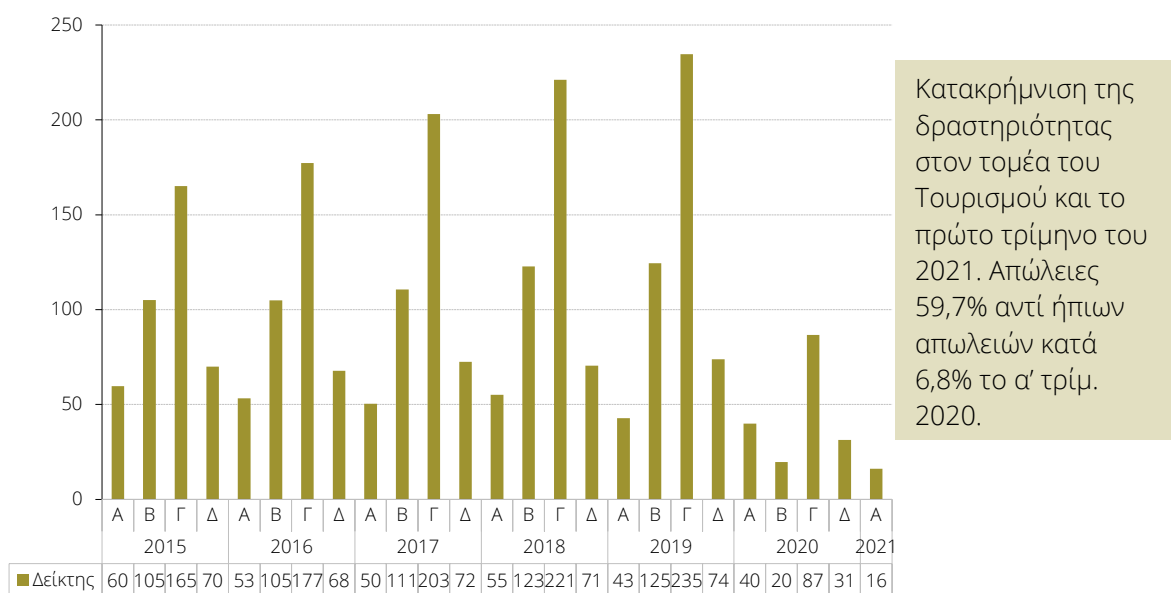
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πλαίσιο 3.2 Τάσεις στη δημογραφία των επιχειρήσεων το 2020

Τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας έναντι του COVID-19 που αφορούσαν στην αναστολή λειτουργίας σε κλάδους και δραστηριότητες, είχαν έντονες αρνητικές επενέργειες στην ελληνική οικονομία το 2020, οι οποίες συνοψίζονται κυρίως στην υποχώρηση του ΑΕΠ της πέρυσι κατά 8,2%. Πέρα από αυτή την ποσοτική αποτύπωση των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης στην οικονομία, πιθανότατα έχει μεγαλύτερη σημασία μια ποιοτική προσέγγισή τους. Αυτή μπορεί να γίνει στην τρέχουσα περίοδο, η οποία χρονικά δεν απέχει σημαντικά από το προηγούμενο έτος, μέσω της ανάλυσης των τάσεων στη δημογραφία των επιχειρήσεων εγχωρίως. Τα δημογραφικά δεδομένα αφορούν στις ενάρξεις και λήξεις λειτουργίας επιχειρήσεων, όπως επίσης στην αλλαγή δραστηριότητάς τους. Συνεπώς, αποτυπώνουν όλες τις τάσεις και ανακατατάξεις στην επιχειρηματικότητα. Έτσι, χρησιμεύουν όχι μόνο για την ερμηνεία των εξελίξεων στην οικονομική δραστηριότητα κατά το προηγούμενο έτος, αλλά και για την εξέταση της προσαρμογής των επιχειρήσεων στις νέες απαιτήσεις από την πλευρά της ζήτησης, καθώς και για τον εντοπισμό ενδεχόμενων μεσοπρόθεσμων επιχειρηματικών ευκαιριών, που έχουν αρχίσει να αποτυπώνονται στη δημιουργία επιχειρήσεων.

Ξεκινώντας από τις ενάρξεις επιχειρήσεων, το προηγούμενο έτος καταγράφηκαν 84,1 χιλ., αριθμός ίδιος με αυτόν κατά το 2019. Επομένως, εκ πρώτης όψης, φαίνεται πως η πανδημία δεν είχε επιπτώσεις στη δημιουργία επιχειρήσεων. Ωστόσο, εξετάζοντας την τάση των ενάρξεων ανά τρίμηνο, προκύπτει μια σημαντική αύξησή τους στο αρχικό τρίμηνο πέρυσι σε σχέση το ίδιο τρίμηνο του 2019 (+14,8%), η οποία αναδεικνύει τη δυναμική ισχυρής ανάπτυξης στην ελληνική οικονομία πριν την πανδημία. Το ξέσπασμα της υγειονομικής κρίσης και η πρώτη αναστολή λειτουργίας επιχειρήσεων αποτυπώθηκαν στην απότομη αλλαγή τάσης στις ενάρξεις επιχειρήσεων σε έντονα πτωτική (-26,2%). Όμως, η τάση μεταβλήθηκε εκ νέου στο τρίτο τρίμηνο (+18,5%), εξέλιξη η οποία μάλλον οφείλεται στις προσδοκίες γρήγορης ολοκλήρωσης της πανδημίας, κατόπιν της εξασθένησής της στο δίμηνο Μαΐου-Ιουνίου 2020 και της άρσης των περισσότερων περιορισμών στη λειτουργία των επιχειρήσεων. Η νέα ανάκαμψη της υγειονομικής κρίσης στο τελευταίο τρίμηνο του 2020 αποτυπώνεται στην υποχώρηση του αριθμού των νέων επιχειρήσεων, αρκετά ηπιότερα ωστόσο από ότι κατά την αρχική εξάπλωση του COVID-19 (-3,9%). Η επιβράδυνση της μείωσης στις ενάρξεις ενδεχομένως αντανακλά την επίδραση των μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων έναντι της πανδημίας, τα οποία άμβλυαν την αβεβαιότητα για τις επιπτώσεις της. Ωστόσο αυτή η επίδραση θα γίνει περισσότερο αισθητή στην πλευρά των λήξεων επιχειρήσεων. Επομένως, ο ίδιος αριθμός ενάρξεων πέρυσι με το 2019 οφείλεται σε αντίθετες τάσεις στα τρίμηνα του έτους, εξαιτίας των επιδράσεων των παραπάνω παραγόντων.

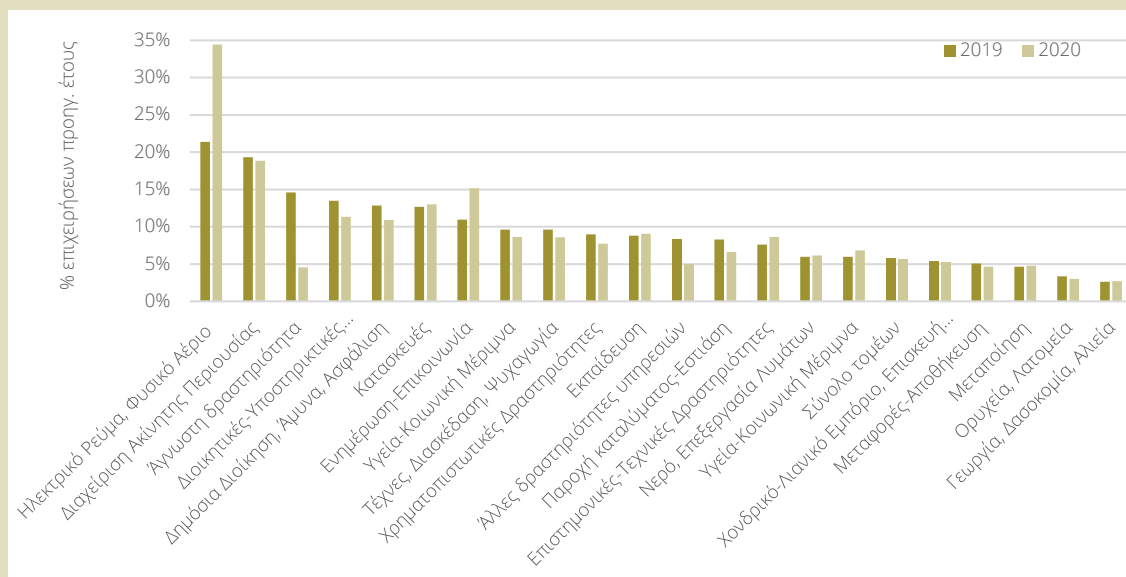
Μεταξύ των κλάδων της ελληνικής οικονομίας (μονοψήφιοι NACE Rev.2 κλάδοι), οι ενάρξεις το 2020 σχεδόν διπλασιάστηκαν στις επιχειρήσεις Ηλεκτρικού ρεύματος και Αερίου (+92,9% σε σχέση με το 2019). Στον κλάδο Ενημέρωσης-Επικοινωνίας αυξήθηκαν κατά 45,2%, με τις Επιστημονικές-Τεχνικές δραστηριότητες και τον κλάδο Υγείας – Κοινωνικής Μέριμνας να έπονται στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων (+17,5% σε αμφότερες τις περιπτώσεις). Η αυξητική τάση στον τελευταίο κλάδο προφανώς σχετίζεται με τις ανάγκες που δημιούργησε η υγειονομική κρίση. Αντίθετα, μείωση στις ενάρξεις επιχειρήσεων σημειώθηκε στις Λοιπές Δραστηριότητες (37,2%), στην Παροχή Καταλύματος – Εστίαση (-18,3%), στις Χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες (-9,9%) και στις Διοικητικές – Υποστηρικτικές δραστηριότητες (-9,1%), επίσης αντανακλώντας στην περίπτωση του δεύτερου κλάδου τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης.

Προσαρμόζοντας τις ενάρξεις σε κάθε κλάδο κατά το περασμένο έτος προς το σύνολο των υφιστάμενων επιχειρήσεων, παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αναλογία ο κλάδος Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος-Φυσικού αερίου, με τις νέες επιχειρήσεις να αντιστοιχούν σε περισσότερο από το 1/3 των παλαιών επιχειρήσεων (34,5%, Διάγραμμα 3.9). Ακολουθούν οι κλάδοι Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (νέες επιχειρήσεις στο 18,9% των υφιστάμενων), Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (15,1%), Κατασκευών (13,0%) και Διοικητικών-υποστηρικτικών δραστηριοτήτων (11,3%). Με εξαίρεση τον κλάδο Ενημέρωσης-Επικοινωνίας, οι υπόλοιποι κλάδοι παρουσίαζαν υψηλά ποσοστά ενάρξεων επιχειρήσεων και το 2019. Η επιβολή αναστολής λειτουργίας ως μέτρο περιορισμού των επιπτώσεων της πανδημίας αλλά και η γενικότερη μείωση στη ζήτηση, φαίνεται ότι επηρέασαν τους κλάδους τους οποίους ως επί το πλείστον αφορούσαν, καθώς οι ενάρξεις σε αυτούς αυξήθηκαν με ρυθμό χαμηλότερο από το γενικό μέσο όρο (9,2%). Συγκεκριμένα, οι ενάρξεις στην παροχή Καταλύματος – Εστίασης αυξήθηκαν κατά 6,6%, οι Τέχνες – Διασκέδαση κατά 8,6% και το Χονδρικό εμπόριο κατά 5,3%,

Διάγραμμα 3.9

Ενάρξεις επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας (% υφιστάμενων επιχειρήσεων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Σε ότι αφορά τις τάσεις στις λήξεις λειτουργίας επιχειρήσεων, το 2020 σταμάτησαν τη λειτουργία τους περί τις 37,3 χιλ. επιχειρήσεις, αριθμός κατά 22,7% χαμηλότερος σε σχέση με το 2019 (48 χιλ. λήξεις). Η σημαντική μείωση στις λήξεις λειτουργίας κατά το περασμένο έτος, παρά τα περιοριστικά μέτρα σε κλάδους και δραστηριότητες εξαιτίας της πανδημίας, αλλά και τους περιορισμούς στις μετακινήσεις που άσκησαν πιέσεις στη ζήτηση, μάλλον οφείλεται στις παρεμβάσεις υποστήριξης των πληττόμενων κλάδων. Αυτές οι επενέργειες αποτυπώνονται στην εξέλιξη του ρυθμού λήξεων στα τρίμηνα του 2020. Από πτωτικός, που συνεπάγεται μείωση λήξεων, έντασης 14,7% στο πρώτο τρίμηνό του, όταν οι αρνητικές επενέργειες της υγειονομικής κρίσης δεν είχαν γίνει αισθητές, επιταχύνθηκε σε -28,0% στο επόμενο τρίμηνο, υποχώρησε στο -10,0% στο καλοκαιρινό τρίμηνο και κλιμακώθηκε σε -37,6% στο τελευταίο τρίμηνο πέρυσι. Επομένως, εντός της κρίσης πέρυσι, η μείωση των λήξεων λειτουργίας ενισχύθηκε σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2020, παρότι στην αρχή της χρονιάς η ελληνική οικονομία παρουσίαζε

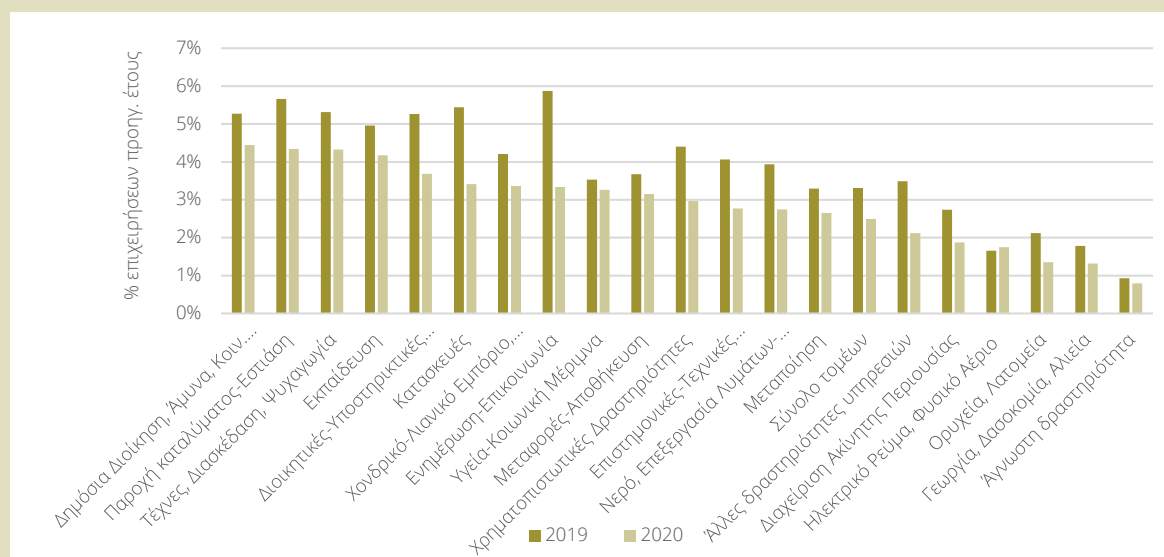
προοπτικές επιταχυνόμενης ανάκαμψης σε σχέση με το 2019, όπως προέκυψε από τις ενάρξεις επιχειρήσεων. Η συγκεκριμένη εξέλιξη μπορεί να συσχετιστεί χωρίς περαιτέρω ποσοτική ανάλυση (π.χ. με κατάλληλα οικονομετρικά υποδείγματα επιβίωσης επιχειρήσεων-business survival), κυρίως με τις παρεμβάσεις στήριξης των επιχειρήσεων έναντι της πανδημίας.

Με εξαίρεση τον κλάδο Ηλεκτρικού Ρεύματος και Φυσικού Αερίου, όπου οι λήξεις επιχειρήσεων αυξήθηκαν κατά 26,4% πέρυσι έναντι του 2019, στους υπόλοιπους κλάδους αυτές περιορίστηκαν. Οι λήξεις μειώθηκαν το προηγούμενο έτος κυρίως στις επιχειρήσεις Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (-40,3%), στα Ορυχεία - Λατομεία (-35,7%), στις Κατασκευές (-32,8%) και στο Νερό, Επεξεργασία Λυμάτων και Αποβλήτων (-28,8%). Στους κλάδους που οι λήξεις μειώθηκαν αλλά με μικρό ρυθμό συγκαταλέγονται οι κλάδοι της Υγείας (-5,4% σε σχέση με πέρυσι) και στη Μεταποίηση (-18,6%). Τέλος, περισσότερες λήξεις καταγράφηκαν αποκλειστικά στον κλάδο Ηλεκτρικού Ρεύματος και Φυσικού Αερίου (+26,4%).

Από την προσαρμογή των λήξεων λειτουργίας σε κάθε κλάδο κατά το περασμένο έτος προς το σύνολο των υφιστάμενων επιχειρήσεων, φαίνεται πως αναλογικά οι περισσότερες λήξεις σημειώθηκαν στη Δημόσια Διοίκηση (4,4% των υφιστάμενων επιχειρήσεων, Διάγραμμα 3.10), στην Παροχή Καταλύματος - Εστίαση (4,3%), στις Τέχνες-Διασκέδαση (4,3%), στην Εκπαίδευση (4,2%) και στις Διοικητικές-Υποστηρικτικές δραστηριότητες (3,4%). Αντίθετα, στις δραστηριότητες με τις λιγότερες λήξεις συμπεριλαμβάνονται τα Ορυχεία (1,3%), η Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία (1,3%), το Ηλεκτρικό Ρεύμα και το Φυσικό Αέριο (1,8%) και η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (1,9%). Από τα παραπάνω στοιχεία είναι προφανές ότι η υφιστάμενη επιχειρηματικότητα πλήγηκε κυρίως σε κλάδους στους οποίους τέθηκαν περιορισμοί λειτουργίας (Τουρισμός, Εστίαση, Τέχνες-Διασκέδαση, Εκπαίδευση).

Διάγραμμα 3.10

Λήξεις λειτουργίας επιχειρήσεων ανά κλάδο δραστηριότητας (% υφιστάμενων επιχειρήσεων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Το 2020, στο σύνολο των τομέων το ισοζύγιο ενάρξεων/λήξεων ήταν θετικό κατά 46,7 χιλ. ενάρξεις και σαφώς υψηλότερο σε σχέση με το 2019 (35,9 χιλ. ενάρξεις), γεγονός που αποτελεί άλλη μια ένδειξη των θετικών επενεργειών των μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων.

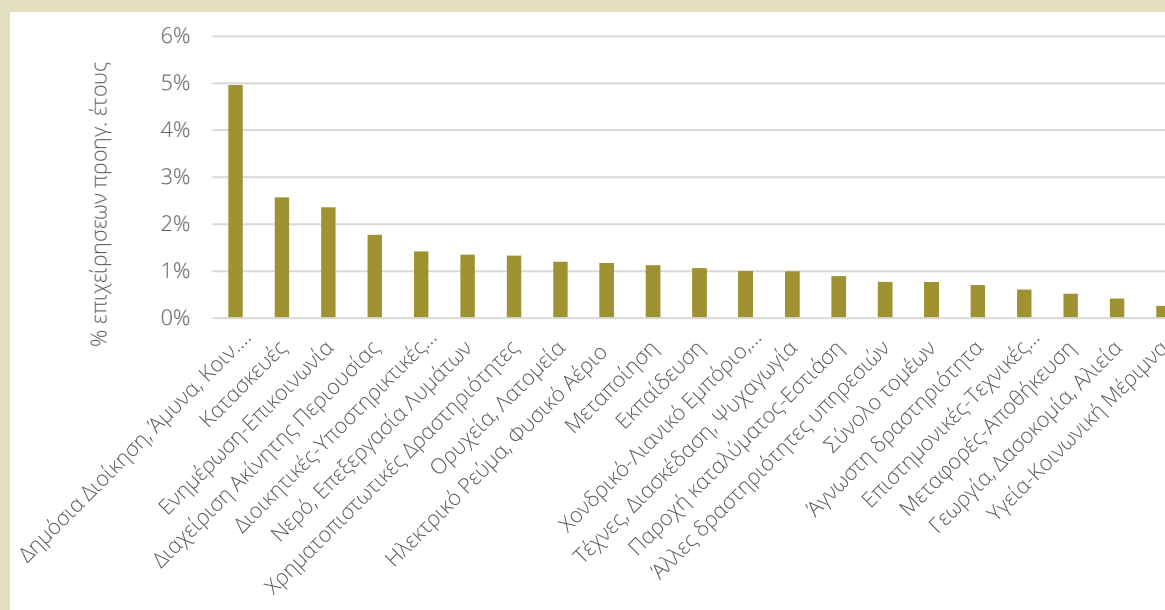

Σε ότι αφορά τις αλλαγές δραστηριότητας, διαμορφώθηκαν το 2020 στο 0,8% του συνόλου των επιχειρήσεων της ελληνικής οικονομίας το 2019, δηλαδή σε περίπου 11,4 χιλιάδες. Αυτό το ποσοστό είναι διπλάσιο εκείνου το 2019 (0,4%). Ωστόσο, δεδομένων, πρώτον, της υγειονομικής κρίσης, δεύτερον των παρεμβάσεων στήριξης επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, ο ρυθμός αλλαγής δραστηριότητας θεωρείται σχετικά μικρός. Σε συνδυασμό με τη σημαντική υποχώρηση των λήξεων λειτουργίας το 2020, η περυσινή τάση στην αλλαγή δραστηριότητας ερμηνεύεται ως προσπάθεια της πλειονότητας των επιχειρήσεων να διέλθουν της κρίσης χωρίς ιδιαίτερες προσαρμογές στη δραστηριότητα.

Στους κλάδους με την υψηλότερη αναλογία επιχειρήσεων που άλλαξαν δραστηριότητα, συγκαταλέγονται η Δημόσια Διοίκηση, άμυνα, κοινωνική ασφάλιση (5,0%), οι Κατασκευές (2,6%), ο κλάδος Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (2,4%), η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (1,8%, Διάγραμμα 3.11). Στον αντίποδα, οι κλάδοι στους οποίους σημειώθηκαν οι λιγότερες αλλαγές δραστηριότητας, αναλογικά με το πλήθος των υφιστάμενων επιχειρήσεων τους ήταν Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα (0,3%), η Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία (0,4%), οι Μεταφορές – Αποθήκευση (0,5%) και οι Επιστημονικές- Τεχνικές Δραστηριότητες (0,6%).

Διάγραμμα 3.11

Επιχειρήσεις που άλλαξαν δραστηριότητα, ανά κλάδο προέλευσης (% υφιστάμενων επιχειρήσεων)

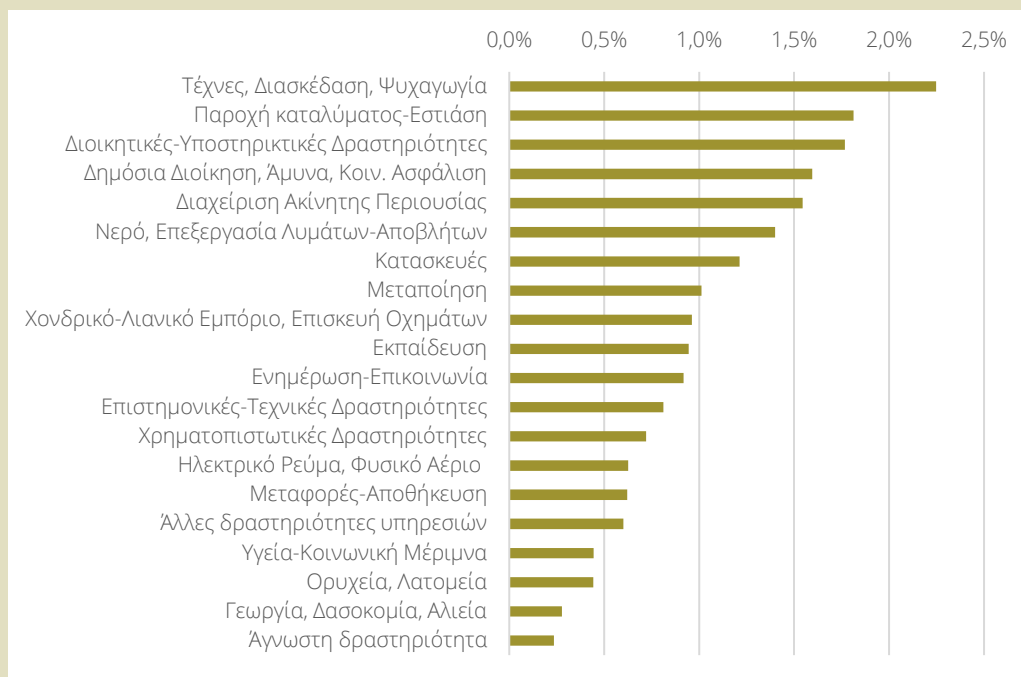
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η καταγραφή της νέας δραστηριότητας των επιχειρήσεων που προχώρησαν σε αλλαγή της κατά το προηγούμενο έτος. Προσαρμόζοντας τις νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις σε έναν κλάδο επιχειρήσεις ως προς τις υφιστάμενες, οι περισσότερες αλλαγές δραστηριότητας έγιναν προς τις Τέχνες – Διασκέδαση, όπου οι μεταβολές αποτέλεσαν το 2,2% των υφιστάμενων επιχειρήσεων του κλάδου (Διάγραμμα 3.12). Ακολούθησαν η Παροχή Καταλύματος-

Εστίαση και οι Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, με ίδιο ποσοστό νεοεισερχόμενων προς υφιστάμενες επιχειρήσεις (1,8%). Αναλογικά λιγότερες ήταν οι επιχειρήσεις που κατευθύνθηκαν στον Πρωτογενή τομέα (0,3%), στα Ορυχεία -Λατομεία (0,4%) και στην Υγεία-Κοινωνική μέριμνα (0,4%).

Διάγραμμα 3.12

Επιχειρήσεις που άλλαξαν δραστηριότητα, ανά νέο κλάδο δραστηριοποίησης (% υφιστάμενων επιχειρήσεων)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Συνοψίζοντας, παρά τις εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες που επικράτησαν στην ελληνική, αλλά και την παγκόσμια οικονομία στη μεγαλύτερη διάρκεια του 2020, εξαιτίας της πανδημίας, οι ενάρξεις νέων επιχειρήσεων διαμορφώθηκαν στις 84,1 χιλ., στο επίπεδο του 2019. Αυτό το γεγονός θεωρείται πως οφείλεται στην επίδραση των μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων έναντι της πανδημίας, τα οποία άμβλυναν την αβεβαιότητα για τις επιπτώσεις της. Στους κλάδους με τις περισσότερες ενάρξεις επιχειρήσεων ως προς το σύνολο των υφιστάμενων επιχειρήσεων συγκαταλέγονται η Παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος-Φυσικού αερίου, η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας και η Ενημέρωση και Επικοινωνία. Το πλήθος των λήξεων λειτουργίας διαμορφώθηκε στις 37,3 χιλ., υποχωρώντας κατά 22,7% σε σχέση με το 2019. Επομένως, παρά τις μεγάλες δυσχέρειες για τις επιχειρήσεις το 2020, τα συνολικά «λουκέτα» περιορίστηκαν, εξέλιξη η οποία επίσης θεωρείται πως συνδέεται και με τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων. Στους κλάδους με τις περισσότερες λήξεις ως προς το σύνολο των υφιστάμενων επιχειρήσεων συμπεριλαμβάνονται τα Ορυχεία-Λατομεία, η Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία και το Ηλεκτρικό Ρεύμα - Φυσικό Αέριο. Το 2020, στο σύνολο των τομέων, το ισοζύγιο ενάρξεων/λήξεων ήταν θετικό κατά 46,7 χιλ. ενάρξεις και υψηλότερο σε σχέση με το 2019 (+35,9 χιλ. ενάρξεις). Τέλος, ανάμεσα στις επιχειρήσεις που άλλαξαν δραστηριότητα το 2020, οι περισσότερες μετακινήθηκαν, αναλογικά με τις υφιστάμενες επιχειρήσεις στη νέα δραστηριότητα, προς τις Τέχνες - Διασκέδαση, την Παροχή Καταλύματος και της Διοικητικές-Υποστηρικτικές Δραστηριότητες.

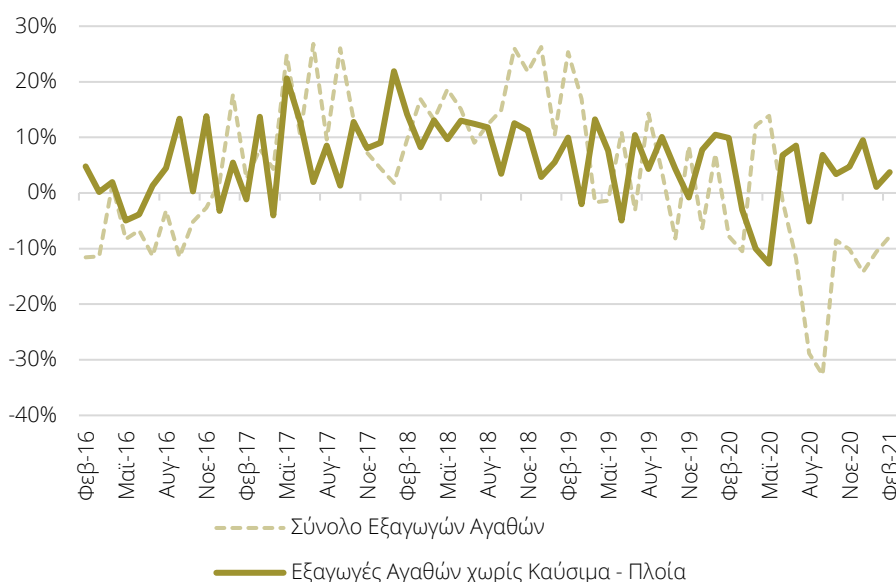
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

- Μείωση εξαγωγών προϊόντων το πρώτο δίμηνο του 2021, με ρυθμό 2,7%. Αντιθέτως, άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών (+2,4%)
- Μείωση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου κατά 29,3% σε σχέση με το 2019, στα €2,4 δισεκ.
- Μεταξύ των κατηγοριών προϊόντων, πτώση κυρίως στις εξαγωγές Καυσίμων, και στα Είδη και συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες. Άνοδος πρωτίστως στις Πρώτες ύλες αλλά και στα Βιομηχανικά και Αγροτικά προϊόντα
- Υποχώρηση της ζήτησης κυρίως από τις χώρες της Ευρωζώνης (-6,8% ή -€154,8 εκατ.) και της Β. Αμερικής (-5,6% ή €15,2 εκατ.).

Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν στο αρχικό δίμηνο του 2021 στα €5,3 δισεκ., έναντι €5,5 δισεκ. το 2020, σημειώνοντας μείωση 2,7%. Όμως, εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,4%, στα €4,1 δισεκ., από €4,0 δισεκ. το 2020. Οι εισαγωγές παρουσίασαν την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους μείωση 13,1% και διαμορφώθηκαν σε €7,8 δισεκ., από €9,0 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €1,0 δισεκ. χαμηλότερα από ότι πέρυσι (-29,3%), στα €2,4 δισεκ., από €3,5 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το πρώτο δίμηνο του 2021 αντιστοιχούσε στο 68,5% των εισαγωγών της, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα έφθανε το 61,2%.

Διάγραμμα 3.13

Συνολικές εξαγωγές προϊόντων και εξαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών - πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος στα €4,1 δισεκ., 2,4% υψηλότερα από ότι πριν ένα έτος

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: IOBE

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 1,2% στο δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου φέτος, στα €1,096 δισεκ., από €1,083 δισεκ. το 2020, ενώ στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε μείωση κατά 13,1%, κυρίως ως αποτέλεσμα της πτώσης της τιμής του πετρελαίου, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €1,3 δισεκ., από €1,5 δισεκ. το 2020. Οι εξαγωγές των δύο

συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν φέτος στο 44,8% των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 46,9% ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την αύξηση κατά 4,3% στη ζήτηση για Ποτά και προϊόντα καπνού, η αξία των οποίων διαμορφώθηκε σε €127,9 εκατ., από €122,6 εκατ. το 2020, με αποτέλεσμα να ενισχυθεί το μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών από 2,2% το 2020 σε 2,4% το 2021. Στην κατηγορία Τροφίμων-Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 77,1% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 1,7%, στα €845,4 εκατ. από €830,9 εκατ. Στα Λάδια-Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 11,2% των εξαγωγών των Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση διαμορφώθηκε το πρώτο δίμηνο του 2021 στα €123,3 εκατ., 4,9% χαμηλότερη σε σχέση με το 2020 (€129,7 εκατ.).

Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων ήταν οριακά ενισχυμένες το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2021 (+0,4%), με την αξία τους να αγγίζει τα €2,58 δισεκ., από €2,57 δισεκ. πέρυσι. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την αύξηση που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Χημικά προϊόντα και συναφή, κατά 14,3%, με αποτέλεσμα από €761,4 εκατ. να φτάσουν τα €870,6 εκατ. Από την άλλη πλευρά, σημειώθηκε υποχώρηση της διεθνούς ζήτησης για Διάφορα Βιομηχανικά Είδη, κατά 19,2%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €383,9 εκατ. Επίσης μείωση εξαγωγών παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 4,8% (στα €483,5 εκατ. από €508,1 εκατ.), ενώ αντίθετα, αυξήθηκαν οι εξαγωγές στα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη (+2,0%, στα €846,4 εκατ.).

Τέλος, άνοδο παρουσίασαν οι εξαγωγές Πρώτων Υλών, κατά 13,6%, στα €276,0 εκατ., από €243,0 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ υποχώρησαν οι εξαγωγές Ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες, κατά 17,1%, από €80,2 εκατ. το δίμηνο του 2020 στα €66,5 εκατ. ένα χρόνο μετά.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφική περιοχή, υποχώρησαν προς τις χώρες της Ευρωζώνης κατά 6,8%, προσεγγίζοντας τα €2,1 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2021, από €2,3 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2020, με αποτέλεσμα να κατευθυνθεί προς αυτές πέρυσι το 40,1% των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων. Προς την ΕΕ-27 σημειώθηκε μείωση, κατά 5,0% ή €149,9 εκατ., με τις εξαγωγές προς αυτή να φθάνουν τα €2,8 δισεκ., από €3,0 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε σημαντική διεύρυνσή τους προς την Γαλλία, κατά 30,1%, από €253,4 εκατ. σε €329,7 εκατ., και κατόπιν, με διαφορά ως προς την ένταση άνοδος από την πρώτη χώρα, προς την Γερμανία, κατά 5,3%, από τα €390,2 εκατ. σε €410,9 εκατ. Ισχυρή μείωση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς το σημαντικότερο προορισμό τους, την Ιταλία, αντανakλώντας τις επιπτώσεις της πανδημίας στη γείτονα χώρα, κατά 28,4%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €498,0 εκατ. το πρώτο δίμηνο του 2021 από €696,1 εκατ. το αντίστοιχο του 2020.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 0,7% ή κατά €4,9 εκατ., φθάνοντας τα €4,3 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, παρά τη μείωση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2020 κατά 8,7% ή €22,1 εκατ. Θετικές εξελίξεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες από τη συγκεκριμένη ομάδα οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία και την Πολωνία, προς τις οποίες οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 0,9% ή €1,6 εκατ., στα €180,0 εκατ., και κατά 16,8% ή €15,1 εκατ., στα €105,2 εκατ. αντίστοιχα.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Φεβρουάριος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2021	2020	ΜΕΤΑΒΟΛΗ	2021	2020
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1.096,7	1.083,2	1,2%	20,7%	19,9%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	845,4	830,9	1,7%	15,9%	15,2%
Ποτά και Καπνός	127,9	122,6	4,3%	2,4%	2,2%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	123,3	129,7	-4,9%	2,3%	2,4%
ΠΡΩΤΕΣ ΎΛΕΣ	276,0	243,0	13,6%	5,2%	4,5%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	276,0	243,0	13,6%	5,2%	4,5%
ΚΑΥΣΙΜΑ	1.280,6	1.472,9	-13,1%	24,1%	27,0%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	1.280,6	1.472,9	-13,1%	24,1%	27,0%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	2.584,4	2.574,7	0,4%	48,7%	47,2%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	870,6	761,4	14,3%	16,4%	14,0%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	846,4	829,8	2,0%	16,0%	15,2%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	483,5	508,1	-4,8%	9,1%	9,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	383,9	475,4	-19,2%	7,2%	8,7%
Άλλα Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	66,5	80,2	-17,1%	1,3%	1,5%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	66,5	80,2	-17,1%	1,3%	1,5%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Οι υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης παρουσίασαν μείωση της ζήτησης των ελληνικών εξαγωγών κατά 9,7%, από €945,2 το 2020 σε €853,4 δισεκ. το 2021. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως προς την Τουρκία, κατά 13,1%, από €304,4 εκατ. σε €264,5 εκατ., και δευτερευόντως στο Ηνωμένο Βασίλειο, κατά 23,3%, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να υποχωρήσουν από τα €171,4 εκατ. στην περίοδο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου του 2020 στα €131,4 εκατ. το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν ελαφρώς καθοδικά, κατά 5,6%, από €269 εκατ. το 2020 σε €253,9 εκατ. ένα χρόνο μετά, κυρίως λόγω της υποχώρησης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 2,8%, από €218,7 εκατ. πέρυσι σε €212,5 εκατ. το 2021, και προς το Μεξικό, κατά 43,5% ή 13,0 εκατ. Αντιθέτως, άνοδο παρουσίασαν οι εξαγωγές προς τον Καναδά (+19,6%).

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής σημείωσαν άνοδο, κατά 11,0%, σε €722,7 εκατ. από €650,9 εκατ., κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς την Λιβύη (+63,6%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν το πρώτο δίμηνο του 2021 στα €128,8 εκατ., έναντι €78,7 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς την Τυνησία (+58,7%) σημειώνοντας αύξηση κατά €31,2 εκατ. το 2021 σε σχέση με το 2020. Ομοίως, προς ένα σημαντικό εξαγωγικό προορισμό στη Μέση Ανατολή, το Ισραήλ, οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά 21,6%, στα €82,2 εκατ., ενώ προς τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αυξήθηκαν κατά 15,0%, στα €47,4 εκατ. Αντιθέτως, προς τη Σαουδική Αραβία παρουσίασαν υποχώρηση κατά 3,0%, στα €69,7 εκατ.

Αυξημένη κατά 14,4% ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους στην περίοδο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2021 να διαμορφώνεται στα €35,8 εκατ. από €31,3 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η άνοδος προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς στην Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 13,6% και διαμορφώθηκαν στα €32,2 εκατ. φέτος. Ομοίως, αύξηση σημειώθηκε προς τη Νέα Ζηλανδία (+22,4%).

Ισχυρή αύξηση, κατά 28,4%, εμφάνισαν τους δύο πρώτους μήνες φέτος οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα

€51,6 εκατ. από €40,2 εκατ. το αντίστοιχο χρονικό διάστημα το 2020. Η μείωση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη άνοδο της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Βραζιλία, κατά 383,0%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €21,8 εκατ. από €4,5 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα.

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2021 (εκατ. €)*

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2021	2020	21/20
Ε.Ε. (27)	2.844,6	2.994,5	-5,0%
Ευρωζώνη	2.128,0	2.282,8	-6,8%
G7	1.658,6	1.810,3	-8,4%
Βόρεια Αμερική	253,9	269,0	-5,6%
Χώρες BRICS	172,4	226,9	-24,0%
Μ.Ανατολή & Β.Αφρική	722,7	650,9	11,0%
Ωκεανία	35,8	31,3	14,4%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	51,6	40,2	28,4%
Ασία	452,1	377,0	19,9%
Χώρες ΟPEC	293,8	243,8	20,5%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Αύξηση της διεθνούς ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές αυξήθηκαν πέρυσι κατά 19,9%, στα €452,1 εκατ. από €377,0 εκατ. το 2020. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη άνοδο, κατά 409,8%, προς την Νότια Κορέα, από €26,3 εκατ. το δίμηνο του 2020 σε €134,0 εκατ. το 2021, καθώς και κατά 276,4% προς την Σιγκαπούρη, από €19,9 εκατ. πέρυσι στα €75,0 εκατ. ένα έτος μετά. Αντιθέτως, σημειώθηκε έντονη κάμψη της ζήτησης από την Κίνα (-43,9%, στα €97,5 εκατ. από €173,7 εκατ. το 2020) και την Ιαπωνία (-14,3%, στα €51,6 εκατ. από €60,2 εκατ. το 2020).

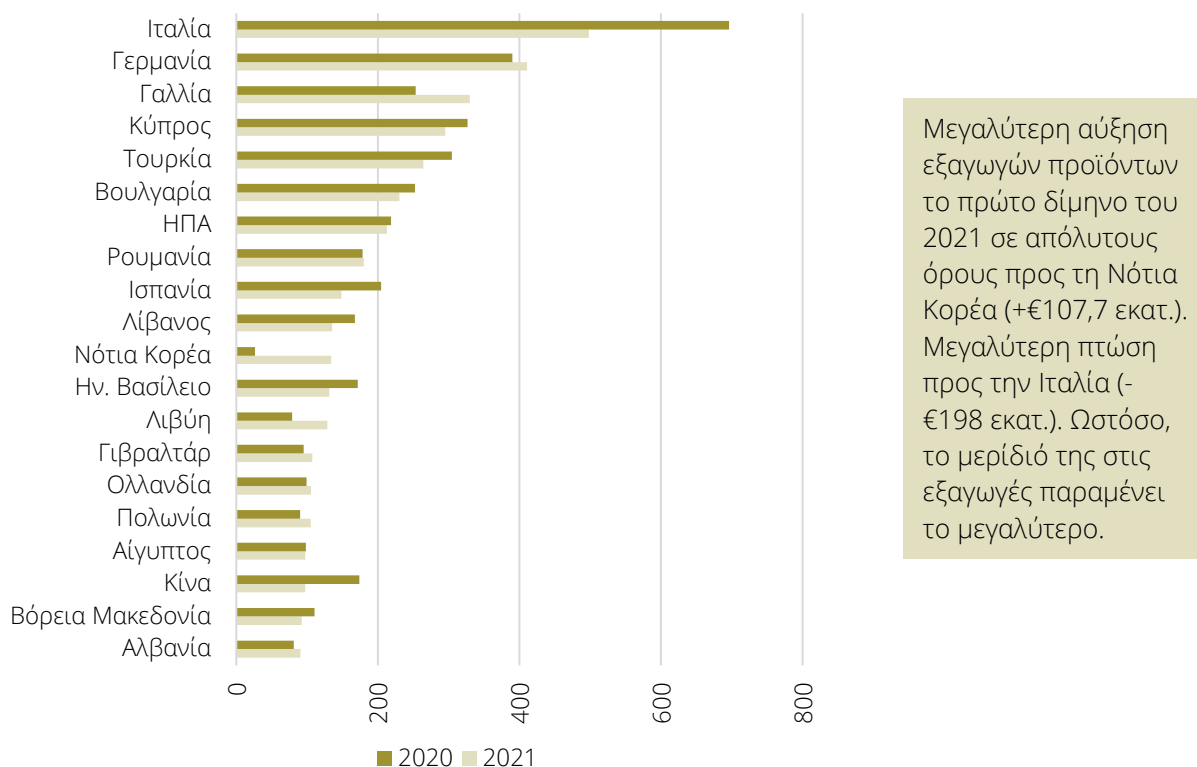
Ανακεφαλαιώνοντας, οι εξαγωγές προϊόντων της Ελλάδας υποχώρησαν πρώτο δίμηνο του 2021 κατά 2,7% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Η πτώση οφείλεται κυρίως στα πετρελαιοειδή, η ζήτηση για τα οποία φέτος ήταν πολύ χαμηλότερη εξαιτίας της αρκετά μικρότερης από πέρυσι οικονομικής δραστηριότητας, ενώ οι τιμές τους ήταν ελαφρώς χαμηλότερες (-2,1% το πετρέλαιο Brent στο δίμηνο). Ωστόσο, εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, το 2021 ξεκίνησε με θετικό πρόσημο και αύξηση κατά 2,4%, στα €4,1 δισεκ., συνεχίζοντας την ανοδική τάση του 2020, που είχε οδηγήσει σε νέο διαχρονικά μέγιστο επίπεδο. Η βασική αιτία της συρρίκνωσης του συνόλου των εξαγωγών αγαθών αναμένεται να αντιστραφεί στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους. Η αλλαγή τάσης στην αξία των εξαγωγών πετρελαιοειδών θα προέλθει κυρίως από την εξέλιξη των τιμών τους, οι οποίες ανήλθαν κατακόρυφα στο τετράμηνο Μαρτίου-Ιουνίου, για το οποίο υπάρχουν στοιχεία (+60,2%) από πέρυσι, ενώ ανοδικά θα κινηθεί και η ζήτησή τους, καθώς υποχώρησαν στο ίδιο διάστημα τα μέτρα προστασίας έναντι της πανδημίας και έτσι κλιμακώνεται η ανάκαμψη των οικονομιών. Αυτή η ανοδική δυναμική στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία και ακολούθως στο διεθνές εμπόριο, θα εξαρτηθεί στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους κατά κύριο από τις εξελίξεις στο θέμα της πανδημίας. Η πρόοδος στον εμβολιασμό έως τώρα διεθνώς διαμορφώνει αρκετά θετικές προοπτικές για τις δυνατότητες αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης στο χρονικό διάστημα Ιουλίου-Δεκεμβρίου φέτος. Ωστόσο, υφίστανται και σημαντικές προκλήσεις σχετικά με την πανδημία, όπως οι συνεχιζόμενες μεταλλάξεις του ιού, που ευνοούν

την εξάπλωσή του και τα αδύναμα χρηματοοικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων που εμποδίζουν τη λειτουργία τους, κυρίως σε αναπτυσσόμενες οικονομίες οι οποίες πλήγηκαν έντονα από την υγειονομική κρίση, χωρίς να διαθέτουν τα μέσα πολιτικής που θα μετριάσουν τις επιπτώσεις της, όπως έγινε στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες.

Διάγραμμα 3.14

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων, Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2021 (εκατ. €)

Μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών προϊόντων το πρώτο δίμηνο του 2021 σε απόλυτους όρους προς τη Νότια Κορέα (+€107,7 εκατ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Ιταλία (-€198 εκατ.). Ωστόσο, το μερίδιό της στις εξαγωγές παραμένει το μεγαλύτερο.

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: IOBE

Ειδικά σε ότι αφορά τις εξαγωγές της Ελλάδας, η προβλεπόμενη επιτάχυνση της ανάπτυξης της Ευρωζώνης φέτος, που αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό εμπορικό προορισμό (Ευρ. Επιτροπή: 4,3% από 3,8%), καθώς και η ανάπτυξη σε άλλους σημαντικούς προορισμούς, όπως στη Μέση Ανατολή-Κεντρική Ασία (3,7%) και στην Αναπτυσσόμενη Ευρώπη (4,4%), θα κλιμακώσουν τη ζήτηση για τα ελληνικά προϊόντα. Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω πρόσφατες τάσεις σε βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων, καθώς και τις προοπτικές για το υπόλοιπο του 2021, εκτιμάται μεταστροφή της ήπιας πτώσης τους στο αρχικό δίμηνο στη συνέχεια του έτους, ήδη από το δεύτερο τρίμηνό του. Εφόσον δεν προκύψουν νέες αναταράξεις στην παγκόσμια οικονομία από την πανδημία, οι εξαγωγές θα ανέλθουν στο σύνολο του 2021, με μονοψήφιο ρυθμό ανόδου, στην περιοχή του 5-9%.

3.4 Απασχόληση – Ανεργία

- Αύξηση του ποσοστού ανεργίας το α' τρίμ. 2021 στο 17,1% από 16,2% ένα έτος νωρίτερα, αλλά άνοδος του αριθμού των ανέργων μόνο κατά 0,3 χιλ. ως αποτέλεσμα της μείωσης του εργατικού δυναμικού κατά 4,9% ή κατά 227,2 χιλ. άτομα.
- Μεγαλύτερη άνοδος απασχόλησης στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (+21,8 χιλ. άτομα) και στις Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας (+20,6 χιλ. άτομα).
- Μεγαλύτερη μείωση απασχόλησης στον Πρωτογενή τομέα (-41,6 χιλ.) και στον Τουρισμό (-38,2 χιλ. άτομα).
- Αύξηση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους κατά 3,0% το 2020, κατόπιν ανόδου του κατά 0,7% το 2019.

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας στη χώρα αυξήθηκε σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα, για πρώτη φορά ύστερα από το α' τρίμ. του 2014. Συγκεκριμένα, ανήλθε στο 17,1% από 16,2% ένα έτος νωρίτερα. Ωστόσο, ο αριθμός των ανέργων παρουσίασε οριακή αύξηση, κατά 0,04% ή κατά 0,3 χιλ. και διαμορφώθηκε το α' τρίμ. φέτος στους 745,4 χιλ. από τους 745,1 χιλ. το ίδιο τρίμηνο πέρυσι. Η οριακή μεταβολή οφείλεται στο ότι παρότι η απασχόληση υποχώρησε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου του τρέχοντος έτους κατά 227,5 χιλ. άτομα ή 5,9% από πέρυσι, σχεδόν το σύνολο αυτών (227,2 χιλ.) βρέθηκε εκτός εργατικού δυναμικού. Δεδομένης αυτής της πολύ μεγάλης μεταβολής στην απασχόληση, το γεγονός ότι ουσιαστικά το σύνολο αυτής είναι εκτός εργατικού δυναμικού, επομένως είτε δεν είναι σε θέση να εργαστεί, είτε δεν αναζητά εργασία, σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού, δεν μπορεί να ερμηνευθεί.

Σχετικά με την εξέλιξη της ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, αυξήθηκε σημαντικά το πρώτο τρίμηνο του 2021 σε σχέση με ένα χρόνο πριν η διαφορά στο ποσοστό ανεργίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, στις 7,6 από 5,6 ποσοστιαίες μονάδες, με την ανεργία να είναι χαμηλότερη στους πρώτους. Στις γυναίκες το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε το α' τρίμ. φέτος στο 21,3%, δηλαδή 2,0 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι (19,3%), ενώ στους άνδρες ήταν αμετάβλητο, στο 13,7%.

Ως προς την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, συνεχίζει να είναι μικρότερο καθώς η ηλικία αυξάνεται. Το α' τρίμηνο της τρέχουσας χρονιάς το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες, εκτός των ατόμων ηλικίας 45-64 ετών. Η μεγαλύτερη άνοδος, κατά 26,0 ποσοστιαίες μονάδες, εντοπίζεται στα άτομα ηλικίας 15-19 ετών, όπου η ανεργία αυξήθηκε από το 34,2% στο 60,2%. Έπεται, με σημαντικά ηπιότερη αύξηση η ηλικιακή κατηγορία 20-24 ετών, όπου το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε από 34,5% το α' τρίμ. πέρυσι στο 41,4% το ίδιο τρίμηνο φέτος. Στην ηλικιακή κατηγορία 25-29 ετών το ποσοστό ανεργίας ανήλθε κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες, στο 31,4%. Στις ηλικιακές κατηγορίες 30-44 και άνω των 65 ετών η ανεργία αυξήθηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα. Στην πρώτη κατηγορία έφτασε το 16,5% και στη δεύτερη το 9,2%. Τέλος, στα άτομα ηλικίας 45-64 ετών η ανεργία περιορίστηκε κατά μία ποσοστιαία μονάδα, δηλαδή από το 13,0% το 'α τρίμ. του 2020 στο 12,0% ένα χρόνο μετά.

Ως προς τη διάρκεια της ανεργίας, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων περιορίστηκε σημαντικά, καθώς μειώθηκε κατά 12,1 ποσοστιαίες μονάδες, από το 70,5% στο αρχικό τρίμηνο

πέρυσι στο 58,4% ένα έτος μετά. Ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων περιορίστηκε κατά 85,4 χιλ. άτομα ή κατά 16,3% και διαμορφώθηκε στους 439,8 χιλ.

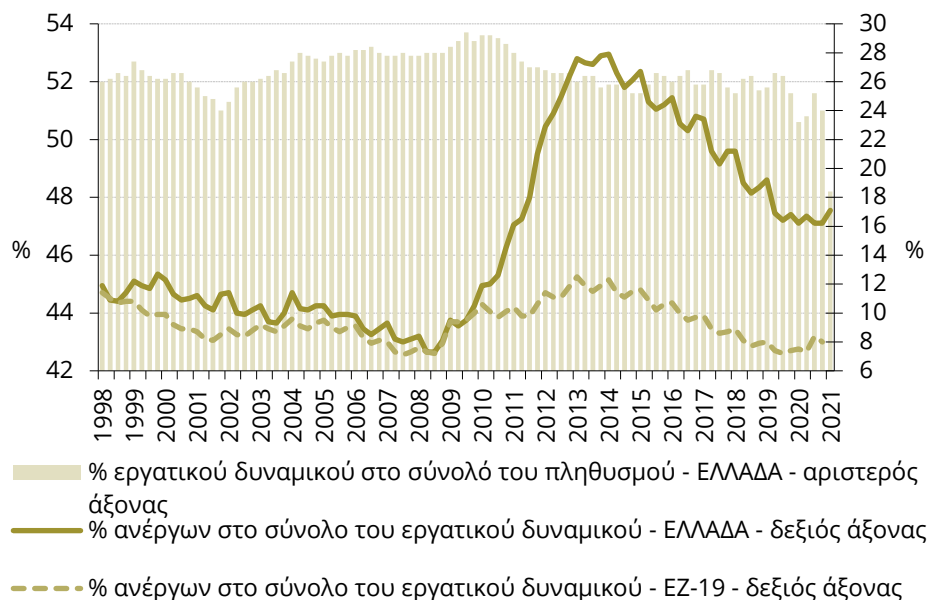
Ως προς την τάση της ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, διαχρονικά περιορίζεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης ανέρχεται. Σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης εκτός των ατόμων με απολυτήριο Δημοτικού και των ατόμων που παρακολούθησαν μερικές τάξεις του ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος. Η μεγαλύτερη άνοδος, κατά 2,0 ποσοστιαίες μονάδες, σημειώθηκε στα άτομα με απολυτήριο Γυμνασίου, όπου η ανεργία ανήλθε στο 21,2% το πρώτο τρίμηνο του 2021. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το α' τρίμ. φέτος σημειώθηκε στα άτομα με Διδακτορικό ή Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, καθώς διαμορφώθηκε στο 7,7%, 0,8 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ότι ένα έτος νωρίτερα. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας, αλλά και η ισχυρότερη πτώση του εντοπίζονται στα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις Δημοτικού ή δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Συγκεκριμένα, περιορίστηκε κατά 15,4 ποσοστιαίες μονάδες, στο 34,6% από 50,0% ένα έτος νωρίτερα. Τέλος, στα άτομα με απολυτήριο Δημοτικού το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε ήπια, κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες και διαμορφώθηκε στο 17,7%.

Αναφορικά με την περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, σε εννέα περιφέρειες της χώρας σημειώθηκε ενίσχυσή της και στις υπόλοιπες τέσσερις μείωση. Στις πρώτες, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας σημειώθηκε στην περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, όπου ανήλθε στο 22,7% το α' τρίμ. του 2021 από 19,3% το ίδιο τρίμηνο του 2020, ενώ η υψηλότερη άνοδος στην ανεργία το α' τρίμ. φέτος παρουσιάστηκε στο Νότιο Αιγαίο, κατά 8,4 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 22,4%. Στον αντίποδα, το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάστηκε στην περιφέρεια Αττικής όπου περιορίστηκε στο 13,0% από 14,3% και η ισχυρότερη μείωση στο ποσοστό ανεργίας στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο 14,0%. Σε επίπεδα άνω του 20% ανήλθαν τα ποσοστά ανεργίας στη Δυτική Μακεδονία (20,5% το α' τρίμ. του 2021 από 19,4% το α' τρίμ. του 2020) και την Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (21,4% από 16,7%), ενώ ισχυρή ήταν η άνοδος της ανεργίας στην Κρήτη (+5,3 ποσοστιαίες μονάδες, στο 22,3%). Το ποσοστό ανεργίας ήταν ίδιο στις περιφέρειες Θεσσαλίας (19,6% το α' τρίμ. φέτος από 16,2% το ίδιο τρίμηνο πέρυσι) και Ηπείρου (19,5% από 17,5%).

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ποσοστού εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Αύξηση ποσοστού ανεργίας στην Ελλάδα το α' τρίμ. 2021 για πρώτη φορά από το α' τρίμ. 2014, στο 17,1% από 16,2% ένα έτος νωρίτερα.

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Ως προς την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, περιορίστηκε σε όλες τις κατηγορίες απασχολούμενων. Η ισχυρότερη ποσοστιαία πτώση εντοπίστηκε στα άτομα που είναι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση, όπου η απασχόληση το α' τρίμ. του 2021 περιορίστηκε κατά 9,0% (ή κατά 10,9 χιλ. άτομα) από το ίδιο τρίμηνο του 2020, στους 110,1 χιλ. Έπεται η μείωση της απασχόλησης στην πολυπληθέστερη κατηγορία απασχολούμενων, τους μισθωτούς, όπου περιορίστηκε κατά 7,3% (ή κατά 191,0 χιλ. άτομα) και διαμορφώθηκε στους 2.431,7 χιλ. Τέλος, η απασχόληση στην κατηγορία των αυτοαπασχολούμενων περιορίστηκε κατά 2,3% (ή κατά 25,7 χιλ. άτομα) στους 1.083,2 χιλ.

Σε ότι αφορά την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σε δύο σημειώθηκε μείωσή της και σε έναν άνοδος. Η μεγαλύτερη μείωση σε απόλυτα μεγέθη το α' τρίμ. 2021 έλαβε χώρα στον τριτογενή τομέα, όπου η απασχόληση περιορίστηκε στους 2.618,1 χιλ. από τους 2.840,7 χιλ. το α' τρίμ. 2020 (-7,8%). Στο δευτερογενή τομέα η απασχόληση περιορίστηκε κατά 4,2% ή κατά 24,7 χιλ. άτομα και διαμορφώθηκε στα 563,1 χιλ., ενώ στον πρωτογενή τομέα ανήλθε στους 443,8 χιλ. απασχολούμενους το α' τρίμ. φέτος, αυξημένη κατά 19,6 χιλ. άτομα ή κατά 4,6% συγκριτικά με το α' τρίμ. του 2020.

Σε επίπεδο κλάδων οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, σε 15 σημειώθηκε μείωση της απασχόλησης και σε έξι άνοδος. Η ισχυρότερη πτώση της απασχόλησης το α' τρίμ. του 2021 σε απόλυτο μέγεθος σημειώθηκε στον κλάδο Υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης όπου περιορίστηκε κατά 135,9 χιλ. άτομα (ή κατά 41,3%) στους 193,1 χιλ. απασχολούμενους από τους 329,0 χιλ. ένα έτος νωρίτερα, τάση η οποία σχετίζεται με τις επιπτώσεις των μέτρων προστασίας κατά της πανδημίας. Στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο η απασχόληση περιορίστηκε κατά 53,3 χιλ. άτομα (ή κατά 7,5%) και διαμορφώθηκε στους 653,0 χιλ. απασχολούμενους, εξέλιξη η οποία

επίσης σχετίζεται με τα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας. Έπονται οι κλάδοι Τεχνών-Διασκέδασης-Ψυχαγωγίας και Εκπαίδευσης. Στον πρώτο η απασχόληση περιορίστηκε κατά 22,1 χιλ. άτομα, στα 36,3 χιλ.) και στο δεύτερο κατά 21,7 χιλ. άτομα, στα 308,8 χιλ. Στη Μεταποίηση η απασχόληση περιορίστηκε κατά 7,8 χιλ. άτομα με αποτέλεσμα ο αριθμός των απασχολούμενων να περιοριστεί στους 367,9 χιλ. Από την άλλη πλευρά, ο κλάδος με την ισχυρότερη άνοδο της απασχόλησης το α' τρίμ. του τρέχοντος έτους ήταν ο κλάδος Δημόσιας Διοίκησης, όπου ενισχύθηκε κατά 38,9 χιλ. άτομα (ή κατά 11,7%), φθάνοντας τα 371,3 χιλ., εξέλιξη η οποία αντανάκλα τις έκτακτες ανάγκες για υπηρεσίες από την πλευρά του κράτους που δημιούργησε η υγειονομική κρίση. Έπονται οι κλάδοι Επαγγελματικών-Επιστημονικών-Τεχνικών δραστηριοτήτων, όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 34,3 χιλ. άτομα, στους 250,4 χιλ. απασχολούμενους, και ο Πρωτογενής τομέας όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 19,6 χιλ. άτομα, στους 443,8 χιλ.

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η μείωσή της το α' τρίμ. του 2021 συγκριτικά με την ίδια περίοδο πέρυσι προήλθε κυρίως από την υποχώρηση της στους εξής κλάδους:

- Τουριστικό κλάδο (-135,9 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με τη μείωση των διεθνών τουριστικών εισπράξεων στο πρώτο τρίμηνο κατά 86,1% (ή κατά €510,6 εκατ., από τα €593,3 εκατ. στα €82,7 εκατ.) και
- Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο (-53,3 χιλ. απασχολούμενοι), σε συνάφεια με τη μείωση του εποχικά διορθωμένου δείκτη όγκου στο Λιανικό εμπόριο κατά 2,2%, καθώς και του κύκλου εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο κατά 0,7%)

παρά την άνοδο της σε:

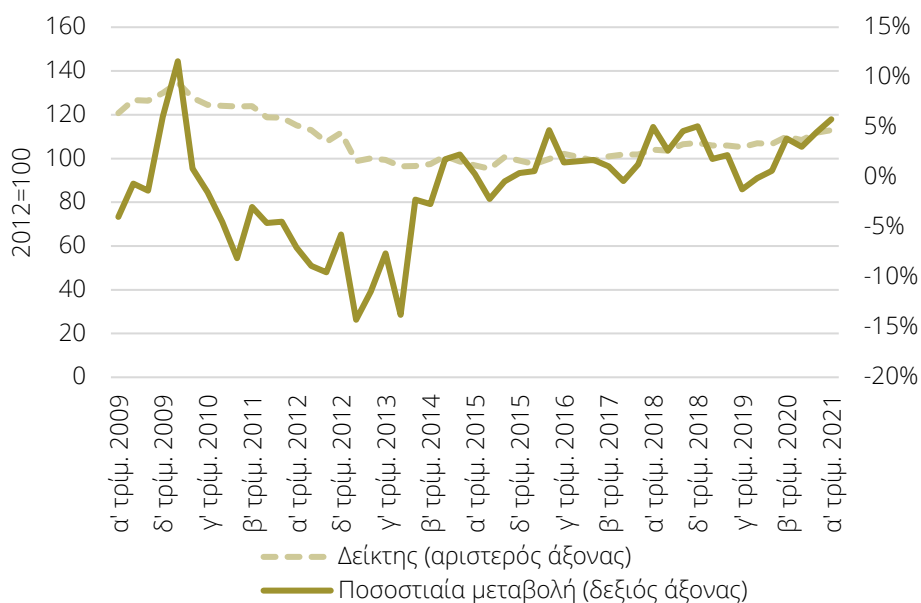
- Δημόσια διοίκηση (+38,9 χιλ. απασχολούμενοι),
- Επαγγελματικές-Επιστημονικές-Τεχνικές δραστηριότητες (+34,3 χιλ. απασχολούμενοι) και
- Πρωτογενή τομέα (+19,6 χιλ. απασχολούμενοι)

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους για το σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε άνοδο για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, κατά 5,8%, στις 112,9 μονάδες.

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού

Άνοδος εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους το α' τρίμ. του 2021 κατά 5,8% συγκριτικά με το α' τρίμ. 2020

Πίνακας 3.10

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	78,6	1.027,1	21,5
α' τρίμ. 2018	9.154,0	51,6	3.723,8	78,8	1.001,2	21,2
β' τρίμ. 2018	9.144,7	52,1	3.860,4	81,0	906,0	19,0
γ' τρίμ. 2018	9.135,5	52,2	3.894,2	81,7	871,8	18,3
δ' τρίμ. 2018	9.126,4	51,7	3.833,7	81,3	881,1	18,7
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	80,7	915,0	19,3
α' τρίμ. 2019	9.117,3	51,8	3.814,0	80,8	907,1	19,2
β' τρίμ. 2019	9.108,0	52,3	3.956,4	83,1	805,0	16,9
γ' τρίμ. 2019	9.089,9	52,2	3.971,9	83,6	777,0	16,4
δ' τρίμ. 2019	9.089,9	51,6	3.901,8	83,2	786,4	16,8
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	82,7	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	83,8	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	83,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	83,8	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	83,8	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	83,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	82,9	745,4	17,1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Μετά από το πολύμηνο lockdown και την επιβολή αυστηρών μέτρων στις μετακινήσεις και στην οικονομική δραστηριότητα, στη διάρκεια του Μαΐου σταδιακά καταργήθηκαν ή χαλάρωσαν οι σημαντικότεροι περιορισμοί, ορισμένοι εκ των οποίων ασκούσαν σημαντικές πιέσεις στην οικονομική δραστηριότητα και κατ' επέκταση στην απασχόληση (3/5: άνοιγμα εστίασης σε εξωτερικούς χώρους, 14/5: άνοιγμα υπερτοπικών - διαπεριφερειακών μετακινήσεων, άνοιγμα Τουρισμού, κατάργηση ραντεβού στο Λιανικό Εμπόριο, 29/5: μείωση υποχρεωτικού ποσοστού τηλεργασίας στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα στο 20%, επαναλειτουργία ανοικτών πολιτιστικών χώρων (θέατρα, συναυλίες) και γυμναστηρίων. Παράλληλα, συνεχίστηκε και επεκτάθηκε σε περισσότερες ηλικιακές ομάδες το πρόγραμμα εμβολιασμού του πληθυσμού. Ως αποτέλεσμα, έως το τέλος του Ιουνίου, το 35% περίπου του πληθυσμού είχε εμβολιαστεί πλήρως και περίπου το 45% είχε κάνει την πρώτη δόση. Ως συνέπεια όλων των παραπάνω, ομαλοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό η οικονομική δραστηριότητα.

Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE, η τάση στην ανεργία στο σύνολο του 2021 θα εξαρτηθεί, όπως και το προηγούμενο έτος, κυρίως από την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης, εγχωρίως και διεθνώς. Επιμέρους παράγοντες η εξέλιξη των οποίων θα επηρεαστεί από την πανδημία και θα καθορίσουν το ποσοστό ανεργίας θα είναι ο ρυθμός ανάκαμψης στην Ευρωζώνη, μέσω των εξαγωγών, η δραστηριότητα στον κλάδο Τουρισμού, καθώς και τα μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων έναντι της πανδημίας.

Σε ότι αφορά τις επιδράσεις της πανδημίας, εφόσον δεν υπάρξει νέα ισχυρή αναζωπύρωσή της το β' εξάμηνο και προχωρήσει ο εμβολιασμός του πληθυσμού, τότε οι περισσότερες από τις επιχειρήσεις των κλάδων που πλήγηκαν από τις διαδοχικές αναστολές λειτουργίας τους εντός της πανδημίας, κυρίως του Λιανικού Εμπορίου, του Τουρισμού, της Εστίασης και των δραστηριοτήτων Τεχνών και Ψυχαγωγίας, αναμένεται να λειτουργήσουν ομαλά στη μεγαλύτερη διάρκεια του 2021, με αντίστοιχες θετικές επιδράσεις στην απασχόλησή τους, χωρίς να αποκλείονται μικρότερης έντασης εξάρσεις της νόσου με λήψη ηπιότερων μέτρων προστασίας (βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων). Στην αντίθετη περίπτωση, τα μέτρα προστασίας θα επανέλθουν, π.χ. το φθινόπωρο, ωστόσο με μικρότερη ένταση, χάρη στον εμβολιασμό και τα self tests, περιορίζοντας πάρα ταύτα την ώθηση στην απασχόληση (εναλλακτικό σενάριο προβλέψεων).

Ειδικά στον κλάδο τουρισμού, στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων αναμένεται σταδιακή κλιμάκωση της διεθνούς τουριστικής κίνησης, με πιθανή μια έντονη ενίσχυσή της στα μέσα του γ' τριμήνου, ενώ θα είναι διευρυμένη χρονικά σε σχέση με πέρυσι και η τουριστική περίοδος. Τυχόν ένταξη της Ελλάδας στους υγειονομικά ασφαλείς ταξιδιωτικούς προορισμούς από χώρες από τις οποίες προέρχεται σημαντικός αριθμός τουριστών (π.χ. Αγγλία, ΗΠΑ) θα δώσει σημαντική ώθηση στα τουριστικά έσοδα και την απασχόληση των συναφών κλάδων. Υπό τις υποθέσεις του βασικού σεναρίου προβλέψεων εκτιμάται ότι τα έσοδα από το διεθνή τουρισμού θα ανέλθουν στα επίπεδα του 40-45% των εσόδων του 2019, από 24% πέρυσι. Ωστόσο, στο εναλλακτικό σενάριο, μια νέα έντονη «αναζωπύρωση» της πανδημίας εντός του τρέχοντος εξαμήνου, π.χ. από την εξάπλωση μιας ισχυρής μετάλλαξης του ιού, θα ανασχέσει, ανάλογα με το πότε θα εκδηλωθεί, τις τουριστικές ροές προς την Ελλάδα και τη διάρκεια της τουριστικής περιόδου. Σε μια τέτοια περίπτωση η κλιμάκωση του τουρισμού προβλέπεται να είναι ηπιότερη και τα έσοδα από αυτόν εκτιμάται ότι τα ανέλθουν στην περιοχή του 35% των εσόδων του 2019.

Αναφορικά με την ανάκαμψη στην Ευρωζώνη, στο βασικό σενάριο προβλέψεων υιοθετείται η πρόσφατη πρόβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για αύξηση του ΑΕΠ της Ευρωζώνης κατά 4,3%, έναντι προηγούμενης πρόβλεψης για ανάπτυξη 3,8%¹⁵. Ισχυρότερη της προβλεπόμενης στα τέλη του 2020, προβλέπεται να είναι η ανάπτυξη φέτος σε άλλους σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς, όπως στη Μέση Ανατολή-Κεντρική Ασία και στην Αναπτυσσόμενη Ευρώπη Ακολουθώντας, αναμένεται συνέχιση της ενίσχυσης των εξαγωγών προϊόντων το 2020, που θα υποστηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε εξωστρεφείς μεταποιητικούς κλάδους. Η αυξημένη εξαγωγική δραστηριότητα θα αποτυπωθεί και στις επενδύσεις τους, που επίσης θα επενεργήσουν ενισχυτικά στην απασχόληση. Ηπιότερη, όμως, άνοδος του ΑΕΠ της Ευρωζώνης, π.χ. στα επίπεδα του 3,5% (εναλλακτικό σενάριο προβλέψεων), θα οδηγήσει αντίστοιχα σε χαμηλότερη άνοδο την απασχόληση.

Οι επενδύσεις και οι θέσεις εργασίας σε αυτές θα ευνοηθούν κυρίως από τη συνέχιση της ταχύρρυθμης πιστωτικής επέκτασης από τον χρηματοπιστωτικό τομέα. Ο μέσος ρυθμός της στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου φέτος ήταν 8,1%, κατόπιν μέσης αύξησης κατά 5,6% το 2020. Πρόσθετη ώθηση στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος θα προέλθει από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, αλλά κυρίως από τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης. Στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων εκτιμάται πως η απορρόφησή τους φέτος θα προσεγγίσει το επίπεδο που ανακοινώθηκε κατά την έγκριση του ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης τον Ιούνιο (€8 δισεκ.). Στο εναλλακτικό σενάριο, οι εισροές από την ΕΕ θα διαμορφωθούν γύρω κοντά στο στόχο του Προϋπολογισμού του 2021 (€5,5 δισεκ.).

Πέραν των ανωτέρω, τονωτικά στην εγχώρια απασχόληση φέτος θα επενεργήσει ο δημόσιος τομέας, λόγω των έκτακτων αναγκών για υπηρεσίες από το κράτος που έχει δημιουργήσει η πανδημία (π.χ. στην Υγεία), καθώς και μέσω των προγραμμάτων προσωρινής απασχόλησης του ΟΑΕΔ. Σχετικά με την τελευταία διάσταση, αναφέρονται η δίμηνη παράταση του προγράμματος κοινωφελούς εργασίας στους δήμους, το οποίο αφορά 36.500 ωφελούμενους. Επιπλέον, ετοιμάζεται ο δεύτερος κύκλος του Προγράμματος Κοινωφελούς Χαρακτήρα, το οποίο αναμένεται να αφορά 25.000 ωφελούμενους οι οποίοι θα εργαστούν για οκτώ μήνες σε δήμους, περιφέρειες, κέντρα κοινωνικής πρόνοιας περιφερειών, υπηρεσίες υπουργείων και άλλους φορείς.

Σημειώνεται, παράλληλα, ότι όσες επιχειρήσεις εντάσσονται στο πρόγραμμα επιστρεπτέας προκαταβολής υποχρεούνται διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους για ορισμένους μήνες. Για παράδειγμα για τον 7^ο κύκλο της επιστρεπτέας προκαταβολής, οι αιτήσεις για τον οποίο υποβάλλονταν έως τις αρχές Μαΐου, οι θέσεις εργασίας πρέπει να διατηρηθούν έως τις 31 Αυγούστου, γεγονός που αποτρέπει μια ενίσχυση της ανεργίας. Όμως, όταν παρέλθει η περίοδος προστασίας, είναι πιθανή μια σημαντική διεύρυνση του αριθμού των ανέργων. Η επίδραση του μέτρου αναστολής συμβάσεων εργασίας αναλύεται στο Πλαίσιο 3.3 που ακολουθεί.

Από την άλλη πλευρά, η σημαντική υποχώρηση του εργατικού δυναμικού το 2020 από εργαζόμενους οι οποίοι απώλεσαν την εργασία τους και αποθαρρύνονταν από τις συνθήκες για αναζήτηση νέας, εκτιμάται πως θα αντιστραφεί φέτος, επενεργώντας αυξητικά στον αριθμό των ανέργων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, εκτιμάται ότι το ποσοστό της ανεργίας στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών εξελίξεων για το 2021 θα διαμορφωθεί στην

¹⁵ European Economic Forecast, Spring 2021, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2021

περιοχή του 16,0-16,3%, πλησίον του περυσινού του επιπέδου, ενώ στο εναλλακτικό σενάριο θα ενισχυθεί στην περιοχή του 17,0-17,3%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου του 2021 σε σχέση με το α' τρίμηνο του έτους, καταγράφεται βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους τομείς πλην του Λιανικού εμπορίου. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2020, σημειώθηκε μικρή ενίσχυση στη Βιομηχανία και στις Υπηρεσίες, ενώ στις Κατασκευές παρατηρήθηκε σημαντική βελτίωση, με το Λιανικό εμπόριο να παρουσιάζει υποχώρηση. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του προηγούμενου τριμήνου από τις -3 μονάδες κατά το α' τρίμηνο του 2021, ενισχύθηκε αισθητά και διαμορφώθηκε στις +14 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 11 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα βρίσκεται στο 4% (από 13%), ενώ ενισχύεται στο 18% (από 10%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (78%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

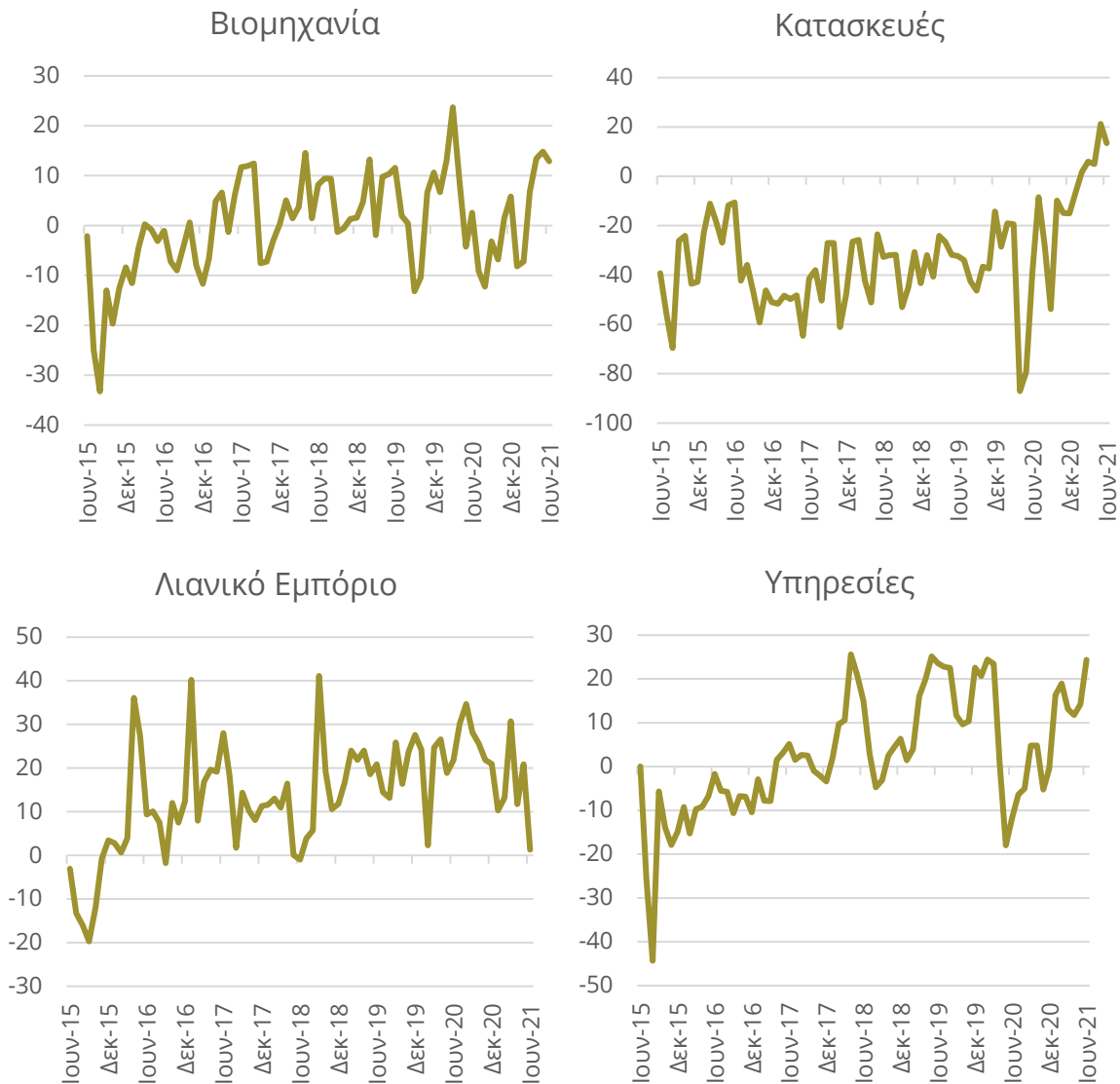
Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν έντονη βελτίωση στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο ενισχύθηκε σημαντικά και από ισοσκελισμένο διαμορφώθηκε στις +13 μονάδες, σε πολύ υψηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2020 (+82 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 17% (από 10%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ διαμορφώνεται στο 30% (από 11%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η μικρή βελτίωση του σχετικού δείκτη στα Δημόσια έργα (+4 από -1 μον.) συνοδεύεται από σημαντική ενίσχυση του δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (+24 από +2 μον.).

Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο υποχώρησε ήπια κατά β τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις +11 μονάδες (από +18), επίδοση αισθητά χαμηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή (+22 μονάδες). Μόλις το 2% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ το 13% (από 27%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 85% (από 64%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται σημαντική μείωση του σχετικού ισοζυγίου στον κλάδο των Πολυκαταστημάτων, ηπιότερη στον κλάδο Τροφίμων και Ποτών, ενώ αντίθετα παρατηρείται ήπια αύξηση στους λοιπούς εξεταζόμενους κλάδους.

Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν οριακή βελτίωση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, σε αντίθεση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του α' τριμήνου 2021, ενισχύθηκε κατά μία μονάδα στις +17 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020 βελτιώθηκε κατά 26 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 3% (από 7% το προηγούμενο τρίμηνο) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 20% (από 23% στο προηγούμενο τρίμηνο). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι έντονα ανοδική στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια, στην Πληροφορική και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες, ενώ ήπια πτωτική είναι στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και στις Χερσαίες μεταφορές.

Διάγραμμα 3.17

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου 2021, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, καταγράφηκε βελτίωση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε όλους τους κλάδους πλην του Λιανικού εμπορίου.

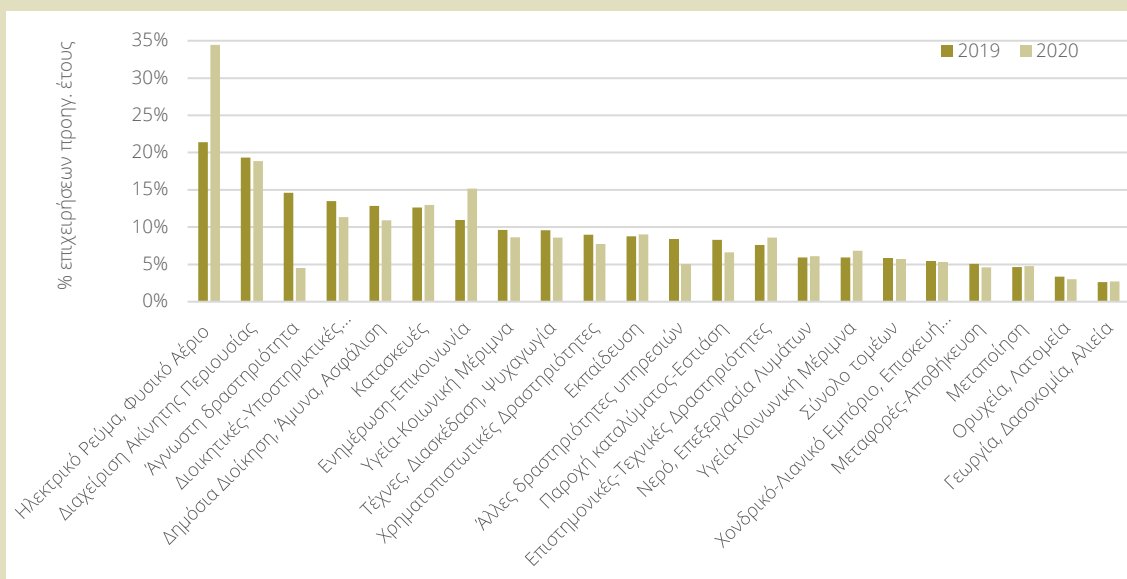
Πλαίσιο 3.3 Προσέγγιση επιδράσεων του μέτρου αναστολής των συμβάσεων εργασίας στην απασχόληση το 2020

Σε ότι αφορά το φύλο των εργαζομένων σε αναστολή εργασίας σε αυτές τις ηλικίες, το μέσο ποσοστό των γυναικών 15-24 ετών (48,6%) είναι σαφώς υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στους άνδρες (31,8%).

Από την κατανομή των αναστολών συμβάσεων εργασίας ανά περιφέρεια, προέκυψε πως αυτές με τον υψηλότερο αριθμό εργαζομένων σε αναστολή εργασίας, κατά μέσο όρο, στην εξεταζόμενη περίοδο ήταν η Αττική (202,9 χιλ.), η Κεντρική Μακεδονία (71,2 χιλ.), η Κρήτη (28,2 χιλ.), η Θεσσαλία (18,5 χιλ.), η Δυτική Ελλάδα (17,3 χιλ.) και Νότιο Αιγαίο (16,8 χιλ.). Η κατάταξη διαφέρει όταν ληφθεί υπόψη και ο αριθμός των απασχολούμενων κάθε περιφέρειας. Υπό αυτή την προσέγγιση, πρώτη στη σχετική κατάταξη έρχεται η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (14,5% κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα) ακολουθούμενη από τις περιφέρειες Αττικής (13,8%), Ιονίων Νήσων (12,6%), Κρήτης (12,2%), Κεντρικής Μακεδονίας (11,1%) και Ηπείρου (8,2%) (Διάγραμμα 2). Επομένως, στις νησιωτικές περιοχές και τις περιφέρειες με τα μεγάλα αστικά κέντρα, τέθηκαν αναλογικά περισσότεροι εργαζόμενοι σε αναστολή εργασίας.

Διάγραμμα 3.18

Κατανομή αναστολών εργασίας κατά περιφέρεια στο συνολικό δείγμα (2Q/2020-4Q/2020)

Πηγές: ΕΡΓΑΝΗ, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Με κριτήριο το καθεστώς απασχόλησης, τα άτομα με πλήρη απασχόληση που εισήλθαν σε καθεστώς αναστολής εργασίας (206,1 χιλ. κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα) ήταν περισσότερα από εκείνα με μερική απασχόληση που βρέθηκαν στην ίδια κατάσταση (191,0 χιλ.). Όμως, η δεύτερη κατηγορία παρουσιάζει πολύ υψηλότερα ποσοστά εργαζομένων σε καθεστώς αναστολής εργασίας, επειδή το σύνολο των απασχολούμενων της είναι πολύ μικρότερο από την πρώτη. Συγκεκριμένα, το μέσο ποσοστό των ατόμων με μερική απασχόληση που βρέθηκαν σε καθεστώς αναστολής εργασίας διαμορφώθηκε σε 58,7% έναντι 5,8% για τα άτομα με πλήρη απασχόληση. Η ερμηνεία αυτής της πολύ μεγάλης διαφοράς μάλλον έγκειται στο ότι οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση λαμβάνουν, όπως οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης, αποζημίωση ειδικού σκοπού ανάλογα με τις ημέρες που τίθενται σε αναστολή εργασίας, όχι βάσει του αριθμού ωρών

που θα εργάζονταν σε αυτές τις ημέρες. Επιπλέον, η ημερήσια αποζημίωση μεταξύ των δύο κατηγοριών δεν διαφέρει. Επομένως, βάσει του εισοδήματός τους όταν εργάζονται, οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης έχουν μεγαλύτερο οικονομικό κίνητρο να είναι σε αναστολή εργασίας. Το ποσοστό των ανδρών με μερική απασχόληση (72,3%) είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις γυναίκες (50,5%).

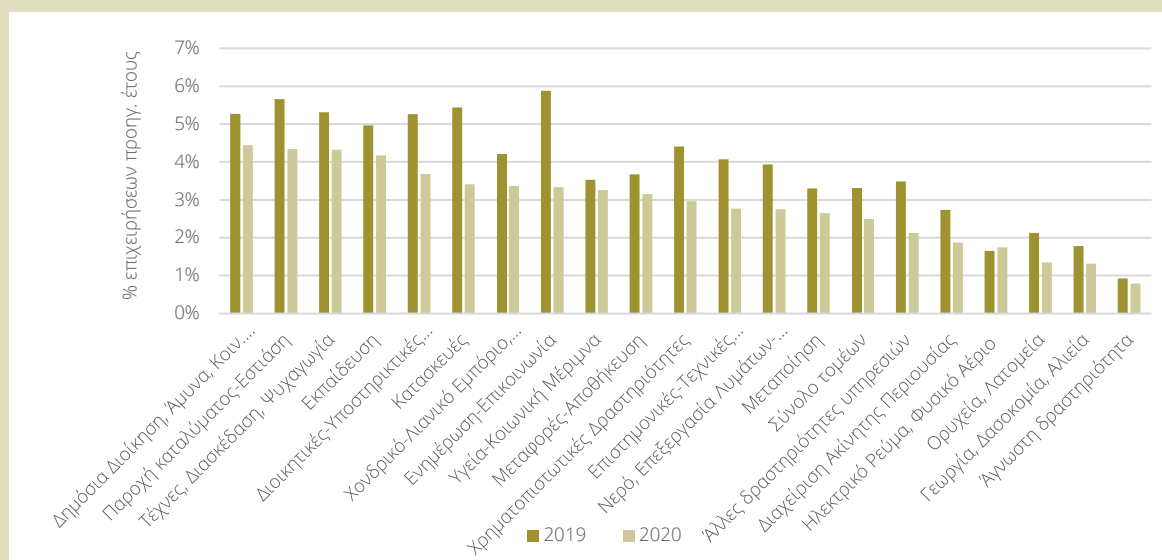
Ως προς την κλαδική διάρθρωση των αναστολών εργασίας (κατά διψήφιο NACE Rev.2 κλάδο), οι κλάδοι με τον υψηλότερο αριθμό εργαζομένων σε αναστολή εργασίας προέρχονται από τον τομέα των Υπηρεσιών. Πρόκειται για τους κλάδους Δραστηριοτήτων υπηρεσιών εστίασης (120,4 χιλ. κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα), Λιανικού εμπορίου εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (48,5 χιλ.), Καταλυμάτων (36,2 χιλ.), Χονδρικού εμπορίου εκτός μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (28,7 χιλ.) και Εκπαίδευσης (24,4 χιλ.).

Σε ότι αφορά το φύλο των εργαζομένων σε αναστολή εργασίας σε αυτές τις ηλικίες, το μέσο ποσοστό των γυναικών 15-24 ετών (48,6%) είναι σαφώς υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στους άνδρες (31,8%).

Από την κατανομή των αναστολών συμβάσεων εργασίας ανά περιφέρεια, προέκυψε πως αυτές με τον υψηλότερο αριθμό εργαζομένων σε αναστολή εργασίας, κατά μέσο όρο, στην εξεταζόμενη περίοδο ήταν η Αττική (202,9 χιλ.), η Κεντρική Μακεδονία (71,2 χιλ.), η Κρήτη (28,2 χιλ.), η Θεσσαλία (18,5 χιλ.), η Δυτική Ελλάδα (17,3 χιλ.) και Νότιο Αιγαίο (16,8 χιλ.). Η κατάταξη διαφέρει όταν ληφθεί υπόψη και ο αριθμός των απασχολούμενων κάθε περιφέρειας. Υπό αυτή την προσέγγιση, πρώτη στη σχετική κατάταξη έρχεται η περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (14,5% κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα) ακολουθούμενη από τις περιφέρειες Αττικής (13,8%), Ιονίων Νήσων (12,6%), Κρήτης (12,2%), Κεντρικής Μακεδονίας (11,1%) και Ηπείρου (8,2%) (Διάγραμμα 2). Επομένως, στις νησιωτικές περιοχές και τις περιφέρειες με τα μεγάλα αστικά κέντρα, τέθηκαν αναλογικά περισσότεροι εργαζόμενοι σε αναστολή εργασίας.

Διάγραμμα 3.19

Κατανομή αναστολών εργασίας κατά περιφέρεια στο συνολικό δείγμα (2Q/2020-4Q/2020)

Πηγές: ΕΡΓΑΝΗ, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Με κριτήριο το καθεστώς απασχόλησης, τα άτομα με πλήρη απασχόληση που εισήλθαν σε καθεστώς αναστολής εργασίας (206,1 χιλ. κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα) ήταν περισσότερα από εκείνα με μερική απασχόληση που βρέθηκαν στην ίδια κατάσταση (191,0 χιλ.). Όμως, η δεύτερη κατηγορία παρουσιάζει πολύ υψηλότερα ποσοστά εργαζομένων σε καθεστώς αναστολής εργασίας, επειδή το σύνολο των απασχολούμενων της είναι πολύ μικρότερο από την πρώτη. Συγκεκριμένα, το μέσο ποσοστό των ατόμων με μερική απασχόληση που βρέθηκαν σε καθεστώς αναστολής εργασίας διαμορφώθηκε σε 58,7% έναντι 5,8% για τα άτομα με πλήρη απασχόληση. Η ερμηνεία αυτής της πολύ μεγάλης διαφοράς μάλλον έγκειται στο ότι οι εργαζόμενοι με μερική απασχόληση λαμβάνουν, όπως οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης, αποζημίωση ειδικού σκοπού ανάλογα με τις ημέρες που τίθενται σε αναστολή εργασίας, όχι βάσει του αριθμού ωρών που θα εργάζονταν σε αυτές τις ημέρες. Επιπλέον, η ημερήσια αποζημίωση μεταξύ των δύο κατηγοριών δεν διαφέρει. Επομένως, βάσει του εισοδήματός τους όταν εργάζονται, οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης έχουν μεγαλύτερο οικονομικό κίνητρο να είναι σε αναστολή εργασίας. Το ποσοστό των ανδρών με μερική απασχόληση (72,3%) είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις γυναίκες (50,5%).

Ως προς την κλαδική διάρθρωση των αναστολών εργασίας (κατά διψήφιο NACE Rev.2 κλάδο), οι κλάδοι με τον υψηλότερο αριθμό εργαζομένων σε αναστολή εργασίας προέρχονται από τον τομέα των Υπηρεσιών. Πρόκειται για τους κλάδους Δραστηριοτήτων υπηρεσιών εστίασης (120,4 χιλ. κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα), Λιανικού εμπορίου εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (48,5 χιλ.), Καταλυμάτων (36,2 χιλ.), Χονδρικού εμπορίου εκτός μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (28,7 χιλ.) και Εκπαίδευσης (24,4 χιλ.).

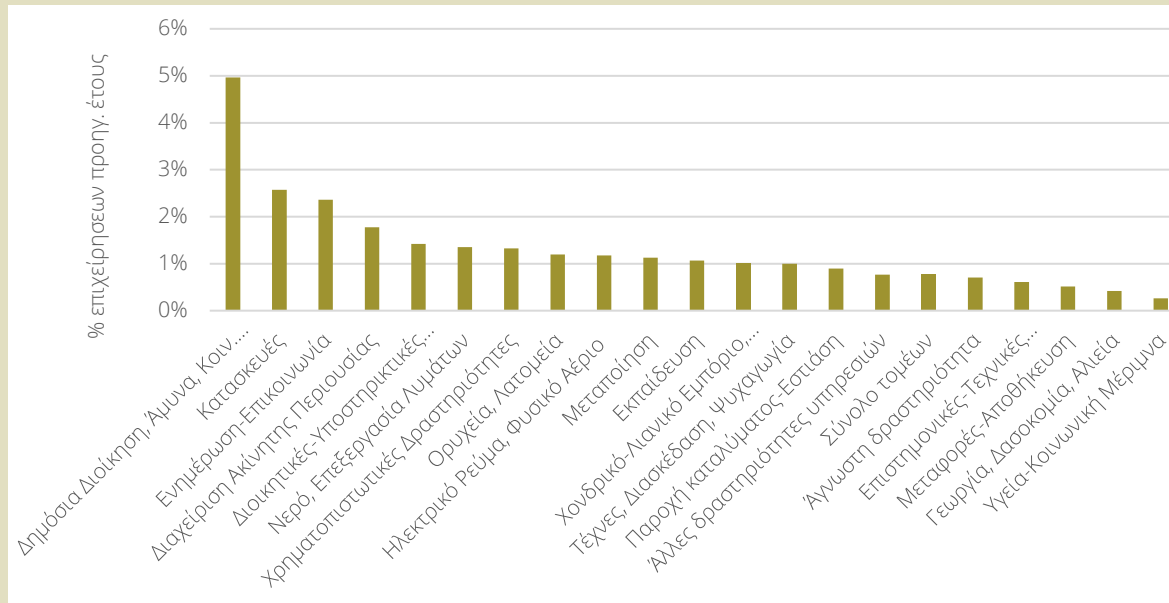
Λαμβάνοντας υπόψη τα ποσοστά αναστολών εργασίας ανά κλάδο, και πάλι η πλειονότητα αυτών υπάγεται στον Τριτογενή τομέα, με 14 από τους 15 πρώτους κλάδους στη σχετική κατάταξη, ενώ μόνο η Κατασκευή ειδών ένδυσης, από τη Βιομηχανία, βρισκόταν μεταξύ τους. Αναλυτικά, τα υψηλότερα ποσοστά εντοπίζονται στον κλάδο Αθλητικών δραστηριοτήτων και δραστηριοτήτων διασκέδασης και ψυχαγωγίας (62,3% κατά μέσο όρο τα τρία τρίμηνα) και έπονται οι κλάδοι Καταλυμάτων (49,7%), Δραστηριοτήτων κεντρικών γραφείων και παροχής συμβουλών διαχείρισης (45,7%), Υπηρεσιών εστίασης (45,5%) και Τυχερών παιγνίων (43,1%) (Διάγραμμα 3). Ακολουθούν οι κλάδοι Δραστηριοτήτων ταξιδιωτικών πρακτορείων (42,9%), Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (40,3%), Δραστηριοτήτων ενοικίασης και εκμίσθωσης (30,5%), Δημιουργικών δραστηριοτήτων, τεχνών και διασκέδασης (30,1%) και Κατασκευής ειδών ένδυσης (30,0%). Τέλος, στην κατάταξη ακολουθούν οι κλάδοι Άλλων δραστηριοτήτων παροχής προσωπικών υπηρεσιών (24,6%), Εκδοτικών δραστηριοτήτων (21,7%), Δραστηριοτήτων συναφείς προς τις χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες (21,4%), Χονδρικού εμπορίου εκτός από το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών (21,1%) και Διοικητικών δραστηριοτήτων γραφείου (19,9%).

Συμπερασματικά, από την ανάλυση που προηγήθηκε προέκυψε ότι κατά μέσο όρο το 11,0% των εργαζομένων ή 425,4 χιλ. κατά μέσο όρο την περίοδο β' τρίμ. 2020-δ' τρίμ. 2020 τέθηκε σε καθεστώς αναστολής εργασίας, με το συγκεκριμένο ποσοστό να περιορίζεται σημαντικά μεταξύ β' και γ' τριμήνου, από 15,7% σε 2,8%, λόγω της εποχικής υποχώρησης της πανδημίας, και στη συνέχεια να ανέρχεται εκ νέου (14,6% το δ' τρίμ.). Ως προς το φύλο των εργαζομένων σε αναστολή εργασίας, το ποσοστό τους ήταν υψηλότερο στις γυναίκες. Σε αναστολή εργασίας βρέθηκαν αναλογικά περισσότερα άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 15-24 ετών. Πολύ μεγαλύτερο ήταν το ποσοστό αναστολών εργασίας μεταξύ όσων εργάζονται με καθεστώς μερικής

απασχόλησης, γεγονός που μάλλον οφείλεται στο ότι η αποζημίωση ειδικού σκοπού υπολογίζεται βάσει των ημερών, όχι βάσει των ωρών σε αναστολή σύμβασης. Οι περιφέρειες με τα υψηλότερα ποσοστά εργαζομένων σε αναστολή εργασίας ήταν νησιωτικές και εκείνες με τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, δηλαδή οι περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου, Αττικής, Ιονίων Νήσων, Κρήτης και Κεντρικής Μακεδονίας.

Διάγραμμα 3.20

Κατανομή αναστολών εργασίας κατά κλάδο δραστηριότητας

Πηγές: ΕΡΓΑΝΗ, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Σε κλαδικό επίπεδο, τα υψηλότερα ποσοστά παρουσίασαν κλάδοι των υπηρεσιών που σχετίζονται με τον τουρισμό, την άθληση, τις συμβουλευτικές υπηρεσίες, τη διασκέδαση και την ψυχαγωγία. Δεδομένων των παραπάνω, όταν ολοκληρωθεί το μέτρο της αναστολής συμβάσεων εργασίας, είναι αρκετά πιθανό ότι θα επέλθουν ανακατατάξεις στην απασχόληση ως προς ορισμένες από τις παραπάνω διαστάσεις της, στις οποίες η υιοθέτηση του συγκεκριμένου μέτρου ήταν εντονότερη (π.χ. σε μερικούς απασχολούμενους, σε συγκεκριμένους κλάδους, σε νησιωτικές-αστικές περιφέρειες).

3.5 Τιμές Καταναλωτή και Παραγωγού

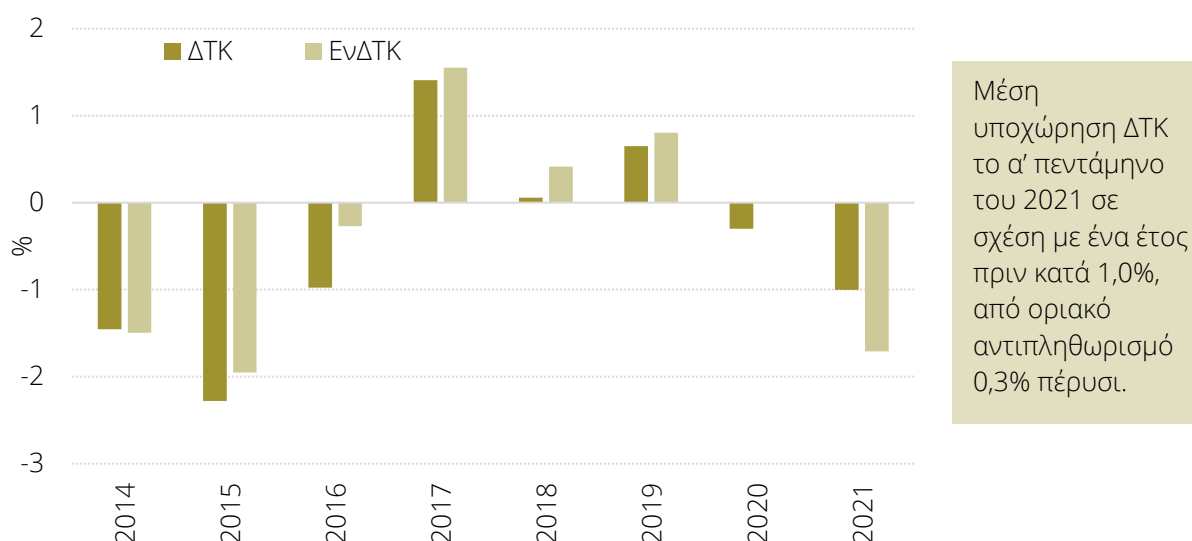
- Αντιπληθωρισμός 1,0% το α' πεντάμηνο του 2021, έναντι αντιπληθωρισμού 0,3% ένα χρόνο πριν
- Αρνητική επίδραση στην περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του τρέχοντος έτους στις τιμές από έμμεσους φόρους και ζήτηση των νοικοκυριών
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια -1,1% το α' πεντάμηνο του 2021, από 1,9% ένα χρόνο πριν.
- Το 2021 αναμένεται ο ΓΔΤΚ να ενισχυθεί κατά 0,3-0,6%, σε περίπτωση που δεν θα σημειωθεί νέα κλιμάκωση της πανδημικής κρίσης στο δεύτερο εξάμηνο, ενώ σε περίπτωση νέας ισχυρής έξαρσης το φθινόπωρο θα υποχωρήσει κατά 0,1-0,3%.

Πρόσφατες εξελίξεις

Το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2021 καταγράφηκε μείωση των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να διαμορφώνεται στο -1,0% σε σύγκριση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020, έναντι οριακής εξασθένησης 0,3% ένα χρόνο πριν. Εξασθένηση, μετά από τέσσερα έτη ανόδου, κατέγραψε το α' πεντάμηνο του 2021 και ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ), κατά 1,7%, από σταθερότητα το αντίστοιχο χρονικό διάστημα πέρυσι. Τον Μάιο του 2021 ο εγχώριος ΔΤΚ ενισχύθηκε οριακά, για πρώτη φορά από τον Φεβρουάριο του 2019, κατά 0,1% σε σχέση με τον ίδιο μήνα του 2020, όταν υποχώρησε κατά 0,3%.

Διάγραμμα 3.18

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔΤΚ και Εναρμονισμένου ΔΤΚ στην Ελλάδα (περίοδος Ιανουαρίου - Μαΐου)

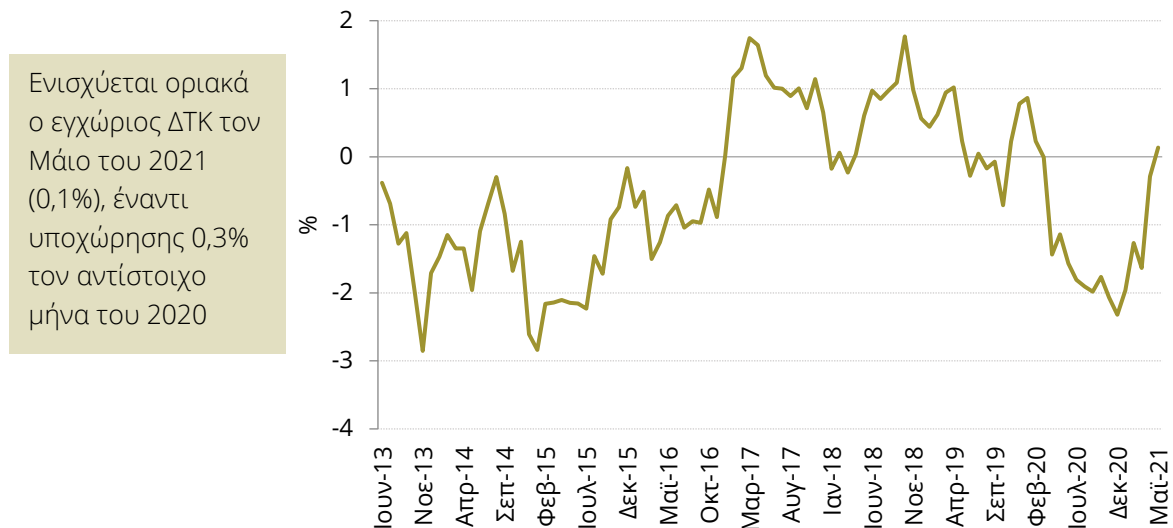

Μέση υποχώρηση ΔΤΚ το α' πεντάμηνο του 2021 σε σχέση με ένα έτος πριν κατά 1,0%, από οριακό αντιπληθωρισμό 0,3% πέρυσι.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Διάγραμμα 3.19

Μηνιαία εξέλιξη ΔTK στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔTK στην τάση του το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου -Μαΐου, η υποχώρηση του εναρμονισμένου δείκτη οφείλεται τόσο στους έμμεσους φόρους όσο και στην εγχώρια καταναλωτική ζήτηση, καθώς η μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ήταν αρνητική, κατά 1,1%. Συνεπώς, φαίνεται ότι και η εγχώρια ζήτηση επενέργησε αρνητικά στη μεταβολή των τιμών. Αρνητική, αλλά λιγότερο έντονη από πέρυσι, ήταν η επίδραση της έμμεσης φορολογίας στις τιμές στο α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες, από 1,3 ποσοστιαίες μονάδες το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020.

Σχετικά με τις εξελίξεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔTK, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους σημείωσε έντονη ενίσχυση έναντι του αντίστοιχου χρονικού διαστήματος το 2020. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στο αρχικό πεντάμηνο του 2021 στα \$63,18/βαρέλι, από \$40,3/βαρέλι ένα έτος πριν, σημειώνοντας άνοδο της τάξης του 56,7%¹⁶. Η ενίσχυση της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου την ίδια περίοδο σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του περασμένου έτους, κατά 9,8%, στο 1,21 έναντι 1,10, μετρίασε την άνοδο της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €52,5/βαρέλι, 42,8% υψηλότερα από ότι πριν ένα χρόνο. Η ενίσχυση της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, ερμηνεύει τη θετική μέση επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών στο ρυθμό μεταβολής των τιμών εγχωρίως στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους, κατά 0,2% (από αρνητική επίδραση 0,5% το α' πεντάμηνο του 2020). Ωστόσο, δεδομένων της ισχυρής αύξησης της τιμής του πετρελαίου και

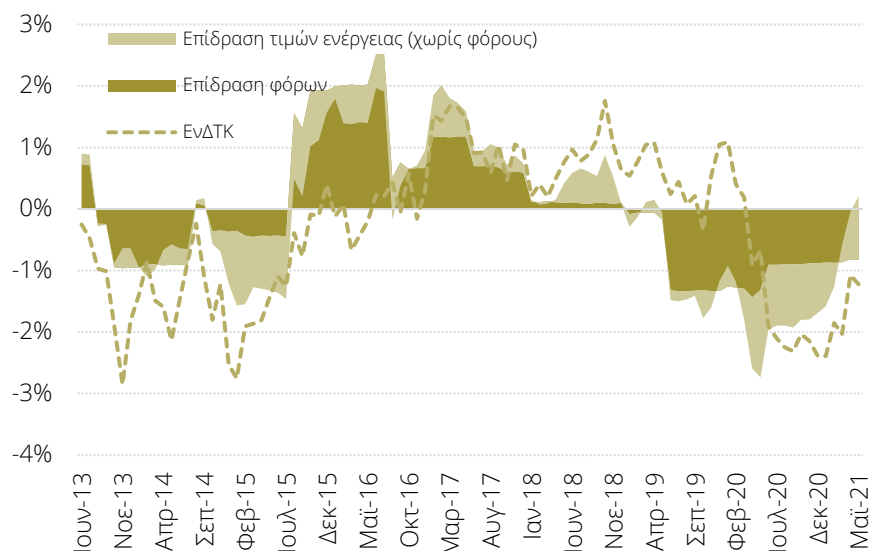
¹⁶ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

της βαρύτητάς του στα ενεργειακά προϊόντα, η άνοδος των τιμών τους ήταν σαφώς χαμηλότερη της αναμενόμενης.

Διάγραμμα 3.20

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

Σημαντική αρνητική επίδραση φόρων στις τιμές το α' πεντάμηνο του 2021, κατά 0,9 π.μ., έναντι εντονότερης επίδρασης πέρυσι (-1,3 π.μ.)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

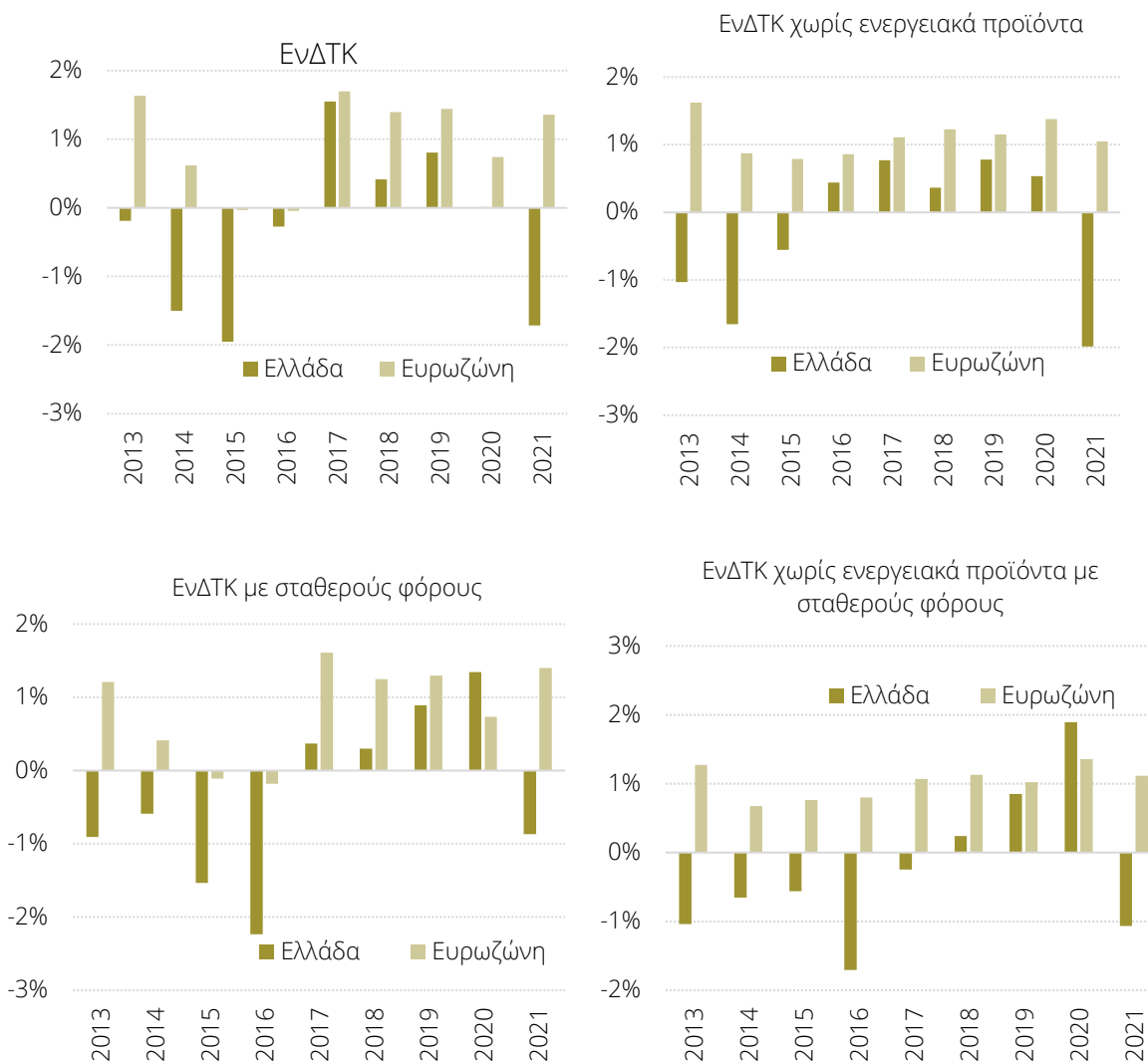
Η υποχώρηση του επιπέδου τιμών στην Ελλάδα με βάση τον ΕνΔΤΚ το α' πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, σε αντίθεση με το μέσο όρο του στην Ευρωζώνη, που ήταν και η μοναδική σε κάποια εκ των χωρών της, καθιστά την Ελλάδα τη μοναδική χώρα με αντιπληθωρισμό. Ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ευρωζώνη ήταν θετικός (1,3% από 0,7% πέρυσι). Σε ελαφρώς υψηλότερα επίπεδα από την Ελλάδα διαμορφώθηκε η μεταβολή του ΕνΔΤΚ στην Κύπρο (0,0%) και την Πορτογαλία (0,2%). Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι αποτέλεσε τον κυριότερο παράγοντα ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ενισχύθηκε κατά 1,1% το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του 2021 σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα, όταν αυξανόταν κατά 1,4%.

Ως προς τις τάσεις στις κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στο Γενικό Δείκτη Τιμών, καμία από αυτές δεν παρουσίασε άνοδο το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους. Αμετάβλητες παρέμειναν οι τιμές στην Στέγαση και την Εκπαίδευση, από υποχώρηση 2,5% και ήπια άνοδο, 0,5% αντίστοιχα πριν ένα χρόνο. Τη χαμηλότερη μείωση σημείωσαν οι τιμές στα Αλκοολούχα ποτά - Καπνός, κατά 0,2%, μετά από οριακή άνοδο 0,1% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020. Ήπιες αρνητικές μεταβολές παρουσίασαν οι κατηγορίες Διατροφής και Αναψυχής, κατά 0,5% και 0,6%, αντίστοιχα, από άνοδο 0,4% και εξασθένιση 1,2% ένα χρόνο πριν. Σε ελαφρώς υψηλότερο επίπεδο διαμορφώθηκε η υποχώρηση τιμών στις Μεταφορές και στα Ξενοδοχεία, 0,8% αμφότερα, έναντι μείωσης 1,2% και ανόδου 0,6% στο αρχικό πεντάμηνο του 2020. Ωστόσο, δεδομένων των περιοριστικών μέτρων στη μεγαλύτερη διάρκεια του πενταμήνου, αμφότερες οι μεταβολές ήταν ήπιες. Τάσεις εξασθένισης επικράτησαν και στην Υγεία, κατά 1,1% από άνοδο 1,5% ένα χρόνο πριν. Οι τιμές στα Διαρκή αγαθά και στις Επικοινωνίες υποχώρησαν κατά 1,7%, σε αμφότερες τις κατηγορίες, σε συνέχεια εξασθένισης 1,0% και 1,2%,

αντίστοιχα πριν ένα χρόνο, ενώ στα Άλλα αγαθά η μείωση των τιμών διαμορφώθηκε στο 1,9% από σαφώς ηπιότερη μείωση 0,8% πέρυσι. Η υψηλότερη μείωση τιμών σημειώθηκε στην κατηγορία Ένδυσης-υπόδησης, κατά 5,3%, κατηγορία η οποία επηρεάζεται έντονα από την επιβολή αναστολής λειτουργίας σε κλάδους για την ανάσχεση της πανδημίας, κατόπιν ενίσχυσης 2,9% ένα χρόνο πριν.

Διάγραμμα 3.21

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Μαΐου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Μείωση τιμών εγχωρίως στο πρώτο πεντάμηνο του 2021, λόγω της αρνητικής επίδρασης των έμμεσων φόρων αλλά και της ζήτησης.

Ως προς τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής, το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Απριλίου του 2021 για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, κατέγραψε άνοδο 4,1% σε σύγκριση με το επίπεδό του στην ίδια περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα (3.22). Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο πρώτο τετράμηνο φέτος κατά 1,4%, έναντι οριακής μείωσης

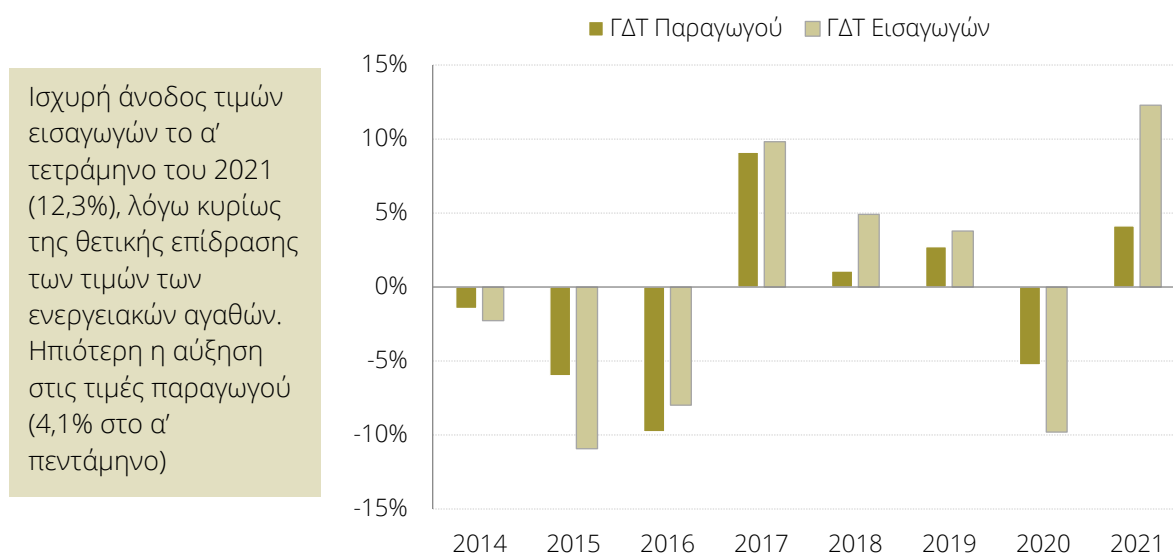
στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020. Αναφορικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, τη μεγαλύτερη άνοδο κατέγραψαν ο Άνθρακας και λιγνίτης, με 53%, σε συνέχεια μείωσης 4,7% πριν ένα χρόνο, ενώ με σαφώς χαμηλότερο, ωστόσο σημαντικό επίπεδο αύξησης ακολούθησαν το Αργό πετρέλαιο-φυσικό αέριο και τα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου, με 18,5% και 15,4% αντίστοιχα, έναντι όμως μείωσης 23% και 25,9% ένα χρόνο πριν. Τάσεις ανόδου των τιμών παραγωγού επικράτησαν και στον Ηλεκτρικό εξοπλισμό, κατά 8,8% έναντι υποχώρησης 1,3% το α' τετράμηνο του 2020, αλλά και στα Βασικά μέταλλα, κατά 5,4%, έναντι υποχώρησης 1,8% πέρυσι. Στον αντίποδα, η τάση στις τιμές παραγωγού στα Προϊόντα καπνού ήταν πτωτική, έναντι ήπιας ανόδου το 2020 (-3,9% από 1,1%). Ηπιότερη ήταν η εξασθένιση στους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, κατά 2,5% σε συνέχεια μείωσης 3,0% το 2020. Μείωση τιμών παραγωγού σημειώθηκε επίσης στα Φαρμακευτικά προϊόντα, κατά 1,2% έναντι μείωσης 1,5% πέρυσι.

Σχετικά με την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου του 2021, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασε ισχυρή άνοδο 12,3%, έναντι υποχώρησης κατά 9,8% ένα χρόνο πριν. Αισθητά σε χαμηλότερο επίπεδο της εγχώριας, διαμορφώθηκε η ενίσχυση του ίδιου δείκτη στην Ευρωζώνη (3,1%), έναντι εξασθένισης 4,3% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020. Η ισχυρή άνοδος των τιμών εισαγωγών κατατάσσει την Ελλάδα στη δεύτερη θέση ως προς την αύξησή τους μεταξύ δέκα χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη συγκεκριμένη περίοδο, με τη Λιθουανία να προηγείται σε άνοδο (17,3%). Επισημαίνεται ότι σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σημειώνεται ενίσχυση τιμών εισαγωγών στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα σε σύγκριση με ένα χρόνο πριν, τάση η οποία σε μεγάλο βαθμό αποτυπώνει την ενισχυτική επίδραση κυρίως των πετρελαιοειδών, καθώς οι επιδράσεις της υγειονομικής κρίσης στην οικονομική δραστηριότητα υποχώρησαν στις αρχές του τρέχοντος έτους. Εξαίρεση αποτελεί η Ισπανία, όπου καταγράφεται υποχώρηση των τιμών εισαγωγών 0,5%, έναντι εντονότερης μείωσης 3,4% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος το α' τετράμηνο του 2021 σημειώθηκε στις τιμές Άντλησης αργού πετρελαίου, κατά 49%, έναντι μείωσης 30%, την αντίστοιχη περίοδο του 2020, ερμηνεύοντας την θετική επίδραση των ενεργειακών αγαθών στις τιμές. Αρκετά χαμηλότερη ήταν η ενίσχυση στα Προϊόντα διύλισης πετρελαίου, 22,1%, από υποχώρηση 24,9% το ίδιο χρονικό διάστημα του 2020. Σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η άνοδος των τιμών στην Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 11,8%, και τα Βασικά μέταλλα, κατά 8,5%, από εξασθένιση 4,4% και 5,3%, αντίστοιχα το α' τετράμηνο μήνα του 2020. Αντίθετα, υποχώρηση τιμών καταγράφηκε το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου του τρέχοντος έτους στα Φαρμακευτικά προϊόντα, κατά 5,6%, και στα Προϊόντα καπνού, κατά 3,7%, σε συνέχεια υποχώρησης 0,6% και 1,9% αντίστοιχα ένα χρόνο πριν.

Διάγραμμα 3.22

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Απρίλιος)

Ισχυρή άνοδος τιμών εισαγωγών το α' τετράμηνο του 2021 (12,3%), λόγω κυρίως της θετικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Ηπιότερη η αύξηση στις τιμές παραγωγού (4,1% στο α' πεντάμηνο)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Από την εξέταση των τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στο αρχικό πεντάμηνο του 2021, προέκυψε ότι η υποχώρησή του είναι αποτέλεσμα της αρνητικής επίδρασης σε αυτόν τόσο των έμμεσων φόρων, όσο και της εγχώριας ζήτησης. Οι δυσμενείς υγειονομικές εξελίξεις, επέφεραν έντονη αβεβαιότητα στα νοικοκυριά. Η πρόοδος στους εμβολιασμούς και οι επιδράσεις των νέων μεταλλάξεων του ιού στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, που θα καθορίσουν κατά κύριο λόγο την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης και ακολούθως της οικονομικής δραστηριότητας, θα αποτελέσουν τους πλέον καθοριστικούς παράγοντες της τάσης των τιμών, μέσω των επιδράσεών της στην εγχώρια ζήτηση και τα ενεργειακά αγαθά.

Αναφορικά με την αναμενόμενη επίδραση των έμμεσων φόρων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ στο δεύτερο εξάμηνο του 2021, η παράταση της μείωσης αυτών για συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες έως την 30^η Σεπτεμβρίου του 2021 (ΦΠΑ σε μη αλκοολούχα ποτά, εισιτήρια θεαμάτων, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος κ.α.), η οποία κατά πάσα πιθανότητα θα παραταθεί εκ νέου, μάλλον δεν θα επιφέρει πλέον κάποια ουσιαστική επίδραση στις τιμές, δεδομένου ότι οι μειώσεις επιβλήθηκαν από τον περυσινό Ιούνιο. Αντιθέτως, θετική επίδραση αναμένεται να έχει η μείωση της άμεσης φορολογίας από την αρχή του 2021, δηλαδή η αναστολή της εισφοράς αλληλεγγύης και η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, μέσω της ενίσχυσης του διαθέσιμου εισοδήματος και εν τέλει της καταναλωτικής ζήτησης.

Σχετικά με τις αναμενόμενες εξελίξεις στο κόστος ενέργειας, οι οποίες σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την τάση στην τιμή του πετρελαίου, ο ΟΠΕΚ+ (συμπεριλαμβανομένης της Ρωσίας), σε συνέχεια της συμφωνίας του περασμένου Απριλίου, η οποία προέβλεπε περαιτέρω μείωση των περικοπών παραγωγής πετρελαίου από τον Μάιο του τρέχοντος έτους, αποφάσισε στις αρχές Ιουνίου νέα κλιμάκωση του περιορισμού των περικοπών μέχρι και τον Ιούλιο. Σε αυτούς συμπεριλαμβάνονται οι εθελοντικές περικοπές της Σαουδικής Αραβίας, τις οποίες συμφώνησε να περιορίσει. Αναλυτικά, στο πλαίσιο της συμφωνίας, μετά την αύξηση την ημερήσιας παραγωγής

κατά 350.000 βαρέλια τον Μάιο, προβλέπεται να προστεθούν σε αυτή επιπλέον 350.000 βαρέλια ημερησίως τον Ιούνιο, ενώ για τον Ιούλιο η παραγωγή πετρελαίου θα αυξηθεί κατά 441.000 βαρέλια ημερησίως. Πάντως, αν και ο ΟΠΕΚ+ έχει αποφασίσει να προχωρήσει σε σταδιακές αυξήσεις στην ημερήσια παραγωγή, θα επανεξετάζει κάθε μήνα τις συνθήκες, προκειμένου να ανακόψει την αύξηση της παραγωγής στην περίπτωση που αυτή δεν θα συνάδει με την τάση στη ζήτηση πετρελαίου και τις γενικότερες οικονομικές εξελίξεις.

Σε ότι αφορά τις προοπτικές στην πλευρά της προσφοράς πετρελαίου μεσοπρόθεσμα, οι εν εξελίξει συνομιλίες μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε χαλάρωση των κυρώσεων και αύξηση της παραγωγής ιρανικού πετρελαίου στην παγκόσμια αγορά. Προς το παρόν, τα μέλη του ΟΠΕΚ+ εκτιμούν ότι το πιθανό αποτέλεσμα των συνομιλιών παραμένει ασαφές, και δεν επιφέρει αλλαγές στη συμφωνία περιορισμού των περικοπών ημερησίως. Επιπλέον, στην περίπτωση που θα επιτευχθεί μια συμφωνία σημαντικής αύξησης της ιρανικής παραγωγής πετρελαίου, αυτή θα υλοποιηθεί σε μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα.

Υπό αυτές τις εξελίξεις, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε τον Ιούνιο του 2021 στα \$72/βαρέλι από \$68,5/βαρέλι τον Μάιο φέτος. Σημειώνεται ότι το α' εξάμηνο του τρέχοντος έτους η διεθνής τιμή του πετρελαίου διαμορφώθηκε στα \$64,3/βαρέλι από \$40,3/βαρέλι πριν ένα χρόνο, καταγράφοντας άνοδο της τάξης του 59,6%.

Στο σκέλος της ζήτησης πετρελαίου, θεωρείται πλέον πιθανό πως η αβεβαιότητα ως προς τη συνέχιση της πανδημίας COVID-19 και τις οικονομικές επιπτώσεις της θα εξασθενήσει στο δεύτερο τρίμηνο του 2021. Η συνέχιση του εμβολιασμού του πληθυσμού διεθνώς, που πλέον καλύπτει ένα μεγάλο τμήμα αυτού, έχει επιτρέψει την άρση ή σημαντική χαλάρωση της πλειονότητας των μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας (αναστολή λειτουργίας κλάδων, περιορισμοί στις επιβατικές μετακινήσεις, στο εσωτερικό των χωρών και διασυνοριακά, στον τουρισμό κ.α.) και την αναθέρμανση της ζήτησης. Βεβαίως, όπως πέρυσι, η ύφεση της πανδημίας έχει και εποχικό χαρακτήρα, καθώς οι υψηλές θερμοκρασίες αποτρέπουν την εξάπλωση του ιού. Ωστόσο η αύξηση των εμβολιασμών στη διάρκεια του καλοκαιριού θα ενισχύσει το αποκαλούμενο "τείχος ανοσίας" στον πληθυσμό μέχρι το φθινόπωρο. Πλέον κρίσιμο παράγοντα για τη δυναμική της πανδημίας προσεχώς θα αποτελέσουν οι μεταλλάξεις του ιού.

Οι προοπτικές ανάκαμψης της παγκόσμιας ζήτησης το 2021 αποτυπώνονται στις πρόσφατες μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, αναμένεται για φέτος άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ στην περιοχή του 5,8%¹⁷, σαφώς υψηλότερη της εκτίμησης ένα εξάμηνο νωρίτερα¹⁸, η οποία θα υπεραντισταθμίσει την υποχώρησή του το 2020 (-4,2%), ενώ για το 2022 προβλέπεται ρυθμός μεταβολής του της τάξης του 4,4%. Η προς τα πάνω αναθεώρηση της μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ αντικατοπτρίζει τα πρόσθετα μέτρα δημοσιονομικής στήριξης των οικονομιών και την άρση των περιοριστικών μέτρων λόγω της επιτάχυνσης της εμβολιαστικής διαδικασίας, κυρίως στο δεύτερο τρίμηνο του 2021, με αποτέλεσμα την τόνωση της ζήτησης. Η αναμενόμενη ιδιαίτερα ισχυρή ανάπτυξη στην Κίνα και την Ινδία, καθώς και η ενίσχυση της αμερικάνικης οικονομίας με νέο πακέτο στήριξης από τον Μάρτιο, φαίνεται να διαμορφώνουν ένα θετικό κλίμα στην παγκόσμια οικονομία. Στις υπόλοιπες οικονομίες αναμένεται θετικός ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ, ωστόσο σε χαμηλότερα επίπεδα, καθώς υπάρχει έντονη διαφοροποίηση ως προς το εύρος και την ένταση των επιπτώσεων της πανδημίας, αλλά

¹⁷ OECD Economic Outlook, Volume 2021 Issue 1, Μάιος 2021

¹⁸ Τον Δεκέμβριο του 2020 είχε εκτιμηθεί ότι ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ για το 2021 θα διαμορφωθεί στο 4,2%

και την αποτελεσματικότητα της εμβολιαστικής διαδικασίας. Τυχόν αύξηση των κρουσμάτων προσεχώς από τις μεταλλάξεις του ιού και την επιβράδυνση της εμβολιαστικής διαδικασίας, θα καταστήσουν αναγκαία την επιβολή νέων περιοριστικών μέτρων, εξασθενώντας την ανάπτυξη, ειδικά επειδή τα μέτρα στήριξης των οικονομιών θα είναι λιγότερα από ό,τι σε προηγούμενες εξάρσεις.

Επισημαίνεται πως οι αναλυτές εκτιμούν ότι ακόμη και με τις προσθήκες που προαναφέρθηκαν στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου, καθώς η κλιμάκωση της ζήτησής του αναμένεται να είναι ιδιαίτερα έντονη, από την άρση των περιορισμών στις δραστηριότητες και τις μεταφορές, θα οδηγήσει σε πολύ μεγαλύτερη διεύρυνση της κατανάλωσης πετρελαίου, με αποτέλεσμα την άνοδο της τιμής του. Η παγκόσμια κατανάλωση πετρελαίου αναμένεται να αυξηθεί κατά μέσο όρο κατά 5,4 εκατ. βαρέλια ημερησίως το 2021, αγγίζοντας τα 96,2 εκατ. βαρέλια¹⁹.

Υπό αυτές τις πρόσφατες εξελίξεις και μελλοντικές προοπτικές, και λαμβάνοντας υπόψη τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις διεθνών οργανισμών²⁰, εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2021 θα διαμορφωθεί στα \$68/βαρέλι από \$41,7/βαρέλι το 2020, σημειώνοντας ενίσχυση της τάξης του 63%. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου κατά μέσο όρο το τρέχον έτος αναμένεται να διαμορφωθεί στο 1,19, υψηλότερα κατά 6,1% από ό,τι το 2020²¹. Ωστόσο, καθοριστικό ρόλο στο τρέχον έτος για τις οικονομικές εξελίξεις των δύο οικονομιών, θα έχει η τυχόν λήψη νέων μέτρων στήριξης, τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στην ΕΕ, καθώς και η εξέλιξη των εμβολιασμών. Ακολούθως, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου αναμένεται να διαμορφωθεί στα €57,1/βαρέλι, καταγράφοντας ενίσχυση της τάξης του 56% σε σύγκριση με το 2020. Μια αντίστοιχη αύξηση της τιμής του πετρελαίου στο παρελθόν είχε συμβεί το 2011, και είχε επιφέρει θετική επίδραση στη μεταβολή του ΓΔΤΚ της τάξης των 1,2 π.μ. του δείκτη.

Και εγχωρίως, η εξέλιξη της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης θα είναι ο πλέον καθοριστικός παράγοντας της τάσης της εγχώριας ζήτησης και της επίδρασής της στις τιμές. Εφόσον δεν υπάρξει νέα ισχυρή «αναζωπύρωση» της πανδημίας στο β' εξάμηνο, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται μικρότερες κλιμακώσεις της, με αντίστοιχα μέτρα προστασίας, με τη συμβολή της ταχύτερης ανάκαμψης στην Ευρωζώνη, που είναι ο κύριος εξαγωγικός προορισμός, η κατανάλωση των νοικοκυριών αναμένεται να ενισχυθεί από 3% έως 4% το 2021 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (βασικό μακροοικονομικό σενάριο παρούσας έκθεσης). Η ενίσχυση της κατανάλωσης θα προέλθει από την αναθέρμανση της δραστηριότητας και της απασχόλησης στους κλάδους οι οποίοι υπέστησαν το εντονότερο πλήγμα από την πανδημική κρίση, όπως η Εστίαση, οι Τέχνες-Ψυχαγωγία και το Λιανικό Εμπόριο. Η τρέχουσα σταδιακή κλιμάκωση του διεθνούς τουρισμού, που ενδεχομένως θα ενισχυθεί σημαντικά στα μέσα του γ' τριμήνου, και η αναμενόμενη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου, θα επιδράσουν θετικά στην απασχόληση στον τομέα και τη δημιουργία εισοδήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις αναμενόμενες τάσεις στην εγχώρια ζήτηση υπό το βασικό μακροοικονομικό σενάριο της παρούσας έκθεσης, καθώς και στις υπόλοιπες βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, προβλέπεται πως ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, θα ενισχυθεί το 2021 κατά 0,3% με 0,6% σε σύγκριση με το 2020, λόγω της ενίσχυσης της ζήτησης και των τιμών των ενεργειακών προϊόντων.

¹⁹ Short-Term Energy Outlook, US Energy Information Administration, Ιούλιος 2021

²⁰ Short-Term Energy Outlook, US Energy Information Administration, Ιούλιος 2021

²¹ Macroeconomic projections, EKT, Ιούλιος 2021

Σε περίπτωση νέας ισχυρής έξαρσης της πανδημίας (π.χ. από σημαντική επιβράδυνση εμβολιασμών, ισχυρές μεταλλάξεις), και επιβολής νέων ισχυρών περιοριστικών μέτρων, προβλέπεται στο εναλλακτικό σενάριο πως η ιδιωτική κατανάλωση θα ενισχυθεί το 2021 από 1,0% έως 2,0% σε σύγκριση με το 2020. Η μικρότερη ενίσχυση της κατανάλωσης θα προέλθει από κυρίως από την εκ νέου επιβολή περιοριστικών μέτρων, ηπιότερων ωστόσο από ότι σε προηγούμενα lockdowns (λόγω εμβολιασμών, self-tests). Υπό το εναλλακτικό μακροοικονομικό σενάριο προβλέπεται ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή να υποχωρήσει ελαφρώς, κατά 0,1 - 0,3%. Αυτή η πτώση θα είναι μικρότερη από το προηγούμενο έτος, λόγω της -μικρότερης από το βασικό σενάριο- θετικής επίδρασης στις τιμές των ενεργειακών αγαθών, και της ήπιας ενίσχυσης της ζήτησης.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως ανοδικές κατά το β' τρίμηνο του 2021 έναντι του α' τριμήνου του τρέχοντος έτους, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται αισθητά σε Βιομηχανία και Λιανικό εμπόριο, ήπια στις Κατασκευές, ενώ πτωτικά κινείται μόνο στις Υπηρεσίες. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν έντονα θετική μεταβολή στις Κατασκευές, ηπιότερη αλλά αισθητή στην Βιομηχανία και το Λιανικό εμπόριο, ενώ μικρότερη ήταν η μεταβολή στις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το β' τρίμηνο του έτους διαμορφώθηκαν σε αισθητά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης ενισχύθηκε κατά 15 μονάδες το υπό εξέταση τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +27 μονάδες, ενώ κινήθηκε 36 μονάδες υψηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2020. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 3% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ κινείται στο 30% (από 18%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 67% να αναμένει σταθερότητα.

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +1 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο ενισχύθηκε κατά 24 μονάδες, ενώ παράλληλα βρέθηκε 33 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2020. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, μόλις το 1% (από 5%) αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ ενισχύεται αισθητά στο 26% (από 6%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 73% (από 90%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το β' τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν ανοδικές σε όλους τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους.

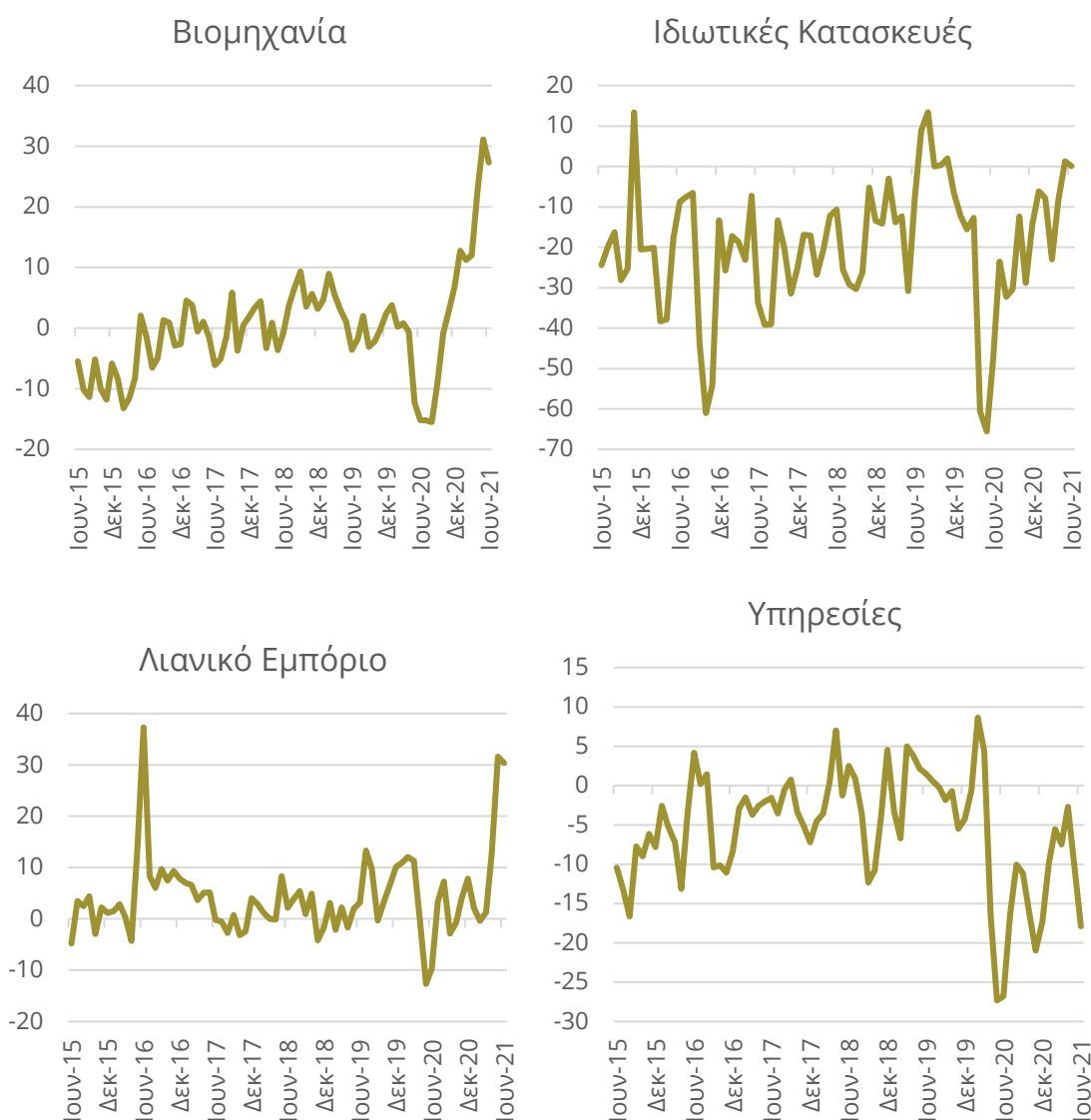
Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο υποχώρησε ήπια σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις -10 (από -8) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε σε αρκετά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του β' τρίμ. 2020 (-23 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 17% (από 11%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών και μόλις το 6% άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε ήπια στους περισσότερους, με εξαίρεση την Πληροφορική και τις Χερσαίες μεταφορές όπου υποχώρησε ήπια.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο των -12 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου υποχώρησε αισθητά, στις -2 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί έντονα ανοδικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2020 (-58 μον.). Επιπλέον, το 5% (από 13%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο κυμαίνεται στο 3%, με το 92% (από 87%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.23

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών - αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι κυρίως ανοδικές κατά το α' τρίμηνο του 2021 έναντι του δ' τριμήνου του προηγούμενου έτους, με το σχετικό ισοζύγιο να βελτιώνεται αισθητά σε Βιομηχανία και Λιανικό εμπόριο, ήπια στις Κατασκευές, ενώ πτωτικά κινείται μόνο στις Υπηρεσίες.

3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών

- Μικρή διεύρυνση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στο πρώτο τετράμηνο του 2021, με σχετικά μικρότερη αύξηση των εξαγωγών έναντι των εισαγωγών
- Επιδείνωση σε όλα τα ισοζύγια με εξαίρεση τα πρωτογενή εισοδήματα

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Στο πρώτο τετράμηνο του 2021, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) εμφάνισε έλλειμμα €4,8 δισεκ., έναντι €4,7 δισεκ. το 2020. Η μικρή σχετικά αύξηση του ελλείμματος στο ισοζύγιο οφείλεται στην επιδείνωση των ισοζυγίων Αγαθών, Υπηρεσιών και Δευτερογενών Εισοδημάτων. Σε αυτές τις επιδεινώσεις λειτούργησε ως αντίβαρο η βελτίωση του πλεονάσματος των Πρωτογενών Εισοδημάτων.

Στα επιμέρους στοιχεία, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε στα €7,0 δισεκ., στο τετράμηνο, αυξημένο κατά €170,2 εκατ. σε σύγκριση με πέρυσι, λόγω της μεγαλύτερης αύξησης των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών. Οι εξαγωγές αυξήθηκαν στα €11,5 δισεκ., (€1,9 δισεκ.)²², με σημαντική ενίσχυση στα καύσιμα (+26,4%), λόγω της ιδιαίτερα ισχυρής αύξησης των διεθνών τιμών στο πετρέλαιο στο πρώτο τετράμηνο του 2021, έπειτα από την απότομη πτώση ένα χρόνο νωρίτερα. Σημειώνεται ότι οι τιμές του Brent είχαν διαμορφωθεί στα \$42 στο τετράμηνο του 2020, ενώ φέτος διαμορφώθηκαν στα \$62. Οι εξαγωγές Πλοίων αυξήθηκαν επίσης (+41,4%), ενώ αξιοσημείωτη άνοδο παρουσιάζουν οι εξαγωγές στα λοιπά αγαθά, κατά 17,6% (€1,3 δισεκ.). Αυτή η αύξηση προήλθε από τους κλάδους Φαρμάκων, Βασικών Μετάλλων, όπως επίσης από τα Αγροτικά Προϊόντα και τον κλάδο Τροφίμων. Οι εισαγωγές αυξήθηκαν επίσης, κατά 12,5% (€2,1 δισεκ.), με μηδενική μεταβολή στα καύσιμα και ώθηση από τα λοιπά αγαθά κατά 16,6%, κυρίως Εξοπλισμό Η/Υ, Μεταφορικό Εξοπλισμό, Βασικά Μέταλλα και Χημικά. Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε στα €5,7 δισεκ., αυξημένο κατά €749,8 εκατ. έναντι του 2020.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών μειώθηκε στο €1,1 δισεκ. στο πρώτο τετράμηνο του 2021, έναντι €1,5 δισεκ. το 2020, κυρίως λόγω μείωσης των εισπράξεων. Αναλυτικά, οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €6,8 δισεκ., μειωμένες κατά 6,2% σε σύγκριση με το 2020. Στις επιμέρους κατηγορίες, οι εισπράξεις από Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες μειώθηκαν κατά 79,3%, στα €126 εκατ., ενώ μείωση, πολύ μικρότερη, σημειώθηκε στις Μεταφορικές Υπηρεσίες, κατά 4,1%, στα €4,9 δισεκ. Οι εισπράξεις από Λοιπές Υπηρεσίες έφτασαν τα €1,7 δισεκ., με αύξηση 17,2%. Οι συνολικές πληρωμές υπηρεσιών διαμορφώθηκαν στα €5,7 δισεκ., με οριακή μείωση. Οι πληρωμές για Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες μειώθηκαν κατά 75,9%, στα €97 εκατ., οι πληρωμές για Μεταφορικές Υπηρεσίες ενισχύθηκαν 3,4% και διαμορφώθηκαν στα €3,8 δισεκ, ενώ οι πληρωμές Λοιπών Υπηρεσιών έφτασαν τα €1,8 δισεκ., με αύξηση 10,8%.

Στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων το πλεόνασμα διευρύνθηκε σημαντικά στο αρχικό τετράμηνο του 2021, καθώς διαμορφώθηκε στα €1,4 δισεκ., έναντι €574 εκατ. το 2020. Οι εισπράξεις αυξήθηκαν στα €3,1 δισεκ., έναντι €2,8 δισεκ. το 2020, ενώ οι πληρωμές υποχώρησαν στα €1,7 δισεκ. από €2,2 δισεκ. Αναλυτικά, οι εισπράξεις από εργασία παρέμειναν στα €67 εκατ., οι εισπράξεις από επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 16,1%, στα €1,1 δισεκ., ενώ από λοιπά πρωτογενή

²² Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

εισοδήματα (επιδοτήσεις και φόρους επί της παραγωγής) κατέγραψαν αύξηση 9,3%, στα €1,9 δισεκ. Οι πληρωμές εισοδημάτων από εργασία μειώθηκαν στα €414 δισεκ. (-12,8%), από επενδύσεις σημείωσαν μείωση κατά 31,4%, στα €1,1 δισεκ., ενώ στα λοιπά πρωτογενή εισοδήματα σημειώθηκε ισχυρή άνοδος 40,3%, στα €184 εκατ.

Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων εμφάνισε έλλειμμα στο πρώτο τετράμηνο του 2021 ύψους €299 εκατ., με τις εισπράξεις να φθάνουν τα €1,2 δισεκ., στο ίδιο επίπεδο με πέρυσι, και τις πληρωμές τα €1,5 δισεκ., έναντι €1,2 δισεκ. το 2020.

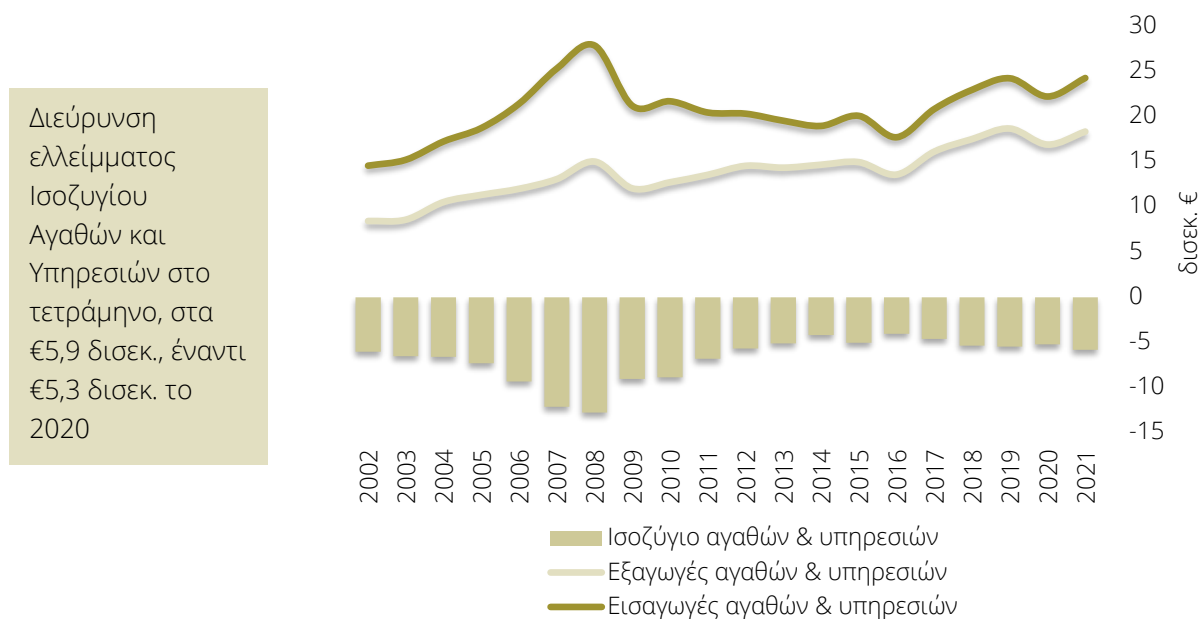
Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του Ισοζυγίου Κεφαλαίων²³ μειώθηκε στα €221 εκατ., έναντι €391 εκατ. το 2020, με αύξηση εισπράξεων κατά €221 εκατ. και πληρωμών κατά €391 εκατ.

Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €4,6 δισεκ., έναντι €4,3 εκατ. το 2020.

Διάγραμμα 3.2247

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος - Απρίλιος) 2002-2021

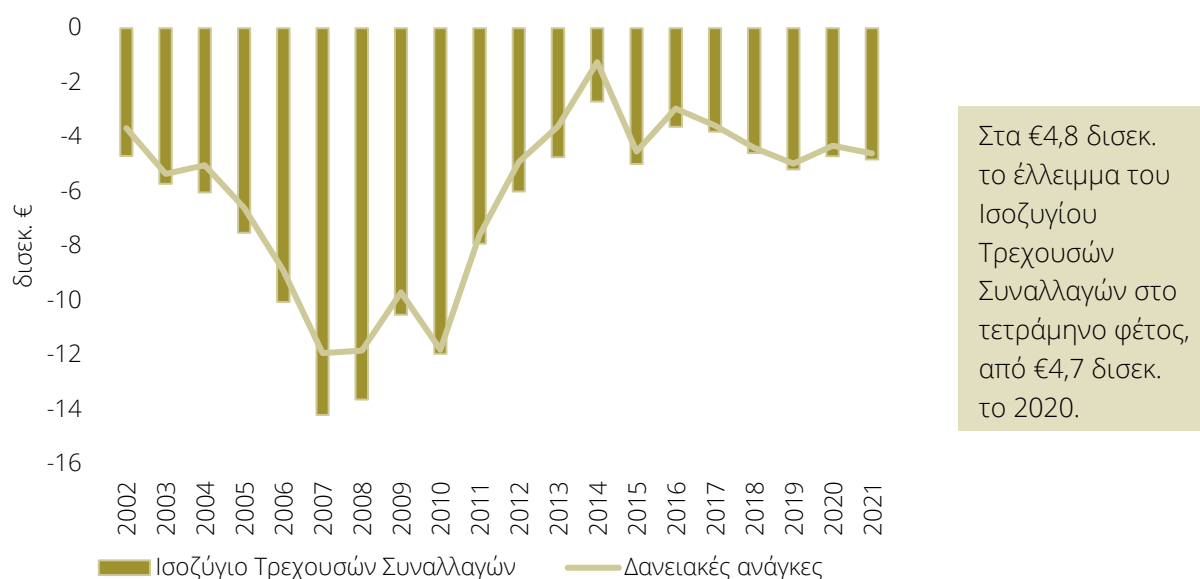
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

²³ Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία - πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου - και από το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.28

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2021

Στα €4,8 δισεκ. το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο τετράμηνο φέτος, από €4,7 δισεκ. το 2020.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών ήταν ελλειμματικό στο αρχικό τετράμηνο του 2021, στα €4,1 δισεκ., έναντι €4,3 δισεκ. το 2020.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €518 εκατ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν, κατά €1,1 δισεκ.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €264 εκατ., καθώς σύμφωνα με την ΤτΕ σημειώθηκε μείωση των τοποθετήσεων κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού κατά €1,2 δισεκ. Αυτή η κίνηση αντισταθμίστηκε από την αύξηση κατά €703 εκατ. των τοποθετήσεων κατοίκων σε μετοχές εξωτερικού. Οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους αυξήθηκαν κατά €593 εκατ.

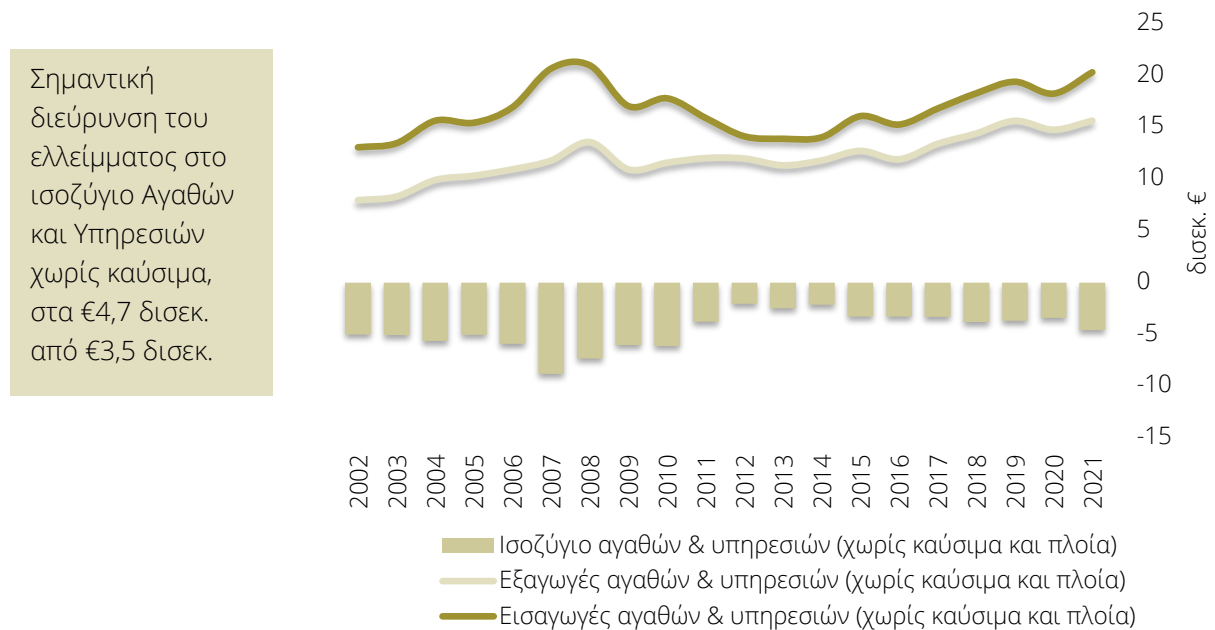
Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €219 εκατ., καθώς αυξήθηκαν κατά €1,5 δισεκ. τα δάνεια που έχουν χορηγηθεί σε μη κατοίκους, ενώ μείωση κατά €1,2 δισεκ. σημειώθηκε στις τοποθετήσεις κατοίκων σε καταθέσεις και repos στο εξωτερικό. Οι υποχρεώσεις αυξήθηκαν κατά €2,4 δισεκ., αποτυπώνοντας κυρίως την αύξηση κατά €3,2 δισεκ. των δανειακών υποχρεώσεων προς μη κατοίκους. Αντιθέτως, καταγράφηκε μείωση καταθέσεων και repos μη κατοίκων στην Ελλάδα, κατά €3,2 δισεκ.

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Απριλίου του 2021 στα €9,0 δισεκ., έναντι €8,8 δισεκ. τον Απρίλιο του 2020.

Διάγραμμα 3.29

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2021

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.11 Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

	Ιανουάριος - Απρίλιος			Απρίλιος			
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-5.187,6	-4.709,4	-4.816,7	-1.410,6	-1.146,2	-2.079,1
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-5.571,2	-5.330,4	-5.940,3	-1.067,2	-879,9	-1.662,5
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-7.720,3	-6.860,6	-7.030,8	-1.720,6	-1.266,4	-1.964,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-1.723,1	-1.804,9	-1.235,7	-299,0	-283,6	-437,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-5.997,1	-5.055,8	-5.795,0	-1.421,6	-982,8	-1.527,1
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-83,9	-41,2	-30,7	-8,1	-7,1	-12,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-7.636,4	-6.819,4	-7.000,1	-1.712,5	-1.259,3	-1.952,5
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-5.913,2	-5.014,6	-5.764,4	-1.413,4	-975,7	-1.514,8
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	10.535,9	9.632,6	11.521,7	2.839,6	1.981,2	3.101,7
	Καύσιμα	3.054,3	2.152,8	2.717,9	909,7	305,5	720,0
	Πλοία (πωλήσεις)	33,1	17,4	24,5	2,6	1,4	8,4
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	7.448,5	7.462,5	8.779,3	1.927,3	1.674,3	2.373,3
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	18.256,2	16.493,3	18.552,5	4.560,2	3.247,6	5.066,4
	Καύσιμα	4.777,4	3.957,7	3.953,6	1.208,7	589,2	1.157,6
	Πλοία (αγορές)	117,0	58,6	55,2	10,7	8,5	20,7
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	13.361,8	12.477,0	14.543,6	3.340,8	2.650,0	3.888,1
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	2.149,1	1.530,3	1.090,5	653,4	386,5	302,3
I.B.1	Εισπράξεις	8.078,5	7.200,5	6.756,0	2.218,1	1.583,5	1.878,9
	Ταξιδιωτικό	1.290,0	607,1	125,7	543,5	13,8	42,9
	Μεταφορές	5.304,8	5.137,3	4.924,1	1.341,2	1.209,0	1.372,7
	Λοιπές υπηρεσίες	1.483,7	1.456,1	1.706,1	333,5	360,6	463,3
I.B.2	Πληρωμές	5.929,5	5.670,2	5.665,5	1.564,7	1.196,9	1.576,7
	Ταξιδιωτικό	914,2	401,3	96,9	332,4	8,9	33,3
	Μεταφορές	3.445,3	3.655,1	3.780,8	859,2	843,9	1.098,0
	Λοιπές υπηρεσίες	1.570,0	1.613,8	1.787,9	373,1	344,1	445,4
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	517,8	574,4	1.422,4	-235,9	-140,9	-82,6
I.Γ.1	Εισπράξεις	2.736,8	2.823,5	3.147,6	295,4	373,8	367,6
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	87,2	66,8	67,1	23,0	17,1	16,5
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	946,6	983,6	1.141,4	225,4	211,9	267,5
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	1.703,0	1.773,2	1.939,0	47,1	144,8	83,7
I.Γ.2	Πληρωμές	2.219,0	2.249,1	1.725,1	531,3	514,6	450,3
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	462,4	474,4	413,7	115,0	120,0	105,8
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.616,0	1.643,8	1.127,8	391,4	363,4	284,9
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	140,6	130,9	183,7	24,9	31,2	59,6
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	-134,2	46,6	-298,8	-107,6	-125,4	-333,9
I.Δ.1	Εισπράξεις	1.042,2	1.224,8	1.179,0	135,4	131,3	121,2
	Γενική κυβέρνηση	567,7	591,1	646,3	15,7	48,3	27,9
	Λοιποί τομείς	474,5	633,7	532,7	119,7	83,0	93,3
I.Δ.2	Πληρωμές	1.176,4	1.178,2	1.477,8	243,0	256,8	455,1
	Γενική κυβέρνηση	796,7	742,0	1.041,0	141,2	176,8	337,5
	Λοιποί τομείς	379,6	436,1	436,8	101,8	79,9	117,6
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	215,7	391,4	221,1	29,0	134,9	29,6
II.1	Εισπράξεις	399,9	483,2	704,3	57,5	154,9	55,8
	Γενική κυβέρνηση	337,8	450,0	542,6	9,7	138,7	11,3
	Λοιποί τομείς	62,2	33,2	161,7	47,7	16,2	44,4
II.2	Πληρωμές	184,2	91,8	483,3	28,5	19,9	26,2
	Γενική κυβέρνηση	1,4	1,4	1,4	0,4	0,3	0,4
	Λοιποί τομείς	182,9	90,3	481,8	28,1	19,7	25,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-4.971,9	-4.318,0	-4.595,7	-1.381,6	-1.011,2	-2.049,5
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-4.078,4	-4.278,9	-4.127,7	-1.091,3	-516,8	-1.669,0
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-1.077,7	-948,4	-571,9	-326,7	-101,0	-156,5
	Απαιτήσεις	109,7	142,8	517,6	60,3	18,8	24,4
	Υποχρεώσεις	1.187,4	1.091,2	1.089,5	387,0	119,8	180,8
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	-5.184,8	16.253,5	-857,4	1.459,5	11.367,0	-1.669,2
	Απαιτήσεις	-1.050,0	10.676,0	-264,4	-192,6	7.084,0	-2.536,2
	Υποχρεώσεις	4.134,8	-5.577,5	593,0	-1.652,0	-4.283,0	-867,0
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	2.509,0	-19.974,2	-2.232,9	-2.168,1	-11.738,0	227,0
	Απαιτήσεις	-5.325,5	2.564,0	218,6	-544,2	-273,7	-370,4
	Υποχρεώσεις	-7.834,6	22.538,2	2.451,5	1.623,9	11.464,3	-597,4
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-634,4	86,6	-3.262,1	-31,9	126,5	-12,8
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	-325,0	390,2	-465,5	-56,0	-44,8	-70,4
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	893,5	39,1	468,0	290,3	494,4	380,4
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				6.423	8.827	9.018

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συν/κων διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συν/κων διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραπεζικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4 Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ, ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ²⁴

- Η αύξηση του χάσματος μεταξύ των μεγάλων και των μικρότερων επιχειρήσεων επηρεάζει σημαντικά τη διανομή κερδών καθώς και την αξιοποίηση των πιθανών επενδυτικών ευκαιριών μεταξύ επιχειρήσεων, κλάδων και χωρών.
- Η προσπάθεια ανάπτυξης των επιχειρήσεων μέσω της διεθνοποίησης δεν αποτελεί απλά μια αμυντική στρατηγική όταν οι εσωτερικές αγορές δεν μπορούν να δημιουργήσουν μεγαλύτερη ζήτηση, αλλά μια ουσιαστική στρατηγική μεγέθυνσης και ανάπτυξης των επιχειρήσεων.
- Οι μικρού μεγέθους επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης σε περιόδους οικονομικής κρίσης εντείνουν τις δραστηριότητές τους στο πεδίο της E&A και στρέφονται στη διακλαδική επέκταση ως στρατηγική επιβίωσης και αύξησης των απασχολούμενων τους προκειμένου να αντισταθμίσουν την αβεβαιότητα και τον αυξημένο κίνδυνο που ενδεχομένως αντιμετωπίζει η βασική τους δραστηριότητα.
- Οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης είναι σε θέση να αυξήσουν σημαντικά το εργατικό τους δυναμικό όχι μόνο μέσω της διεθνοποιημένης γεωγραφικής διασποράς αλλά και μέσω συγχωνεύσεων -εξαγορών άλλων επιχειρήσεων, καθώς φαίνεται να συνειδητοποιούν πως κάτω υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες εμφανίζονται συνήθως ευκαιρίες για την εξαγορά ευάλωτων επιχειρήσεων που κατέχουν πολύτιμους και μη-αντιγράψιμους πόρους. Ταυτόχρονα μπορεί να επιλέξουν την πρόσληψη προσωπικού χαμηλής εξειδίκευσης και να επενδύσουν στην κατάρτιση των απασχολούμενων τους, προκειμένου να βελτιωθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους.

²⁴ Το παρόν κεφάλαιο συνοψίζει ορισμένα από τα αποτελέσματα ερευνητικού έργου του εκπονεί το IOBE σε συνεργασία με το German Institute for Economic Research (DIW Berlin), στο πλαίσιο της ΔΡΑΣΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΜΒΕΛΕΙΑΣ: «ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΜΕΡΕΙΣ E&T ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ» - Διμερής και Πολυμερής E&T Συνεργασία Ελλάδας- Γερμανίας, που χρηματοδοτεί η ΓΓΕΤ (πλέον ΓΓΕΚ), στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΥΔ ΕΠΑνΕΚ). Αναλυτικότερες πληροφορίες για το έργο είναι διαθέσιμες και στην ιστοσελίδα του έργου: <https://innomsme.gr/>

4.1 Εισαγωγή

Στο σημερινό δυσμενές οικονομικό περιβάλλον, όπως έχει διαμορφωθεί πλέον μετά την πανδημική κρίση, υπάρχει συνολικά στην Ευρώπη μια αυξανόμενη ανησυχία σχετικά με τη εξασθένηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, ειδικά στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η επιβράδυνση αυτή επιδρά αρνητικά στη δημιουργία εισοδημάτων, πλούτου και κοινωνικής σταθερότητας. Η οικονομική ανάπτυξη υποχωρεί λόγω και ενός νέου φαινομένου: ενώ η παραγωγικότητα των παγκόσμιων επιχειρήσεων παραμένει εύρωστη, το χάσμα μεταξύ αυτών και των υπόλοιπων επιχειρήσεων συνεχώς διευρύνεται. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων σε εμπόδια στην διάχυση της γνώσης και της καινοτομίας. Ένα συνεχώς αυξανόμενο μερίδιο επιχειρήσεων δεν διαθέτει την ικανότητα της καινοτομίας ή την ικανότητα της μετατροπής της καινοτομίας σε εμπορεύσιμα προϊόντα. Οι πολύ μικρές, μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι πιο ευάλωτες σε τέτοιου είδους προβλήματα, καθώς η ένδεια πόρων εμποδίζει τη διαδικασία μεταφοράς τεχνολογίας και τελικά ανάπτυξης προστιθέμενης αξίας και καινοτομίας. Η αύξηση του χάσματος μεταξύ των παραπάνω επιχειρήσεων επηρεάζει σημαντικά τη διανομή κερδών καθώς και την αξιοποίηση των πιθανών επενδυτικών ευκαιριών μεταξύ επιχειρήσεων, κλάδων και χωρών.

Οι ελληνικές και γερμανικές πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των δυο αυτών οικονομιών, συνεισφέροντας σημαντικά στο σύνολο της οικονομίας. Για να είναι σε θέση να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε παγκόσμια κλίμακα, οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρέπει να βελτιώσουν την ικανότητα απορρόφησης και συσσώρευσης νέας γνώσης, καθώς και να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους για δημιουργία καινοτομίας.

Ακολούθως, βασικός στόχος της μελέτης είναι η ανάλυση του βαθμού στον οποίο οι πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και την Γερμανία είναι ικανές να υλοποιήσουν τη σύνδεση μεταξύ καινοτομίας και αύξησης της παραγωγικότητας τους. Παρά τις σημαντικές διαφορές των δύο οικονομιών είναι εξαιρετικά σημαντική τόσο η κατανόηση των παραγόντων που υποστηρίζουν την παραγωγικότητα σε επίπεδο επιχειρήσεων όσο και η αναγνώριση των ομοιοτήτων, κοινών τάσεων καθώς και των διαφορών τους. Άλλωστε, η ανάπτυξη μέσα από την ενσωμάτωση της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία αποτελεί πρωτεύον ζήτημα ιδίως για την Ελλάδα, η οποία πέρασε μια οξύτατη ύφεση από το 2009 έως το 2013, αλλά είναι εξίσου σημαντική και για τη Γερμανία η οποία αναζητά μεθόδους για την διατήρηση της καινοτομίας και της εξωστρέφειας των γερμανικών επιχειρήσεων.

Η ανάλυση θα αποτελέσει τη βάση για παρεμβάσεις σε επίπεδο πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση η βελτίωση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας διεθνώς και η αύξηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης προϋποθέτει πως η ευρωπαϊκή οικονομική πολιτική στηρίζεται στην αναγνώριση των δυνατών της σημείων καθώς και των αδυναμιών της.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για τις λεγόμενες στη βιβλιογραφία ως «γαζέλες», δηλαδή τις επιχειρήσεις που αναπτύσσονται με ταχύ ρυθμό και οι οποίες παρουσιάζουν συγκεκριμένο αντίκτυπο στην οικονομία.

4.2 Επιχειρήσεις Υψηλής Ανάπτυξης σε περίοδο Κρίσης

Στόχος της συγκεκριμένης ενότητας της έρευνας είναι να εντοπιστούν οι κινητήριες δυνάμεις για την ανάδειξη επιχειρήσεων ταχείας ανάπτυξης σε οικονομίες που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση, όπως είναι η περίπτωση της Ελλάδας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που διαδραματίζουν σε τέτοιες εξελίξεις η εταιρική στρατηγική (συγχωνεύσεις & εξαγορές, διακλαδική επέκταση, διεθνής γεωγραφική διασπορά), οι ικανότητες έρευνας και ανάπτυξης (τμήμα E&A, συμμετοχή σε ερευνητικές συνεργασίες) και το ανθρώπινο κεφάλαιο (εκπαιδευτικό επίπεδο, προγράμματα κατάρτισης των απασχολούμενων).

Διάγραμμα 4.1

Διερεύνηση Πιθανών Παραγόντων Ανάδειξης Επιχειρήσεων Υψηλής Ανάπτυξης

Γιατί όμως είναι σημαντικό οι διαμορφωτές πολιτικής να εστιάσουν στις επιχειρήσεις υψηλής ανάπτυξης; Στο πλαίσιο των τυπικών προγραμμάτων αναπτυξιακής πολιτικής έχει καταγραφεί πως για ένα μεγάλο αριθμό χωρών που έχουν βυθιστεί σε οικονομική ύφεση, η υποστήριξη και η τόνωση της επιχειρηματικότητας με την αύξηση απλά του αριθμού των νεοσύστατων επιχειρήσεων είναι ένας από τους βασικούς στόχους που έχουν τεθεί (Audretsch et al. 2006). Εντούτοις, η πρόσφατη οικονομική κρίση υπογράμμισε την ανάγκη όχι μόνο για τη δημιουργία μιας μεγάλης ποσότητας επιχειρηματικών προσπαθειών σε μια οικονομία, αλλά και για την ενθάρρυνση δημιουργίας κάποιων ποιοτικών και φιλόδοξων επιχειρηματικών εγχειρημάτων που θα μπορούσαν να καταστούν βιώσιμα, ακόμα και κάτω από αντίξοες οικονομικές συνθήκες, ενισχύοντας την ανάπτυξη και την απασχόληση.

Όπως άλλωστε έχει επισημανθεί και από τις ετήσιες εκθέσεις επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο του GEM που πραγματοποιεί το IOBE, το να δημιουργεί κανείς απλά τυπικές νεοσύστατες επιχειρήσεις δεν αποτελεί βιώσιμη λύση για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Στην κατεύθυνση αυτή ο Shane (2009) τεκμηριώνει πως είναι προτιμότερο και απαραίτητο ταυτόχρονα οι φορείς διαμόρφωσης πολιτικής να επικεντρωθούν

στην υποστήριξη εκείνου του υποσυνόλου επιχειρήσεων που χαρακτηρίζονται από αναπτυξιακή δυναμική, αντί να επιδοτούν τη δημιουργία μιας τυπικής επιχειρηματικής μονάδας με χαμηλή προστιθέμενη αξία. Τούτο διότι, όπως ο ίδιος ο Shane (2009) αποδεικνύει, είναι πιο ωφέλιμο σε μια οικονομία να λειτουργεί μία κρίσιμη μάζα επιχειρήσεων υψηλής ανάπτυξης σε σχέση με έναν πολύ μεγάλο αριθμό τυπικών νεοσύστατων επιχειρήσεων που δυσκολεύονται να αναπτυχθούν και να επιβιώσουν. Πράγματι, επιβεβαιώνεται από διάφορες εμπειρικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί πρόσφατα σε διεθνές επίπεδο, πως η ποιοτική επιχειρηματικότητα με επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης είναι πιθανό να είναι πιο ανθεκτική σε υφεσιακούς οικονομικούς κύκλους, αποτελώντας ταυτόχρονα μια σημαντική κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη (Fritsch και Schroeter 2009, Autio και Acs 2010, Henrekson και Johansson 2010).

Ωστόσο, η σχετική βιβλιογραφία είναι μάλλον φτωχή σε ότι αφορά τον εντοπισμό των προσδιοριστικών παραγόντων αυτής της πιο ποιοτικής επιχειρηματικότητας, ειδικά μάλιστα σε ένα περιβάλλον οικονομικής κρίσης. Η περίπτωση της Ελλάδας αποτελεί εκ των πραγμάτων μία μοναδική περίπτωση (case study) οικονομίας που μετά από μια παρατεταμένη περίοδο μεγέθυνσης αντιμετώπισε μία οξεία συρρίκνωση του ΑΕΠ, για μια επίσης μακρά περίοδο. Στη συγκεκριμένη έρευνα έγινε προσπάθεια να καλυφθεί αυτό το κενό εστιάζοντας σε ένα βασικό ποιοτικό χαρακτηριστικό της επιχειρηματικότητας και συγκεκριμένα στις κινητήριες δυνάμεις για την ανάδειξη επιχειρήσεων ταχείας ανάπτυξης σε όρους θέσεων εργασίας σε περιόδους κρίσης. Επίσης, δίνονται κάποιες κατευθύνσεις πολιτικής παρέμβασης που θεωρούμε ότι τροφοδοτούν το σχετικό διάλογο για τις δημόσιες πολιτικές για την επιχειρηματικότητα και υπό όρους συνεισφέρουν στο σχεδιασμό συνολικά μιας αναπτυξιακής πολιτικής για τη χώρα.

Δεδομένου ότι είναι δύσκολο να εντοπιστούν εκ των προτέρων επιχειρήσεις που μπορούν να πετύχουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης (οι λεγόμενες «επιχειρηματικές γαζέλες»), θα πρέπει ο σχεδιασμός των σχετικών παρεμβάσεων πολιτικής να βασίζεται στον εντοπισμό των επιχειρηματιών με αναπτυξιακές φιλοδοξίες, καθώς επίσης και στην υποστήριξη από τα πρώτα στάδια ζωής των νεοσύστατων επιχειρήσεων με αναπτυξιακή προοπτική (Stam et al. 2009). Στον αντίποδα, η «επιδότηση» της αυτοαπασχόλησης χωρίς ποιοτικά κριτήρια (π.χ. βαθμός καινοτομικότητας, εξωστρέφειας κλπ.) και της επιχειρηματικότητας ανάγκης που χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα από χαμηλές αναπτυξιακές προοπτικές είναι πιθανό να αποδειχθεί ως μια αναποτελεσματική πολιτική (Stam et al. 2009,).

4.3 Μεθοδολογία έρευνας

Υπό το παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο πραγματοποιήσαμε μία οικονομετρική ανάλυση αξιοποιώντας δεδομένα που αφορούν σε 1500 ελληνικές επιχειρήσεις που συμμετείχαν σε δύο κύματα σε έρευνα πεδίου που είχε διεξαχθεί το 2011 και το 2013 από το IOBE και το EBEO για λογαριασμό του ΣΕΒ. Έχει ιδιαίτερη αξία η ανταπόκριση των επιχειρήσεων στην προηγούμενη κρίση, καθώς μπορεί να δώσει σημαντικά μαθήματα για επιχειρήσεις και φορείς διαμόρφωσης πολιτικής στο πλαίσιο της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης που έχει πλήξει το επιχειρηματικό σύστημα στην Ελλάδα. Εφαρμόζοντας τους ορισμούς της βιβλιογραφίας στο δείγμα, προκειμένου να χαρακτηριστεί μια επιχείρηση ως ταχείας ανάπτυξης θα πρέπει να βρίσκεται στο ανώτερο 10% της κατανομής της μεγέθυνσης των επιχειρήσεων²⁵.

²⁵ Η εργασία έχει τίτλο "Inside the black box of high-growth firms in a crisis-hit economy: corporate strategy, employee human capital and R&D capabilities" Y. Caloghirou, I. Giotopoulos, A.Kontolaimou A.Tsakanikas και δημοσιεύτηκε στο International Entrepreneurship and Management Journal (2020). <https://doi.org/10.1007/s11365-020-00674-x>

Σε ό,τι αφορά τα περιγραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος επιχειρήσεων που αναλύθηκαν, η ομάδα των επιχειρήσεων ταχείας ανάπτυξης σε όρους απασχολούμενων αποτελείται από επιχειρήσεις που έχουν αναπτυχθεί κατά την εξεταζόμενη περίοδο (2011-2013) τουλάχιστον κατά 37% βάσει του σχετικού δείκτη απασχόλησης ή έχουν δημιουργήσει τουλάχιστον 20 θέσεις εργασίας βάσει του απόλυτου δείκτη απασχόλησης. Αναφορικά, με το γκρουπ των επιχειρήσεων ταχείας ανάπτυξης, σε όρους πωλήσεων αυτό περιλαμβάνει επιχειρήσεις που αύξησαν τον κύκλο εργασιών τους κατά 27% με βάση το σχετικό δείκτη πωλήσεων ή κατά 2.825.589 ευρώ με βάση τον απόλυτο δείκτη πωλήσεων. Από την άλλη πλευρά, είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι το χαμηλότερο 10% της κατανομής αναφέρεται σε επιχειρήσεις που έχουν μειώσει τον αριθμό των απασχολούμενων τους κατά τουλάχιστον 75% με βάση το σχετικό δείκτη ή από επιχειρήσεις που έχουν καταστρέψει τουλάχιστον 40 θέσεις εργασίας στην υπό εξέταση περίοδο (από το 2011 έως το 2013).

4.4 Οικονομετρικά ευρήματα και συζήτηση αποτελεσμάτων

Τα βασικά ευρήματα από την έρευνα φανερώνουν ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις που υιοθετούν μια στρατηγική διεθνούς γεωγραφικής διασποράς παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερη πιθανότητα να αναπτυχθούν γρήγορα, ανεξαρτήτως του μέτρου μεγέθυνσης που έχει χρησιμοποιηθεί (απόλυτα και σχετικά μέτρα μεγέθυνσης σε όρους απασχολούμενων και πωλήσεων). Το ταραχώδες οικονομικό περιβάλλον μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, δεδομένου ότι είναι πιθανό οι επιχειρήσεις υψηλής ποιότητας να επιδιώκουν εντατικά τις διασυνοριακές στρατηγικές ως έναν τρόπο ανάπτυξης, ιδίως σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Αυτό το ισχυρό και εξαιρετικά σημαντικό εύρημα μπορεί να έχει ενδιαφέρουσες προεκτάσεις σε επίπεδο χάραξης πολιτικής, επισημαίνοντας την ανάγκη στήριξης και διευκόλυνσης της εξαγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων, ιδίως σε μικρές οικονομίες όπως η Ελλάδα. Για παράδειγμα, η στήριξη μπορεί να γίνει με την παροχή φορολογικών κινήτρων, τον περιορισμό των γραφειοκρατικών εμποδίων που συνοδεύουν την εξαγωγική δραστηριότητα (σε όρους κόστους, χρόνου και εγγράφων) και με τη συμμετοχή σε εμπορικές εκθέσεις κλπ.

Επιπλέον, η διακλαδική επέκταση, δηλαδή η είσοδος και δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων σε διαφορετικές αγορές προϊόντων και η αξιοποίηση των ικανοτήτων E&A φαίνεται να είναι κρίσιμη για τις επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης μικρότερου μεγέθους όταν ως μέτρο μεγέθυνσης χρησιμοποιείται η σχετική μεγέθυνση της απασχόλησης. Οι επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης με μικρό μέγεθος φαίνεται πως σε περιόδους οικονομικής κρίσης εντείνουν τις δραστηριότητές τους στο πεδίο της E&A και στρέφονται στη διακλαδική επέκταση ως στρατηγική επιβίωσης και αύξησης των απασχολούμενων τους, προκειμένου να αντισταθμίσουν την αβεβαιότητα και τον αυξημένο κίνδυνο που ενδεχομένως αντιμετωπίζει η βασική τους δραστηριότητα.

Στον αντίποδα, με βάση το δείκτη απόλυτης μεγέθυνσης της απασχόλησης, προκύπτουν εμπειρικές ενδείξεις ότι οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις ταχείας ανάπτυξης είναι σε θέση να αυξήσουν σημαντικά το εργατικό τους δυναμικό, όχι μόνο μέσω της διεθνοποιημένης γεωγραφικής διασποράς αλλά και μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών άλλων επιχειρήσεων οι οποίες κατέχουν πολύτιμους και μη-αντιγράψιμους πόρους, σε μια προσπάθεια να καλυφθούν οι σχετικές ελλείψεις πόρων που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν οι πρώτες. Αυτές οι στρατηγικές κινήσεις είναι πιθανώς ευκολότερες για τις μεγάλες και οικονομικά εύρωστες επιχειρήσεις καθώς

φαίνεται να συνειδητοποιούν πως κάτω υπό αντίξοες οικονομικές συνθήκες εμφανίζονται ευκαιρίες για την εξαγορά άλλων ευάλωτων επιχειρήσεων.

Πίνακας 4.1: Προσδιοριστικοί Παράγοντες της Πιθανότητας για τις Επιχειρήσεις να Πετύχουν Υψηλούς Ρυθμούς Ανάπτυξης (Επιχειρηματικές Γαζέλες)

	Υπόδειγμα 1 (Σχετική Μεγέθυνση με βάση τους Απασχολούμενους)	Υπόδειγμα 2 (Απόλυτη Μεγέθυνση με βάση τους Απασχολούμενους)	Υπόδειγμα 3 (Σχετική μεγέθυνση με βάση τις Πωλήσεις)	Υπόδειγμα 4 (Απόλυτη Μεγέθυνση με βάση τις Πωλήσεις)
<i>Εταιρική Στρατηγική</i>				
Διακλαδική Επέκταση	0.0168*** (0.0059)	0.0111* (0.0060)	-0.0054 (0.0081)	-0.0090 (0.0068)
Διεθνής Γεωγραφική Διασπορά	0.0507** (0.0240)	0.0685*** (0.0230)	0.0718*** (0.0287)	0.0464* (0.0273)
Συγχωνεύσεις & Εξαγορές	0.0067 (0.0065)	0.0071* (0.0042)	0.0104 (0.0081)	0.0045 (0.0076)
<i>Ανθρώπινο Κεφάλαιο</i>				
Εκπαιδευτικό Επίπεδο Απασχολούμενων	-0.0011 (0.0007)	-0.0009 (0.0008)	0.0015** (0.0007)	0.0019*** (0.0007)
Προγράμματα Κατάρτισης Απασχολούμενων	0.0092 (0.0174)	0.0338* (0.0197)	0.0141 (0.0218)	0.0038 (0.0234)
<i>Ικανότητες Έρευνας & Ανάπτυξης</i>				
Τμήμα Έρευνας & Ανάπτυξης	0.0462** (0.0212)	0.0230 (0.0190)	0.0313 (0.0244)	0.0289 (0.0216)
Ερευνητικές Συνεργασίες	0.0422* (0.0252)	0.0335 (0.0224)	-0.0560* (0.0355)	-0.0702** (0.0296)
<i>Μεταβλητές Ελέγχου</i>				
Μέγεθος Επιχειρήσεων	-0.0470*** (0.0068)	0.0222*** (0.0056)	-0.0266*** (0.0072)	0.0523*** (0.0067)
Περιορισμοί Ρευστότητας	-0.0028 (0.0053)	-0.0011 (0.0052)	-0.0123** (0.0062)	-0.0042 (0.0057)
Αριθμός Παρατηρήσεων	1335	1335	980	980

Σημείωση: Ο πίνακας παρουσιάζει τις οριακές επιδράσεις (marginal effects) των probit παλινδρομήσεων. * Στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 10%. ** Στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 5%. *** Στατιστικά σημαντικό σε επίπεδο 1%. Τα τυπικά σφάλματα παρουσιάζονται εντός των παρενθέσεων. Κλαδικές ψευδομεταβλητές περιλαμβάνονται σε όλα τα υποδείγματα.

Επίσης, τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι οι επιχειρήσεις υψηλής ανάπτυξης με μεγάλο μέγεθος μπορεί να επιλέξουν την πρόσληψη προσωπικού χαμηλής εξειδίκευσης και να επενδύσουν στην κατάρτιση των απασχολούμενων τους, προκειμένου να βελτιωθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους. Ωστόσο, η πρακτική πρόσληψης ατόμων χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου που συνεπάγεται χαμηλό κόστος μισθοδοσίας και η κατάρτισή τους εντός της επιχείρησης δεν εφαρμόζεται από τις επιχειρήσεις υψηλής ανάπτυξης σε όρους πωλήσεων (που ορίζονται είτε με τον απόλυτο, είτε με το σχετικό δείκτη μεγέθυνσης), καθώς φαίνεται πως προτιμούν την πρόσληψη ατόμων που έχουν στην κατοχή τους μεταπτυχιακό ή διδακτορικό δίπλωμα. Τέλος, οι

ερευνητικές συνεργασίες φαίνεται να παρεμποδίζουν την επίτευξη υψηλών πωλήσεων σε αυτές τις επιχειρήσεις, πιθανώς λόγω της πολυπλοκότητας και του κόστους αναζήτησης, συντονισμού και συναλλαγής που χαρακτηρίζει τη διαδικασία σύναψης ερευνητικών συνεργασιών.

4.5 Συμπεράσματα και επόμενα βήματα

Τα παραπάνω αποτελέσματα οδηγούν σε ορισμένα πορίσματα, χρήσιμα σε επίπεδο στρατηγικών για τις επιχειρήσεις. Αναδεικνύεται ένα πρόβλημα που είναι μάλλον κοινό σε μικρού μεγέθους οικονομίες ή / και σε οικονομίες που πλήττονται από υφεσιακούς κύκλους: Η προσπάθεια ανάπτυξης των επιχειρήσεων μέσω της διεθνοποιημένης γεωγραφικής διασποράς δεν αποτελεί απλά μια αμυντική στρατηγική όταν οι εσωτερικές αγορές δεν μπορούν να δημιουργήσουν μεγαλύτερη ζήτηση. Είναι μάλλον η κατάλληλη στρατηγική που πρέπει να ακολουθήσουν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε ένα εγχώριο ταραχώδες μακροοικονομικό περιβάλλον, προκειμένου να αυξήσουν την πιθανότητα όχι μόνο για να επιβιώσουν, αλλά και να διατηρήσουν μια πορεία βιώσιμης ανάπτυξης. Έτσι, η αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας, την οποία επιτρέπουν η διεθνοποίηση και η επένδυση σε εκείνους τους πόρους που μπορούν να υποστηρίξουν τη διεύρυνση και επέκταση σε διαφοροποιημένες γεωγραφικές αγορές μπορεί να αποτελέσουν έναν επιτυχημένο στρατηγικό τρόπο ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις των οικονομιών που έχουν βυθιστεί ή προσπαθούν να εξέλθουν από παρατεταμένη οικονομική ύφεση.

Καθώς το παρόν ερευνητικό έργο βρίσκεται σε εξέλιξη ετοιμάζονται δύο ακόμα εμπειρικές μελέτες που θα συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων του έργου. Συγκεκριμένα:

A. Θα αναλυθεί η συσχέτιση μεταξύ έρευνας και ανάπτυξης, καινοτομίας και παραγωγικότητας, για τις πολύ μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα χρησιμοποιώντας δεδομένα από μια έρευνα δύο κυμάτων σε 524 ελληνικές μεταποιητικές εταιρείες κατά την περίοδο της κρίσης (2011 και 2013). Οι επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη (R&D) αποτελούν άλλωστε ένα εργαλείο για την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Μεθοδολογικά θα εφαρμοστεί το μοντέλο των Crepon et al (1998), προκειμένου να διερευνηθεί ο τρόπος αντίδρασης των επιχειρήσεων που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες μεγέθους, καθώς η κρίση συνέχισε να επηρεάζει δυσμενώς την εγχώρια οικονομία. Από προηγούμενες έρευνες, γνωρίζουμε ότι το μέγεθος των επιχειρήσεων σχετίζεται θετικά με την απόφαση αυτών να επενδύσουν σε E&A, όπως επίσης ότι οι μικρότερες εταιρείες εξακολουθούν να αναλαμβάνουν και να συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό σε δραστηριότητες E&A (βλ. Hall et al. 2009, Baumann και Kritikos 2016). Με τη συγκεκριμένη ανάλυση, αναμένεται να συνεισφέρουμε στη βιβλιογραφία που επικεντρώνεται στην επίδραση των οικονομικών σοκ στις επενδύσεις σε E&A. Η υλοποίηση αυτής της συστηματικής ανάλυσης για τη διερεύνηση της ύπαρξης μιας πιθανής ετερογένειας στις συσχετίσεις που παρατηρούνται μεταξύ E&A-καινοτομίας-παραγωγικότητας για διαφορετικές ομάδες μεγέθους επιχειρήσεων, αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια στη διεθνή βιβλιογραφία για το πώς ένα διαρκές σοκ προκαλεί μεγάλες οικονομικές ανισορροπίες σε μέτρια καινοτόμες οικονομίες. Υπό την έννοια αυτή, η ελληνική οικονομία που αντιμετώπισε ένα αντίστοιχο σοκ μετά τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση, χρησιμεύει ως μια σημαντική μελέτη περίπτωσης για τη διαμόρφωση πολιτικής στο πλαίσιο και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης. Η έρευνά μας αναμένεται να είναι ιδιαίτερα σχετική και χρήσιμη στο σχεδιασμό προγραμμάτων καινοτομίας και συναφών μέσων πολιτικής που αποσκοπούν στην βελτίωση της ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων που ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες μεγέθους σε δυσμενείς και αντίξοες οικονομικές συνθήκες.

Β. Θα αναλυθεί η σχέση των ποικίλων άυλων περιουσιακών στοιχείων (intangible assets) στο σύνολο των επενδύσεων των επιχειρήσεων καθώς και πως αυτά επηρεάζουν την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα της επιχείρησης. Το άυλο κεφάλαιο, που συναντάται επίσης και ως κεφάλαιο που βασίζεται στη γνώση, αποτελεί βασική προϋπόθεση μεγέθυνσης στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Αποτελείται από πολλά στοιχεία, όχι μόνο από R&D αλλά και από λογισμικό και βάσεις δεδομένων, διαφήμιση, προγράμματα κατάρτισης, οργανωσιακή καινοτομία κ.ά. Η συγκεκριμένη ερευνητική αυτή ενότητα επικεντρώνεται στη διερεύνηση του «εάν» και «πώς» μπορεί να βελτιωθεί η ανάπτυξη των ΜΜΕ σε όρους πωλήσεων με την υιοθέτηση διαφορετικών μορφών ΤΠΕ εντάσεως άυλου κεφαλαίου κατά το 2012 έτος στο οποίο κορυφώθηκε η οικονομική κρίση στην Ελλάδα κατά την περίοδο των προγραμμάτων προσαρμογής. Αυτή η εργασία συνιστά μια πρώτη προσπάθεια να εκτιμηθεί σε επίπεδο μικρομεσαίων επιχειρήσεων εάν διαφοροποιείται η σχέση μεταξύ υιοθέτησης ΤΠΕ εντάσεως άυλου κεφαλαίου και επιχειρηματικής ανάπτυξης για επιχειρήσεις που επιτυγχάνουν διαφορετικά ποσοστά μεγέθυνσης δηλ. για επιχειρήσεις υψηλής, μέτριας και χαμηλής αναπτυξιακής δυναμικής. Σημειώνεται πως υπάρχουν αρκετές μελέτες που διερευνούν τον αντίκτυπο της υιοθέτησης των ΤΠΕ στην παραγωγικότητα των επιχειρήσεων (Arvanitis, 2005; Bayo-Moriones & Lera-López, 2007; Cardona et al., 2013; Corrado, et al., 2017; Tran, et al., 2014;) και στη κερδοφορία των επιχειρήσεων (Kossaï, and Piget, 2014), αλλά είναι πολύ λίγες οι μελέτες που εστιάζουν στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων (Locke, 2004; Sapprasert, 2010). Από όσο μπορούμε να γνωρίζουμε, η συγκεκριμένη έρευνα στο πλαίσιο του έργου θα επιχειρήσει να καλύψει το κενό στη σχετική βιβλιογραφία που υπάρχει αναφορικά με τον αντίκτυπο της υιοθέτησης ΤΠΕ στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε περιόδους κρίσης.

Βιβλιογραφία

- Arvanitis, S. (2005). Computerization, workplace organization, skilled labour and firm productivity: Evidence for the Swiss business sector. *Economics of Innovation and New Technology*, 14(4), 225-249.
- Audretsch, D., Keilbach, M. & Lehmann, E. (2006). *Entrepreneurship and Economic Growth*. New York: Oxford University Press.
- Autio, E. & Acs, Z. (2010). Intellectual property protection and the formation of entrepreneurial growth aspirations. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 4(3), 234-251.
- Baumann, J., & Kritikos, A. S. (2016). The link between R&D, innovation and productivity: Are micro firms different? *Research Policy*, 45(6), 1263-1274.
- Bayo-Moriones, A., & Lera-López, F. (2007). A firm-level analysis of determinants of ICT adoption in Spain. *Technovation*, 27(6-7), 352-366.
- Bosma, N., & Schutjens, V. (2009). Determinants of early-stage entrepreneurial activity in European regions; Distinguishing low and high ambition entrepreneurship. In D. Smallbone, H. Landstrom & D. Jones Evans (Eds.), *Making the Difference in Local, Regional and National Economies: Frontiers in European Entrepreneurship Research* (pp. 49-77), Cheltenham (UK); Northampton, MA (USA): London Edward Elgar.
- Cardona, M., Kretschmer, T., & Strobel, T. (2013). ICT and productivity: Conclusions from the empirical literature. *Information Economics and Policy*, 25(3), 109-125.
- Corrado, C., Haskel, J., & Jona-Lasinio, C. (2017). Knowledge spillovers, ICT and productivity growth. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 79(4), 592-618.
- Crépon, B., Duguet, E., & Mairesse, J. (1998). Research, innovation and productivity: An econometric analysis at the firm level. *Economics of Innovation and New Technology*, 7(2), 115-158.
- Díaz-Chao, Á., Sainz-González, J., & Torrent-Sellens, J. (2015). ICT, innovation, and firm productivity: New evidence from small local firms. *Journal of Business Research*, 68(7), 1439-1444.
- Fritsch, M. & Schroeter, A. (2009). Are more start-ups really better? Quantity and quality of new businesses and their effect on regional development. *Jena Economic Research Papers*, No. 2009-070.
- Fritsch, M. & Schroeter, A. (2010). Does quality make a difference? Employment effects of high-and low-quality start-ups. *Jena Economic Research Papers*, No. 2011-001.
- Hall, B. H., Lotti, F., & Mairesse, J. (2009). Innovation and productivity in SMEs: Empirical evidence for Italy. *Small Business Economics*, 33(1), 13-33.
- Henrekson, M. & Johansson, D. (2010). Gazelles as job creators: A survey and interpretation of the evidence. *Small Business Economics*, 35(2), 227-244.
- Kossai, M., & Piget, P. (2014). Adoption of information and communication technology and firm profitability: Empirical evidence from Tunisian SMEs. *The Journal of High Technology Management Research*, 25(1), 9-20.
- Locke, S. (2004). ICT adoption and SME growth in New Zealand. Available at SSRN 3284905.

Sapprasert, K. (2010). The impact of ICT on the growth of the service industries (No. 20070531). Centre for Technology, Innovation and Culture, University of Oslo.

Shane, S. (2009). Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy. *Small Business Economics*, 33(2), 141–149.

Stam, E., Suddle, K., Hessels, J. & Van Stel, A. (2009). High-growth entrepreneurs, public policies, and economic growth. In *Public Policies for Fostering Entrepreneurship* (pp. 91-110). Springer US.

Tran, Q., Zhang, C., Sun, H., & Huang, D. (2014). Initial adoption versus institutionalization of e-procurement in construction firms: An empirical investigation in Vietnam. *Journal of Global Information Technology Management*, 17(2), 91-116.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	0,0	0,7	1,0	2,0	2,4	2,6	1,4	-6,6
Βέλγιο	0,5	1,6	2,0	1,5	1,9	1,5	1,4	-6,4
Βουλγαρία	0,3	1,9	4,0	3,8	3,5	3,1	3,4	-4,2
Γαλλία	0,6	1,0	1,1	1,1	2,3	1,8	1,5	-8,1
Γερμανία	0,4	2,2	1,5	2,2	2,6	1,3	0,6	-4,9
Δανία	0,9	1,6	2,3	3,2	2,8	2,2	2,8	-2,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	0,0	2,3	5,4	2,5	5,2	3,2	2,3	-5,6
ΕΕ 27	0,0	1,6	2,3	2,0	2,8	2,1	1,5	-6,2
Ελλάδα	-2,7	0,7	-0,4	-0,5	1,3	1,6	1,9	-8,2
Εσθονία	1,3	3,0	1,8	3,2	5,5	4,4	5,0	-2,9
Ευρωζώνη	-0,2	1,4	2,0	1,9	2,6	1,8	1,3	-6,6
Ιρλανδία	1,2	8,6	25,2	2,0	9,1	8,5	5,6	3,4
Ισπανία	-1,4	1,4	3,8	3,0	3,0	2,4	2,0	-10,8
Ιταλία	-1,8	0,0	0,8	1,3	1,7	0,9	0,3	-8,9
Κροατία	-0,5	-0,1	2,4	3,5	3,1	2,7	2,9	-8,4
Κύπρος	-6,6	-1,8	3,2	6,4	5,2	5,2	3,1	-5,1
Λετονία	2,3	1,1	4,0	2,4	3,3	4,0	2,1	-3,6
Λιθουανία	3,6	3,5	2,0	2,5	4,3	3,9	4,3	-0,8
Λουξεμβούργο	3,7	4,3	4,3	4,6	1,8	3,1	2,3	-1,3
Μάλτα	5,5	7,6	9,6	3,9	8,0	5,2	4,9	-7
Ολλανδία	-0,1	1,4	2,0	2,2	2,9	2,4	1,7	-3,7
Ουγγαρία	1,9	4,2	3,8	2,1	4,3	5,4	4,6	-5
Πολωνία	1,1	3,4	4,2	3,1	4,8	5,4	4,5	-2,7
Πορτογαλία	-0,9	0,8	1,8	2,0	3,5	2,8	2,2	-7,6
Ρουμανία	3,8	3,6	3,0	4,7	7,3	4,5	4,2	-3,9
Σλοβακία	0,7	2,6	4,8	2,1	3,0	3,8	2,3	-5,2
Σλοβενία	-1,0	2,8	2,2	3,2	4,8	4,4	3,2	-5,5
Σουηδία	1,2	2,7	4,5	2,1	2,6	2,0	1,3	-2,8
Φινλανδία	-0,9	-0,4	0,5	2,8	3,3	1,5	1,1	-2,8

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	81,3	84	84,9	82,9	78,3	74	70,4	83,9
Βέλγιο	105,5	107	105,2	104,9	101,7	99,8	98,6	114,1
Βουλγαρία	17,1	27,1	26	29,3	25,3	22,3	20,4	25
Γαλλία	93,4	94,9	95,6	98	98,3	98,1	98,1	115,7
Γερμανία	78,7	75,7	72,1	69,2	65,3	61,9	59,8	69,8
Δανία	44	44,3	39,8	37,2	35,8	33,9	33,2	42,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	44,9	42,2	40	36,8	34,7	32,6	30,8	38,1
ΕΕ 27	92,6	92,8	90,9	90	87,8	85,8	84,1	98
Ελλάδα	177,4	178,9	175,9	178,5	176,2	181,2	176,6	205,6
Εσθονία	10,2	10,6	10	10,2	9,3	8,4	8,4	18,2
Ευρωζώνη	86,4	86,6	84,7	84	81,6	79,6	77,8	90,7
Ιρλανδία	119,9	104,4	76,7	73,8	67,7	63,5	58,8	59,5
Ισπανία	95,8	100,7	99,3	99,2	98,6	97,6	95,5	120
Ιταλία	132,5	135,4	135,3	134,8	134,1	134,8	134,8	155,8
Κροατία	81,2	84,7	84,3	80,8	77,8	74,7	73,2	88,7
Κύπρος	104	109,2	107,5	103,4	93,9	100,6	95,5	118,2
Λετονία	40,3	41,6	37,3	40,9	39,3	37,2	36,9	43,5
Λιθουανία	38,7	40,6	42,6	39,7	39,1	33,8	36,3	47,3
Λουξεμβούργο	23,7	22,7	22	20,1	22,3	21	22,1	24,9
Μάλτα	68,4	63,4	58	55,5	50,3	45,6	43,1	54,3
Ολλανδία	67,7	67,8	64,6	61,9	56,9	52,4	48,6	54,5
Ουγγαρία	77,4	76,8	76,2	75,5	72,9	70,2	66,3	80,4
Πολωνία	56	50,8	51,3	54,3	50,6	48,8	46	57,5
Πορτογαλία	131,4	132,9	131,2	131,5	126,1	122	117,7	133,6
Ρουμανία	37,6	39,2	37,8	37,3	35,1	34,7	35,2	47,3
Σλοβακία	54,7	53,5	51,9	52	51,3	49,4	48	60,6
Σλοβενία	70	80,3	82,6	78,7	74,1	70,4	66,1	80,8
Σουηδία	40,4	45,1	43,9	42,2	40,8	38,8	35,1	39,9
Φινλανδία	56,2	59,8	63,6	63,2	61,3	59,6	59,4	69,2

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	-2	-2,7	-1	-1,5	-0,8	0,2	0,7	-8,9
Βέλγιο	-3,1	-3,1	-2,4	-2,4	-0,7	-0,8	-1,9	-9,4
Βουλγαρία	-0,4	-5,4	-1,7	0,1	1,1	2	2,1	-3,4
Γαλλία	-4,1	-3,9	-3,6	-3,6	-2,9	-2,3	-3	-9,2
Γερμανία	0	0,6	0,9	1,2	1,2	1,9	1,4	-4,2
Δανία	-1,2	1,1	-1,2	0,1	1,8	0,7	3,7	-1,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	-1,2	-2,1	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-6,2
ΕΕ 27	-2,9	-2,4	-1,9	-1,3	-0,8	-0,4	-0,6	-6,9
Ελλάδα	-13,2	-3,6	-5,6	0,5	0,7	1	1,5	-9,7
Εσθονία	0,2	0,7	0,1	-0,5	-0,8	-0,6	-0,3	-4,9
Ευρωζώνη	-3	-2,5	-2	-1,5	-1	-0,5	-0,6	-7,2
Ιρλανδία	-6,2	-3,6	-2	-0,7	-0,3	0,1	0,4	-5
Ισπανία	-7	-5,9	-5,2	-4,3	-3	-2,5	-2,8	-11
Ιταλία	-2,9	-3	-2,6	-2,4	-2,4	-2,2	-1,6	-9,5
Κροατία	-5,3	-5,3	-3,3	-1	0,8	0,2	0,4	-7,4
Κύπρος	-5,8	-8,7	-1	0,3	2	-3,7	1,7	-5,7
Λετονία	-1,2	-1,6	-1,4	0,2	-0,8	-0,8	-0,2	-4,5
Λιθουανία	-2,6	-0,6	-0,3	0,2	0,5	0,6	0,3	-7,4
Λουξεμβούργο	0,8	1,3	1,3	1,8	1,3	3,1	2,2	-4,1
Μάλτα	-2,4	-1,7	-1	1	3,3	1,9	0,5	-10,1
Ολλανδία	-2,9	-2,2	-2	0	1,3	1,4	1,7	-4,3
Ουγγαρία	-2,6	-2,8	-2	-1,8	-2,5	-2,1	-2	-8,1
Πολωνία	-4,2	-3,6	-2,6	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-7
Πορτογαλία	-5,1	-7,4	-4,4	-1,9	-3	-0,4	0,2	-5,7
Ρουμανία	-2,1	-1,2	-0,6	-2,6	-2,6	-2,9	-4,3	-9,2
Σλοβακία	-2,9	-3,1	-2,7	-2,5	-1	-1	-1,3	-6,2
Σλοβενία	-14,6	-5,5	-2,8	-1,9	0	0,7	0,5	-8,4
Σουηδία	-1,4	-1,5	0	1	1,4	0,8	0,5	-3,1
Φινλανδία	-2,5	-3	-2,4	-1,7	-0,7	-0,9	-1,1	-5,4

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή του Κοινωνικού Αποκλεισμού* (βλ. σελ. 169)

	Ετήσια στοιχεία (%)							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	18,8	19,2	18,3	18,0	18,1	17,5	16,9	17,5
Βέλγιο	20,8	21,2	21,1	20,9	20,6	20,0	19,5	18,9
Βουλγαρία	48,0	40,1	41,3	40,4	38,9	32,8	32,5	32,1
Γαλλία	18,1	18,5	17,7	18,2	17,0	17,4	17,9	:
Γερμανία	20,3	20,6	20,0	19,7	19,0	18,7	17,4	:
Δανία	18,3	17,9	17,7	16,8	17,2	17,4	16,3	15,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	14,6	14,8	14,0	13,3	12,2	12,2	12,5	:
ΕΕ 27	24,6	24,5	23,8	23,7	22,5	21,6	21,1	:
Ελλάδα	35,7	36,0	35,7	35,6	34,8	31,8	30	28,9
Εσθονία	23,5	26,0	24,2	24,4	23,4	24,4	24,3	23,3
Ευρωζώνη	23,1	23,5	23,1	23,1	22,1	21,6	21,1	:
Ιρλανδία	29,9	27,7	26,2	24,4	22,7	21,1	:	:
Ισπανία	27,3	29,2	28,6	27,9	26,6	26,1	25,3	:
Ιταλία	28,5	28,3	28,7	30,0	28,9	27,3	:	:
Κροατία	29,9	29,3	29,1	27,9	26,4	24,8	23,3	:
Κύπρος	27,8	27,4	28,9	27,7	25,2	23,9	22,3	:
Λετονία	35,1	32,7	30,9	28,5	28,2	28,4	27,3	:
Λιθουανία	30,8	27,3	29,3	30,1	29,6	28,3	26,3	:
Λουξεμβούργο	19,0	19,0	18,5	19,8	21,5	21,9	20,6	:
Μάλτα	24,6	23,9	23,0	20,3	19,3	19,0	20,1	:
Ολλανδία	15,9	16,5	16,4	16,7	17,0	16,7	16,5	16,3
Ουγγαρία	34,8	31,8	28,2	26,3	25,6	19,6	18,9	17,8
Πολωνία	25,8	24,7	23,4	21,9	19,5	18,9	18,2	:
Πορτογαλία	27,5	27,5	26,6	25,1	23,3	21,6	21,6	:
Ρουμανία	41,9	40,3	37,4	38,8	35,7	32,5	31,2	30,4
Σλοβακία	19,8	18,4	18,4	18,1	16,3	16,3	16,4	:
Σλοβενία	20,4	20,4	19,2	18,4	17,1	16,2	14,4	15,0
Σουηδία	18,3	18,2	18,6	18,3	17,7	18,0	18,8	:
Φινλανδία	16,0	17,3	16,8	16,6	15,7	16,5	15,6	16,0

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)			Β' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2018	2019	2020	2019	2020	2021	2021/20	2020/19
Αυστρία	2,1	1,5	1,4	1,6	1,6	2,2	0,6	0,0
Βέλγιο	2,3	1,3	0,4	1,9	0,5	1,0	0,5	-1,4
Βουλγαρία	2,6	2,5	1,2	2,7	2,2	1,2	-1,1	-0,5
Γαλλία	2,1	1,3	0,5	1,4	1,0	0,8	-0,1	-0,4
Γερμανία	1,9	1,4	0,4	1,6	1,2	2,1	0,9	-0,4
Δανία	0,7	0,7	0,3	1,0	0,3	1,3	1,0	-0,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	2,0	2,6	3,3	2,4	3,5	3,1	-0,4	1,1
ΕΕ 27	1,8	1,4	0,7	1,6	1,1	1,7	0,6	-0,5
Ελλάδα	0,8	0,5	-1,3	0,8	0,0	-1,7	-1,7	-0,8
Εσθονία	3,4	2,3	-0,6	2,6	0,4	1,3	1,0	-2,3
Ευρωζώνη	1,8	1,2	0,3	1,4	0,7	1,4	0,7	-0,7
Ιρλανδία	0,7	0,9	-0,5	1,1	0,3	0,3	0,0	-0,8
Ισπανία	1,7	0,8	-0,3	1,2	0,1	1,3	1,1	-1,1
Ιταλία	1,2	0,6	-0,1	1,0	0,1	0,9	0,8	-0,9
Κροατία	1,6	0,8	0,0	0,9	0,5	1,7	1,2	-0,3
Κύπρος	0,8	0,6	-1,1	1,1	-0,2	0,0	0,2	-1,2
Λετονία	2,6	2,7	0,1	3,0	1,0	1,4	0,5	-2,1
Λιθουανία	2,5	2,2	1,1	2,3	1,7	2,7	1,0	-0,6
Λουξεμβούργο	2,0	1,7	0,0	2,1	0,5	2,1	1,6	-1,6
Μάλτα	1,7	1,5	0,8	1,4	1,1	0,5	-0,7	-0,3
Ολλανδία	1,6	2,7	1,1	2,6	1,2	1,7	0,5	-1,3
Ουγγαρία	2,9	3,4	3,4	3,5	3,6	4,6	1,0	0,0
Πολωνία	1,2	2,1	3,7	1,6	3,6	4,5	0,9	2,0
Πορτογαλία	1,2	0,3	-0,1	0,7	0,1	0,2	0,0	-0,6
Ρουμανία	4,1	3,9	2,3	4,1	2,7	2,6	-0,1	-1,4
Σλοβακία	2,5	2,8	2,0	2,5	2,6	2,3	-0,2	0,1
Σλοβενία	1,9	1,7	-0,3	1,5	0,5	0,9	0,4	-1,0
Σουηδία	2,0	1,7	0,7	2,0	0,7	1,7	1,0	-1,3
Φινλανδία	1,2	1,1	0,4	1,3	0,5	1,2	0,6	-0,7

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-27 = 1)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Αυστρία	1,10	1,11	1,11	1,12	1,13	1,13	1,13	1,14	
Βέλγιο	1,12	1,12	1,11	1,12	1,13	1,13	1,13	1,12	
Βουλγαρία	0,94	0,92	0,94	0,96	0,99	1,01	1,03	1,05	
Γαλλία	1,13	1,13	1,12	1,12	1,12	1,11	1,09	1,09	
Γερμανία	1,07	1,07	1,08	1,08	1,08	1,09	1,10	1,12	
Δανία	10,20	10,23	10,16	10,20	10,03	9,96	9,96	9,88	
Δημοκρατία της Τσεχίας	17,72	17,73	18,00	18,11	18,11	18,23	18,58	18,95	
ΕΕ 27	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	
Ελλάδα	0,88	0,85	0,85	0,85	0,84	0,83	0,83	0,81	
Εσθονία	0,72	0,74	0,75	0,76	0,78	0,80	0,81	0,80	
Ευρωζώνη	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,05	1,06	
Ιρλανδία	1,12	1,14	1,13	1,14	1,16	1,16	1,19	1,17	
Ισπανία	0,94	0,92	0,92	0,93	0,92	0,93	0,94	0,92	
Ιταλία	1,02	1,03	1,03	1,01	1,00	1,00	1,00	0,99	
Κροατία	4,96	4,95	4,89	4,87	4,87	4,90	4,90	4,80	
Κύπρος	0,95	0,95	0,92	0,90	0,90	0,90	0,90	0,91	
Λετονία	0,69	0,69	0,69	0,70	0,71	0,72	0,74	0,72	
Λιθουανία	0,61	0,62	0,62	0,63	0,65	0,66	0,68	0,68	
Λουξεμβούργο	1,24	1,23	1,23	1,23	1,24	1,24	1,26	1,28	
Μάλτα	0,80	0,82	0,83	0,84	0,85	0,86	0,86	0,86	
Ολλανδία	1,11	1,13	1,13	1,15	1,14	1,15	1,17	1,16	
Ουγγαρία	173,26	180,63	184,37	190,13	196,61	203,17	210,42	221,55	
Πολωνία	2,44	2,47	2,46	2,50	2,54	2,58	2,61	2,67	
Πορτογαλία	0,81	0,81	0,81	0,82	0,84	0,85	0,85	0,85	
Ρουμανία	2,23	2,27	2,31	2,30	2,35	2,45	2,53	2,56	
Σλοβακία	0,68	0,68	0,68	0,72	0,74	0,74	0,75	0,79	
Σλοβενία	0,82	0,83	0,83	0,83	0,83	0,84	0,84	0,83	
Σουηδία	11,92	12,18	12,32	12,70	12,76	12,98	13,06	13,12	
Φινλανδία	1,26	1,27	1,26	1,27	1,26	1,26	1,27	1,26	

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας, ΕΕ-27 =100)

	Ετήσια στοιχεία							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	117,3	116,8	117,3	117,5	116,3	116,5	115,5	114,3
Βέλγιο	130,2	131,2	131,6	130,7	129,7	129,2	129,1	126,9
Βουλγαρία	42,9	44	44,5	45,7	46	47,1	48,6	50,5
Γαλλία	116,8	116,1	115,7	115,3	114,9	115,3	116,7	115,5
Γερμανία	104,3	106,3	105,3	105,9	105,7	105,1	103,6	103,2
Δανία	115,5	115,5	114,9	114,8	116	116,7	116,9	122,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	76,8	79,3	79,9	79,9	81,4	83,8	85,3	86,2
ΕΕ 27	100	100	100	100	100	100	100	100,0
Ελλάδα	87,2	86,4	83,5	81,5	80,6	80,5	78,5	70,0
Εσθονία	73,8	75,4	72,4	73	74,2	76,7	78,7	82,6
Ευρωζώνη	107,5	107,6	107,3	107,2	106,9	106,4	105,7	104,9
Ιρλανδία	143	146,5	188,6	182,3	187	195,1	196,9	215,6
Ισπανία	103,4	103,3	102,2	101,8	101,5	99,6	98,2	96,6
Ιταλία	109,4	107,7	106,6	108,1	107,4	106,4	104,9	103,1
Κροατία	73,5	70,8	70,7	72	71,9	72,7	72,1	71,4
Κύπρος	86	84	84,9	87,1	85,5	85,3	83,7	80,8
Λετονία	62,6	64,7	64,4	64,8	66,7	68,6	68,7	71,7
Λιθουανία	74,1	74,4	72,8	71,8	75	76	77,5	81,9
Λουξεμβούργο	163,8	169,7	169,6	170,8	166	164,6	162	163,1
Μάλτα	89,7	91,5	95,2	95,9	94,1	94,4	93,5	88,7
Ολλανδία	115,4	113,5	112,8	110,5	110,5	109,8	108	112,1
Ουγγαρία	73,1	71,4	70,9	67,4	67,7	70	71,6	72,3
Πολωνία	74,1	73,8	74,5	74	74,9	76,7	80,1	82,3
Πορτογαλία	79,9	79	78,3	77,9	75,8	75,1	76,1	75,5
Ρουμανία	56,2	56,7	58,6	63,1	66,1	68,7	72,6	75,1
Σλοβακία	84,1	84,3	83,5	77	75,7	76,2	76,2	74,9
Σλοβενία	81,1	81,5	80,6	80,8	81,7	82,1	81,9	82,9
Σουηδία	115,9	115,2	116,7	113,4	112,9	111,6	112,2	116,0
Φινλανδία	108,3	107,7	107,6	108,1	109	107,9	106,6	110,9

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	74,3	74,8	75,4	76,2	76,8	75,5	-1,3	0,7
Βέλγιο	67,2	67,7	68,5	69,7	70,5	70,0	-0,5	0,8
Βουλγαρία	67,1	67,7	71,3	72,4	75,0	73,4	-1,6	2,6
Γαλλία	69,5	70	70,6	71,3	71,6	71,4	-0,2	0,3
Γερμανία	78	78,6	79,2	79,9	80,7			0,8
Δανία	75,4	76	76,6	77,5	78,3	77,8	-0,5	0,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	74,8	76,7	78,5	79,9	80,3	79,7	-0,6	0,4
ΕΕ 27	69	70,1	71,3	72,3	73,1	72,4	-0,7	0,8
Ελλάδα	54,9	56,2	57,8	59,5	61,2	61,1	-0,1	1,7
Εσθονία	76,5	76,6	78,7	79,5	80,2	78,8	-1,4	0,7
Ευρωζώνη	68,9	69,9	70,9	71,9	72,6	71,7	-0,9	0,8
Ιρλανδία	69,9	71,4	73	74,1	75,1	73,4	-1,8	1,0
Ισπανία	62	63,9	65,5	67	68,1	65,7	-2,3	1,0
Ιταλία	60,5	61,6	62,3	63	63,5	62,6	-1,0	0,6
Κροατία	60,6	61,4	63,6	65,2	66,7	66,9	0,2	1,5
Κύπρος	67,9	68,7	70,8	73,9	75,7	75,0	-0,8	1,8
Λετονία	72,5	73,2	74,8	76,8	77,4	77,0	-0,4	0,5
Λιθουανία	73,3	75,2	76	77,8	78,2	76,7	-1,6	0,4
Λουξεμβούργο	70,9	70,7	71,5	72,1	72,8	72,1	-0,6	0,7
Μάλτα	69	71,1	73	75,5	77,2	77,4	0,6	1,3
Ολλανδία	76,4	77,1	78	79,2	80,2	80,0	-0,2	0,9
Ουγγαρία	68,9	71,5	73,3	74,4	75,3	75,1	-0,3	0,9
Πολωνία	67,8	69,3	70,9	72,2	73,0	73,6	0,5	0,9
Πορτογαλία	69,1	70,6	73,4	75,4	76,2	74,7	-1,5	0,8
Ρουμανία	66	66,3	68,8	69,9	70,9	70,8	-0,2	1,1
Σλοβακία	67,7	69,8	71,1	72,4	73,4	72,5	-0,9	0,9
Σλοβενία	69,1	70,1	73,4	75,4	76,5	75,6	-0,9	1,0
Σουηδία	80,5	81,2	81,8	82,4	82,1	80,8	-1,3	-0,3
Φινλανδία	72,9	73,4	74,2	76,3	77,2	76,5	-0,8	0,9

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/2019	2019/2018
Αυστρία	46,3	49,2	51,3	54,0	54,5	54,7	0,2	0,5
Βέλγιο	44	45,4	48,3	50,3	52,1	53,3	1,2	1,8
Βουλγαρία	53	54,5	58,2	60,7	64,4	64,2	-0,2	3,7
Γαλλία	48,7	49,9	51,3	52,3	53,0	53,8	0,7	0,8
Γερμανία	66,2	68,6	70,1	71,4	72,7			1,3
Δανία	63	65,8	68,2	69,2	71,3	71,4	0,1	2,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	55,5	58,5	62,1	65,1	66,7	68,2	1,5	1,6
ΕΕ 27	52,1	54,2	56,1	57,8	59,1	59,6	0,5	1,3
Ελλάδα	34,3	36,3	38,3	41,1	43,2	44,6	1,4	2,1
Εσθονία	64,5	65,2	68,1	68,9	72,5	72,0	-0,5	3,5
Ευρωζώνη	53,3	55,3	57,1	58,8	60,0	60,2	0,2	1,3
Ιρλανδία	55,4	56,8	58,4	60,4	61,8	61,8	0,0	1,4
Ισπανία	46,9	49,1	50,5	52,2	53,8	54,7	0,9	1,7
Ιταλία	48,2	50,3	52,2	53,7	54,3	54,2	0,0	0,6
Κροατία	39,2	38,1	40,3	42,8	44,0	45,5	1,5	1,2
Κύπρος	48,5	52,2	55,3	60,9	61,1	61,0	-0,2	0,2
Λετονία	59,4	61,4	62,3	65,4	67,3	68,6	1,2	1,9
Λιθουανία	60,4	64,6	66,1	68,5	68,4	67,6	-0,8	-0,1
Λουξεμβούργο	38,4	39,6	39,8	40,5	43,1	44,0	0,9	2,7
Μάλτα	42,3	45,8	47,2	50,2	51,6	52,9	1,8	0,9
Ολλανδία	61,7	63,5	65,7	67,7	69,7	71,0	1,3	2,0
Ουγγαρία	45,3	49,8	51,7	54,4	56,7	59,6	2,9	2,3
Πολωνία	44,3	46,2	48,3	48,9	49,6	51,8	2,3	0,6
Πορτογαλία	49,9	52,1	56,2	59,2	60,4	60,8	0,4	1,2
Ρουμανία	41,1	42,8	44,5	46,3	47,8	48,5	0,7	1,5
Σλοβακία	47	49	53,0	54,2	57,0	58,3	1,3	2,8
Σλοβενία	36,6	38,5	42,7	47,0	48,6	50,5	1,8	1,6
Σουηδία	74,5	75,5	76,4	78,0	77,7	77,6	-0,1	-0,3
Φινλανδία	60	61,4	62,5	65,4	66,8	67,5	0,7	1,3

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Αυστρία	0,8	1,8	1,0	1,3	0,9	-1,3
Βέλγιο	0,0	0,9	1,0	2,4	1,5	-0,6
Βουλγαρία	1,6	-0,6	4,0	-0,1	2,2	-3,6
Γαλλία	0,1	0,5	0,8	0,8	0,2	-0,6
Γερμανία	0,7	2,5	0,8	0,4	1,0	
Δανία	1,7	1,7	1,1	1,5	1,5	-0,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	1,0	1,7	1,6	1,0	0,1	-1,2
ΕΕ 27	1,0	1,5	1,4	1,1	0,9	-1,4
Ελλάδα	2,0	1,8	2,0	1,9	2,0	-1,2
Εσθονία	2,3	-0,1	2,2	0,7	0,6	-2,2
Ευρωζώνη	1,0	1,7	1,3	1,2	1,0	-1,5
Ιρλανδία	3,2	3,6	2,8	2,6	2,7	-1,5
Ισπανία	2,9	2,6	2,6	2,6	2,3	-3,1
Ιταλία	0,7	1,2	0,9	0,6	0,4	-2,0
Κροατία	1,1	0,5	2,3	1,7	1,2	-1,2
Κύπρος	-1,4	1,1	4,5	5,4	3,5	0,3
Λετονία	1,1	-0,6	0,0	1,3	-0,3	-2,1
Λιθουανία	1,0	1,3	-0,9	1,4	0,0	-2,0
Λουξεμβούργο	5,1	1,6	4,0	3,1	3,2	1,0
Μάλτα	4,1	5,2	6,0	8,1	5,5	2,7
Ολλανδία	1,1	1,3	1,9	2,0	1,7	-0,1
Ουγγαρία	2,6	3,2	1,5	0,9	0,6	-1,4
Πολωνία	1,4	0,6	1,1	0,3	-0,2	-0,3
Πορτογαλία	1,3	1,4	3,3	2,2	0,8	-2,1
Ρουμανία	-0,2	-0,8	2,4	0,2	0,3	-1,6
Σλοβακία	2,4	2,8	1,2	1,2	0,4	-2,1
Σλοβενία	1,0	0,1	4,5	2,0	0,8	-0,5
Σουηδία	1,4	1,6	2,1	1,6	0,6	-1,5
Φινλανδία	-0,8	0,5	1,0	2,6	0,9	-1,5

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας - Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	5,7	6,0	5,5	4,9	4,5	5,4	0,9	-0,4
Βέλγιο	8,5	7,8	7,1	6,0	5,4	5,6	0,2	-0,6
Βουλγαρία	9,2	7,6	6,2	5,2	4,2	5,1	0,9	-1,0
Γαλλία	10,4	10,1	9,4	9,0	8,4	8,0	-0,4	-0,6
Γερμανία	4,6	4,1	3,8	3,4	3,1	3,8	0,7	-0,3
Δανία	6,3	6,0	5,8	5,1	5,0	5,6	0,6	-0,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	5,1	4,0	2,9	2,2	2,0	2,6	0,6	-0,2
ΕΕ 27	10,0	9,1	8,1	7,2	6,7	7,1	0,4	-0,5
Ελλάδα	24,9	23,6	21,5	19,3	17,3	16,3	-1,0	-2,0
Εσθονία	6,2	6,8	5,8	5,4	4,4	6,8	2,4	-1,0
Ευρωζώνη	10,8	10,0	9,0	8,1	7,5	7,8	0,3	-0,6
Ιρλανδία	10,0	8,4	6,7	5,8	5,0	5,7	0,7	-0,8
Ισπανία	22,1	19,6	17,2	15,3	14,1	15,5	1,4	-1,2
Ιταλία	11,9	11,7	11,2	10,6	10,0	9,2	-0,8	-0,6
Κροατία	16,2	13,1	11,2	8,5	6,6	7,5	0,9	-1,9
Κύπρος	15,0	13,0	11,1	8,4	7,1	7,6	0,5	-1,3
Λετονία	9,9	9,6	8,7	7,4	6,3	8,1	1,8	-1,1
Λιθουανία	9,1	7,9	7,1	6,2	6,3	8,5	2,2	0,1
Λουξεμβούργο	6,7	6,3	5,5	5,6	5,6	6,8	1,2	0,0
Μάλτα	5,4	4,7	4,0	3,7	3,6	4,3	0,7	-0,1
Ολλανδία	6,9	6,0	4,9	3,8	3,4	3,8	0,4	-0,4
Ουγγαρία	6,8	5,1	4,2	3,7	3,4	4,3	0,9	-0,3
Πολωνία	7,5	6,2	4,9	3,9	3,3	3,2	-0,1	-0,6
Πορτογαλία	12,6	11,2	9,0	7,1	6,5	6,9	0,4	-0,6
Ρουμανία	6,8	5,9	4,9	4,2	3,9	5,0	1,1	-0,3
Σλοβακία	11,5	9,7	8,1	6,5	5,8	6,7	0,9	-0,7
Σλοβενία	9,0	8,0	6,6	5,1	4,5	5,0	0,5	-0,6
Σουηδία	7,4	7,0	6,7	6,4	6,8	8,3	1,5	0,4
Φινλανδία	9,4	8,8	8,6	7,4	6,7	7,8	1,1	-0,7

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	6,1	6,5	5,9	5,0	4,6	5,5	0,9	-0,4
Βέλγιο	9,1	8,1	7,1	6,3	5,7	5,7	0,0	-0,6
Βουλγαρία	9,8	8,1	6,4	5,7	4,5	5,4	0,9	-1,2
Γαλλία	10,8	10,2	9,5	9,0	8,5	8,1	-0,4	-0,5
Γερμανία	5,0	4,5	4,1	3,8	3,5	4,2	0,7	-0,3
Δανία	6,1	5,6	5,6	4,9	4,8	5,3	0,5	-0,1
Δημοκρατία της Τσεχίας	4,2	3,4	2,3	1,8	1,7	2,2	0,5	-0,1
ΕΕ 27	9,9	8,9	7,8	7,0	6,4	6,8	0,4	-0,6
Ελλάδα	21,8	19,9	17,8	15,4	14,0	13,6	-0,4	-1,4
Εσθονία	6,2	7,4	6,2	5,4	4,1	7,0	2,9	-1,3
Ευρωζώνη	10,7	9,7	8,7	7,8	7,2	7,5	0,3	-0,6
Ιρλανδία	10,8	9,1	7,1	5,8	5,2	5,6	0,4	-0,6
Ισπανία	20,8	18,1	15,7	13,7	12,5	13,9	1,4	-1,2
Ιταλία	11,4	10,9	10,4	9,8	9,1	8,4	-0,7	-0,7
Κροατία	15,6	12,5	10,6	7,7	6,2	7,5	1,3	-1,5
Κύπρος	15,1	12,7	10,9	8,1	6,3	7,6	1,3	-1,8
Λετονία	11,1	10,9	9,8	8,4	7,2	9,1	1,9	-1,2
Λιθουανία	10,1	9,1	8,6	6,9	7,1	9,3	2,2	0,2
Λουξεμβούργο	6,1	6,0	5,6	5,3	5,7	6,6	0,9	0,4
Μάλτα	5,4	4,4	3,8	3,8	3,4	4,2	0,8	-0,4
Ολλανδία	6,5	5,6	4,5	3,7	3,4	3,7	0,3	-0,3
Ουγγαρία	6,6	5,1	3,8	3,5	3,4	4,1	0,7	-0,1
Πολωνία	7,3	6,1	4,9	3,9	3,0	3,1	0,1	-0,9
Πορτογαλία	12,4	11,1	8,5	6,7	5,9	6,6	0,7	-0,8
Ρουμανία	7,5	6,6	5,6	4,7	4,3	5,3	1,0	-0,4
Σλοβακία	10,3	8,8	7,9	6,1	5,6	6,4	0,8	-0,5
Σλοβενία	8,1	7,5	5,8	4,6	4,0	4,4	0,4	-0,6
Σουηδία	7,6	7,4	7,0	6,5	6,7	8,3	1,6	0,2
Φινλανδία	9,9	9,0	8,9	7,4	7,2	8,0	0,8	-0,2

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	5,3	5,6	5,0	4,7	4,4	5,2	0,8	-0,3
Βέλγιο	7,8	7,6	7,1	5,6	4,9	5,4	0,5	-0,7
Βουλγαρία	8,4	7,0	6,0	4,7	3,9	4,8	0,9	-0,8
Γαλλία	9,9	9,9	9,4	9,1	8,4	8,0	-0,4	-0,7
Γερμανία	4,2	3,8	3,3	2,9	2,7	3,4	0,7	-0,2
Δανία	6,5	6,4	6,1	5,3	5,3	6,0	0,7	0,0
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,1	4,7	3,6	2,8	2,4	3,0	0,6	-0,4
ΕΕ 27	10,2	9,4	8,4	7,5	7,0	7,3	0,3	-0,5
Ελλάδα	28,9	28,1	26,1	24,2	21,5	19,8	-1,7	-2,7
Εσθονία	6,1	6,1	5,3	5,3	4,8	6,6	1,8	-0,5
Ευρωζώνη	11,0	10,3	9,4	8,5	7,9	8,1	0,2	-0,6
Ιρλανδία	8,9	7,6	6,3	5,7	4,7	5,7	1,0	-1,0
Ισπανία	23,6	21,4	19,0	17,0	16,0	17,4	1,4	-1,0
Ιταλία	12,7	12,8	12,4	11,8	11,1	10,2	-0,9	-0,7
Κροατία	16,9	13,8	11,9	9,4	7,2	7,6	0,4	-2,2
Κύπρος	14,8	13,4	11,3	8,8	8,0	7,6	-0,4	-0,8
Λετονία	8,6	8,4	7,7	6,4	5,4	7,1	1,7	-1,0
Λιθουανία	8,2	6,7	5,7	5,4	5,5	7,7	2,2	0,1
Λουξεμβούργο	7,4	6,6	5,5	5,9	5,5	7,0	1,5	-0,4
Μάλτα	5,4	5,2	4,3	3,5	4,0	4,4	0,4	0,5
Ολλανδία	7,3	6,5	5,3	4,0	3,4	4,0	0,6	-0,6
Ουγγαρία	7,0	5,1	4,6	4,0	3,5	4,5	1,0	-0,5
Πολωνία	7,7	6,2	4,9	3,9	3,6	3,3	-0,3	-0,3
Πορτογαλία	12,8	11,3	9,4	7,5	7,2	7,1	-0,1	-0,3
Ρουμανία	5,8	5,0	4,0	3,5	3,4	4,7	1,3	-0,1
Σλοβακία	12,9	10,8	8,4	7,0	6,0	7,1	1,1	-1,0
Σλοβενία	10,1	8,6	7,5	5,7	5,0	5,6	0,6	-0,7
Σουηδία	7,3	6,6	6,4	6,2	7,0	8,3	1,3	0,8
Φινλανδία	8,8	8,6	8,4	7,3	6,2	7,5	1,3	-1,1

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	29,2	32,3	33,4	28,9	25,1	24,5	-0,6	-3,8
Βέλγιο	51,7	51,6	48,6	48,7	43,5	41,6	-1,9	-5,2
Βουλγαρία	61,2	59,1	55	58,4	56,6	45	-11,6	-1,8
Γαλλία	43,9	45,4	45,1	41,6	40	36,5	-3,5	-1,6
Γερμανία	43,6	40,8	41,7	40,9	37,8	29,6	-8,2	-3,1
Δανία	25,7	20,4	20,5	19,1	16,4	16,4	0	-2,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	47,3	42,1	35	30,5	30	22,1	-7,9	-0,5
ΕΕ 27	49,6	48	46,3	44,4	41,4	35,4	-6	-3
Ελλάδα	73,1	72	72,8	70,3	70,1	66,5	-3,6	-0,2
Εσθονία	38,3	31,6	33,5	24,9	20	17,1	-2,9	-4,9
Ευρωζώνη	51,1	49,7	48,5	46,4	43,5	37,5	-6	-2,9
Ιρλανδία	53,6	50,5	44,9	36,3	32,1	23,6	-8,5	-4,2
Ισπανία	51,6	48,4	44,5	41,7	37,8	32,1	-5,7	-3,9
Ιταλία	58,1	57,4	57,8	58,1	56	51,5	-4,5	-2,1
Κροατία	63,1	50,7	41	40,2	35,8	28,1	-7,7	-4,4
Κύπρος	45,6	44,4	40,6	31,7	29,1	28,1	-1	-2,6
Λετονία	45,3	41,4	37,6	41,6	38	27,3	-10,7	-3,6
Λιθουανία	42,9	38,3	37,6	32,2	30,6	29	-1,6	-1,6
Λουξεμβούργο	28,4	34,8	38,1	24,7	22,8	25,5	2,7	-1,9
Μάλτα	50,1	50,5	50,8	48,1	25,1	25,5	0,4	-23
Ολλανδία	42,9	41,5	39,5	36,6	30,3	23,2	-7,1	-6,3
Ουγγαρία	45,6	46,5	40,4	38,5	31,9	26,2	-5,7	-6,6
Πολωνία	39,3	35	31	26,9	21,6	20	-1,6	-5,3
Πορτογαλία	57,4	55,4	49,9	43,7	42,6	33,3	-9,3	-1,1
Ρουμανία	43,9	50	41,4	44,1	42,4	29,9	-12,5	-1,7
Σλοβακία	65,8	60,2	62,4	61,8	58,2	47,8	-10,4	-3,6
Σλοβενία	52,3	53,3	47,5	42,9	43	38,8	-4,2	0,1
Σουηδία	19,6	18,3	18,5	17,2	13,7	13,9	0,2	-3,5
Φινλανδία	24,4	25,7	24,2	21,8	17,6	15,4	-2,2	-4,2

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)						Μεταβολή (%)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020/19	2019/18
Αυστρία	10,6	11,2	9,8	9,4	8,5	10,5	2,0	-0,9
Βέλγιο	22,1	20,1	19,3	15,8	14,2	15,3	1,1	-1,6
Βουλγαρία	21,6	17,2	12,9	12,7	8,9	14,2	5,3	-3,8
Γαλλία	24,7	24,5	22,1	20,8	19,5	20,2	0,7	-1,3
Γερμανία	7,2	7,1	6,8	6,2	5,8	7,5	1,7	-0,4
Δανία	12,2	12,2	12,4	10,5	10,1	11,6	1,5	-0,4
Δημοκρατία της Τσεχίας	12,6	10,5	7,9	6,7	5,6	8,0	2,4	-1,1
ΕΕ 27	21,7	20,0	17,9	16,0	15,0	16,8	1,8	-1,0
Ελλάδα	49,8	47,3	43,6	39,9	35,2	35,0	-0,2	-4,7
Εσθονία	13,1	13,4	12,1	11,8	11,1	17,9	6,8	-0,7
Ευρωζώνη	22,2	20,8	18,6	16,8	15,6	17,4	1,8	-1,2
Ιρλανδία	20,2	16,8	14,4	13,8	12,5	15,3	2,8	-1,3
Ισπανία	48,3	44,4	38,6	34,3	32,5	38,3	5,8	-1,8
Ιταλία	40,3	37,8	34,7	32,2	29,2	29,4	0,2	-3,0
Κροατία	42,3	31,3	27,4	23,7	16,6	21,1	4,5	-7,1
Κύπρος	32,8	29,1	24,7	20,2	16,6	18,2	1,6	-3,6
Λετονία	16,3	17,3	17,0	12,2	12,4	14,9	2,5	0,2
Λιθουανία	16,3	14,5	13,3	11,1	11,9	19,6	7,7	0,8
Λουξεμβούργο	17,3	18,9	15,4	14,2	17,0	23,2	6,2	2,8
Μάλτα	11,6	10,7	10,6	9,1	9,3	10,7	1,4	0,2
Ολλανδία	11,3	10,8	8,9	7,2	6,7	9,1	2,4	-0,5
Ουγγαρία	17,3	12,9	10,7	10,2	11,4	12,8	1,4	1,2
Πολωνία	20,8	17,7	14,8	11,7	9,9	10,8	0,9	-1,8
Πορτογαλία	32,0	28,0	23,9	20,3	18,3	22,6	4,3	-2,0
Ρουμανία	21,7	20,6	18,3	16,2	16,8	17,3	0,5	0,6
Σλοβακία	26,5	22,2	18,9	14,9	16,1	19,3	3,2	1,2
Σλοβενία	16,3	15,2	11,2	8,8	8,1	14,2	6,1	-0,7
Σουηδία	20,4	18,9	17,9	17,4	20,1	23,9	3,8	2,7
Φινλανδία	22,4	20,1	20,1	17,0	17,2	21,4	4,2	0,2

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16664385&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=4&ter_valid=0

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=27697382&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=44&ter_valid=0